کابینەی نۆیەمی
حکومەتی هەرێمی کوردستان

چاکسازی و خزمەتگوزاری
2021.5.1 - 2019.7.10

کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

چاکسازی و خزمەتگوزاری

2019/7/10 تا 2021/5/1

کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

چاکسازی و خزمەتگوزاری

2019/7/10 تا 2021/5/1

ناوی کتێب: کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان
چاکسازی و خزمەتگوزاری
ئامادەکردنی: نووسینگەی ڕاگەیاندنی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان
نەخشەسازی ناوەڕۆک: ئاراس ئەکرەم
نەخشەسازی بەرگ: شکار عەفان نەقشبەندی
چاپی یەکەم 2021، چاپخانەی ڕۆژهەڵات
تیراژ: (5000) دانە
لە بەڕێوبەرایەتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی ( )
ساڵی 2021ی پێ دراوە

”ئێمە تەنیا بەڵێن نادەین بەڵکو بەڵێنەکانیشمان جێبەجێ دەکەین“

مەسرور بارزانی
سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان

پێرست

پێشەکی 9

بەشی یەکەم
دۆخی ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان.. (خەرجی و داهات) 13
خەرجی (نفقات) حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەک مانگدا 15
داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەک مانگدا 15

بەشی دووەم
داهات و خەرجی حکومەتی هەرێمی کوردستان 17
بەراورد لەنێوان مانگی (12/2020) و مانگی (4/2021) 19
داهات وخەرجی هەرێمی کوردستان لە مانگی (12/2019) 20
داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە مانگی (4/2020) 21
حکومەتی هەرێمی کوردستان لەم قەیرانە چیکردووە 22

بەشی سێیەم
چاکسازییەکانی کابینەی نۆیەم و بەشێک لە خزمەتگوزارییەکان 25
رووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی 27
وەزارەتی پێشمەرگە 29
وەزارەتی ناوخۆ 32
وەزارەتی تەندروستی 46
کوالێتی کۆنترۆڵی جۆری دەرمان 59
وەزارەتی کارەبا 64
وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار 82
وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو نیشتەجێکردن 90
وەزارەتی وەزارتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو 98
وەزارەتی پلاندانان 114
وەزارەتی پەروەردە 130

وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی 148
وەزارەتی پیشەسازی و بازرگانی 159
وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی 164
وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان 170
وەزارەتی داد 177
وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی 179
وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن 186
وەزارەتی رۆشنبیری 194
هەنگاوەکانی چاکسازی لە فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە 198
چاکسازی لە سیستەمی باج 200
دەستەی وەبەرهێنان 212
بە ئەلیکترۆنی کردنی کاروباری حکومەت 219
دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە 227
دەستەی گشتیی گەشتوگوزار 232
ژماردنەوەی ماڵ و مولکی میری (جرد الممتلکات) 238
پشتیوانی کاری چاودێریی پەرلەمانی 242

بەشی چوارەم
جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی 245
لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی.. راپۆرت و بەدواداچوون 247
راپۆرتی یەکەمی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی 276

بەشی پێنجەم
گرنگترین پرۆژەکان لە دوو ساڵی ڕابردوودا 297

بەشی شەشەم
هێڵە گشتییەکانی بەرنامەی کاری کابینەی نۆیەم 307

بەشی حەوتەم
چاکسازی لە گوتارەکانی سەرۆکی حکومەتدا 321

پێشەکی

کابینــەی نۆیەمــی حکومەتــی هەرێمــی کوردســتان، هــەر لــە ســەرەتای دەســتبەکاربوونیەوە و بــە پشتبەســتن بــە کارنامــە چاکســازییەکەی، هەوڵــی داوە بــە شــێوەیەکی شایســتە خزمەتــی گشــت هاووڵاتیانــی هەرێمی کوردســتان بــکات و بــە جــدی رووبــەڕووی گەندەڵــی ببێتــەوە. ئەگەرچــی کابینــەی نۆیــەم هاتــە ســەر قــەرز و پابەندییەکــی دارایــی گــەورەوە، بــەڵام کارکــردن بــە شــەفافی و دواتریــش پێداگیریــی و خواســت و ویســتی بەهێــزی مەســرور بارزانــی ســەرۆکی حکومەتــی هەرێمــی کوردســتان بــۆ ئەنجامدانــی چاکســازی، حکومــەت توانــی هەنــگاوی جدی بنێــت لــە رووی رێکخســتنەوە و زیادکردنــی داهاتــی ناوخــۆ، هەروەهــا ناردنــی پرۆژەیاســای جۆراوجــۆری وەک پرۆژەیاســای چاکســازی بــۆ پەرلەمانــی کوردســتان.

بــۆ نموونــە کابینــەی نۆیــەم توانــی لــە رێگــەی پرۆســەی چاکســازی و رێکخســتنەوەی داهاتــەکان، لــە مــاوەی پێنــج مانگــدا، داهاتــی ناوخــۆی هەرێــم لــە 140 ملیــۆن دۆلارەوە بگەیەنێتــە 244 ملیــۆن دۆلار.

هــەر لــە دوای دەســتبەکاربوونی کابینــەی نۆیــەم، دەســتکرا بــە جێبەجێکردنــی چەندیــن پــرۆژەی خزمەتگــوزاری و هەنــگاوی گــەورە و خێــرا نــران بــۆ چاکســازی، بۆنموونــە دەوامــی فەرمانبــەران باشــتر رێکخرایــەوە و کاروبــاری هاووڵاتیــان لــە فەرمانگەکانــی میــری بــە باشــی بەڕێوەدەچــوون و حکومەتیــش لەبەرامبــەردا مووچــەی فەرمانبەرانــی لــە کاتــی خــۆی و بێدواکەوتــن دابــەش دەکــرد.

هەروەهــا حکومەتــی هەرێــم لــە مانگــی حەفــت و هەشــت و نــۆی 2019، دەستپێشــخەری باشــی کــرد و هەنــگاوی گرنگــی نــا بــۆ گەبشــتن بــە

ڕێککەوتن لەگەڵ بەغدا، بۆ ئەم مەبەستە سەرۆکی حکومەت هەر لە دوای دەستبەکاربوونی، یەکەمین سەردانی فەرمی بۆ بەغدا بوو، چەندین یادداشت و پێشنیار لە نێوان هەرێم و بەغدا ئاڵوگۆرکران و هەرێم ئامادەبوو بڕی دووسەد و پەنجا هەزار بەرمیل نەوت ڕادەستی بەغدا بکات و بەغداش لە بەرامبەردا، بڕی 900.000.000 نۆسەد ملیۆن دۆلار بۆ هەرێم بنێرێت. بەڵام سەرهەڵدانی خۆپێشاندانەکان لە بەغدا و تێکچوونی دۆخی ئەمنیی و لەکۆتاییشدا دەست لەکارکێشانەوەی سەرۆک وەزیرانی عێراق (عادل عەبدولمەهدی) ئەو هەوڵانەی پەکخست.

دەست لەکارکێشانەوەی کابینەی (عادل عەبدولمەهدی) هاوکات بوو لەگەڵ بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنای نوێ لە جیهان و دابەزینی نرخی نەوت، کە بەشێوەیەکی گشتی جیهانی ڕووبەڕووی دارمانی ئابووری کردەوە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا حکومەتی هەرێمی کوردستان تا مانگی نیسانی 2020، هەموو هەوڵێکیدا و سەرکەوتووش بوو لەوەی، ژیان و تەندروستی هاووڵاتیانی هەرێم بپارێزێت. ئەوەبوو هەرێمی کوردستان پێش زۆربەی هەرە زۆری وڵاتانی جیهان کەوتەوە لە ڕووبەڕووبوونەوە و کۆنترۆڵکردنی ڤایرۆسی کۆرۆنای نوێ.

سەرەڕای سەرهەڵدانی قەیرانی دارایی لە جیهان کە هەرێمی کوردستانیشی گرتەوە، کەچی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و ئیرادەی بەهێزی سەرۆک وەزیران مەسرور بارزانی بۆ ئەنجامدانی چاکسازی و ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی و کارکردنی بۆ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری، وایکرد پرۆژەکان نەوەستن و پرۆسەی چاکسازیی کارگێڕی و ئابووری و دارایی بەردەوام بێت، بە شێوەیەک کە تەنیا لە ڕێگەی ڕێکخستنەوەی داهاتەکان و باشترکردنی میکانیزمی کارکردن، پرۆژەکان بە شێوەیەکی بەرچاو زیاد بکەن.

ئەم کتێبە چەند زانیارییەکی ژمارەیین لەسەر داهات و خەرجییەکانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و ئەو پرۆژە چاکسازییانەی

لە سەرەتای دەستبەکاربوونییەوە لە 10 ی تەمووزی 2019 ەوە تا 1ی ئایاری 2021 ئەنجامیداون.

بێگومان چاکسازی پرۆسەیەکی بەردەوامە و بەشەو و ڕۆژێک ناکرێت، بۆیە حکومەتی هەرێم بەردەوامە لە پرۆسەی چاکسازی بە ئاراستەی بەهێزکردنی ژێرخانی ئابووری و هەمەجۆرکردنی سەرچاوەکانی داهات و بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگەی کوردستان و بوونی بە کۆمەڵگەیەکی بەرهەمهێن و گەشەسەندوو و تەندروست.

نووسینگەی ڕاگەیاندنی
سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان

بەشی یەکەم

دۆخی ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان
(خەرجی و داهات)

1. خەرجی (نفقات) حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمەوە لە یەك مانگدا:

حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەک مانگدا پێویستی بە نزیکەی 995.000.000$ نۆسەد و نەوەت و پێنج ملیۆن دۆلاری ئەمەریکی هەبوو، بەو شێوەیەی خوارەوە:

1. 775.000.000 حەفت سەد و حەفتا و پێنج ملیۆن دۆلار بۆ مووچەی مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان.
2. 205.000.000 دوو سەد و پێنج ملیۆن دۆلار بۆ بودجەی کارپێکردن (تشغيلي) وەزارەتەکان. خەرجی کارپێکردن (تشغيلي)یش بریتییە لە: کڕینی کەلوپەل (سلع) و خزمەتگوزارییەکان، چاکردنەوەی کەلوپەل و شمەکی دامودەزگاکانی میری، خەرجی وەزارەت و دەستە و سەرۆکایەتییەکان، نەسرییە و دەرماڵەی وەزارەتەکان، کڕینی داودەرمان، خەرجی کارەبا و ئاو پاککردنەوەی شارو شارۆچکەکان، خەرجی شوێنی بێسەرپەرشتیاران و بەساڵاچووان و خانەی دالدەدانی ئافرەتان، خەرجی نەخۆشخانە و بەندینخانەکان و.. تاد.
3. 35.000.000 سی و پێنج ملیۆن دۆلار بۆ وەبەرهێنان (پرۆژەکانی حکومەت).

2. داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەك مانگدا

أ. داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەک مانگدا نزیکەی 539.000.000 پێنج سەد و سی و نۆ ملیۆن دۆلاری ئەمەریکییە، بەو شێوەیەی خوارەوە:

1. 295.000.000 ملیۆن دۆلار فرۆشتنی نەوت (لە بنەڕەتدا 720.000.000 حەفسەد و بیست ملیۆن دۆلار کۆی گشتی داهاتی نەوتە، بەڵام 425.000.000 چوار سەد و بیست و پێنج ملیۆن دۆلار دەدرێتەوە بە موستەحەقاتی کۆمپانیا و قەرزەکان، بڕی 295.000.000 ملیۆن دۆلاری لێدیمێنێتەوە و دەنێردرێت بۆ وەزارەتی دارایی و تەرخاندەکرێت بۆ مووچەی مووچەخۆرانی هەرێم.

2. 244.000.000 دوسەد و چل و چوار ملیۆن دۆلار داهاتی ناوخۆ. (پێش دەسبەکار بوونی کابینەی نۆیەم، داهاتی ناوخۆ 140.000.000 سەد و چل ملیۆن دۆلار بوو، بەڵام پاش دەسبەکاربوونی کابینەی نۆیەم نزیکەی 100.000.000 سەد ملیۆن دۆلار داهات زیادی کرد، ئەمیش بەهۆی: (ڕێکخستنەوەی سیستمی باج و چاکسازی لە کۆکردنەوەی داهات و ڕێکخستنەوەی رسومات و گومرگەکان).

ب. بڕی 383.000.000 سێ سەد و هەشتا و سێ ملیۆن دۆلاری ئەمەریکی لەلایەن حکومەتی عێراقەوە دەخرایە سەر ئەژماری بانکی وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان. کە ئەمەش نیوەی موچەی موچەخۆرانە کە عێراق دەینارد. (لەمانگی 4ی2020 وەستێندرا).

ج. هاوکاری مانگانەی هاوپەیمانان 17.000.000 حەڤدە ملیۆن دۆلار.

تێبینی:

داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە یەک مانگدا، بە داهاتی ناوخۆ و ئەو بڕە پارەیەی لە بەغداوە دەهات لەگەڵ هاوکاری مانگانەی هاوپەیمانان دەگەیشتە 939.000.000 نۆ سەد و سی و نۆ ملیۆن دۆلار، لەکاتێکدا خەرجی حکومەتی هەرێمی کوردستان زیاتر بوو لە 995.000.000 نۆ سەد و نەوەت و پێنج ملیۆن دۆلار. بەمەش مانگانە 56.000.000 پەنجاو شەش ملیۆن دۆلار (عجز) و قەرز دەکەوتە سەر حکومەتی هەرێمی کوردستان.

بەشی دووەم

داهات و خەرجی حکومەتی هەرێمی کوردستان

بەراورد لەنێوان مانگی (2019/12)[1] و مانگی (2020/4)[2]

1. داهات وخەرجی هەرێمی کوردستان لە مانگی (2019/12):

- داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ مانگی (12) ی 2019 گەیشتە 939.000.000 نۆسەد و سی و نۆ ملیۆن دۆلار، بەم شێوەیە:

1. داهاتی نەوتی کوردستان کە هاتووە بۆ وەزارەتی دارایی 295.000.000 دووسەد و نەوەت و پێنج ملیۆن دۆلار.
2. داهاتی ناوخۆ 244.000.000 دووسەد و چلوچوار ملیۆن دۆلار.
3. بەشە بوودجەی هەرێمی کوردستان لە بەغدا 383.000.000 سێسەد و هەشتاو سێ ملیۆن دۆلار.
4. هاوکاری مانگانەی هاوپەیمانان 17.000.000 حەڤدە ملیۆن دۆلار.

---

١ مەبەست لە مانگی (2019/12): نموونەی ئەو مانگانەی کە هێشتا قەیرانەکان بە هۆی هاتنی ڤایرۆسی کۆرۆنا دەستی پێنەکردبوون، هەروەها مانگانە بڕی 383,000,000 سێ سەد و هەشتا و سێ ملیۆن دۆلاری ئەمەریکی لەلایەن حکومەتی عێراقەوە دەخرایە سەر ئەژماری بانکی وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

٢ مەبەست لە مانگی (2020/4): نموونەی ئەو مانگانەیە کە نرخی نەوت بەهۆی کەرنتین و ڤایرۆسی کۆرۆنا دابەزینی گەورەی بەخۆیەوە بینی و داهاتی ناوخۆش بەشێوەیەکی زۆر دابەزی، ئەمە جگە لەوەی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان لەلایەن بەغداوە بڕدرا.

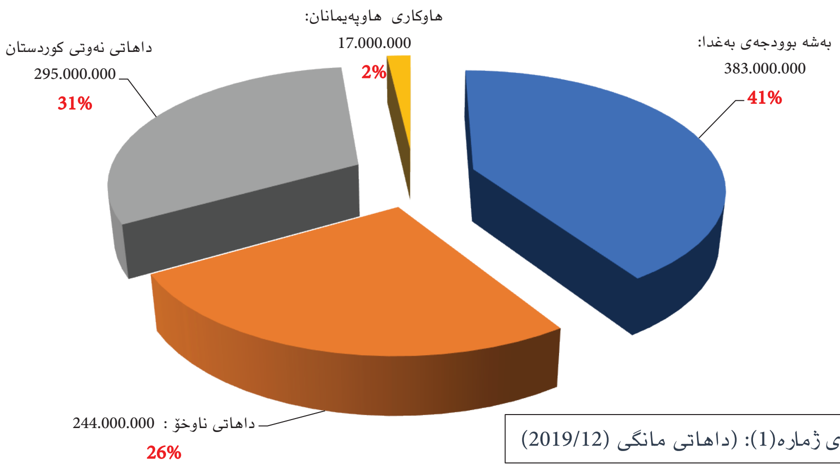

هێلکاری ژمارە(1): (داهاتی مانگی (2019/12)

- خەرجیەکانی دامەزراوە فەرمییەکانی هەرێمی کوردستان بۆ مانگی (2019/12) گەیشتە 995.000.000 نۆسەد و نەوەد و پێنج ملیۆن دۆلار، بەم شێوەیە:

1. 755.000.000 حەفسەد و پەنجاو پێنج ملیۆن دۆلار کۆی گشتی مووچە.
2. 205.000.000 دووسەد و پێنج ملیۆن دۆلار کۆی گشتی بوودجەی تەشغیلی.
3. 35.000.000 سی و پێنج ملیۆن دۆلار کۆی گشتی وەبەرهێنان.

کۆی گشتی خەرجیەکان: 995.000.000 نۆسەد و نەوەد و پێنج ملیۆن دۆلار

کەواتە:

کۆی گشتی داهات لە مانگی (12)ی 2019: 939.000.000 نۆسەد و سی و نۆ ملیۆن دۆلار

کۆی گشتی خەرجی لە مانگی (12)ی 2019: 995.000.000 نۆسەد و نەوەد و پێنج ملیۆن دۆلار

کورتهێنان لە مانگی (12)ی 2019: 56.000.000 پەنجاو شەش ملیۆن دۆلار

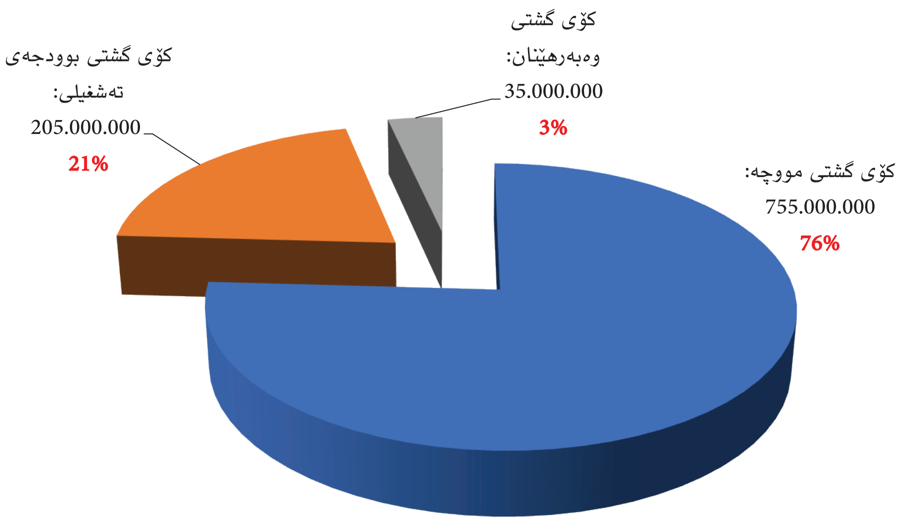

کورتهێنان: 56.000.000 پەنجاو شەش ملیۆن دۆلار

هێلکاری ژمارە (2) خەرجی مانگی (12/ 2019) ی دامەزراوە فەرمییەکانی هەرێمی کوردستان

2. داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە مانگی (2020/4):

- داهاتی نەوتی هەرێم:

رۆژانە 435.000 چوارسەد و سی و پێنج هەزار بەرمیل نەوت هەناردە دەکرێت. لە بەرزترین حاڵەتدا بەرمیلێک نەوتی هەرێم بە بڕی 20 دۆلار خەمڵێنرا[3]، کۆی گشتی لە مانگێکدا گەیشتە نزیکەی 261.000.000 دووسەد و شەست و یەک ملیۆن دۆلار. لەم بڕە پارەیەش:

- 60.000.000 شەست ملیۆن دۆلار بۆ کۆمپانیای رۆز نەفت دەچێت.
- 30.000.000 سی ملیۆن دۆلار بۆ تورکیا کرێی گواستنەوەی نەوت.
- 50.000.000 پەنجا ملیۆن دۆلار بۆ دانەوەی قەرزی تورکیا

---

٣. نرخی یەک بەرمیل نەوتی برێنت لە 20 دۆلار و کەمتریش مامەڵەی پێوە کرا، بەرمیلێک نەوتی هەرێمیش گەیشتە 10 دە دۆلار، ئەوە بڕە بەرز و نزمی بەخۆیەوە بینی و بە تێکڕایی لە بەرزترین حاڵەتدا نرخی یەک بەرمیل نەوتی هەرێم گەیشتە 20 دۆلار.

- 120.000.000 سەدو بیست ملیۆن دۆلار دەمێنێتەوە کە 50% بۆ کۆمپانیای بەرهەمهێنان دەچێت.

کەواتە هەرێم لە مانگی (4)ی 2020 تەنها 60.000.000 ملیۆن دۆلاری بۆ مایەوە لە فرۆشتنی نەوتی هەرێم.

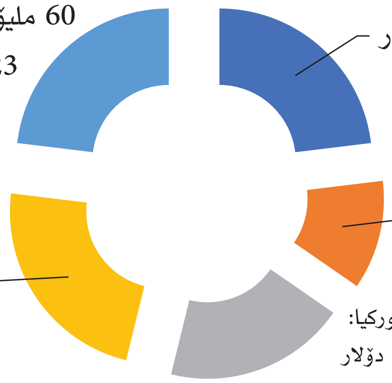

هێلکاری ژمارە (3)

(داهاتی نەوتی هەرێم لەسەر 20 بیست دۆلار بۆ مانگی (4)ی ساڵی 2020)

- **داهاتی ناوخۆی هەرێم:**

داهاتی ناوخۆ بە پێی خەملاندنی وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە مانگی (4)ی 2020 تەنها 60.000.000 شەست ملیۆن دۆلار بووە.

- **هاوکاری هاوپەیمانان:**

هاوکاری مانگانەی هاوپەیمانان 17.000.000 حەڤدە ملیۆن دۆلار.

کۆی گشتی

1. 60.000.000 شەست ملیۆن دۆلار داهاتی نەوتی هەرێم.
2. 60.000.000 شەست ملیۆن دۆلار داهاتی ناوخۆی هەرێم.

.3 17.000.000 حەڤدە ملیۆن دۆلار هاوکاری مانگانەی هاوپەیمانان.

کۆی گشتی:137.000.000 سەد و سی و حەفت ملیۆن دۆلار.

کەواتە هەرێم 86% داهاتی خۆی لەدەست داوە

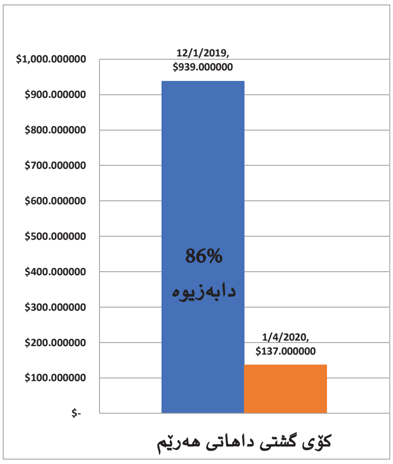

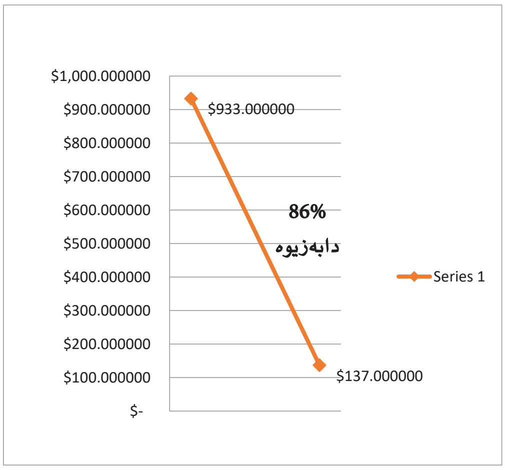

هێلکاری ژمارە (4): داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە مانگی (2020/4)

بەشی سێیەم

چاکسازییەکانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و بەشێك لە خزمەتگوزارییەکان

لە 2019/7/10 تا 2021/5/1

ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی

> بە هەموو توانامانەوە، ڕووبەڕووی هەموو جۆرە گەندەڵییەکی دارایی و کارگێڕی دەبینەوە و ڕێگر دەبین لە بەهەدەردانی سامانی گشتی و زێدەڕۆیی بۆ سەر موڵك و مومتەلەکاتی هەرێم، ئەمەش لە ڕێگەی کاراکردن و پشتیوانیکردنی دامەزراوە فەرمی و یاساییەکانی هەرێمی کوردستان بە تایبەتی پەرلەمان و دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی نەزاهە و داواکاری گشتی.
>
> کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

یەکێک لە گرنگترین بەشەکانی کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی بووە، بۆ ئەم مەبەستە کار کراوە بۆ:

1. پێداچوونەوەی ستراتیژی ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی بە هاوکاری UNDP .
2. دەستکردن بە جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی و دامەزراندنی ئەنجومەنی چاکسازی.
3. بەهێزکردن و گرنگیدان بە دامودەزگاکانی وەک: چاودێری دارایی، دەستەی دەستپاکی، داوکاری گشتی و دادگاکان. بۆ ئەم مەبەستەش بۆردی هاریکار بۆ یارمەتیدانی ئەو دامودەزگایانە.
4. درووستکردنی بۆردێکی لێکۆڵینەوە لە کەیسەکانی گەندەڵی کەسەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە و تا ئێستا زیاتر چەندین کەیس لەبەر دەستە بۆ لێکۆڵینەوە و ڕێکاری پێویست ئەنجامدراوە.

پلانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەکاتی سەرهەڵدانی قەیران لە ئازاری ٢٠٢٠؟

حکومەتی هەرێمی کوردستان لەگەڵ دروستبوونی ئەم قەیرانە لە ناوەڕاستی مانگی 2020/3، هەوڵی دا خەرجی کەمبکاتەوە و داهات زیاد بکات، بەم شێوەیەی خوارەوە:

ا. کەمکردنەوەی خەرجی:

1. جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی. واتە لە جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی، چاکسازی دەکرێت لە خانەنشینی نایاسایی و ڕێکخستنەوەی دەرماڵە و مووچەی ناشایستە و ڕێکخستنی موچەی نایاسایی لە یەکەی 70 و 80 و موچەی پاساوانی ناشایستە و.. تاد.
2. کەمکردنەوەی بوجەی بەکاربردن (تشغیلی) بۆ 20% و دانانی ڕێڕەوێکی ONLINE بۆ ئەوەی بودجەی بەکاربردن شەفاف بێت.
3. راگرتنی بودجەی وەبەرهێنان.

ب. زیادکردنی داهات:

زیادکردنی داهات لە ڕێگەی پێکهێنانی 6 شەش لێژنە بەو شێوەیەی خوارەوە:

1. لێژنەی ڕێکخستنی گومرگەکان.
2. لێژنەی پێداچوونەوەی گرێبەستی گومرگەکان.
3. لێژنەی ڕێکخستنی لێبوردنی (اعفاء) گومرگی.
4. لێژنەی پێداچوونەوە بە سستمی باج.
5. لێژنەی پێداچوونەوە بە سستمی رسومات.
6. لێژنەی بۆ پێداچوونەوە بە دۆسیەی نەوت.

وەزارەتی پێشمەرگە

بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆکایەتی هەرێم، لە پێناو بەهێزکردنی سیستەمی بەرگری و ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسییەکان و پاراستنی ئاشتی و ئاسایشی هەرێم، پێداچوونەوە بە میکانیزمی ڕێکخستن و یەکخستنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ دەکەین و هەوڵ دەدەین بە هاوکاری بسپۆڕانی ناوخۆ و دەرەکی ئەم هێزانە لە ستاندارده سەربازییەکان نزیك بکەینەوە.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لە وەزارەتی پێشمەرگەدا چەندین هەنگاوی گرنگ نراون، لەوانە:

یەکخستنی یەکەی ژمێریاری

یەکخستنی یەکە ژمێرییارییەکانی یەکەی 70 و 80 و کردنی بە یەک یەکەی ژمێریاری، ئێستا وەزارەتی دارایی سەرقاڵی دروستکردنی ئەژماری تایبەتە بەو یەکەیە.

ڕێکخستنەوەی لیستی پێشمەرگەی کەمئەندام:

(9578) نۆ هەزارو پێنج سەد و حەفتاو هەشت پێشمەرگەی کەمئەندام لەلایەن لیژنەی باڵای پزیشکی بینراوە، بەم شێوەیە:

1. (4664) کەم ئەندام ڕێژەی پێویستیان هێناوە وەک بڕیاری لیژنەی باڵای پزیشکی
2. (3384) ڕێژەی پێویستیان نەهێناوە وەک بڕیاری لیژنەی باڵای پزیشکی

3. (1539) لە ئەرک دان (کەمئەندامی کۆن نین لە خزمەتدا کێشەیان نیە) پاش ئەوەی لە لیژنەی باڵای پزیشکی بینراون.

رێکخستنەوەی لیستی پێشمەرگەی کەمئەندام

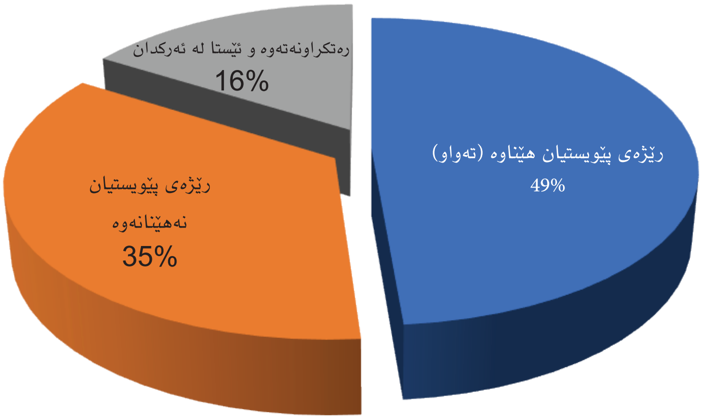

رێکخستنەوە و بڕیار:

1. دەستپێکردنی وانەی هۆشیاری نیشتمانی لەیەکە و لیواکاندا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی هۆشیاری.
2. قەدەغەکردنی ئابوونەی حزبی بەهەموو شێوەیەک
3. ئامادەکردنی کارنامەی چوار ساڵی وەزارەت
4. بڕیاری قەدەغەکردنی خەرجی و سەرفکردنی نەخۆشی درا، تەنها لەحاڵەتێکدا کە بەپێی دامودەزگا پزیشکیەکانی پێشمەرگەوە سەلمێندرابێت.
5. بڕیاری دانانی یەک ژمێریاری سەربازی هاوبەش کە راستەوخۆ سەر بە وەزارەتەوە لەیاسای چاکسازی حکومەت پەسندکراوە
6. پەسندکردنی کۆنووسی کۆبوونەوەی هەردوو لیژنەی باڵای وەزارەتی پێشمەرگەو وەزارەتی شەهیدان، لەبارەی گواستنەوەی دۆسیە و

خەرجی مووچەی مانگانەی شەهیدانی شەڕی داعش.

7. ڕێکخستنی دەرماڵە و پڕکردنەوەی پێویستیەکانی دادگای سەربازی کە بە بڕیار خەرجی بۆ دیاریکرا.

8. پرۆسەی هەڵاتوو لە بەرەکانی جەنگ (هارب) ڕێکخستنەوەی سزاکان.

9. دەستپێکردنەوەی لیژنەیەک بۆ یەکلاکردنەوەی دۆسیەکانی کەمئەندامانی سەنگەری پێشمەرگە. کە ئێستا کارەکانی تەواو بووە و ژمارەیەکی دروست هاتۆتەوە بەردەست.

10. دروستکردنی دوو لیوای تری سەر بەوەزارەت بەهاوسەنگی لیواکانی (15- 17).

11. دروستکردنی دوو کەتیبەی تۆپخانە (105) ملم و لەداهاتوودا دوو کەتیبەی هاوەنی 120 ملم دروستدەکرێت.

12. فەرماندەیی پشتیوانی یەکی سەر بە هێزەکانی هەشتا، بەتەواوی کەوتۆتە سەر وەزارەتی پێشمەرگە.

13. نوسراوی فەرمی فەرماندەیی پشتیوانی دووی سەر بە یەکەکانی حەفتا هاتۆتە وەزارەتی پێشمەرگە و کاری لەسەر دەکرێت، تاوەکو بەهەمان شێوە ئەوانیش بێنە سەر وەزارەتی پێشمەرگە.

14. پڕۆژەی ستراتیژیەتی ڕاگەیاندن و هۆشیاری نیشتیمانی، کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و هۆشیاری نیشتیمانی ئامادەی کردووە، بەهاوکاری تیمی ڕاوێژکاری هاوپەیمانان تەواو بووە و لە دیوانی وەزارەتی پێشمەرگەیە بۆ دەرکردنی فەرمان بۆی.

15. نەخۆشخانەی پێشمەرگە لە هەولێر دەستی بەکارەکانی کردووە و ڕۆژانە پشکنین و چارەسەری پێویست بۆ پێشمەرگە دەکات.

وەزارەتی ناوخۆ

بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆکایەتی هەرێم، لە پێناو بەهێزکردنی سیستەمی بەرگری و ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسییەکان و پاراستنی ئاشتی و ئاسایشی هەرێم، پێداچوونەوە بە میکانیزمی ڕێکخستن و یەکخستنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ دەکەین و هەوڵ دەدەین بە هاوکاری پسپۆرانی ناوخۆ و دەرەکی ئەم هێزانە لە ستانداردە سەربازییەکان نزیك بکەینەوە.

کار دەکەین بۆ چەسپاندنی لامەرکەزیەتی ئیداریی پارێزگاکان کە گونجاو بێت لەگەڵ سیستەمی یاسایی و کارگێڕی هەرێمی کوردستان و شۆڕکردنەوەی دەسەڵاتەکان و دابەشکردنی ئەرك و بەرپرسیاریەتی بە پێی یاسا، لە ژێر چاودێری سەرۆکایەتی حکومەت.

کار دەکەین بۆ نەهێشتنی ڕووتین و هەروەها خێراکردنی ڕاپەراندنی ئیش و کاری هاووڵاتیان و ڕێزگرتن لێیان لە دامودەزگا فەرمییەکاندا. بە کردەوە هەوڵ دەدەین بۆ بەخزمەتگوزارکردنی دامەزراوە حکومییەکان لە ئاستی هاووڵاتیاندا. لە پەیوەندیی بەم بابەتەوە هەرچی زووترە پەرە بە خزمەتگوزارییە ئەلەکترۆنییەکان دەدەین.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لەسەر ئاستی چارەسەرکردنی بەشێک لە کێشەکان لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی عێراق

1. کێشەی تۆماری لاوەکی (تعداد فرعی):

حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سەرەتای دامەزراندنی لە ساڵی 1992 تا رووخانی رژێمی عێراق و پەسەندکردنی دەستوری عێراق ساڵی 2005، هەزاران هاولاتی کوردستان بە رەگەز عێراقی بە تۆماری لاوەکی لە تۆمارەکانی باری شارستانی تۆمارکراون و حکومەتی عێراق دان بەو تۆمارانە نانێت و ئەم هەڵوێستەی حکومەتی عێراق بۆتە کێشەیەکی گەورە بۆ هاوولاتیانی هەرێمی کوردستان بە شێوەیەک ناتوانن پاسپۆرت یان کارتی نیشتمانی دەربکەن.

چارەسەری کێشە: دوای گفتووکردنێکی بونیادنەر لەگەڵ شاندی وەزارەتی ناوخوی حکومەتی فیدرالی عێراق بەسەرۆکایەتی (یاسین الیاسری) وەزیری ناوخوی عێراق لە هەولێر لەگەل شاندی وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە سەرۆکایەتی (رێبەر ئەحمەد) وەزیری ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان، وەزارەتی ناوخوی عێراق بریاری دا دان بە گشت ئەو تومارە لاوەکیانەی کە لەساڵی 1992 تا بەرکاربوونی دەستووری هەمیشەیی عێراق ساڵێ 2005 بنێت بە پێی فەرمانی وەزاری ژمارە (501) لە 2019/8/29.

2. کێشەی تۆماری لاوەکی (تعداد فرعی) لەدوای 2005 و تا 2017:

حکومەتی هەرێمی کوردستان لە دوای ساڵی 2005 سەدان هاوولاتی کوردستان بە رەگەز عێراقی بە تۆماری لاوەکی لە تومارەکانی باری شارستانی تۆمارکراون و حکومەتی عێراق ئێستا دان بەو تۆمارانە نانێت و ئەم هەڵوێستەی حکومەتی عێراق بۆتە کێشەیەکی گەورە بۆ بەشێک لە هاوولاتیانی هەرێمی کوردستان بە شێوەیەک ناتوانن پاسپۆرت یان کارتی نیشتمانی دەربکەن.

چارەسەری کێشە: وەزارتی ناوخوی عێراق بڕیاری دا لێژنەیەکی هاوبەش پێک بهێنرێت لە نێوان وەزارەتی ناوخوی عێراق و هەرێم بو دیراسەت کردنی ئەو تومارە لاوەکیانە و لێژنە هاوبەشەکە کۆبوونەوەیان ئەنجام دا و چارەسەر کرا.

3. ڤیزەی هەرێم:

داننەنانی حکومەتی عێراق بە ڤیزەی هەرێم کە چەندین ساڵە دەدرێت و ماوەی (4) ساڵە کراوەتە ئەلکترونی و ئەمەش بووتە کێشەی ئەو کەسە بیانیانەی کە دەیانەوێت گەشت بۆ هەرێم بکەن لەبەر ئەوەی لە هەندێک وڵات لە فڕۆکەخانەکان داوای ڤیزەی عێراقیان لێ دەکەن و وەزارەتی دەرەوەی عێراق گشتاندنی کردووە بەسەر وڵاتە بیانیەکان کە ڤیزەی هەرێم کاری پێ ناکرێت، پێشتر بە شێوەیەکی زارەکی وەزیری ناوخۆی هەرێم دەسەڵاتی لە وەزیری ناوخۆی عێراق وەرگرتووە بۆ پێدانی ڤیزە و لە یاسای ژمارە (76)ی ساڵی 2017 تایبەت بە نشینگەی بیانیان لە ماددەی (1) لە پێناسەی (سمە الدخول):

(الموافقة على دخول اراضي جمهورية العراق و تؤشر في الجواز من القنصل العراقي أو من يقوم مقامة أو أي جهة ترعى مصالح جمهورية العراق في الخارج أو من يخوله الوزير بذلك).

چارەسەری کێشە : دوای گفتوگۆکردنێکی بونیادنەر لەگەڵ شاندی وەزارەتی ناوخوی حکومەتی فیدرالی عێراق بەسەرۆکایەتی (یاسین الیاسری) وەزیری ناوخوی عێراق لە هەولێر لەگەل شاندی وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە سەرۆکایەتی (ڕێبەر ئەحمەد) وەزیری ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان، وەزارەتی ناوخوی عێراق بڕیاری دا بە پێدانی دەسەڵاتی پێدانی ڤیزە بە وەزیری ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان وە ئەو ڤیزایانەی لەمەودوا لە هەرێمی کوردستان دەردەچن بۆ بیانیەکان پەسەندکراون لە هەموو عێراق و گەشتیاری بیانی دەتوانێت

بە ڤیزەی هەرێمی کوردستان سەردانی هەموو پارێزگاکانی عێراق بکات و داوای نشینگە بکات لە هەر پارێزگایەکی عێراق بە پێی فەرمانی وەزاری ژمارە (502) لە 2019/8/29.

4. گرفت و کێشەکانی نشینگە:

حکومەتی عێراق دان بەو نشینگانەدا نانێت کە لە هەرێم هەن و ئەمەش کێشەی دروست کردووە بۆ ئەو هاووڵاتیە کوردانەی کە هەڵگری ڕەگەزنامەی وەڵاتانی ترن و دەیانەوێت ڕەگەزنامەی عێراقی وەربگرنەوە کە بە هەر هۆکارێک لە دەستی داوە بەڵام پێویستە لە عێراق نشینگەی هەبێت بۆ ماوەیەک کە لە ساڵێک کەمتر نیە تابتوانێت ڕەگەزنامەی عێراق وەربگرێتەوە، هەروەها ئەو کەسە بیانیانەی کە دەیانەوێت ڕەگەزنامەی عێراقی وەربگرن تووشی هەمان گرفت بوونەتەوە.

چارەسەری کێشە: وەزارەتی ناوخۆی عێراق بڕیاری دا لێژنەیەکی هاوبەش پێک بهێنرێت لە نێوان وەزارەتی ناوخۆی عێراق و هەرێم بۆ لێکۆڵینەوە لە کێشەی نشینگەی بیانیەکان لە هەرێمی کوردستان لە پێش بڕیاری ڤیزەی پەسەندکردنی هەرێمی کوردستان.

5. گرفتەکانی کارتی نیشتمانی:

1. کێشەی تۆماری لاوەکی (تعداد فرعی) کە پێشتر ئامازەی پێدراوە و بە هۆی ئەم کێشەیە هەزاران هاووڵاتی کوردی هەرێم بێ بەشکراون لە کارتی نیشتمانی.
2. دابین نەکردنی کەلوپەل و پێداویستی بۆ بنکەکانی کارتی نیشتمانی لە هەرێم وەک پێویست لە لایەن حکومەتی عێراق بە شێوەیەک لە کۆی (111) بنکە کە بڕیار لەسەر دراوە بکرێتەوە تەنها (58) بنکە کراونەتەوە و ئەمەش جێبەجێ کردنی پرۆژەکەی خاو کردۆتەوە و گرفتی بۆ هاووڵاتیان دروست کردووە.

3. نەبوونی کارەبای نیشتمانی لە زۆربەی بنکەکان لە کاتی دەوامی فەرمی گرفتی دروست کردووە سەرەڕای ئەوەی وەزارەتی ناوخۆی هەرێم چەندین موەلیدەی بۆ بنکەکان دابین کردووە کە هەندێکیان لە بواری جێبەجێ کردندایە، بەڵام گرفتەکانی کارپێکردنی ئەم موەلیدانە زۆرن وەک (دابین کردنی گاز، چاککردنەوە و کارپێکردن).

4. کەمی میلاک لە هەندێک لە فەرمانگەکانی کارتی نیشتمانی و گردبوونەوەی زۆری میلاک لە سەنتەری شارەکان و قەزاکان.

چارەسەری کێشە: ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆی عێراق وەرگیرا بە کردنەوەی گشت ئەو نوسینگانەی کارتی نیشتمانی کە تا ئێستا لە هەرێمی کوردستان نەکراون بە هووی کێشەی تۆماری لاوەکی و نەبوونی پێداویستی و ئامێر و وەزارەتی ناوخۆ بە فەرمانی وەزاری ژمارە (16146) لە 2019/9/25 لێژنەیەکی پێکهێنا بە مەبەستی لێکۆڵینەوە لە پێداویستییەکانی کارتی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان و دابین کردنی گشت ئەو پێداویستیانە لە بوودجەی وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێم خەرج دەکرێت بە مەبەستی دەست بەکاربوونیان.

5. کێشەی دەرهێنانی پاسپۆرت لە هەرێمی کوردستان:

لە هەرێمی کوردستان کێشەی دەرهێنانی پاسپۆرت هەیە کە هاووڵاتی بۆ دەرهێنانی پاسپۆرت تووشی گرفت دەبێت بە هۆی قەرەباڵخی و درێژی ماوەی وەرگرتنی پاسپۆرت کە هەندێکجار لە مانگێک تێپەڕ دەبێت بە هۆی کەمی نوسینگەکانی دەرهێنانی پاسپۆرت و کەمی پاسپۆرتی خام.

چارەسەری کێشە: وەزارەتی ناوخۆی عێراق و وەزارەتی ناوخۆی هەرێمی کوردستان ڕێککەوتن لەسەر کردنەوەی چوار نووسینگەی پاسپۆرت لە قەزاکانی (سۆران، ئاکرێ، زاخۆ و کۆیە)، وەزارەتی ناوخۆ بە فەرمانی وەزاری ژمارە (13126) لە 2019/7/29 لێژنەیەکی پێکهێنا بە مەبەستی

دابینکردنی گشت پێداویستیەکانی ئەو چوار نوسینگەیە و هەر نووسینگەیەکی تری کە لە ئایندە دەکرێتەوە و وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێم بوودجە و میلاک و باڵەخانەی پێویستی بۆی دابین کردووە و ئێستا نووسینگەی پاسپۆرت لە قەزاکانی (زاخۆ و کۆیە) دەستبەکاربوون و رۆژانە خزمەت بە هاووڵاتیان دەکەن.

وەزارەتی ناوخۆی عێراق ڕەزامەندی دەربڕی بە ناردنی بڕێک زیاتر لە پاسپۆرتی خام وەک قۆناغی یەکەم بڕی (40.000) پاسپۆرتی خام رەوانەی هەرێمی کوردستان کرا و ئێستا قەلەباڵغی لە نوسینگەکانی پاسپۆرت چارەسەر کراوە و پاسپۆرت لە ماوەی (3 – 7) رۆژ وەردەگیرێتەوە.

لەسەر ئاستی چاکسازی

1. ڕێکخستنەوە دەوامی فەرمی:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (12928) لە 2019/7/23 ئاگاداری گشت فەرمانگەکانی خۆی کردۆتەوە کە پێویستە گشت ئەفسەر و کارمەند و فەرمانبەرانی میلاکی شارستانی پابەندبن بەکاتی دەوام لە (8:00) بەیانی تا (3:00) دوای نیوەڕۆ.

2. کەمکردنەوەی ڕۆتین و دیاردەی بەرتیل وەرگرتن:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (14210) لە 2019/8/26 ئاگاداری گشت فەرمانگەکانی خۆی کردووە کە پێویستە زیاتر گرنگی بدەن بە ڕایی کردنەوەی مامەڵەی هاووڵاتیان بە یەکسانی و دوور لە هەر کەم و کورییەک و بەرنگاربوونەوەی دیاردەی بەرتیل وەرگرتن بە مەبەستی ڕایی کردنەوەی مامەلەکانیان.

3. ڕێزگرتن لە هاووڵاتیان:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (16876) لە 2019/10/6 ئاگاداری گشت فەرمانگەکانی خۆی کردووە کە پێویستە ڕێز لە هاووڵاتیان بگیرێت و هیچ کەمتەرخەمیەک لەم بوارەدا قبوڵ ناکرێت.

4. ڕێزگرتن لە پلە سەربازییەکان:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (180) لە 2019/9/2 ئاگاداری گشت دام و دەزگاکانی خۆی گرتووە کە پێویستە ڕێز لە پلەداری سەربازیدا بگیرێت و هیچ کەمتەرخەمیەک لەم بوارەدا قبوڵ ناکرێت.

5. جێبەجێکردنی هێڵە گشتییەکان و پتەوکردنی پەیوەندی و دانانی هێڵی گەرم:

وەزارەتی ناوخۆ بە فەرمانی وەزاری ژمارە (15210) لە 2020/9/29 لەبەر بەرژەوەندی گشتی و لە پێناوی جێبەجێ کردنی هێڵە گشتیەکانی کاری کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و پتەوکردنی پەیوەندی و متمانە لە نێوان هاووڵاتیان و فەرمانگەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان و بە مەبەستی گەیاندنی گلەیی و گازندە و سکاڵای هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان کە سەرهەڵدەدەن لە ئەنجامی سەردانی کردنی فەرمانگەکان و ڕاپی کردنی کاروبارەکانیان لە لایەن ئەو ئەفسەر و فەرمانبەر و کارمەندانی و بۆ چارەسەرکردن و دۆزینەوەی ڕێگەچارە بۆ کێشە و گیروگرفت و ئاریشە و کێماسییەکان بڕیاری دا بە هێنانەکایەی هۆبەی هێڵی گەرم ژمارە (414) و هۆبەی سکاڵا (ئۆنلاین) لە بەڕێوەبەرایەتی بەڕێوەبردنی جۆری سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوانی وەزارەت و ڕۆژانە هاووڵاتیان پەیوەندی بە وەزارەت دەکەن بە مەبەستی گەیاندنی سکاڵاکانیان.

6. دارشتن و بەرکارکردنی یاسا ئیتیحادیەکان و هەموارکردنی یاسا پەیوەندیدارەکان بە وەزارەتی ناوخۆ:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (13498) لە 2019/8/7 لێژنەیەکی تایبەتی پێکهێنا بە مەبەستی پێداچوونەوە بە یاسا پەیوەندیدارەکان و هەموارکردنی یاساکان و بەرکارکردنی یاسا ئیتیحادییەکان و دارشتنی یاسای نوێ و تا ئێستا ئەم یاسانەی خوارەوە ئامادەکراون:

1. دوو پرۆژە یاسای پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان.
2. دوو پرۆژە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێم.
3. پرۆژە یاسای نوێی وەزارەتی ناوخۆ.
4. پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای چەکەکانی عێراق ژمارە (51)ی ساڵی 2017.
5. پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای ژمارە (22)ی ساڵی 2013ی هەموارکراوی یەکەمی یاسای خزمەت و خانەنشینی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ژمارە (18)ی ساڵی 2011.
6. پرۆژە یاسای کۆلێژی پولیس.
7. پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای خانەنشینی یەکگرتوو ژمارە (9)ی ساڵی 2014.
8. پرۆژە یاسای هەموارکردنی یاسای بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی خێزانی ژمارە (8)ی ساڵی 2011.
9. پرۆژە یاسای پاسەوانی شەوان.
10. پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای مادە هوشبەرەکان و کاریگەرە عەقلییەکان.11. پرۆژە یاسایی رێکخستنی کاری کۆمپانیا ئەمنییەکان لە هەرێمی کوردستان.

7. پێداچوونەوە بە میلاك:

وەزارەتـی ناوخـۆ بـە نووسـراوی ژمـارە (13599) لـە 2019/8/8 لێژنەیەکـی تایبەتـی پێکهێنا بە مەبەسـتی پێداچوونـەوە بە گشـت میـلاک و پێشـینەی بەردەوامـی دام و دەزگاکانـی وەزارەتـی ناوخـۆ و دوای دەسـت بەکاربوونـی ئـەم لێژنەیـە ئـەم کارەکانـەی ئەنجـام دراوە:

ا. دابەشـکردنی فۆرمێکـی تایبـەت بـە میـلاک و هەبـووەکان (الموجـودات) و کـەل و پـەل و ئۆتۆمبێـل و چـەک و تەقەمەنـی کـە بـە نووسـراوی ژمـارە (14869) لـە 2019/9/8 گشـتاندنی بـۆ کـراوە و تـا ئێسـتا نزیکـەی (85%) فۆرمـەکان گەراونەتـەوە.

ب. سـەردانی لە ناکاوی لێژنە بە مەبەسـتی پشـکنینی بەڕێوەبەرایەتیەکانی پولیسـی دارسـتانی هەولێر، بەشـی مەشـق و شـیاندنی پۆلیسـی هەولێر، کولێـژی پۆلیسـی هەولێـر، بەڕێوەبەرایەتـی بەرگـری شارسـتانی هەولێـر، بەڕێوەبەرایەتـی پۆلیسـی کارەبـای هەرێـم، بەڕێوەبەرایەتـی پولیسـی کارەبـای هەولێـر پاڵپشـت بـە زانیاری پشـت راسـت کراو. لـە دەرئەنجامی لێکۆلینـەوە و پشـکنین توانـرا زیاتـر لـە (200) کارمەنـدی بـن دیـوار و زیـاد لـە میـلاک دەسـت نیشـان بکرێـت و کاری گواسـتنەوەیان بـۆ ئەنجام درا بـۆ ئـەو فەرمانگانـەی تایبەتـی بـە هێزەکانـی ئاسایشـی ناوخـۆ کـە کێشـەی کەمـی میلاکیـان هەیـە.

8. پێداچوونەوە بە دیزاینی کوالێتی تابلوکانی ئۆتۆمبێل:

وەزارەتـی ناوخـۆ بـە نووسـراوی ژمـارە (14836) لـە 2019/9/5 لێژنەیەکـی تایبەتـی پێکهێنا بە مەبەسـتی پێداچوونـەوە بە دیزایـن و کوالێتـی تابلۆکانی ئۆتۆمبێـل لـە هەرێمـی کوردسـتان بـە هەمـوو جۆرەکانـی و گونجاندنـی لەگـەڵ سیسـتەمی تابلۆی.

9. قەدەغەکردنی بەکارهێنانی ئۆتۆمبێلی حکومی دوای دەوامی فەرمی:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (827) لە 2019/8/18 نووسراو بۆ گشت وەزارەتەکان و فەرمانگەکانی نەبەستراو بە وەزارەت کردووە لە لە 2019/10/1 بەکارهێنانی ئۆتۆمبێلی حکومی دوای دەوامی فەرمی بە پێی رێنمایی ژمارە (2)ی ساڵی 2018 قەدەغەیە و دەستی بەسەردا دەگیرێت و رووبەرووی لێپێچینەوەی یاسایی دەبێت.

10. خولی پێگەیاندنی ئەفسەران:

وەزارەتی ناوخۆ بە نووسراوی ژمارە (13596) لە 2019/8/8 لێژنەیەکی تایبەتی پێکهێنا بە مەبەستی لێکۆڵینەوە لە کردنەوەی خولی پێگەیاندنی ئەفسەران بۆ کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ئەوانەی خاوەن بروانامەن بۆ زیاتر سوود وەرگرتن لە ڕاژەکانیان.

لەسەر ئاستی کارگێری

وەزارەتی ناوخۆ بۆ چەسپاندنی لامەرکەزیەتی ئیداریی پارێزگاکان کە گونجاو بێت لەگەڵ سیستەمی یاسایی و کارگێڕی هەرێمی کوردستان و شۆڕکردنەوەی دەسەڵاتەکان و دابەشکردنی ئەرک و بەرپرسیاریەتی بە پێی یاسا، لە ژێر چاودێری سەرۆکایەتی حکومەت بە فەرمانی وەزاری ژمارە (13497) لە 2019/8/7 لێژنەیەکی پێکهێنا بە مەبەستی پێداچوونەوەی دەسەڵاتەکانی پارێزگاکان و سەرپەرشتیاری ئیدارە سەربەخۆکان وە ئێستا ئەم لێژنەیە کار دەکەن بۆ زیاتر شورکردنەوەی دەسەڵاتەکان لە پێناو چەسپاندنی لامەرکەزیەتی ئیداری.

لەسەر ئاستی پەرەپێدانی توانا مرۆییەکان

1. پەیمانگای پەرەپێدانی ئەمنی و کارگێری و تەکنەلوجیای زانیاری ئەم خولانەی کە لە خشتەی خوارەوە ئاماژەی پێ کراوە ئەنجام داوە بۆ پەرەپێدانی تواناکانی ئەفسەر و کارمەند و فەرمانبەری وەزارەتی ناوخۆ:

خولەکان:

ژ	ناوی خول	ژ. بەشداربوو	ماوەی خول	شوێنی ئەنجام دانی خول	لایەنی جێ بە جێ کار
1	پاراستنی شوێنەواری کلتوری	25	2019/8/1-7/21	دیوانی وەزارەت	هێزەکانی هاوپەیمانان
2	Deat Managment	25	2018/7/24	دیوانی وەزارەت	وەزارەتی ناوخۆ
3	سەرەتایی کۆمپیوتەر	16	2019/8/25-21	دیوانی وەزارەت	وەزارەتی ناوخۆ
4	هونەری هەڵسوکەوتکردن لە گەڵ هاوڵاتیان لە فروکە خانە سەرەتایی کۆمپیوتەر	51	2019/8/8-4	دیوانی وەزارەت	وەزارەتی ناوخۆ
5	شیکردنەوەی ISO	12	2019/8/7-6	دیوانی وەزارەت	المؤسسة العربية للإستشارات والتدريب والتحيكم
6	سپیکردنەوەی پارە	15	2019/9/5-3	دیوانی وەزارەت	المؤسسة العربية للإستشارات والتدريب والتحيكم
7	بەڕێوەبردنی ئەمنی وپەرەپێدانی تەکنەلۆژیای زانیاری	14	2019/9/17-16	دیوانی وەزارەت	یەکێتی ئەوروپا
8	إنشاء الحكومة الألكترونية والمدنية الذكية و استخدام الخدمات الرقمية	25	2019/10/11	دیوانی وەزارەت	کونسوڵخانەی میلی صینی
9	کۆنترۆڵکردنی دۆکیۆمێنتی ساختە	11	2019/10/10-6	دیوانی وەزارەت	پۆلیسی فیدراڵی ئەڵمانی
10	کۆنترۆڵکردنی دۆکیۆمێنتی ساختە	11	2019/10/17-13	دیوانی وەزارەت	پۆلیسی فیدراڵی ئەڵمانی
11	پاراستنی شوێنەواری کلتوری	14	2019/10/31 -20	دیوانی وەزارەت	هێزەکانی هاوپەیمانان
12	ئاشکراکردنی دۆکیۆمێنتی ساختە	16	2019/11/6-3	دیوانی وەزارەت	پۆلیسی نەرویجی
13	فریاگوزاری سەرەتایی	19	2019/11/5-3	دیوانی وەزارەت	هێزەکانی هاوپەیمانان
14	پاڵپشتی یاسای بۆ ئافرەتان لە هەرێمی کوردستان	4	2019/7/20	هوتێل دێدەمان	ڕێکخراوی لێکۆڵەر بۆ سەروەری یاسا
15	وۆرك شۆپی تەکنیکی	5	2019/7/30	هوتێل ڕۆیاڵ	ڕێکخراوی نێودەوڵەتی کۆچ (IOM)
16	ڕەشنوسی پاشکۆی	2	2019/7/31	هوتێل دێدەمان	ئاژانسی (USAID)
17	پەیوەندییە نێودەوڵەتیەکان	1	2019/8/7-4	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
18	هۆشیارکردنەوە بۆ یەکسانی جێندەری	1	2019/8/5-4	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان

19	ڕەوشتەکانی کارکردن لە کەرتی گشتی	1	2019/8/7-6	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
20	باشترکردنی توانا و شارەزایی کارمەندانی دادگای نەوجەوانان و کەرتی ئاسایش و پۆلیس دەربارەی بە دەنگەوە هاتن و نەهێشتنی توندوتیژی	12	2019/8/19-18	هوتێل ڕۆجانا	ڕێکخراوی یونسێف
21	پەیوەندیە کارگێریەکان	1	2019/8/28-25	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
22	لێهاتوویی و شارەزایی لە پەیوەندیکردن	1	2019/8/28-25	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
23	ڕەوشتەکانی کارکردن لە کەرتی گشتی	1	2019/8/28-27	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
24	بنەماکانی بەڕێوەبردنی قەرزی گشتی وە کاریگەری لەسەر بەرنامەی چاکسازی حکومەتی هەرێمی کوردستان	2	2019/8/29-28	هۆتێل دیڤان	ئەنجومەنی وەزیران بە هەماهەنگی لەگەڵ ڕێکخراوی (USAID)
25	DEVELOPING THE SKILIS OF MEDIA MANAGER AND SPOKESPERSON	1	8/30 تا 2019/9/3	هۆتێلی هەولێری نێودەوڵەتی	فەرمانگەی میدیا و زانیاری بە هەماهەنگی لەگەڵ OTT-OPEN THINK) (TANK
26	بیرکردنەوەی ستراتیجی	1	2019/9/4-1	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
27	بەڕێوەبردنی تیم	1	2019/9/12-9	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
28	ڕێنمای جێبەجێ کردنی گرێبەستە گشتیەکان	1	2019/9/12-10	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
29	پەیوەندیە کارگێریەکان	1	2019/9/18-15	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
30	بەڕێوەبردنی ڕێکخراوەیی	1	2019/9/18-15	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
31	بەڕێوەبردنی زانیارییەکان	1	2019/9/25-22	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
32	کارگێری ئەلیکترۆنی	1	2019/9/25-22	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان

33	ڕەوشتەکانی کارکردن لە کەرتی گشتی	1	2019/9/30-29	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
34	هۆشیارکردنەوە بۆ یەکسانی جێندەری	1	2019/9/30-29	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
35	فێربوونی بەرنامەکانی (وۆردە، ئەکسڵ، پاوەرپۆینت)	1	2019/11/6-3	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
36	کارگێڕی گشتی	1	2019/11/14-11	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
37	کارگێڕی گشتی	1	2019/11/21-18	پەیمانگای ئەنستیتۆی کوردستان	وەزارەتی پلان دانان
38	وۆرك شۆپی پلاندانان	2	2019/11/14	شەهید مامۆستا سعد عبدالله	ئەنجومەنی وەزیران/ فەرمانگەی میدیا و زانیاری

2. بە ئاکادیمی کردنی پلەبەرزکردنەوەی ئەو ئەفسەرانەی شایستەی پلەبەرزکردنەوەن لە پلەی (مقدم) بەرەوە سەرەوە و ناردنی توێژینەوەیان بۆ زانکۆکانی هەرێمی کوردستان بە پێی ستاندارەکانی وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.
3. بە ئەلیکترونی کردنی تاقیکردنەوەی پلەبەرزکردنەوەی ئەفسەران لە پلەی (رائد) بەرەو خوارەوە.

لەسەر ئاستی پڕۆژەکانی تایبەت بەژێرخانی دامودەزگاکانی وەزارەت

ئەو پڕۆژانەی کە لە کاتی دامەزراندنی کابینەی نوێی حکومەت ڕەزامەندی لەسەر وەرگیراوە بۆ هەموو پارێزگاکانی (هەولێر- دهۆک- سلێمانی- هەڵەبجە) و ئیدارەکانی (گەرمیان و ڕاپەڕین) کە لە خوارەوە بەپێی ناوی پڕۆژە و شوێنی پڕۆژە و گوژمەی پڕۆژە ئاماژە پێ کراوە:

ژ	ناوی پرۆژە	شوێنی پرۆژە	گوژمەی پرۆژە (دینار)	تێبینی
1	دروست کردنی بەشی ئالیات و نۆژەنکردنەوەی بەشی کرێ و بارهەلگر لە ب. هاتووچۆی هەولیر	پارێزگای هەولێر	572.000.000	پرۆژەکە لە ژێر جێبەجێکردن دایە
2	بینای هاتووچۆی شەقلاوە	پارێزگای هەولێر	383.300.000	پرۆژەکە لە ژێر جێبەجێکردن دایە
3	دروستکردن و کردنەوەی دەروازەی سنوری مێرگەسور- رووبارۆك (کۆمەلگای زێت) لە قەزای مێرگەسور	پارێزگای هەولێر	299.653.000	پرۆژەکە لە ژێر جێبەجێکردن دایە
4	بینایەی هاتووچۆی بەرێوەبەرایەتی هاتووچۆی هەلەبجە	پارێزگای هەلەبجە	5.485.388.849	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
5	بنکەی هاتووچۆی قوشتەپە	پارێزگای هەولێر	459.889.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
6	پرۆژەی 69 کامیرا بۆ ترافیك لایتی گۆرە پانەکانی ناوشاری سلێمانی	پارێزگای سلێمانی	2.545.942.300	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
7	فەراوان کردنی گەراجی وەستانی ئۆتۆمبیلی هاولاتیان و زیاد کردنی نهۆمی هۆلی کۆنگرە (ناو وەزارەت)	پارێزگای هەولێر	374.833.750	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
8	دانان و دابین کردنی گاردرێل بۆ رێگای نیوان تاسلوجە و دۆکان	پارێزگای سلێمانی	5.870.700.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی سپاردن دایە
9	دابین کردن و هێنانی دانانی پێداویستیەکانی بینایەی نوێ ب . نشینگەی هەولێر	پارێزگای هەولێر	569.412.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی سپاردن دایە
10	دانان و دابین کردنی پیداویستیەکانی ب.هاتووچۆی سۆران	پارێزگای هەولێر/سۆران	329.550.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
11	دانان و دابین کردنی هیمای رینیشاندەر هاتووچۆی جۆراوجۆر بۆ ریگاکانی (عەربەت ،سەیدسادق،هەلەبجەی ،بیتوین،گەرمەك)	پارێزگای هەلەبجە	2.366.225.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
12	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان ب . هاتووچۆی ئیدارەی گەرمیان	ئیدارەی گەرمیان	361.780.326	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
13	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان دانانی هێمای هاتووچۆی لەگەل دانانی گاردرێل لەگەل بۆیاخ کردن نوژەن کردنەوەی ب . هاتووچۆی سنوری شاری سلێمانی	پارێزگای سلێمانی	4.333.353.750	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
14	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان دانانی هێمای هاتووچۆی لەگەل دانانی گاردرێل لەگەل بۆیاخ کردنی ب . هاتووچۆی سنوری سۆران	پارێزگای هەولێر	434.131.431	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
15	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان دانانی هێمای هاتووچۆی لەگەل دانانی گاردرێل لەگەل بۆیاخ کردنی ب . هاتووچۆی ئیدارەی راپەرین	ئیدارەی راپەرین	1.446357.500	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
16	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان دانانی هێمای هاتووچۆی لەگەل دانانی گاردرێل لەگەل بۆیاخ کردنی ب . هاتووچۆی(کۆیە)و سنوری شاری هەولێر	پارێزگای هەولێر	648.853.500	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی تەندەرین دایە
17	کۆی دەرخستەکانی تایبەت بەدابین کردنی پێداویستیەکان دانانی هێمای هاتووچۆی لەگەل دانانی گاردرێل لەگەل بۆیاخ کردنی ب . هاتووچۆی(کۆیە) رێگای نیوان هەولێر – کۆیە	پارێزگای هەولێر	850.000.000	پرۆژەکە لەژێر پرۆسەی سپاردن دایە

وەزارەتی تەندروستی

بە پێی ستاندەرە جیهانییەکان، چاکسازی لە کەرتی تەندروستی و دەرمان و خۆراك دەکەین و ڕێکاری یاسایی بۆ هەر سەر پێچیەك کە لەم لایەنە ژیاریەدا بکرێت دەگرینە بەر. بۆ ئەم مەبەستانەش دامەزراوەی خۆراك و دەرمانی هەرێم سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دادەمەزرێنین.

کاردەکەین بۆ باشترکردنی کەرتی تەندروستیی گشتی و گەیاندنی خزمەتێکی باشتری تەندروستی بە هاووڵاتیان و هەوڵی جێگیرکردنی سیستەمی بیمە یا خود دڵنیایی تەندروستی بە پێی پێوەری گونجاو بۆ دۆخی هەرێمی کوردستان دەدەین. هەروەها کار دەکەین بۆ پێشکەشکردنی ڕەشنووسی یاسای مافی نەخۆش و ڕێکخستنەوەی ماف و ئەرکی پزیشکان بۆ پاراستنیان لە هەر دەستدرێژییەك

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

سیستەمی ئەلیکترۆنی:

1. پتەوکردنی بە ئەلیکترۆنیکردنی سیستەمی دەرمان، کە ئێستا هەموو کۆمپانیاکانی دەرمان بۆ کوالیتی کۆنترۆل لە ڕێگەی سیستەمێکی ئۆنلاینەوە داواکاری پێشکەش دەکرێت.
2. پێشنیارکردنی بە ئەلیکترۆنی کردنی خۆراکی هاوردە و بەستنەوە لەگەڵ سنورەکان هاوشێوە سیستەمی کوالیتی کۆنترۆل بۆ دەرمان.
3. ئەکتیڤکردنی سیستەمی ئەلیکترۆنی تۆمارکردنی نەخۆشیەکانی بەشێوازی زانستی (ICD-10) لە بنکە تەندروستیەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ زانکۆی ڕۆمای ئیتالی.

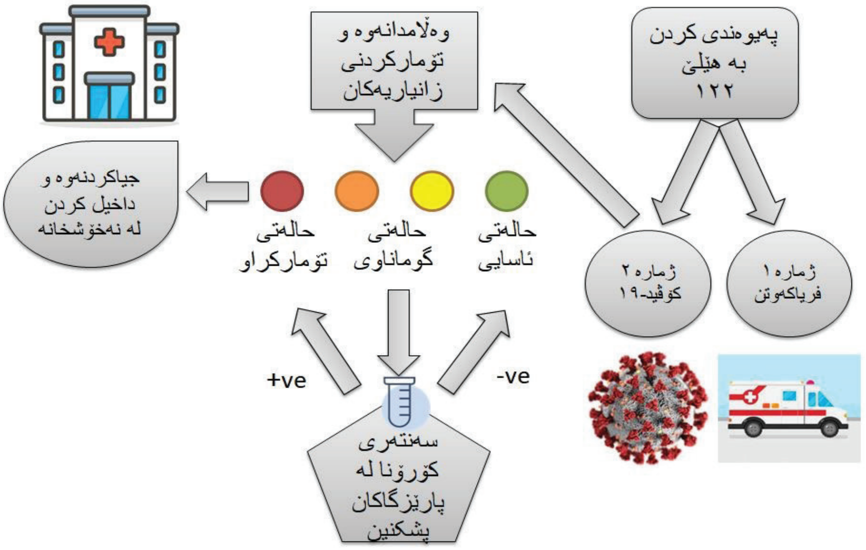

4. پەرەپێدانی هێڵی گەرمی کۆرۆنا 122 و دابین کردنی ژمارەیەکی زۆر لە هێڵی گەرم کە لەرێگەی ئۆنلاینەوە داواکاریەکان تۆمار دەکرێن و بەدواداچوون بۆ کەیسەکان دەکرێت هەمووی لەڕێگای سیستەمێکی ئەلیکترۆنی کە دەتوانرێت لەیەک کاتدا زیاتر لە 200 تەلەفۆن وەربگرێت.

5. بەسیستەمکردن و بەئۆنلاینکردنی وەرگرتنی ڤاکسین (KurdVac) لەلایەن هاووڵاتیانەوە وە تۆمارکردنی لە داتا بەیسێکی ناوەندی کە ئەمەش زیاتر شەفافیەت و دادپەروەری دەهێنێتە کایەوە.

6. بەسیستەم کردن و بەئۆنلاین کردنی داتا و زانیاری کۆڤید و دروستکردنی داشبۆردی داتاکان بەهەماهەنگەی لەگەڵ فەرمانگەی میدیا و زانیاری لەسەر وێبسایتی فەرمی حکومەتی هەرێمی کوردستان (www.gov.krd)

7. بەسیستەم کردن و بەئۆنلاین کردنی دەرەنجامی پشکنینی کۆرۆنا بۆ ئەوەی هاووڵاتیان بە ئاسانترین شێوە دەرەنجامەکانیان بەدەست بگات

8. دروستکردنی ئەپێکی مۆبایل (سیستەمی ئەندروید و ئایفۆن) بۆ

تۆمارکردنی فەرمانبەرانی سەر بەوەزارەتی تەندروستی و دەرچوواندنی ناسنامەی ئەلیکترۆنی بۆ گشت فەرمانبەرەکان.

9. بەسیستەم کردن وئۆنلاین کردنی داواکاری پزیشکان بۆ گواستنەوە و تەنسیب کە ئەوەش پرۆسەکەی دابەشکردنی پزیشکان بەسەر شار و شارۆچەکەکان ئاسانتر کردووە و دادپەروەری زیاتری بەدیهێناوە لە دابەشکردن.

ئامێری پزیشکی و ئەندازە

1. سازدانەوەو نوێکردنەوەی ئامێرە پزیشکییە گەورەو هەستیارەکان بەبڕی 23, 000, 000, 000 بۆ ئامێرەکانی C.T scan, MRI, Linac, Cath lab.. هتد

2. دانانی بەرنامەو میکانزمی پێویست بۆ یەکخستنەوەی سازدانەوەی ئامێری پزیشکی گەورە و کەمکردنەوەی تێچووی سازدانەوە بە دانانی هاوکێشەیەکی گونجاو بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران. بە تایبەت بە بەراورد لەگەڵ سازدانەوەکانی وەزارەتی تەندروستی عێراقی فیدراڵ.

3. دابینکردنی ئامێری پزیشکی بە بڕی نزیکەی 8, 400, 000, 000 کە بڕی 4, 000, 000, 000 بۆ ئامێرەکانی بەرەنگاربوونەو و چارەسەری ڤایرۆسی کۆرۆنا بووە

4. بەکارخستنی ئامێری ستراتیجی (گاما نایف) لە هەولێر کە یەکێکە لەو سێ ئامێرانەی بۆ عێراق دابینکراوە کە تێچووی زیاترە لە 8, 000, 000 دۆلار.

5. دابینکردنی کارگەی ئۆکسجین و ئۆکسجینی شل بۆ نەخۆشخانەی قەزاکانی دەرەوەی سەنتەری پارێزگاکان لەوانە سۆران، کۆیە.. هتد.

6. دانانی بەردی بناغەی پرۆژەی نەخۆشخانەی 100 تەختی ئامێدی/دهۆک بە بڕی 000 ,000 ,43 دۆلار.

7. دانانی میکانزمی دەستپێکردنەوەی پرۆژە بەردەوامەکان وە چەسپاندنی بودجەی پێویست لە نێو میزانیەی ساڵی 2021 حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پلان دانان و پێشنیارکردنی 42 پرۆژەی نوێ بۆ تەواوی ناوچەکانی هەرێمی کوردستان

نەخۆشخانە و سەنتەرە تایبەتەکان

1. ڕێکخستنەوە و پێداچوونەوە بەسەنتەر و نەخۆشخانە تایبەتەکان و دەرچوواندنی چەندین نووسراو و فەرمان بەمەبەستی ڕێکخستنەوەی کەرتی تایبەت و ڕێگری کردنی لە گەندەڵی و قۆرەخکردن.

2. (626) شوێن سەردان کراون کە (25) شوێن داخراون و (52) بەڵێننامەش لە شوێنە سەرپێچیکارەکان وەرگیراوە.

3. ڕێکخستنەوە و دانانی نرخ لە نەخۆشخانەکانی کەرتی تایبەت.

4. سەرپەرشتی کردنی پشکنینی تاقیگەیی کۆڕۆنا لە کەرتی تایبەت.

5. چالاککردنی لیژنەکانی پشکنین و بەدواداچوون.

6. بەدواداچوونی چارەسەریەکان لە کارتی تایبەت.

پرۆژە یاساکان

1. دەرچوواندنی پرۆژە یاسای مافی نەخۆش بۆ خزمەتکردنی زیاتری نەخۆش و پاراستنی ماف و تایبەتیەکانی. دەرچوواندنی ڕێنمایی بۆ بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان سەبارەت بە یاسای مافی نەخۆش.

2. هەموارکردنی یاسای وەزارەتی تەندروستی بەجۆرێک کە لەگەڵ بارودۆخی ئێستا و خزمەتگوزاری تەندروستی بگونجێت.

3. دەرچوواندنی پرۆژە یاسای بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان.
4. هەموارکردنی ڕێنماییەکانی پێدان و نوێکردنەوەی نەخۆشخانە و سەنتەرەکانی کارتی تایبەت.
5. دەرچوواندنی یاسای ئاکاری پزیشکی.
6. ئامادەکردنی پرۆژە یاسای کەرتی تایبەت.

- دابەزاندنی دەستەڵات و کەمکردنەوە ڕۆتین.

1. دابەزاندنی دەسەڵاتەکانی کارگێڕی و دارایی بۆ بەڕێوەبەرە گشتیەکانی ناو دیوانی وەزارەت و بەڕێوەبەرە گشتیەکانی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان.
2. کار لەسەر پەسەندکردنی هەیکەلیەتی دیوانی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتییە گشتیەکان بەردەوامە. ئامانج لەم ڕێکارە ڕێکخستنەوەی هەیکەلیەتێکی گونجاوە بۆ وەزارەت لە خوارەوە بۆ سەرەوە

- لێکۆڵینەوەی زانستی پزیشکی

1. دەرچوواندنی ڕێنمایی زانستی و گشتی بۆ پزیشکان و توێژەران ئەوانەی کەوا توێژینەوە دەکەن لە نەخۆشخانەکانی هەرێمی کوردستان. ڕێنماییەکان بەمەبەستی پاراستنی داتای نەخۆش و ئاسانکاری بۆ تیمی توێژەران بوو.
2. پێکهێنانی لێژنەی باڵای توێژینەوەی زانستی لەسەر کۆڤید 19 بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.
3. پێدانی ئاسانکاری و هاوکاری بۆ کۆکردنەوەی داتا و زانیاری لەسەر ڤایرۆسی کۆڤید 19 لەهەرێمی کوردستان بۆ زیاتر لە 20 توێژینەوەی زانستی لە بواری کۆڤید 19.

نرخدانان

1. تەواوکردنی دارشتنەوەی نرخی نەشتەرگەری و خزمەتگوزارییەکان لە کەرتی تایبەت.
2. چەسپاندن و دانانی نرخی پشکنینی کۆرۆنا لە کەرتی تایبەت.
3. کەمکردنەوەی کرێی نەخۆش بەرێژەی ٪25 لە نەخۆشخانە تایبەتەکان.

داهات و خەرجی

1. خەرجیەکان بەرێژەی سەدا 20% کەمی کردووە و رێکاری پێویست ئەنجامدراوە بۆ رێگری کردن لە بەهەدردانی پارە ئەوەش لەرێگای هەماهەنگی زیاتر لەگەڵ خۆبەخشان و خێرخوازان و رێکخراوەکان.
2. داهاتی وەزارەت بەرێژەی 50% زیادی کردەوە بەبەراورد لەگەڵ سالآنی رابردوو ئەوەش بەهۆی پتەوکردنی رێکارەکان و پێبژارکردنی سەرپێچیەکان لە کەرتی تەندروستی.
3. کەمکردنەوەی بەشێک لە خەرجیەکانی چاکردنەوەی ئامێرە پزیشکیەکان، ئامانج لەم رێکارە کەمکردنەوەی ئەرکی دارایی سەر ئەستۆی حکومەت و کەم کردنەوەی زێدەرۆیی.
4. بەدواداچوون و تەواوکردنی فۆرمی داهات و خەرجیەکان و ناردنی بۆ ئەنجومەنی وەزیران بەشێوەیەکی تێر و تەسەل.

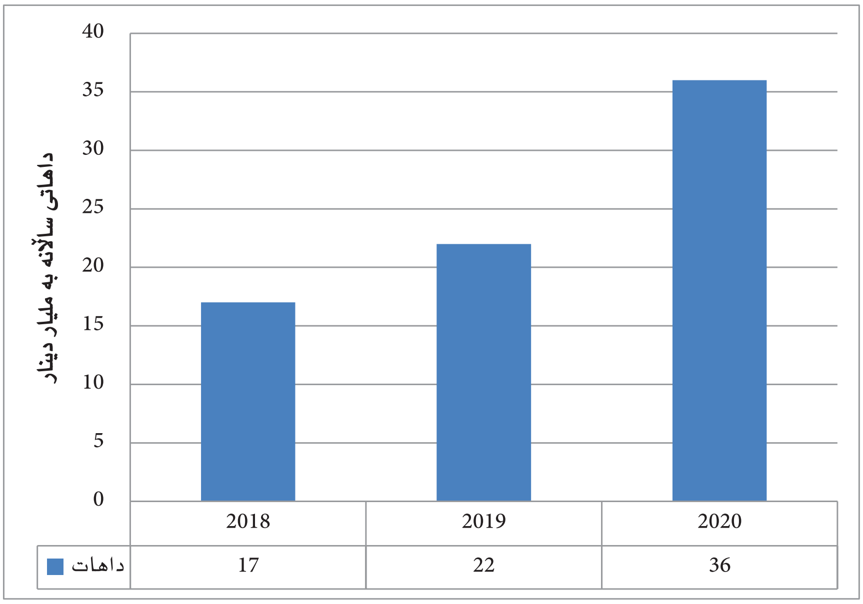
داهاتی ساڵانە بە ملیار دینار
40
35
30
25
20
15
10
5
0
2018
2019
2020
داهات
17
22
36

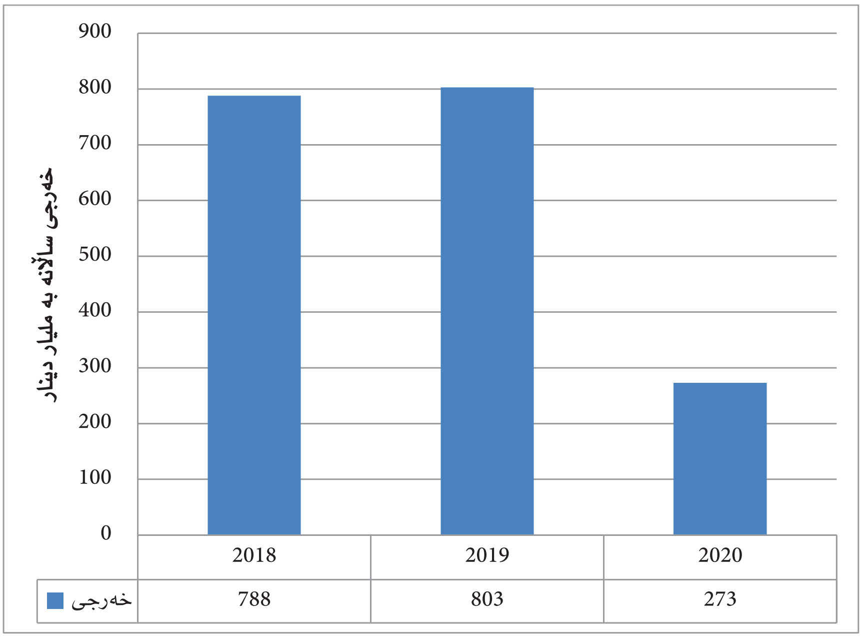
خەرجی ساڵانە بە ملیار دینار
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0
2018
2019
2020
خەرجی
788
803
273

سندوقی شێرپەنجە

1. دانانی لێژنەی پسپۆری تایبەت بۆ پێداچوونەوە بە کەمکردنەوەی نرخی ئەو نەشتەرگەریانەی کە لەنەخۆشخانە تایبەتەکان ئەنجامدە دەدرێن بۆ نەخۆشانی شێرپەنجە.
2. ڕاگرتنی قەرەبووکردنەوەی ئەو نەخۆشانەی کە بەبێ ئاگاداری سندوقی کۆمەک سەردانی نەخۆشخانە تایبەتەکان یا دەرەوەی وڵاتیان دەکرد. ئامانجی سندوقی کۆمەک ئەوەیە کە نەخۆشانی شێرپەنجە لە گشت پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان لەرێگەی سەنتەر و نەخۆشخانەکانی سەر بەسەندوقی کۆمەک چارەسەر وەربگرن و ئەگەر پێویستیان بە دەرەوەی وڵات بوو ئەوا لەڕێگەی لێژنەی پزیشکی پسپۆری هەڵسەنگاندنیان بۆ دەکرێت و ڕەوانەی دەرەوەی وڵات دەکرێن.
3. چاکسازی لەو بوارەی کە هەر نەخۆشک سەردانی سندوقی کۆمەکی شێرپەنجە بکات پێویستە بۆ هەرجۆرە چارەسەریەک لەڕێگای نەخۆشخانەو سەنتەرەکانی چاراسەری شێرپەنجە لە پارێزگاکانی هەرێم پشتگیری بکرێت و ژمارەو کۆدی تایبەت بە خۆی هەبێت.
4. زیاتر لە 40 ملیار دینار بۆ کرینی دەرمان و پێداویستی شێرپەنجە و دابینکردن و سازدانەوەی ئامێرەکانی شێرپەنجە خەرجکراوە بە پاڵپشتی سندوقی کۆمەک بۆ تووشبووانی شێرپەنجە.
5. دروستکردنی پرۆژەی هۆڵی نەشتەرگەری بۆ توشبووانی شێرپەنجە / سلێمانی
6. پرۆژەی سەنتەری شێرپەنجەی مەمک / ڕاپەڕین.
7. دەستبەکاربوونی پرۆژەی دابینکردنی ئامێری لێزەری شێرپەنجە / سلێمانی
8. دەستبەکار بوونی پرۆژەی چاندنی مۆخ / هەولێر
9. کۆی گشتی گوژمەی پرۆژەکانی سندوقی کۆمەک 37, 000, 000, 000 دینار
10. گەیشتنی دوو ئامێری لیناک بۆ شاری هەولێر بۆ چارەسەری تیشکی

بۆ تووشبووانی شێرپەنجە و ئەنجامدانی گرێبەستی دابینکردنی ئامێری لیناکی نوێ بۆ سلێمانی.

11. تەواوکردنی نەخۆشخانەی چارەسەری کیمیایی لە پارێزگای هەڵەبجە.

12. چارەسەرکردنی نەخۆشانی شێرپەنجە بە بڕی (6.149.065.000) دینار بۆ مەبەستی نەشتەرگەری و چارەسەری جگە لە دەرمان.

13. پێشنیارکردنی چەند پرۆژەیەکی گرنگی خزمەتگوزاری تەندروستی بۆ وەزارەتی پلان دانان بە مەبەستی چەسپاندنی لە نێو پەیڕەوی پرۆژە یاسای PPP و پێشنیاری یەکەم پرۆژەی دابینکردنی ئامێری MRI بۆ پارێزگای دهۆک و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی وەزیران بە مەبەستی ڕەزامەندی.

نۆرینگەی ڕاوێژکاری

- فراوانکردنی نۆرینگە ڕاوێژکاریەکانی کەرتی گشتی کە لەدوای دەوامی فەرمی دەست بە دەوام دەکەن ئەمەش بۆ زیاتر خزمەتکردنی هاووڵاتیان.

بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی

- گشت ئەو پزیشک و فەرمانبەرانەی کە لە کۆمپانیاکانی بواری دەرمان و تاقیگە کاریان دەکرد ڕاژەکانیان گواسترایەوە لە بەڕێوەبەرایەتی جۆری دەرمان و کوالیتی کۆنترۆل. نابێت هیچ فەرمانبەرێکی (KMCA) کاربکات لە کەرتی تایبەت لە بواری دەرمان یاخود پشکی هەبێت.

نەهێشتن و کەمکردنەوەی ئیفاد

1. نەهێشتنی ئیفاد لەسەر ئەستۆی کۆمپانیاکان.

2. شاندنەکردنی پزیشکی و کارمەندی تەندروستی لە بەڕێوەبەرایەتی کوالیتی کۆنترۆل بەبێ ڕەزامەندی وەزارەتی تەندروستی.

خزمەتگوزاری تەندروستی

1. بەخۆڕایی کردنی پشکنینی تاقیگەیی بۆ تووشبووانی کۆرۆنا و گومانلێکراوان لە تاقیگەکانی کەرتی گشتی (حکومی) و لە تاقیگەکان و نەخۆشخانەکانی ڕێگەپێدراوی کەرتی تایبەت (ئەهلی) نرخەکان بەڕێژەیەکی زۆر کەمکرایەوە.
2. دانانی بەردی بناغەی نەخۆشخانەی 100 تەختی لە ئامێدی/ دهۆک 43.000.000 دۆلار.
3. زیاتر لە 40 ملیار دینار بۆ کڕینی دەرمان و پێداویستی شێرپەنجە و دابینکردن و سازدانەوەی ئامێرەکانی شێرپەنجە خەرجکراوە بە پاڵپشتی سندوقی کۆمەک بۆ تووشبووانی شێرپەنجە.
4. لە ساڵێکدا زیاتر لە 91 هەزار بوتڵی خوێن وەرگیراوە و دراوە بە نەخۆش لە هەرێمی کوردستان.
5. نۆژەنکردنەوەی نەخۆشخانەکانی ڕزگاری لە هەولێر و ئازادی لە دهۆک و بانکی خوێن لە هەولێر بە گوژمەی (1.393.661.000) دینار.
6. زیاتر لە 480 هەزار پەیوەندی تەلەفۆنی بۆ ژمارە 122ی کۆرۆنا کراوە و زیاتر لە 17 هەزار گومانلێکراوی کۆرۆنا لە ڕێگای هێڵی 122 دەستنیشانکراوە.
7. دابینکردنی دەرمان بۆ تووشبووانی شێرپەنجە بە بڕی (29.662.157.000) دینار.
8. دابینکردنی پێداوسیتی تاقیگەیی بۆ تووشبووانی شێرپەنجە بە بڕی (617.595.000) دینار.
9. خەرجکردنی بڕی (24.890.162.100) دینار لەسەر بودجەی تەرخانکراوی کۆرۆنا و خەرجکردنی نزیکەی بڕی (24.000.000.000) دینار لەسەر بودجەی تەرخانکراوی ئاسایی (کە مانگانە بڕی 6.000.000.000 شەش ملیار دینار هەبوو لە وەزارەت و 60 - 70% ئەو بودجەیە بۆ کۆرۆنا خەرجکراوە)بۆ بەرەنگاربوونەوەی نەخۆشی ڤایرۆسی کۆرۆنا

لـە بوارەکانـی خۆپارێـزی و بەرەنگابوونـەوە و زوودەستنیشـانکردن و چارەسـەرکردنی نەخۆشـی ڤایرۆسـی کۆرۆنـای نـوێ.

10. بڵاوکردنـەوەی هۆشـیاری و زانیـاری لەنێـو خەڵکـی بـە هەمانگەنگـی لەگـەڵ ڕێکخـراوی تەندروسـتی جیهانـی وەزارەتـی تەندروسـتی هەڵسـان بـە چاپکردنـی زیاتـر لـە 300.000 چاپەمەنـی و بڵاوکـراوەکان، ئەنجامدانـی 817 سـمینار و 5852 سـەردانی مـاڵان کـراوە.

11. کەرەنتینکردنـی ئەوانـەی کـەوا لـە ئێـران و چیـن و هەنـدێ وڵاتـی ئەورپـا دەگەڕانـەوە بـۆ مـاوەی 14 ڕۆژ لـە 70 هوتێلـی تایبەتمەندکـراو، (21.871) هاووڵاتی.

12. چالاککردنـی سیسـتەمی هێلـی گەرمـی (122) و کردنـەوەی بەشـێکی تایبـەت بـە هێلـی گەرمـی کۆرۆنـا ئـەوەش بـۆ وەڵامدانـەوەی پرسـیاری هاووڵاتیـان و ڕێنیشـاندانیان. دابینکردنـی 256 هێلـی تەلەفۆنـی بـۆ ئـەوەی هێلـی گەرمـی 122 بـەردەوام کراوبێـت و زیاتـر لـە 480.000 تەلەفۆنـی هاوڵاتیـان وەرگیـراوە.

13. داشـبۆردی زانیـاری لەسـەر پەتـای کۆڤیـد 19 لەهەرێمـی کوردسـتان دانـرا لەلایـەن فەرمانگـەی میدیا وزانیـاری بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ بەڕێوەبەرایەتی پاراسـتنی تەندروستی.

14. ئامادەکردنی (186) تیمی وەڵامدانەوەی خێرا.

15. دانانـی (Online Network) بەنـاوی (Emergency Response Cell) لەگـەڵ ڕێکخـراوی تەندروسـتی جیهانـی (WHO) و سـتافی پەیوەندیدار بـۆ بڵاوکردنـەوەی داتـا و زانیـاری و هەواڵـی نـوێ لەگـەڵ ڕێنمایـی و پێشـنیاری (WHO) کـە ڕۆژانـە دەگۆڕیـت بەپێـی بـاری بڵاوبوونـەوەی نەخۆشـیەکە و لێکەوتەکانـی.

16. (40) شـوێن لـە نەخۆشـخانەکان جیاکرانـەوە و ئامادەکـران بـۆ وەرگرتنـی حالەتـی کۆڤید 19. لەکاتی پێویسـت سـەرجەم نەخۆشـخانەکان تایبـەت کـران بەچارەسـەری کۆرۆنـا جگەلـە نەخۆشـخانە و سـەنتەرە

پسپۆڕییەکانی چارەسەری شێرپەنجە، تالاسیمیا، گورچیلەی دەستکرد و نەخۆشخانەکانی دڵ و نەخۆشخانەی دەروونی.

17. ئامێرەکانی (RT-PCR) دابینکران و ئێستا 26 تاقیگە پشکنین لە کەرتی گشتی و تایبەت لە هەرێمی کوردستان بۆ هاوولاتیانی گومان لێکراو ئەنجام دەدەن. هەتا ئێستا (461.739) پشکنین ئەنجام دراوە کە لە 10.2% پۆزێتیف دەرچووە.

18. (159) ئامێری هەناسەی دەستکرد تایبەت بە پێشکێشکردنی خزمەتی پزیشکی بۆ نەخۆشیەکانی کوڤید- 19 لە ئێستا لەکارن و (72) پلان کراون بو ئەم مەبەستە وە زیاتر لە (85) ڤینتەلەیتەری نوێ و مۆدێرن کراون.

19. دابین کردنی ئامرازەکانی خۆپارێزی (PPE) بۆ ستافی نەخۆشخانەکان بەتایبەتی ئەو نەخۆشخانانەی کەوا بەرکەوتەی ڕاستەوخۆیان هەیە لەگەڵ نەخۆشی گومان لێکراو و ڕاهێنانی تەواو لەسەر خۆپارێزی لە پەتای کۆڤید 19.

20. ڕۆژانە نزیکەی (9000) هەزار تێست بۆ دەستنیشانکردنی نەخۆشی کۆرۆنا ئەنجام دەدرێت.

21. زیاتر لە 3400 بوتڵی پلازما وەرگیراوە بۆ پێدانی بە تووشبووانی کۆرۆنا و لەنێوان پارێزگاکان و ئاڵوگۆڕکراوە (2000 هەولێر، 946 سلێمانی، 250 دهۆک، 250 گەرمیان). هەر بووتڵێکی پلازما بڕی زیاتر لە 400 هەزار دینار خەرجی پێوستە.

22. دەرچوواندی زیاتر لە (300) نووسراو و فەرمان و گشتاندن و بەیان و ڕاگەیاندراو کە تایبەتن بە نەخۆشی ڤایرۆسی کۆرۆنای نوێ COVID-19

23. کرانەوەی بەردەوامی بەڕێوەبەرایەتی کوالیتی کۆنترۆلی دەرمان و ئامێر و پێداویستی پزیشکی KMCA بۆ ئاسانکاری هێنان و بردنی دەرمان و پێداویست و ئامێری پزیشکی.

24. دامەزراندنی تیمی بەڕێوەبردنی ڕووداوەکان لەگەڵ سەنتەری کارکردنی

حاڵەتی کتوپڕ بۆ مەبەستی پلان دانان، جێ بەجێکردن و چاودێریکردنی چالاکییەکان لەسەر ئاستی هەرێم، کار ئاسانی کردن لە پەیوەندیکردن و هەماهەنگی کردن لە نێو وەزارەتی تەندروستی، ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی، هاوکارەکانی تر وبەخشەرەکان بۆ هاوکاریکردن لە دابینکردنی سەرچاوەی جۆر بە جۆر.

کوالێتی کۆنترۆڵی جۆری دەرمان

بە پێی ستاندەرە جیهانییەکان، چاکسازی لە کەرتی تەندروستی و دەرمان و خۆراك دەکەین و رێکاری یاسایی بۆ هەر سەر پێچیەك کە لەم لایەنە ژیاریەدا بکرێت دەگرینە بەر. بۆ ئەم مەبەستانەش دامەزراوەی خۆراك و دەرمانی هەرێم سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دادەمەزرێنین.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

هۆبەی ڕێگەپێدان لە بەڕێوبەرایەتی کوالێتی کۆنترۆلی جۆری دەرمان:

لە بەڕێوبەرایەتی کوالیتی کۆنترۆڵی دەرمان، (17394) بەرهەمی دەرمانسازی پەسەندکردنی سەرەتایی هەیە بەشێوەی ئۆنلاین بۆ وەرگرتنی ڕێگەپێدان بۆ هاوردەکردن، بەرهەمە دەرمانسازیەکان بریتیە لە :

1. (5261) دەرمان
2. (7058) پێداویستی پزیشکی
3. (3345) تەواوکەری خۆراکی
4. (664) پێداویستی پزیشکی مەترسیدار
5. (1066) دەرمانی گیایی

لــە بەڕێوبەرایەتــی کوالێتــی کۆنترۆڵــی جــۆری دەرمــان (25496) داواکاری ڕێگەپێدانی وەرگرتووە بۆ هاوردەکردن، بەشـێوەی ئۆنلاین (23286) داواکاری پێشـکەش کـراوە و (2210) داواکاری بەڕێگـەی دەسـت پێشـکەش کـراوە.

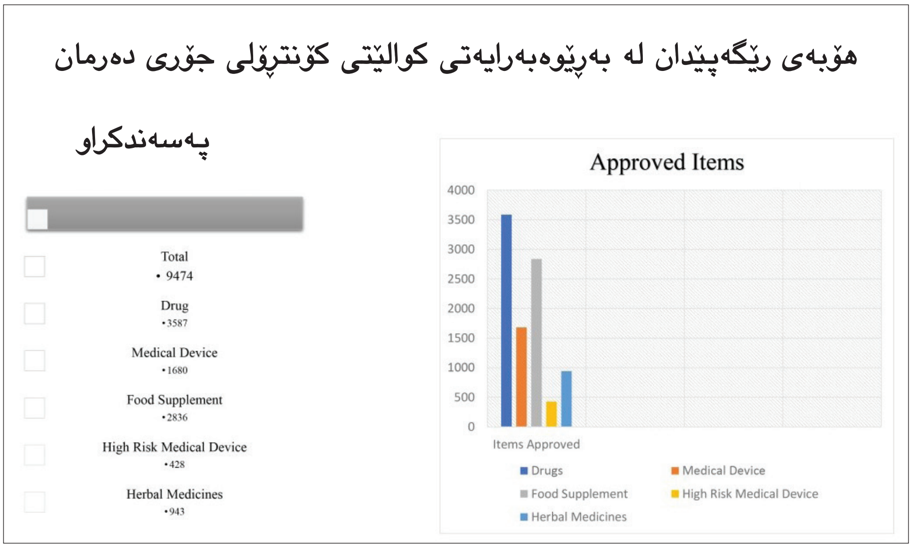

چاودێری بازاڕ:

ئــەو بەشــەیە لــە بەڕێوەبەرایەتــی کوالێتــی کۆنترۆڵــی جــۆری دەرمــان کــە بەرپرسـە لە چاودێری کردن و بەدواداچوون بۆ هەموو شـوێنێکی دەرمانسـازی وەک (کۆمپانیــای دەرمــان، کــۆگای دەرمــان، دەرمانخانــە، نەخۆشــخانەی تایبەت،نەخۆشـخانەی میری، سـەنتەری جوانکاری) بە مەبەسـتی دڵنیابوونەوە لـە کواڵیتـی و کاریگـەری وسـەلامەتی دەرمـان و دەستبەسـەرداگرتنی دەرمانـی ڕێگەپێنـەدراو و بـێ سـەرچاوە. هەروەهـا گرتنەبـەری ڕێکاری یاسـایی بەرامبەر ئـەو کەسـانەی کـە مامەڵـە بـە دەرمانی قەدەغەکـراو دەکـەن.

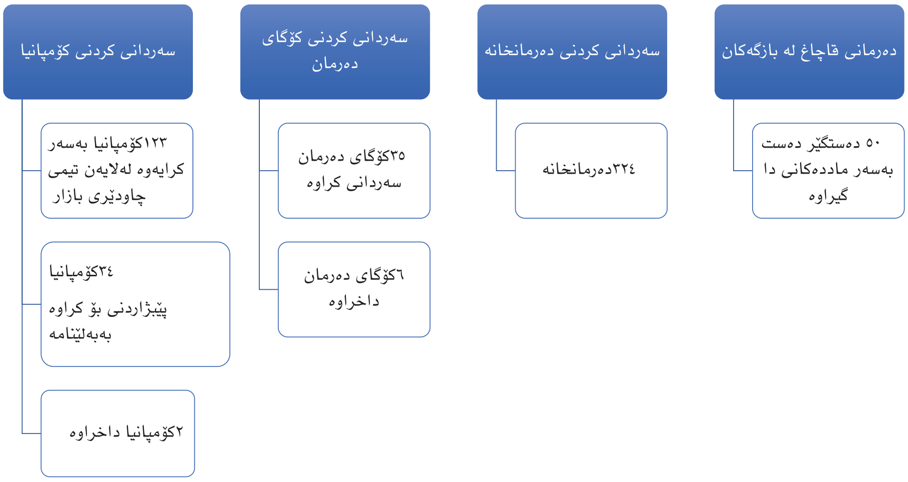

بەشی تاقیگە لە بەڕێوبەرایەتی کواڵێتی کۆنترۆلی جۆری دەرمان

لــە بەڕێوەبەرایەتــی کوالیّتــی کۆنترۆڵــی جــۆری دەرمــان (11978) بــاج شــیکردنەوەی بــۆ کــراوە:

1. (11689) باج دەقاودەقی خاسلەتەکانی هەبووە
2. (289) باج دەقاودەقی خاسلەتەکانی نەبووە

Total Batches	Comply	Not Comply	Fees of Analysis (IQD)
11978	11689	289	4,109,150,000
7	7	0	4,200,000
5755	5519	236	
1457	1312	145	874,200,000
3229	3156	73	1,453,050,000
1,069	1,051	18	534,500,000
2439	2425	14	487,800,000
1150	1134	16	230,000,000
2627	2604	23	525,400,000

هۆبەی نرخاندن:

لە بەڕێوەبەرایەتی کوالێتی کۆنترۆڵی جۆری دەرمان (2069) بەرهەمی دەرمانسازی نرخی بۆ دانراوە و ئەویش بریتیە لە:

1. (1483) دەرمان
2. (586) تەواوکەری خۆراکی
3. (4812) بەرهەمی دەرمانسازی لە گفتوگۆدان لەگەل کۆمپانیا بۆ دانانی نرخ

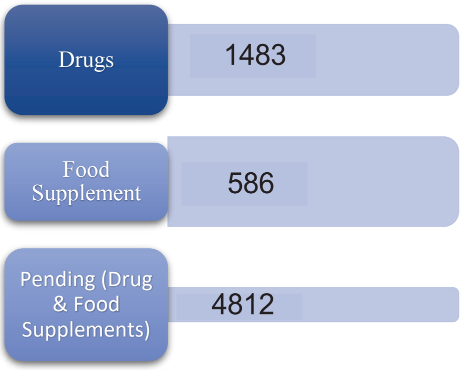

هۆبەی پەرەپێدان و توێژینەوەی زانستی

ئەم هۆبەیە لە بەڕێوەبەرایەتی کوالێتی کۆنترۆڵی جۆری دەرمان هەستاوە بە دروستکردنی لیستی نیشتمانی دەرمان، هەروەها رێبەرێکی تایبەت بە پۆلێن کردنی دەرمان و پێداویستی پزیشکی داناوە کە تیایدا کۆمپانیاکان لە ڕێگەی ئەم رێبەرەوە ماددەکانیان پۆلێن دەکەن.

ستیکەر:

لە بەڕێوەبەرایەتی کوالێتی کۆنترۆڵی جۆری دەرمان (332, 786, 2521) بەرهەمی دەرمانسازی ستیکەری بۆ دروست کراوە

داهات:

داهات لە کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان زیادی کردووە:
بۆ نموونە:

1. لە 2020:

داهاتی کۆتایی گەنجینە دوو ملیار دینار زیادی کردووەو خەرجیش نزیکەی دوو ملیار کەمی کردووە، لەگەڵ ئەوەی دۆخی کۆرۆناش ڕێگر بووە لە هێندێک چالاکی کۆنترۆلی جۆری.

ژ	داهات	2019	2020
1	کۆی داهات	6.638.451.725	6.572.309.000
2	کۆی پێشینەی مانگانە	144.000.000	114.000.000
3	کۆی خەرجیات	3.114.955.000	1.018.108.000
داهاتی کۆتایی گەنجینە		3.666.495.875	5.668.201.000

2. لە 2021:

ژ	2019	2020	2021
داهاتی 4 مانگ 1 -2 -3 -4-5	3, 106, 298, 725	3, 036, 277, 000	5, 582, 500, 000

وەزارەتی کارەبا

کار دەکەین بۆ چارەسەرییەکی بنەڕەتی بۆ کێشەی کارەبا، لە زیادکردنی ئاستی بەرهەمهێنان و کەمکردنی بەهەدەردان و دابەشکردنێکی پێشکەتوو و گونجاوی کارەبا. هەروەها کار دەکەین بۆ ڕێکخستنەوەیەکی گونجاوی نرخی کارەبا و دامەزراندنی میکانیزمێکی کاریگەر و سەردەمیانە بۆ کۆکردنەوەی پارەی کارەبا لە بەکاربەران.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

سێکتەری کارەبا

1. توانای حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ بەرهەمهێنانی کارەبا

توانای حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ بەرهەمهێنانی کارەبا (6737) شەش هەزار و حەفت سەد و سی و حەفت مێگاواتە، کە ئێستا بڕی (3400) سێ هەزار و سێ سەد مێگاوات بەرهەم دێنێت و بەپێی زۆربوونی خواست لە وەرزەکان دابەش دەکرێت.

لەو بڕە کارەبایە 84% لە لایەن کەرتی تایبەتەوە بەرهەم دێت و تەنها 16% لەلایەن حکومەتەوە بەرهەم دێت.

کارەبای بەرهەم هاتوو لە هەرێمی کوردستان

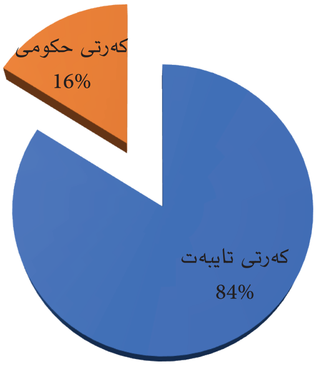

2. خەرجی و داهات لە سێکتەری کارەبا:

هەرچی پەیوەندی بە خەرجی و داهات هەیە لە سێکتەری کارەبا، یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و هەشت دیناری عێراقییە. کە دەکاتە نزیکەی 75 بۆ 85 ملیۆن دۆلار شایستە داراییەکانی کۆمپانیاکانی بەرهەمهێنانی کارەبا لە یەک مانگ.

ا. جۆری هاوبەش (پول):

ژمارەی هاوبەشان (بەکارهێنەرانی کارەبا) بریتین لە 1.640.488 یەک ملیۆن و شەش سەد و چل هەزارو چوارسەد و هەشتاو هەشت هاوبەشن بەو شێوەیەی خوارەوە:

1. مالان: 1.388.730 یەک ملیۆن و سێ سەد و هەشتاو هەشت هەزارو حەفسەد و سی. کە دەکاتە 84.65% هاوبەشانی کارەبا.
2. بازرگانی: 195384 سەد و نەوەت و پێنج هەزارو سێ سەد و هەشتاو پێنج، کە دەکاتە 11.91% هاوبەشانی کارەبا.
3. پیشەسازی: 10.556 دە هەزار و پێنج سەد و پەنجاو شەش. کە دەکاتە 0.64% هاوبەشانی کارەبا.

4. کشتوکاڵ: 23.286 بیست و سێ هەزار و دووسەد و هەشتاو شەش. کە دەکاتە %1.42 هاوبەشانی کارەبا.

5. میری: 22.503 بیست و دوو هەزارو پێنج سەد و سی، کە دەکاتە %1.37 هاوبەشانی کارەبا.

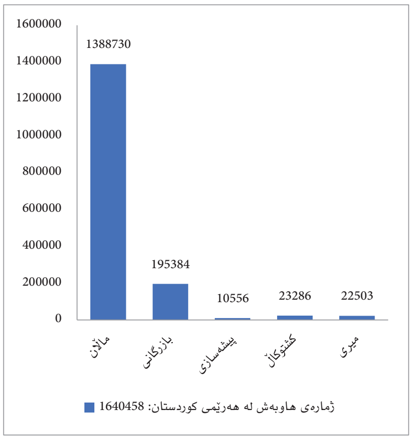

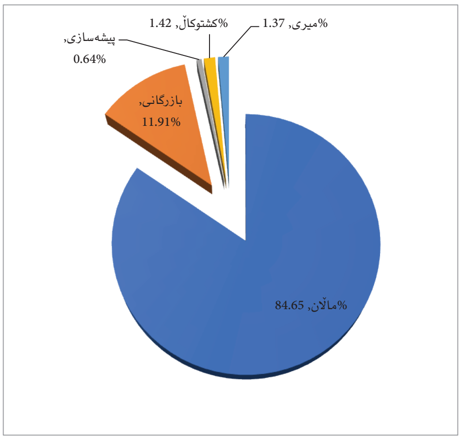

ب. بڕی خەرجی و داهات بەپێی جۆری هاوبەش (پول):

1. ماڵان: بڕی 15 بۆ 200 دینار بە پێی پێویستی کە بە نزیکراوەیی دەکاتە 30 دینار بۆ یەک کیلۆ وات لە هاوبەشان وەردەگیرێت. لەبەرامبەردا یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و هەشت دیناری عێراقییە. بەو شێوەیەش حکومەت 58 دینار بۆ هەر کیلۆواتێک دەبەخشێت.

2. بازرگانی: بڕی 130 بۆ یەک کیلۆ وات لە هاوبەشان وەردەگیرێت. لەبەرامبەردا یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و هەشت دیناری عێراقییە. بەو شێوەیەش حکومەت 42 دینار بۆ هەر کیلۆواتێک قازانج دەکات.

3. پیشەسازی: بڕی 120 بۆ یەک کیلۆ وات لە هاوبەشان وەردەگیرێت. لەبەرامبەردا یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و

هەشت دیناری عێراقییە. بەو شێوەیەش حکومەت 32 دینار بۆ هەر کیلۆواتێک قازانج دەکات.

4. کشتوکاڵ: بەمەستی هاندانی کەرتی کشتوکاڵی، بڕی 30 بۆ یەک کیلۆ وات لە هاوبەشان وەردەگیرێت. لەبەرامبەردا یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و هەشت دیناری عێراقییە. بەو شێوەیەش حکومەت 58 دینار بۆ هەر کیلۆواتێک زەرەر دەکات.

5. میری: بڕی 150 بۆ یەک کیلۆ وات لە هاوبەشان وەردەگیرێت. لەبەرامبەردا یەک کیلۆوات لەسەر حکومەت بە (88) هەشتا و هەشت دیناری عێراقییە. بەو شێوەیەش حکومەت 62 دینار بۆ هەر کیلۆواتێک قازانج دەکات.

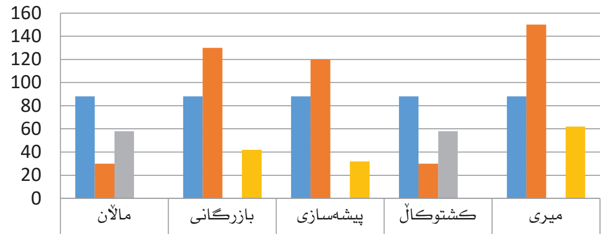

	ماڵان	بازرگانی	پیشەسازی	کشتوکاڵ	میری
بڕی یەك كیلۆ وات لەسەر حكومەت	88	88	88	88	88
یەك كیلۆ وات لەسەر بەشداربوو	30	130	120	30	150
ڕێژەی زەرەری حكومەت	58	0	0	58	0
ڕێژەی قازانجی حكومەت	0	42	32	0	62

پێداچوونەوە بە گرێبەستەکانی بەرهەمهێنانی کارەبا

ا. کۆمپانیای (ماس) و (کار) و (قەیوان)

یەکەم:

ئیلتیزاماتی سەر حکومەت لە دیزاینی 125 مێگاوات بۆ بەرهەم هاتن پێشتر 85% کابینەی نۆیەم 60% لە وزەی بەرهەمهاتوو.

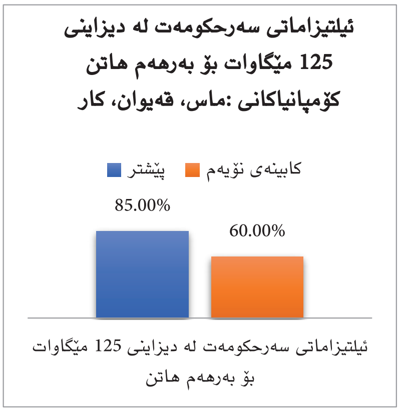

دووەم:

نرخی کرینی کیلۆوات/ کاتژمێر بۆ کۆمباین سایکل پێشتر 6.3 سەنت کابینەی نۆیەم 4.5 سەنت

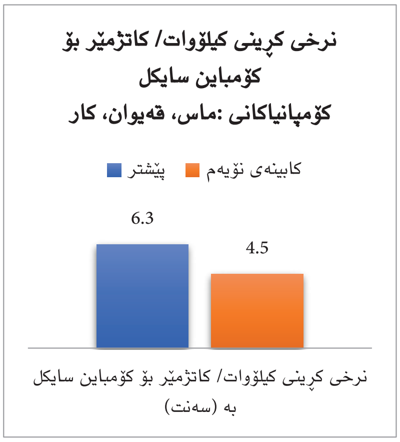

سێیەم:

قەرەبووی کیلۆ وات/ کاتژمێر

بۆ سمپڵ سایکڵ:

پێشتر 3.2 سەنت

ئێستا 1.6 سەنت

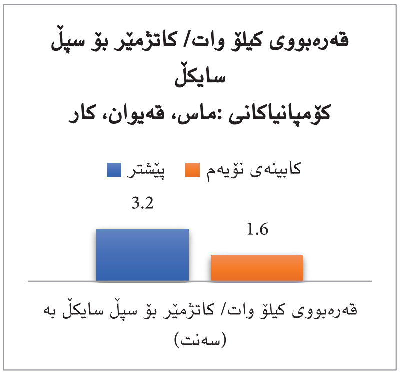

ب. کۆمپانیای : MEP و بەندێر

یەکەم:

ئیلتیزاماتی سەرحکومەت لە دیزاینی 29 مێگاوات بۆ بەرهەم هاتن پێشتر 85% کابینەی نۆیەم 60%

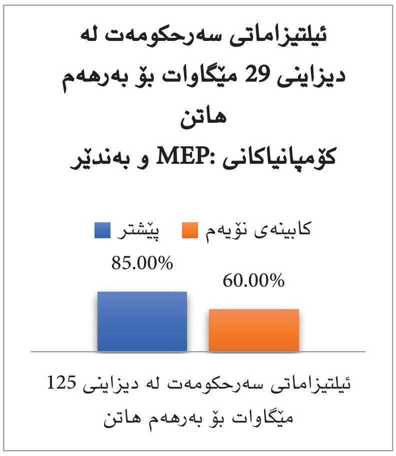

دووەم:

نرخی کڕینی کیلۆوات/ کاتژمێر:

پێشتر 3 سەنت

کابینەی نۆیەم 2.8 سەنت

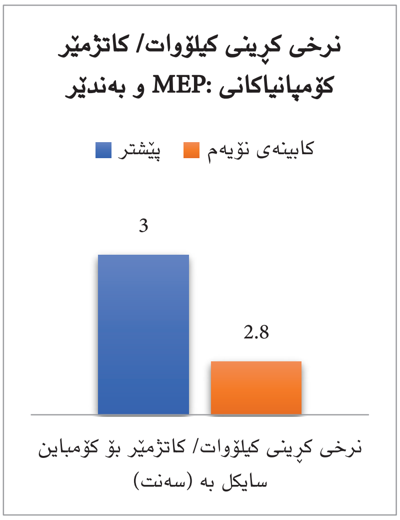

سێیەم:

قەرەبووی کیلۆ وات/ کاتژمێر

پێشتر 3 سەنت

ئێستا 1.4 سەنت

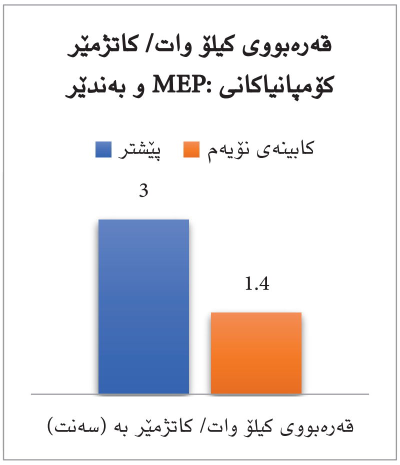

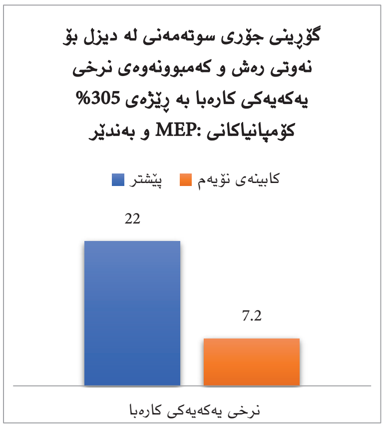

چوارەم:

گۆڕینی جۆری سوتەمەنی لە دیزل بۆ نەوتی رەش.

بەمەش: نرخی یەکەیکی کارەبا لە 22 سەنت بۆ 7.2 کەمدەبێتەوە

ئەجێندای پێدانی کارەبا بە کەرتی تایبەت

وەزارەتی کارەبا لە کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بە پلانێکی گونجاو، کارەبا دەداتە کەرتی تایبەت، بەمەش ئەم دەستکەوتانە دێنەدی:

1. کەمکردنەوەی وزەی بەی فیرۆ چوونی کارەبا لە 44% بۆ نزیکبوونەوە لە ستانداری جیهانی کە 8 بۆ 12%.
2. زیادکردنی داهاتی کارەبای مانگانە.
3. زیادکردنی کاتژمێرەکانی کارەبا.
4. دابینکردنی مووچەی 70% فەرمانبەرانی دابەشکردنی کارەبا (ئەو فەرمانبەرانەی کە کۆمپانیا پێویستی پێیان هەیە).
5. پێدانی شایستە داراییەکانتی وەبەرهێنان.
6. نەهێشتنی رۆتین.
7. یەک ژێدەری کارەبا بۆ هاوبەشان.
8. کۆنترۆڵکردنی دابەشکردنی کارەبا

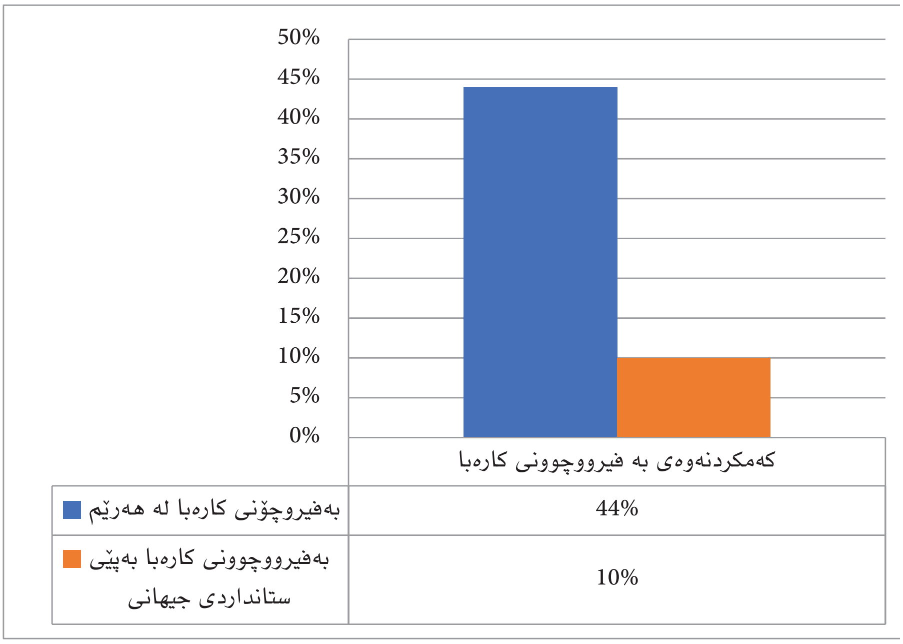

دابەشبوونی فەرمانبەران بەسەر کەرتی تایبەت و کەرتی حکومی

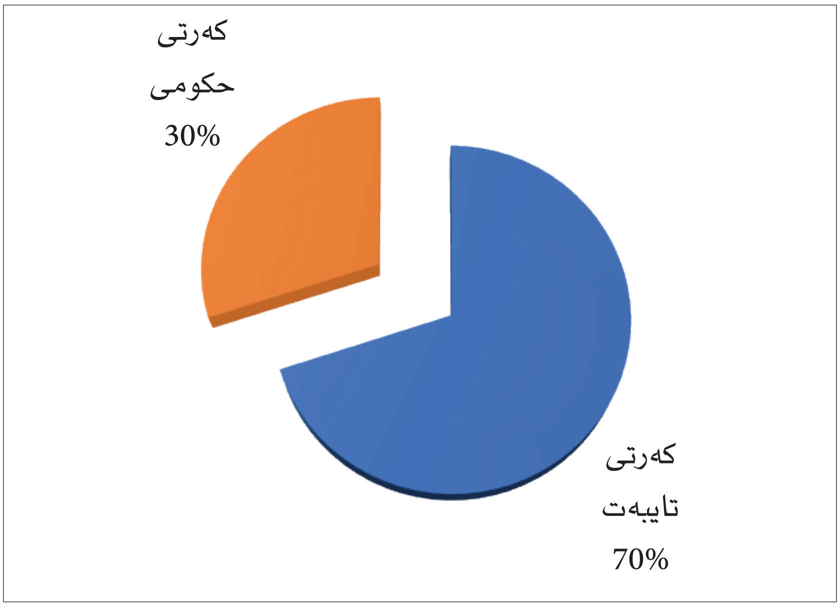

هەنگاوەکان لە رووی یاساییەوە:

ژ	بابەت
1	دەرکردنی رێنماییەکانی تازەی پێدانی کارەبا بە هاوبەشان و لە وەقائیعی کوردستان ژمارە 240 لە 2019/9/12 بڵاوکرایەوە
2	رێگەدان بۆ بەستنەوەی پێوەری کارەبا بەڕازیبوونی ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئەو پێکهاتانەی بە سەرپێچی ئاوەدانکرابوون
3	نەهێشتنی رۆتین لە ناو وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتییەکانی گشتی کارەبای پارێزگاکان
4	کارکردن بە شەفافیەت لە سەرجەم بوارەکاندا بە تایبەت بابەتی راگەیاندنی پرۆژەکان
5	جێبەجێکردنی برگەکانی یاسای چاکسازی لە هەرێمی کوردستان

زیادکردنی بەرهەمهێنانی کارەبا لە کابینەی نۆیەم:

ژ	وێستگە	جۆری سووتەمەنی	قەبارەی MW وێستگە	ڕێژەی سەدی لە جۆری سووتەمەنی
1	دهۆک	گاز	1000	81.6%
2	هەولێر		1500	
3	چەمچەماڵ		1500	
4	خورمەڵە		1000	
5	بازیان		500	
6	دهۆک	دیزل	29	1.29%
7	هەولێر		29	
8	سلێمانی		29	
9	تاسڵوجە	نەوتی ڕەش	51	7.44%
10	باعەدرێ		150	
11	خەبات		300	
12	دوکان	ئاو	400	9.63%
13	دەربەندیخان		249	
تێکرای بەرهەمهێنانی کارەبا			6,737	100%

1. چارەسەرکردنی کێشەی تەکنیکی هەردوو یەکەکانی وێستگەی کەهرۆئاوی (دەربەندیخان).
2. چارەسەرکردنی کێشەی تەکنیکی یەکەکانی وێستگەی کەهرۆئاوی (دوکان).
3. چارەسەرکردنی کێشەی یەکەکانی وێستگەی کەهرۆئاوی بێخاڵ.
4. بەگەڕخستنی وێستگەی (300) مێگاواتی خەباتی هەڵمی بە گوژمەی 564 ملیۆن دۆلار.
5. زیادکردنی (50 پێ سێجا)ی گاز کە بووە هۆی زیادبوونی (200 مێگاوات).
6. مەزاختنی (100) ملیۆن دۆلار بۆ چاکسازی یەکەکانی کۆمپانیاکان کە بووە هۆی زیادبوونی (300 مێگاوات).

ساڵ	MW	تێچووی کیلوات/دەمژمێر بە دینار لە سەر وەزارەت	تێچووی کیلوات/دەمژمێر بە سەنت لە سەر وەزارەت
2018	2,681	128	10.6
2019	3,173	88	7.3
2020	3,428	71	5.9

لە ڕووی هەمووارکردنی گرێبەستەکانی بەرهەمهێنانی کارەبا

1. پابەندبوونی وەزارەت بە قەرەبووکردنی وەبەرهێنەرانی کارەبا لە 85% لە دیزاینی یەکەکان بەپێی گرێبەست لە 60%ی لە توانایی بەرهەمهێنان نەک لە دیزاین.
2. نرخی کڕینی یەکەی کارەبا کیلۆ وات/دەمژمێر لە کۆمبایند سایکل بەپێی گرێبەست لە 6.3 سەنت کراوە بە 4.5 سەنت بۆ هەر یەک

مێگاوات/ دەمژمێر و 18 دۆلار کەم بۆتەوە.

3. قەرەبووی وەبەرهێنەرانی کارەبا کیلۆوات/ دەمژمێر بەپێی گرێبەست لە 3.2 سەنت کراوە بە 1.6 سەنت بۆ هەر یەک مێگاوات/دەمژمێر، دەرئەنجام 16 دۆلار کەم بۆتەوە.

4. هەموارکردنی گرێبەستەکانی وێستگەکانی 29 مێگاواتی (هەولێر، سلێمانی، دهۆک).

5. لە رووی نرخەوە یەکەی کارەبا کیلۆوات/دەمژمێر بەپێی گرێبەست 30 سەنت کراوە بە 28 سەنت بۆ هەر یەک مێگاوات/دەمژمێرو لە دەرەئەنجام 2 دۆلار کەمبۆتەوە.

6. گۆڕینی جۆری سوتەمەنی وێستگەکان لە دیزل بۆ نەوتی رەش بەم هەنگاوە تێچووی یەکەی کارەبا لە 15 سەنت دەبێتە 7.2 سەنت.

7. لێخۆشبوون لە قەرزەکانی وەزارەت بە گۆژمەی (47, 576, 000 دۆلار).

(بەم هەموارەوە گوژمەکی زۆر گەڕاوەتەوە بۆ حکومەت کە نزیکەی 300 ملیۆن دۆلاری ساڵانە).

دەرئەنجامی هەموارکردنی گرێبەستەکان و چاکسازی یەکەکانی بەرهەمهێنانی کارەبا و بەگەڕخستنی وێستگەی خەبات هەڵمی و زیادکردنی سوتەمەنی گازی سروشتی تێچووی یەکەکان/دەمژمێر لە سەر وەزارەت کەم کرایەوە.

لە رووی گرێبەستەکان بۆ بەرهەمهێنانی کارەبا لەم کابینەیە نزیکەی (1, 690) مێگاواتی تازە زیادی کردووە بەبێ ئەوەی هیچ سوتەمەنی لە سەر وەزارەت بکەوێت.

ژ	ویستگە	جۆری سووتەمەنی	قەبارەی ویستگە MW	ڕێژەی سەدی لە جۆری سووتەمەنی
1	خورمەڵە	هەڵمی	500	59.2%
2	بازیان		500	
3	دهۆک	وزەی خۆر	25	4.4%
4	هەولێر		25	
5	سلێمانی		25	
6	گەرمیان	ئاو	50	17.8%
7	ڕاپەرین		50	
8	زاخۆ		100	
9	سۆران		100	
10	گەرمیان	گاز	165	9.8%
11	هاوردەکردنی کارەبا لە تورکیا		150	8.9%
			1,690	100%

پڕۆژەی خزمەتگوزاری کارەکان لە سێکتەری گواستنەوەی کارەبا

- **لە سنووری پارێزگای هەولێر**

1. دامەزراندنی 16کم هێڵی 132 کەی. ڤی (چوارقورنە – سۆران) و گۆڕینی 37کم تەلی 132 کەی. ڤی لە نێوان وێستگەکانی (شەقلاوە – سۆران) بە گوژمەی (6.7 ملیۆن دۆلار).
2. دامەزراندنی 5 کم هێڵی 132 کەی. ڤی بۆ وێستگەی کەسنەزان بە گوژمەی (605) ملیۆن دینار.

3. 35 کم هێڵی 33 کەی. ڤی لە نێوان وێستگەکانی (رێزان، شێروان مەزن، مێرگەسۆر، بارزان) بە گوژمەی (11.4 ملیۆن دۆلار).
4. تەواوکردنی وێستگەی شێروان مەزن بە گوژمەی (3.5 ملیۆن دۆلار).
5. تەواوکردنی وێستگەی گردجوتیار بە گوژمەی (3.4 ملیۆن دۆلار).
6. تەواوکردنی وێستگەکانی (ئازادی، کەسنەزان، رووناکی) بە گوژمەی (45.99 ملیون دۆلار).
7. چاککردنەوەی مۆبایلی پارک 132 کەی. ڤی بە گوژمەی (347 ملیۆن دینار).
8. چاککردنەوەی وێستگەی پردی حافز لەچۆمان بەگوژمەی (250 ملیۆن دینار).
9. بەگەڕخستنی وێستگەی مۆبایلی مەسیف بە گوژمەی (185 ملیۆن دینار).
10. بەگەڕخستنی وێستگەی مۆبایلی بەرحوشتر بەگوژمەی (447 ملیۆن دینار).
11. کرینی وێستگەی موبایلی شەمامک ب گوژمەی (1.6 ملیۆن دۆلار).
12. چاککردنەوەی پێنج گۆڕەری وێستگەکانی بە گوژمەی (894 ملیۆن دینار).
13. کرینی گۆڕەری 16 مێگاوات بۆ وێستگەی چۆمان بە گوژمەی (322 ملیۆن دینار).
14. کرینی گۆڕەری 16 مێگاوات بۆ وێستگەی نەسیج بە گوژمەی (278 ملیۆن دینار).
15. کرینی گۆڕەری 16 مێگاوات بۆ وێستگەی شوان لە کۆیە بە گوژمەی (123 ملیۆن دینار).
16. چاککردنەوەی گۆڕەری 132 کەی. ڤی لە وێستگەی کۆیی بە گوژمەی (375.000 دۆلار).

17. دامەزراندنی هێڵی 33 کەی. ڤی بۆ وێستگەی ڕووناکی بە گوژمەی (3.03 ملیار دینار).

• **لە سنوری پارێزگای سلێمانی:**

1. دامەزراندنی هێڵی 132 کەی. ڤی لە نێوان (بازیان- چەمچەماڵ) بە گوژمەی (5.4 ملیۆن دۆلار).
2. دامەزراندنی هێڵی 132 کەی. ڤی لە نێوان (بازیان- ڕاپەرین) بە گوژمەی (21 ملیۆن دۆلار).
3. دامەزراندنی هێڵی 132 کەی. ڤی لە نێوان (سەیدسادق - هەڵەبجە) بە گوژمەی (11 ملیۆن دۆلار).
4. کڕینی وێستگەی گەڕۆک (25 میگاوات) بۆ عەربەت لە سلێمانی بە گوژمەی (1.82 ملیار دینار).
5. کڕینی سێ وێستگەی گەڕۆک (25 میگاوات) بە گوژمەی (5.466 ملیار دینار).
6. کڕینی 2 گۆڕەری 132 کەی. ڤی 63 مێگاوات بە گوژمەی (2.8 ملیار دینار).
7. کڕینی سێ وێستگەی گەڕۆک (25 مێگاوات) بە گوژمەی (6.2 ملیار دینار).

• **لە سنووری پارێزگای دهۆک:**

1. دامەزراندنی 34کم هێڵی 132 کەی. ڤی (هەولێر- دهۆک) بە گوژمەی (7.425 ملیۆن دۆلار).
2. دامەزراندنی 50 کم هێڵی 132 کەی. ڤی (سێمیل- زاخۆ) بە گوژمەی (9.6 ملیۆن دۆلار).
3. فراوانکردنی وێستگەی 132 کەی. ڤی فایدە بە گوژمەی (2.5 ملیۆن دۆلار).

4. هێڵەکانی 33 کەی. ڤی (قەسرۆک، بەردەڕەش، شاریا) بە گوژمەی (600 ملیۆن دینار).

• لە سنوری ئیدارەی گەرمیان:

1. دامەزراندنی 7 کم هێڵی 33 کەی. ڤی کەلار بە گوژمەی (870.000 دۆلار).
2. گۆڕینی 20کم تەلی 132 کەی. ڤی (کفری- کەلار) بەگوژمەی (2 ملیۆن دۆلار).
3. کڕینی وێستگەی گەڕۆک بۆ دەڤەری ساڵح ئاغا بە گوژمەی (1.225 ملیار دینار).

پڕۆژەی خزمەتگوزاری لە سێکتەری دابەشکردنی کارەبا

ژمارەی بەشداربووانی کارەبا لەگەڵ داهاتیان لە 2019/1/1 تاکو 2020/12/31

پارێزگا	ژمارەی بەشداربووان
هەولێر	610,617
سلێمانی	624,123
دهۆک	366,376
گەرمیان	73,648
کۆی گشتی	1,674,764

ژمارەی پێوەری زیرەک لە شارەکان دانراوە تاکو 2021/3/10

پارێزگا	ژمارەی بەشداربووان	ژمارەی پێوەری بەستراو	ڕێژەی دانان
هەولێر	610,617	181,688	29.8%
سلێمانی	624,123	198,897	31.9%
دهۆک	366,376	109,780	30.0%
گەرمیان	73,648	56,722	77.0%
کۆی گشتی	1,674,764	547,087	32.7%

ژمارەی سەرپێچییەکان و بڕی پارەی سزادان

ساڵ	ژمارەی سەرپێچیکار	بڕی پارەی سزادان	بڕی پارەی خەملاندن
2019	6356	614,998,181	1,207,881,172
2020	10477	431,704,001	1,727,543,708
کۆی گشتی	16833	1،046،702،182	2،935،424،880

پڕۆژەی خزمەتگوزاری لە سێکتەری کۆنترۆڵی کارەبا

دامەزراندنی پڕۆژەی ژووری کۆنترۆڵی ناوەندی بۆ هەرێم لە سەر قەرزی یابانی بە گوژمەی 5 ملیۆن یۆرۆ لە 2021/2/11 کرایەوە.

دەمژمێـرەکانی هەبـوونی کارەبـا لـە سـاڵەکان و مانگـەکانی کانـوونی دووەم و شـوبات

ساڵ	MW	ژمارەی بەشداربوانی کارەبا	دەمژمێرەکانی هەبوونی کارەبا کانونی دووەم و شوبات	تێکرای دەمژمێرەکانی هەبوونی کارەبا
2019	3,173	1,528,289	10,20	15,30
2020	3,428	1,602,759	11,50	17,05
2021	3,518	1,674,764	15,31	15,31

وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار

کار دەکەین بۆ سوود وەرگرتن لە سەرچاوە ئاوییەکانی سەر زەویی هەرێم بۆ بواری خواردنەوەی هاووڵاتیان و بە جۆرێك ئاوی پاك بگەیەنرێتە هەموو هاووڵاتیان و تا بکرێت ئاوی ژێرزەوی بەهەدەر نەدرێت.

شوێنەوارە مێژووییەکانمان بەشێکن لە سەرمایەی مێژوویی و کلتوری وڵاتەکەمان و پاراستنیان ئەرکێکی لە پێشینەمان دەبێت و کاردەکەین بۆ بەهێزترکردنی ئالییەتی دۆزینەوە و سەرپەرشتی و پاراستنیان و هەروەها هەوڵی بەکارخستنی کاراتری ئەم شوێنەوارانە دەدەین بۆ بواری گەشتیاری، بە پێی ستانداردە باوەکان.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

بوارەکانی خزمەتگوزاری:

وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار، لە رووی پانتایی ئەو خزمەتگوزارییانەی پێشکەشی هاووڵاتیانی دەکات، یەکێکە لە گەورەترین وەزارەتەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، کە بەسەر چوار سێکتەری سەرەکی دابەش بوون:

1 . **سێکتەری شارەوانی**: (خزمەتگوزاری شەقام و شۆستەی ناو سنووری شارەوانییەکان، ژینگەپارێزی، کۆکردنەوەی خاشاک، بەڕێوەبردنی زەوی و زار، مۆڵەتی بینا، ماستەرپلان، سەوزکردنی شار و شارۆچکەکان و جوانکارییە پێویستەکان)

2 . **سێکتەری ئاو و ئاوەڕۆ**

3 . **سێکتەری گەشتوگوزار**

4 . **سێکتەری شوێنەوار**

بوارەکانی خزمەتگوزاری

ئامانجــی وەزارەتــی شــارەوانی لــە کابینــەی نۆیەمــی حکومەتــی هەرێمــی کوردســتان:

1. چاکسازیی بەردەوام و ریشەیی لە هەموو ئاست و بوارە جیاوازەکان.
2. کەمکردنەوەی ڕۆتینی مامەڵە و ماندوونەکردنی هاوولاتیان.
3. بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزارییەکان لە هەموو سێکتەرەکاندا.
4. گەیاندنــی ئــاوی شــیرین بــۆ هەمــوو ماڵێــک و شــوێنە بازرگانــی و گەشــتیارییەکان لــە تــەواوی هەرێمــی کوردســتان و کەمکردنــەوەی ڕێــژەی بەکارهێنانــی ئــاوی ژێــر زەوی و گۆڕینــی بــۆ ئــاوی ســەر زەوی و دانانــی پــلان و پێــوەر بــۆ کــەم بەکارهێنانــی ئــاو.
5. پاراســتنی تەندروســتیی گشــتی و ژینگــەی خاکــی کوردســتان لەڕێــی دامەزراندنــی وێســگەی چارەســەری خاشــاک و وێســتگەی چارەســەری ئــاوی

قورس لە سەرجەم شار و دەڤەرەکانی کوردستان.

6. بەرزکردنەوەی ئاستی ڕێژەی سەوزایی لە هەموو شار و شارۆچکەکان.

7. دروستکردنی شەقامی ستراتیجیی گەورە و شەقامی نوێ بەپێی ماستەرپلانی شارەکان و نۆژەنکردنەوەی هەر شەقامێک کە پێویستی پێ بێت.

8. فراوانکردنی پانتایی کۆکردنەوەی خاشاک و زیادکردنی ئامێر و بەرزکردنەوەی کوالیتی و مۆدێل و زیادکردنی مەرج بۆ بەرژەوەندیی هاوولاتیان.

9. ڕێگری لە زێدەڕۆیی بۆ سەر موڵکی گشتی و پارێزگاریکردنی و گەڕانەوەی هەر زەوییەکی زەوتکراو.

10. زیادکردنی شوێنی گەشتیاری و بایەخدان بە شوێنە گەشتیارییەکان و گەیاندنی خزمەتگوزاریی زیاتر بۆیان.

11. کەمکردنەوەی خەرجی و زیادکردنی داهات وەک بەشێک لە پلانی حکوومەت بۆ پشتبەستن بە داهاتی ناوخۆ و کەمکردنەوەی پشبەستن بە داهاتی نەوت.

12. بایەخدان بە شوێنەوارەکانی کوردستان و هەوڵی ناساندنیان لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و دانانی مۆزەخانەی زیاتر و هاندانی گەشتیاران بۆ بینینی شوێنەوارەکان.

وەزارەتی شارەوانی.. چاکسازی و خزمەتگوزاری

بەشێک لە گرینترین ئەو کارانەی وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار بەگشتی لە بوارەکانی چاکسازی و خزمەتگوزاریدا پێشکەشی کردوون، لەژێر ئەو دوو جومگەیەدا دەخرێنە ڕوو:

• چاکسازی:

1. پێداچوونەوە و نوێکردنەوەی ماستەرپلانی شارەکان بە شێوەی پرۆسەی بەردەوام.
2. گۆڕانکاریی پێویست لە سەرجەم جومگە ئیدارییە باڵا و ناوەندەکان بە ڕەچاوکردنی دانانی کەسانی پسپۆڕ.
3. پێکهێنانەوەی ئەنجومەی شارەوانییەکان کە بۆ ماوەی 20 ساڵ بوو نەگۆڕابوون بە ڕێنمایی و دانانی 25%ی ئەندامانی ئەنجومەنەکان لە ڕێکخراوە پیشەیی و ناحکومییەکان.
4. سیستەمی بەڕێوەبردنی جۆری (ئایزۆ) بەپێی ستانداردی ISO9001:2015.
5. بە ئەلیکترۆنیکردنی داتا و زانیارییەکانی حکوومەت و ڕایکردنی مامەڵەکان لە ڕێی DMS و پرۆگرامی تر.
6. ڕێکخستنەوەی پەیکەری ڕێکخستنی گشتیی وەزارەت و گشت فەرمانگەکانی ڕێک خرانەوە، لەسەر بنەمای باشترکردنی پرۆسەکان و خزمەتی زیاتر.
7. ڕێکخستنی کۆنفرانسی گەورە بۆ ڕێکخستنەوەی داهاتەکانی وەزارەت لەسەر ئاستی هەموو سێکتەرەکان و بەشداریی تەواوی شارەوانییەکان و چاودێریی پەرلەمانی کوردستان.
8. دانانی هێڵی گەرمی پەیوەندیی ڕاستەوخۆی هاووڵاتیان بە وەزارەتەوە، بۆ سکاڵا و گازەندەکانیان کە ڕاستەوخۆ وەزیر چاودێریی دەکات.
9. دانانی پلانی ستراتیجیی گەشتوگوزار لە ڕێی کۆنفرانسێکی بەرفراوانی دەستەی گشتیی گەشتوزارەوە. لە تەواوی سێکتەری ئاو و ئاوەڕۆ.
11. داڕشتنەوە و یەکخستنی پرۆسەکانی سێکتەری ئاو و پێداهاتنەوەی ئاوەڕۆ.
12. کۆنفرانس و خول و وۆرکشۆپی بەردەوام بۆ بەرزکردنەوەی توانای کارمەندان لە هەموو بوارە جیاوازەکان.
13. هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت و فەرمانگەکانی دیکەی حکوومەت بۆ

جێبەجێکردنی یاسای زێدەڕۆیی.

14. دانانی سیستەمێکی نوێ بۆ چارەسەری خۆڵ و خاشاک.

15. دەستکردن بە دانانی سیستەمی GIS بۆ ئیدارەدانی زەوی و موڵکی گشتی لە شارەوانیی هەولێر.

16. کارکردن لەگەڵ ڕاوێژکارانی بیانی بۆ پەرەپێدانی بواری ماستەرپلان و بواری کۆکردنەوە و چارەسەری خاشاک.

• **خزمەتگوزاری:**

1. تەواوکردنی پرۆژەی شەقامی 120 مەتریی خێرای نێوان ڕێگای سەرەکیی هەولێر و مووسڵ تا ڕێگای سەرەکیی هەولێر-کەرکووک بە گوژمەی زیاتر لە 88 ملیۆن دۆلار.

2. دەستکردن بە قۆناغی یەکەمی پرۆژەی شەقامی 100 مەتریی سلێمانی بە گوژمەی زیاتر لە 400 ملیۆن دۆلار.

3. قۆناغی یەکەمی پرۆژەی دروستکردنی شەقامی 150م خێرای نێوان ڕێگای سەرەکیی هەولێر-بەحرکە تا ڕێگای سەرەکیی هەولێر- کۆیە بە گوژمەی زیاتر لە 140 ملیۆن دۆلار.

4. دروستکردنی ئەندەرباسی فەرماندە و مزگەوتی ئیمام حەمزە و قوتابخانەی سەفین لەسەر شەقامی بارزان و تەواوکردنی شەقامی کەمەربەند و پرۆژەی شەقامی خزمەتگوزاری بارزان بە گوژمەی نزیکی 69 ملیار دینار لە شاری دهۆک.

5. تەواوکردنی قۆناغەکانی دیزاین بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەی چارەسەرکردنی ئاوەڕۆی قورس لە شاری هەولێر (قۆناغی یەکەم) بە بڕی 300 ملیۆن دۆلار لەگەڵ دەستیشانکردنی کۆمپانیای ڕاوێژکار.

6. دانانی ستراتیژیەتی نوێ بۆ زیادکردنی ڕووبەری سەوزایی.

7. جێبەجێکردنی پرۆژەی ئاوی بارزان و 51 گوندی دەوروبەری بە گوژمەی 130 ملیار دینار.

8. پرۆژەی جێبەجێکردن و چارەسەرکردنی کێشەی کەمئاوی لە کەسنەزان و دەوروبەری.

9. جێبەجێکردنی پرۆژەی ئاوی خواردنەوەی هەڵەبجە بە گوژمەی زیاتر لە 176 ملیۆن دۆلار لەلایەن ئاژانسی جایکای یابانی بەشێوەی قەرزی درێژخایەن.

10. تەواوکردن و جێبەجێکردنی بەشی دووەمی پرۆژەکانی سلێمانی و هەڵەبجە بە دانان و گۆڕینی تۆڕی ئاو.

11. جێبەجێکردنی پرۆژەی ئاوی هەولێر (4) و چارەسەرکردنی ئاوەڕۆی قورسی سلێمانی بە گوژمەی ملیارێک و 200 ملیۆن دۆلار.

12. جێبەجێکردنی پرۆژەی ئاوی دەربەندیخان بە گوژمەی 20 ملیۆن دۆلار.

13. جێبەجێکردنی پرۆژەی ئاوی ئاکرێ.

14. دروستکردنی پرۆژەی گەشتیاری لە دەروازەی کەلار- سلێمانی بە گوژمەی ملیارێک و 500 ملیۆن دینار.

15. جێبەجێکردنی زیاتر لە 250 پرۆژە و پێداویستی لە بواری ئاو و ئاوەڕۆ.

16. کارگەیەکی خۆڵ و خاشاک لەسەر رووبەری 96 دۆنم زەوی لە ئامێدی.

17. جێبەجێکردنی زیاتر لە 200 پرۆژەی بچووک و مامناوەند لە سێکتەری شارەوانی.

18. کڕینی مەوادی پاککەرەوە بۆ پرۆژەکانی ئاو، هەروەها دابەشکردنی ئاو بە پرۆسەی تەنکەرین.

19. بەکرێگرتنی تەنکەر بۆ ئاوەدانی پارک و باخچە و بلوارەکان لە هەولێر و سلێمانی.

20. پرۆژەی دابینكردنی كەرەستەی یەدەگ بۆ پرۆژەكانی ئاو لە پارێزگای هەولێر و راكێشانی هێڵی سەرەكی و ئاوەڕۆی لوولەیی و دابینكردنی كەرەستەی یەدەگ بۆ پرۆژەكانی ئاوی سلێمانی و هەڵەبجە.

21. نۆژەنكردنەوەی شەقامەكانی شار و شارۆچكەكان بەپێی توانا و داهات.

22. پێشكەشكردنی خزمەتگوزاری بە كۆمەڵگە و گوندە هاوچەرخەكان، دوای بڕیاری گواستنەوەی خزمەتگوزارییەكانیان لە دەستەی وەبەرهێنانەوە بۆ وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار.

23. دەرمانڕێژكردنی سەرجەم شەقام و شوێنە گشتییەكان بە دژەڤایرۆس لە تەواوی شار و شارۆچكەكان بەهۆی بڵاوبوونەوەی پەتای كۆرۆنا.

24. دابینكردنی چەندان پارچە زەوی بۆ نەخۆشخانەی تایبەت بە كۆرۆنا.

25. هەڵمەتی بەردەوامی چاندنی دار لە هەموو شارەوانییەكان.

26. تاپۆكردنی خانووە زێدەڕۆكان و زەوی كارت بەپێی یاسای بەپێی یاسای ژمارە 3ی ساڵی 2019ی پەرلەمانی كوردستان.

27. پشكنینی بەردەوامی ئاوی خواردنەوەی ماڵان.

28. چارەسەركردنی گرفتی ئاوی سلێمانی و چەمچەماڵ لەسەر فەرمانی سەرۆكی حكومەت بە گوژمەی چوار ملیار دینار.

29. خاوێنكردنەوەی زۆربەی شوێنەوارەكان و لابردنی بۆیان و جێدەستی گەشتیاران.

30. دابینكردنی زەوی بۆ نەخۆشخانەیەكی 100 قەرەوێڵەیی لە شیلادزێ.

31. گەیاندنی خزمەتگوزاری بۆ ناوچەی پیشەسازیی گەورەی تیمار لە شاری هەولێر.

32. تۆماركردنی ژمارەیەك ناوچەی شوێنەواریی نوێ.

33. دانانی ڕێگەچارەی تایبەت بە گۆڕینی كارگە بۆ پێشانگەی ئۆتۆمبێل

لە بەشێکی ناوچەی پیشەسازی باشوور- هەولێر.

34. پرۆژەیەکی ئاوی خواردنەوە لە دهۆک بە گوژمەی 33 ملیۆن دۆلار.

35. نۆژەنکردنەوەی باڵەخانەی سەرۆکایەتیی شارەوانیی هەڵەبجە .

36. ئامادەکردنی ماستەرپلانی پەرەپێدانی سەوزایی هەموو هەرێمی کوردستان.

- **پرۆژەکان:**

1. کۆی گشتیی گوژمەی پرۆژە تەواو کراوەکان: زیاتر لە 410 ملیار دینار.

2. کۆی گشتیی گوژمەی پرۆژە بەردەوامەکان: زیاتر لە 2 ترلیۆن و 750 ملیار دینار.

3. کۆی گشتیی گوژمەی پرۆژە دەستبەکارنەبووەکان (ئەوانەی تا ئێستا دەست بەکار نەبوون): زیاتر لە 490 ملیار دینار.

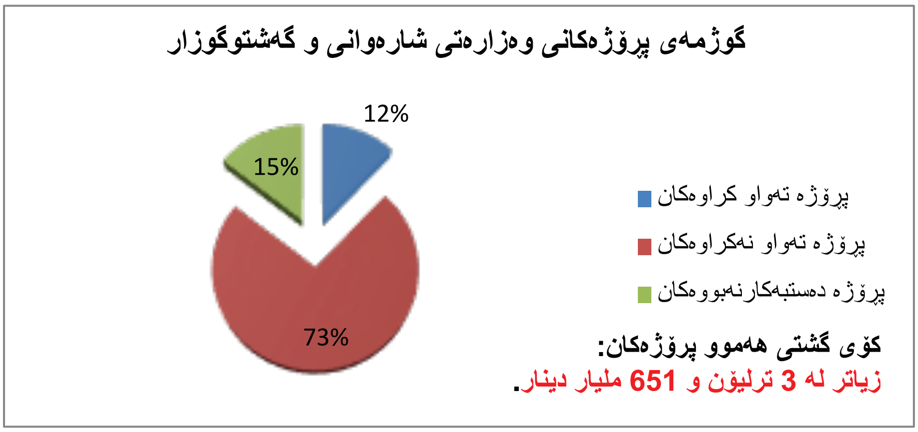

وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێکردن

کار دەکەین بۆ باشترکردنی ڕیگەوبانی هەرێمی کوردستان و سیستەمی هاتووچۆی هەرێم وهەوڵدەدەین وەبەرهێنانی بیانی و کەرتی تایبەت بۆ ئەم بوارە رابکێشین و ریگەوبانی هەرێم کە ساڵانە هۆکاری زیانی گیانی و مالیی هاووڵاتیانمانە لە ستانداردە باوەکان نزیك بکەینەوە.

لە سەر شێوازێکی دادپەروانە و هاوسەنگ کار دەکەین بۆ ئاوەدانکردنەوەی شار و قەزا و ناحیەکان و گرنگی تایبەت دەدەین بە هاندانی خەڵکی لادێکان بۆ مانەوەیان لە گوند و دێهاتەکانیان و گەیاندنی خزمەتگوزاری شایستە بۆیان

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

ئەنجامدانی پرۆژەکانی ڕیگاوبان:

ا. (46) پرۆژە بە بودجەی (318.337.000.000) دیناری عێراقی، لە لیستی وردەکاری خراوەتە ڕوو (پاکتاوی داراییان کراوە)

ب. (2) پرۆژەی گەورەی ستراتیژی بە بودجەی (382.000.000.000) دیناری عێراقی کە بریتین لە پرۆژەی دروستکردنی تونێل و ڕێگای مەسیف سەلاحەددین (تونێل 2.5 کم و ڕێگا 6.2 کم) و ڕێگای هەولێر گۆپاڵ (بە درێژایی 35 کم).

کۆی پرۆژەی ڕێگاوبان: 48 پرۆژە بە کۆی بودجەی (700.337.000.000) دیناری عێراقی.

1. ئەنجامدانی پرۆژەکانی نیشتەجێکردن و بیناسازی: (7) پرۆژە بە بودجەی 94.422.000.000 دیناری عێراقی (لە لیستی هاوپێچ ووردەکاری خراوەتە ڕوو).
2. کاراکردنی سندوقی پاڵپشتی ڕێگاوبان: کە ڕۆلی کاریگەری دەبێت لەبواری چاککردنەوەی ڕێگاوبان، ڕەشنووسی پەیڕەوی ناوخۆی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکانی (ناوخۆ، دارایی و سامانە سروشتیەکان) ئامادە کراوە ڕەوانەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کراوە.
3. دەستکردن بە پرۆسەی دامەزراندنی هێلی شەمەندەفەر لە هەرێمی کوردستان کە پرۆسەکە بە 6 قۆناغ دەبێت (لێکۆڵینەوەی سەرەتایی، لێکۆڵینەوەی بەهای ئابووری، بانگەواز بۆ وەبەرهێنەران، نەخشەکێشان، ئەنجامدان، بەگەڕخستن) ئێستا لە وەزارەت لە قۆناغی دووەم دایە کە بریتیە لە ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەی بەهای ئابوری بۆ پرۆژەکە.
4. هەوڵدان بۆ ڕێکخستنی سیستەمی دانانی بۆردی ریکلام لەسەر لاتەنیشتی ڕێگاوبانە دەرەکییەکان (کە دەکەونە دەرەوەی سنوری شارەوانی).
5. چاوخشانەوە بە فایلی فەرمانبەران بەپێی یاسای چاکسازی یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2020. کە (343) فەرمانبەر دۆسیەکانیان چاککراوە مانگانە 41.000.000 دینار عێراقی بۆ گەنجینەی حکومەت دەگەڕێتەوە. هەروەها زۆرینەی دەسەڵاتەکان شۆڕکراوەتەوە بۆ کەم کردنەوەی ڕۆتین بۆ بەرێوەبەرایەتی گشتی و بەرێوەبەرایەتیەکان لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکانی لە هەرێمی کوردستان.

ژ	کۆدی پرۆژە	ناوی پرۆژە	پارێزگا	گۆژمەی گشتی (ملیۆن دینار)
1	19-11-0058	پرۆژەی کارە خزمەتگوزاری (144) یەکەی نیشتەجێ بوون لە سۆران / قۆناغی یەکەم / برگەی کارەبا	هەولێر	292
2	09-11-0004	دروستکردنی 1500 خانوو لە سیتەک و زرگوێز	سلێمانی	90,550
3	19-11-0064	کارە خزمەتگوزاری (36) یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ هاووڵاتیانی کەم دەرامەت لە خانەقین	گەرمیان	192
4	19-11-0060	پرۆژەی کارە خزمەتگوزاری (84) یەکەی نیشتەجێ بوون لە قەڵادزێ / قۆناغی یەکەم برگەی ئاو و ئاوەڕۆ	ڕاپەڕین	207
5	19-11-0061	پرۆژەی کارە خزمەتگوزاری (84) یەکەی نیشتەجێ بوون لە قەڵادزێ / قۆناغی دووەم برگەی کارەبا	ڕاپەڕین	100
6	19-11-0062	پرۆژەی کارە خزمەتگوزاری (84) یەکەی نیشتەجێ بوون لە قەڵادزێ / قۆناغی سێیەم بە بەستنەوەی تۆڕی ئاوی پاک و دروستکردنی سیپتینک تانک	ڕاپەڕین	85
7	13-11-0079	ئامادەکردنی دەرخستەو دیزاین کردن و ئەنجامدانی کارەخزمەتگوزاریەکان لەگەڵ دروست کردنی (48) یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ هاووڵاتیانی کەم دەرامەت لە ڕانیە	ڕاپەڕین	2,996
		کۆی گشتی		94.422

پرۆژەکانی ڕێگاوبان کە لە کابینەی نۆیەم تەواوبوون:

ژ	کۆدی پرۆژە	ناوی پرۆژە	پارێزگا	گوژمەی گشتی (ملیۆن ـ دینار)	درێژی ڕێگا / کم
1	19-11-0028	پرۆژەکانی زۆنی (A1) دەورووبەری ناوەندی هەولێر	هەولێر	3, 086	148
2	19-11-0034	پرۆژەکانی زۆنی (B1) قەزای سۆران و شەقڵاوە	هەولێر	2, 083	109
3	19-11-0035	پرۆژەکانی زۆنی (B2) قەزای سۆران و شەقڵاوە	هەولێر	2, 137	34
4	19-11-0036	پرۆژەکانی زۆنی (C) قەزای مێرگەسۆر	هەولێر	590	27
5	19-11-0037	چاککردنەوەی ڕێگای سپیلک – خەلان – بارزان بە درێژی ١٧ کم	هەولێر	231	17
6	19-11-0042	ڕێگای (بەستۆرە- شێخ توراب- قەندیل) بە درێژی ٣٠ کم	هەولێر	390	30
7	19-11-0043	ڕێگای (حوجران- سەرکەند خەیلانی- ڕەزگە دیوین) بە درێژی ١٥ کم	هەولێر	380	15
8	18-11-0003	بەستنەوەی ڕێگای تونێلی سەلاحەدین-کۆرێ لەگەڵ ڕێگای کۆرێ- قەندیل	هەولێر	1, 544	1.97
9	19-11-0006	دانانی بۆری ئاسنی ئارامکۆ لە شوێنی جیاواز بۆ ڕێگاکانی ناحیە و قەزاکانی سۆران، چۆمان، ڕەواندوز، دەورووبەری پارێزگای هەولێر	هەولێر	850	

6	465	هەولێر	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی ڕێگای سەرەکی (چۆمان- حاجی ئۆمەران) بە چینێک بایندەر لە وێستگەی (۰۰+۹) تاکو (۰۰۰+۱۵)	19-11-0025	10
37	4, 312	هەولێر	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی ڕێگای (هەولێر-کۆیە) سایدی کۆن قۆناعی یەکەم بە درێژایی (۳۷)کم	19-11-0027	11
30	532	هەولێر	ڕێگای (هەولێر- پیرمام) بە درێژی (۳۰) کم	19-11-0038	12
38	316	هەولێر	ڕێگای (هەولێر- پردێ) بە درێژی (۳۸) کم	19-11-0039	13
17	515	هەولێر	ڕێگای (گۆمەسپان- سماقولی) بە درێژی (۱۷) کم	19-11-0040	14
15	201	هەولێر	ڕێگای (کۆرێ- شەقڵاوە- میراوە) بە درێژی ۱۵ کم	19-11-0041	15
39	311	هەولێر	ڕێگای (جەژنیکان- زرارەتی) بە درێژی ۳۹ کم	19-11-0044	16
	1, 081	هەولێر	فراوانکردنی ڕێگای دەروازەی مێرگەسۆر- رووبارۆک- کۆمەڵگای زێت	19-11-0071	17
11	2, 500	هەولێر	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی ڕێگای سەرەکی (هیران- هیزۆب) بە چینی بایندەر (قۆناغی یەکەم) بە درێژی (۱۱) کم، لە وێستگەی (۳ +۵۰۰) بۆ (۹+۵۰۰) هەوەها لە وێستگەی (۱٤+۰۰۰) بۆ (۱۹+۰۰۰)	10-11-0020	18

19	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی رێگای (هەولێر- کۆیە) سایدی کۆن بە درێژی (٥٢) کم	هەولێر	4, 467	52
20	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوەی رێگای گوندی (ملانی- بێکرس- هەربۆ) بە درێژی (٩) کم لە ناحیەی بارزان سەر بە قەزای مێرگەسۆر	هەولێر	121	9
21	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی رێگای گوندی (ساکا) بە چینێک قیری ستابلایزەر بە درێژی (١, ٩) کم لە ناحیەی بارزان سەر بە قەزای مێرگەسۆر	هەولێر	190	1.9
22	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوە و قیرتاوکردنی چەند شوێنێک لە رێگای سەرەکی (کۆیە- تەق تەق) بە درێژی (١٢) کم	هەولێر	247	21
23	بودجەی ئاسایی	تێکەڵە رێژ کردنی رێگای (سێلکی میرۆز) بە درێژی (١٢) کم لە ناحیەی شێروان مەزن قەزای مێرگەسوور	هەولێر	151	12
24	بودجەی ئاسایی	چاککرنەوەی رێگای (کۆیە- ئاشتی)	هەولێر	179	
25	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوەی رێگای (هیزۆب - سکتان)	هەولێر	249	
26	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوەی رێگای (کۆیە - ئاشتی) قۆناغی دووەم	هەولێر	267	
27	بودجەی ئاسایی	چاککردنەوەی رێگای (داوداوە - کلکە سماق)	هەولێر	267	

28	13-11-0024	قیرتاوكردنی رێگاكانی بناری سوركێو ویستگەی (٠+٠٠٠) بۆ (٠٠٠+٥٢)كم.	سلێمانی	5, 069	25
29	19-11-0029	چاككردنەوەی قیری رێگای دەربەندیخان- باوەنور- كەلار	سلێمانی	1, 076	65
30	19-11-0047	نۆژەنكردنەوەی رێگای قیری دوكان- چوار قورنە	سلێمانی	1, 329	53
31	19-11-0048	چاككردنەوەی قیری رێگای وارماوا- دەربەندیخان	سلێمانی	760	23.45
32	19-11-0050	نۆژەنكردنەوەو قیرتاوكردنی رێگای دووسایدی رانیە — دەربەندی رانیە	سلێمانی	574	7.50
33	10-11-0022	پرۆژەی رووناكی و ئاگركوژێنەوەو هەوا گۆركێی تونێلی پێشرەو لە چیای ئەزمەڕ	سلێمانی	11, 215	
34	بودجەی ئاسایی	دروستكردنی قەسیسی بۆ رێگای گوندی باڵجۆ	سلێمانی	25	
35	13-11-0063	دروستكردنی موقتەرەباتی پردی زورەكڤان بەدرێژی ٢ كم	دهوك	3, 741	2
36	13-11-0065	دروستكردن و چاككردنەوەی رێگای باتیل- گەلی زاخۆ بە درێژی ٣١ ,٥ كم	دهوك	69, 500	13.50
37	19-11-0001	دروستكردنی و چاككردنی رێگای (بەردەرەش- كەلەك) بە درێژی ٠٤ كم	دهوك	940	40
38	19-11-0030	پرۆژەكانی دەڤەرەی ئامێدی	دهوك	2, 916	38.05

39	19-11-0031	پرۆژەکانی دەڤەرەی ئاکرێ و بەردەرەش	دهوک	3, 066	32.30
40	19-11-0032	پرۆژەکانی دەڤەرەی دهۆک و سمێل	دهوک	3, 118	16.50
41	19-11-0033	پرۆژەکانی دەڤەرەی شێخان	دهوک	2, 922	26.90
42	19-11-0003	دروستکردنی رێگای رۆڤیا - گۆپاڵ بە درێژی ٢٢ کم	دهوک	107, 620	22
43	بانکی دەولی	دروستکردنی رێگای دووریانی گرشین- سحیلە بە درێژی (٢٠) کم	دهوک	64, 378	20
44	13-11-0070	فراوانکردن و بەرزکردنەوەی سایدی کۆنی رێگای (کەلار - رزگاری بە درێژی ٨ ,١ کم لە گەڵ برگەی (gnithgil) بۆ رێگاکە	گەرمیان	12, 077	8.1
45	19-11-0004	دروستکردنی دیواری بۆ راگر و گۆرینی بەشێک لە رێرەوی ئاو پاراستنی رێگا و پردی مەزاری ئەنفالکراوەکان لە گەرمیان بە درێژی ۰۳۲ م	گەرمیان	307	
46	بودجەی ئاسایی	چاککردنی رێگای قیری ئیمام عباس- عەلیاوە	گەرمیان	41.02	
		کۆی گشتی		318, 337	1, 064.17

وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو

- کار دەکەین بۆ سوود وەرگرتن لە سەرچاوە ئاوییەکانی سەر زەویی هەرێم بۆ بواری خواردنەوەی هاووڵاتیان و بە جۆرێك ئاوی پاك بگەیەنرێتە هەموو هاووڵاتیان و تا بکرێت ئاوی ژێرزەوی بەهەدەر نەدرێت.

- کاردەکەین بۆ ئەوەی ئابووریی هەرێم فرە چەشن و فرەرەهەند بێت و تەنیا پشت بە نەوت و غاز نەبەسترێت، بۆ ئەم مەبەستە پەرە بە کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی و گەشتیاری دەدەین و هەوڵ بۆ ڕاکێشانی وەبەرهێنانی دەرەکی لەم کەرتانەدا دەدەین.

- کشتوکاڵ بوارێکی سەرەکیی گرنگیدانمان دەبێت و کار دەکەین بۆ پێشخستنی ئەم کەرتە بە ئامراز و مەکائینی پێشکەوتوو و فراوانکردنی جۆریی و چەندیی بەرهەم بە پێی بنەما زانستییەکان. کار دەکەین بۆ بەکارهێنانی سەرچاوە ئاوییەکان و دروستکردنی بەنداوە وەرزی و هەمیشەییەکان گلدانەوەی ئاوی پێویست بۆ بواری کشتوکاڵ و زیادکردنی ڕووبەری سەوزایی لە هەرێم. جەخت لەسەر پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی و پشتیوانیی جوتیارانی هەرێم دەکەینەوە و کار دەکەین بۆ ڕەخساندنی بازاری گونجاوی ناوەوە و دەرەوە بۆ بەرهەمەکانیان.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

هەنگاوەکانی چاکسازی:

بەمەبەستی جێ بەجێکردنی ناوەڕۆکی یاسای چاکسازی لەمووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازەکان وخانەنشینی لەهەرێمی کوردستان یاسای ژمارە (2) ساڵی/ 2020، وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو، ئەم ڕێکارانەی گرتەبەر بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی و بەپێی پەیرەوی پەسندکراوی

یاسای چاکسازی ژمارە (4) ساڵی 2020 بەم شێوەی خوارەوە:

1. پێداچوونەوەو وردبینی دۆسیەی فەرمانبەران و گشت فەرمانگەکان لەڕێگەی ئەو لیژنە لاوەکیەی کەپێکهاتووە. بۆ ئەم مەبەستە و پەیێی ئەو فۆرمەی کەلەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران ئامادەکراوە تایبەت بەجێبەجێکردنی یاسای چاکسازی و وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو بەردەوامە لەسەر کارکردن لەسەر ئەم بابەتە و تائێستا نزیکەی (75%) ی کارەکان تەواو بووە.
2. جێبەجێکردنی بڕیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (33) لە 2020/6/23 بەمەبەستی دووبارە ڕێکخستنەوەی هەیکەلیەتی وەزارەت.
3. ئاماژە بەبڕیاری لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی ژمارە (2941) لەڕێکەوتی 2020/4/16 وئاماژە بە پەیرەوی جێبەجکردنی یاسای چاکسازی ژمارە (4)ی ساڵی/2020 ماددەی 1/31 و پشت بەستن بە ماددەی (13) بڕگەی یەکەم و نووسراوی وەزارەتی دارایی وئابووری ژمارە (268) لەڕێکەوتی 2020/6/17 وگشتاندنی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو ژمارە (7017) لە ڕێککەوتی (2020/11/25) بۆ سەرجەم بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی سەر بە وەزارەت بۆ کردنەوەی ئەژمێری بانکی بۆ فەرمانبەران لەبانکە تایبەتمەندەکانەوە.
4. کەم کردنەوەی ڕۆتین وخیرا کردنی ڕاپەڕاندنی ئیش وکاری هاووڵاتیان و ڕێزگرتن لێیان لەفەرمانگەکانمان و کارئاسانی بۆ جێبەجێکردنی کارەکانیان بۆ ماوەیەکی کەم.
5. پێداچوونەوە بەدۆسیەی ئەو مووچەخۆرانەی کەلەسیستەمی بایۆمەتری دووجار یان زیاتر ناویان تۆمارکراوە.

پرۆژە ستراتیژییەکان:

1. پـرۆژەی بەبازاڕکردنـی گەنـم لـە هەرێمـی کوردسـتان بـە دروسـتکردنی سـێ کارگـەی گـەورە لـە هەولێـر، سـلێمانی و دهـۆک بـە بـڕی (500, 000) پێنـج سـەد هـەزار تـۆن گەنـم لـە سـاڵێکدا وەردەگرنـەوە بـۆ دروسـتکردنی ئـاردی سـپی و هەمـوو ئـەو خۆراکانـەی لـە گەنـم بەرهـەم دەهێنرێـت.

2. واژۆکردنـی یاداشـتنامەی لەیەکگەیشـتن لەگـەڵ کارگـەی دۆشـاوی تەماتـەی هەریر و شـارەزور بۆ کڕینـەوەی بەروبومـی تەماتـەی جوتیارانـی کوردسـتان.

3. پـرۆژەی سـتراتیژی بەرهەمهێنانـی شـەکر لـە چەوەنـدەر لـە سـنووری ئیدارەی ڕاپەڕین، مامەلـە سـەرەتاییەکانی تـەواو بووە،لە داهاتوویەکی نزکیـدا دانانـی بـەردی بناغـەی پرۆژەکـە دادەنرێـت. ئـەم پرۆژەیـە لەرێگـەی کۆمپانیـای ئابورلانـد بـە هەماهەنگـی وەزارەتـی کشـتوکاڵ ئەنجـام دەدرێـت کـە دەرفەتـی کار و کارکـردن لـە کلێگـەکان لەگـەڵ جوتیـاران بـۆ 8000 کـەس دەرەخسـنێنی لـە دەشـتی بیتوێـن.

4. بەکرێدانـی کۆمەڵـگای گەنجینەکانی (گردەبـۆر) بەکەرتـی تایبـەت بـە 406 ملیـۆن دینـاری سـاڵانە کـە لەسـاڵی 2010 وە تـەواو بـووە و نەخرابوونەگـەڕ، بەمەبەسـتی هەڵگرتنی (خـزن) بەرهەمـی زیـادەی جوتیـاران وپاراسـتنیان لە ڕزین و خەسـاربوون و خسـتنەوە بـازاری لەکاتی پێویسـتدا لەگـەڵ دامەزراندنـی چەندیـن کارگـەی جۆراوجـۆر، هەروەهـا لـەم پرۆژیـە (400) چـوار سـەد هەلـی کار بـۆ دەرچوانـی کۆلێژەکانـی کشـتوکاڵی رەخسـێنرا.

5. پـرۆژەی متەکاملـی بەرهەمهێنانـی هێلکـەی خـواردن لـە پارێـزگای سلێمانی بە ووزەی بەرهەمهێنانـی یـەک ملیـۆن و نیـو هێلکە لە ڕۆژێکدا، کـە پێداویسـتی پارێزگاکـە دابیـن دەکات، مامەڵـە سـەرەتاییەکانی تـەواو بـووە و لەداهاتـوی نزیکـدا دەسـت بەدروسـتکردنی ئەکرێـت.

6. پێدانی مۆڵەت بە پرۆژەیەکی هێلکەی خواردن لە (خەلەکان) لە پارێزگای سلێمانی بە توانای بەرهەم هێنانی 37 ملیۆن هێلکە لە ساڵێکدا.

7. پێدانی مۆڵەتی دروستکردنی پرۆژەیەکی ستراتیجی متکامل گاوداری بۆ بەرهەم هێنانی شیر و گۆشت لە یاران بەگی.

8. پرۆژەیەکە ستراتیژی لە هەولێر بۆ بەرهەمهێنانی مریشکی فرێش بە سیستەمی ڤاکیوٚم.

9. پرۆژەی هێلکەی خواردن بە وزەی 500 هەزار هێلکە لەیەک رۆژدا لە پارێزگای هەڵەبجە.

10. پرۆژەی بەرهەمهێنانی 100000 سەد هەزار پەنجە ماسی لە پارێزگای دهۆک.

11. ئامادەکردن و ناردنی پلانی وەبەرهێنان لە کەرتی کشتوکاڵ بۆ ساڵانی 2020-2030 بۆ دەستەی وەبەرهێنانی کوردستان بە مەبەستی بەرزکردنەوەی ئاستی وەبەرهێنان لەبواری کشتوکاڵیدا، بەرەودان بە پیشەسازی لەهەرێمی کوردستان

12. ئامادەکردنی نەخشەی بەرهەمی کشتوکاڵی لەسەر ئاستی پارێزگاکانی کوردستان.

13. لە رێکەوتی 2020/12/21 مەراسیمی واژۆکردنی یاداشتی لێکتێگەشتن ئەنجامدا لە نێوان وولاتی هۆڵەندا و وەبەرهێنەرێکی کەرتی تایبەت. یاداشتەکە پێک هاتبوو بە دروستکردنی خانووی شووشەیی بەبەرهەمهێنانی بەروبوومی کشتوکاڵی لە هەر چوار وەرزەکانی ساڵ. لە ئایندەیەکی نزیکدا پرۆژەیەکی هاوشێوەی تر لە شاری سلێمانی دەکەوێتە بواری جێبەجێکردن. ئەم پرۆژەیە دەرفەتێکی باش دەرەخسێنی بە هاوکاری وڵاتی هۆڵەندا بۆ دەرچووانی کۆلێژ و پەیمانگەی کشتوکاڵی و پەرەپێدانی کەرتی کشتوکاڵ لە هەرێمی کوردستان.

14. کردنەوەی عەلوەی هاوچەرخی هەولێر بە شێوازێکی زۆر پێشکەوتوو، کە یەکێکە لە پڕۆژە هەرە گرنگەکانی کەرتی کشتوکاڵ بە کوالێتی زۆر بەرز و شارستانی دروست دەکرێت بۆ هاندانی جوتیاران و بەرەدستکردنی بەرهەمی ناوەخۆیی و خۆماڵی، لەسەر رووبەری 300 دۆنم زەوی، جێگای ئاماژەیە کە ئەو بازارە خۆماڵیە لە رێگەی کۆمپانیای خۆماڵی و بە هەماهەنگی حکومەتی فەرەنسی و هۆڵەندی دروست دەکرێت. کەتیادا سەدان خانووی شوشەیی و پلاستیکی و سەنتەرێکی توێژینەوە لە خۆدەگرێت. کە مۆلەتی تەندروستی بەبەروبوومە کشتوکاڵییە ناوەخۆییەکانی جوتیاران دەبەخشێ.

15. ئەنجامدانی پرۆژەی گرێبەستی هاوبەش لەگەڵ کۆمپانیای باکەش بۆ دانانی بارکۆد و ستیکەر لەسەر بەرهەمی ناوەخۆی مریشک و پارچەکانی لەسەربەرهەمی ناوەخۆی ئەو (10) سەربڕخانەی کە مۆڵەتی فەرمی کارکردنیان لە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو وەرگرتووە. داوابەدوای رێنماییەکان، ئەم پرۆژەیە بۆ مەبەستی پارێزگاری لە بەرهەمی ناوەخۆی و جیاکردنەوەی لە بەرهەمی هاوردەکراوی نایاسایی وبە قاچاغ هاوردەرکراو بە کوالێتی زۆر باش و نرخی گونجاو جێبەجێ دەکرێت. ئێستا هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان بەبەکارهێنانی ئەپێکی ئەلیکترۆنی زیرەک دەتوانن بەدواداچوون و چاودێری ئەم بەرهەمانە بکەن و بەردەستە لە بازارەکانی کوردستان.

16. واژۆکردنی یاداشتی لێکتێگەیشتن بۆ هاوکاری و هەماهەنگی لە نێوان وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو وئەنجومەنی باڵای کاروباری خانمان.

17. ئەنجامدانی گرێبەستی لێک تێگەیشتن لەگەڵ پێنج کۆمپانیای

بەرهەم هێنانی پەتاتەی پیشەسازی لەگەڵ کۆمپانیاکانی (گرین- عێراق / زین سناکس / ئەربیل- بیروت / لۆنا /گۆلدن ئێرس) بۆ مەبەستی کرینەوەی بەرهەمی ناوخۆی (پەتاتەی پیشەسازی) وەکو ئەزمونێکی تازەی بەرهەم هێنان و پاڵپشتی بەرهەمی جوتیارانی خۆماڵی و دەرفەتی بەبازارکردنی بەرهەمەکانیان.

پڕۆژە ستراتیژییەکانی بواری پەلەوەری و ئاگەڵ و کشتوکاڵی:

ژ	جۆری پڕۆژە	هەولێر	سلێمانی	دهۆك	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
1	پەلەوەر	18	94	14	1	15	142
2	ماسی	2	5	2	--	7	16
3	قارچک	1	1	1	--	1	4
4	هەڵهێنەری جوچك	4	2	1	--	--	7
5	قەڵەوکردنی گۆلك	1	2	5	--	--	8
6	کارگەی شیر	--	--	--	--	1	1
7	بناری چیاکان	--	15	--	--	--	15
8	مریشکی دایکانە بۆ هێلکەی ترووکاندن	--	--	--	--	1	1
9	مانگای شیر	2	1	--	--	1	4
10	کارگەی ئالیك	1	--	--	--		1
11	کارگەی شیرەمەنی	1	--	--	--	1	2
12	باخی زەیتوون	1	--	--	--	--	1
13	قەڵەوکردنی مەڕ	--	--	1	--	--	1
14	سەربڕخانەی پەلەوەر	---	---	1	--	1	2
15	هێلکەی خواردن	-	1	-	-	-	1
16	کۆی گشتی	31	121	25	1	28	206

گرێبەستی کشتوکاڵی:

ئەنجامدانی گرێ بەستی کشتوکاڵ

هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
146	31	----	13	58	248

گۆڕینی گرێبەستی کشتوکاڵی بۆ میراتگرانی جوتیارانی کۆچکردوو

هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
22	12	----	3	7	44

گۆڕینی بڕیاری دابەشکردن لەسەر ناوی جوتیارانی کۆچکردوو

هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
25	10	----	1	15	51

هەڵوەشانەوەی گرێبەستی کشتوکاڵی دابەشکردنی زەویەکە بەسەر جوتیارانی پێویست

هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
1	1	----	----	---	2

دابەشکردنی قڕکەر و پەینی کیمیایی:

ژ	جۆر	هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەڵەبجە	گەرمیان	کۆی گشتی
1	هەڵمەتی سن وکوللە	99,500,000ملیۆن دینار	99,500,000ملیۆن دینار	99,500,000 ملیۆن دینار	35,500,000 ملیۆن دینار	82,500,000ملیۆن دینار	407,0000,000 ملیۆن دینار
2	17 ملیار دینار تەرخانکرا بۆ پاڵپشتی کشتوکاڵی بۆ پڕۆژەکان و کڕین و دابەشکردنی پەین، پێداویستی پەرەپێدانی پڕۆژەکانی هەنگ و هەروەها ئالیکی ئاژەڵی.						

توێژینەوە و ڕێنمایی و دابەشکردنی بنەتۆ:

ا. دابەشکردنی 5500 تۆن لە بنەتۆی گەنم بەسەر نزیکەی 4500 جوتیار.

ب. خاوێنکردنەوەی 2217 تۆن گەنمی بنەتۆ بەنرخی پاڵشتی کراو بۆ جوتیاران.

ج. ئەنجامدانی 163 توێژینەوە.

د. ئەنجامدانی 1443 خول، ڕاهێنان، ڕونکردنەوەی کێڵگەی، سەردانی کێڵگەیی، پێشەنگا، ڕۆژی کێڵگەیی، سیمینار و پرۆژە بۆ فەرمانبەران و جوتیاران ئەنجامدراوە.

پێشخستن و پەرەپێدانی کەرتی باخداری و ڕووەکی:

1. بەرهەمهێنان و دابەشکردنی نزیکەی (400, 000) چوارسەد هەزار نەمامی باخداری بۆ جوتیاران بە پاڵپشتی دارایی.

2. بەرهەمهێنان و دابەشکردنی نزیکەی (600, 000) شەش سەد هەزار نەمامی دارستان بەسەر هاووڵاتیان و فەرمانگا و دەزگا حکومیەکان.

3. خزمەتکردن و ئامادەکردنی نزیکەی (30, 000) سی هەزار دۆنم دارستانی دەستکرد.

4. دابەشکردنی نایلونی حەراری بەشیوەی (پاڵپشتیکردن) کە (819) جوتیار سوودمەند بوون کە ئەم پرۆژەیە لە 2018 ڕەزامەندی بۆ وەرگیراوە و لە 2020/4/23 دەست بەدابەشکردن کراوە سەبارەت پەین بەشیوەی (پاڵپشتیکردن) کە (33, 576) جوتیار سوودمەند بوون، بەهەمان شێوە دابەش کردنی قرکەر بە (پاڵپشتیکردن) کە (9, 653) جوتیار سوودمەند بوون لە (917) گوند.

5. پاڵپشتی کردنی (560) جوتیاری خاوەن باخی زەیتون، سێو، هەنار بە دابەشکردنی پەین، قرکەر، مقەست، پەیژە و سۆندەی ئاودێری.

6. دابینکردنی (18) ئامێری پەتاتە چاندن و هەڵکەندن لەلایەن ڕێکخراوی

GIZ و پاڵپشتی کردنی جوتیاران بەو ئامێرانە.

7. کردنەوەی بازاڕی میللی لە دهۆک، هەڵەبجە و گەرمیان بۆ جوتیاران بە مەبەستی بە بازاڕکردنی بەهەمەکانیان.

8. چاندنی پەتاتە لە (200) خانووی پلاستیکی کە بۆ یەکەم جار ئەم چالاکییە ئەنجام بدرێت کە سەرکەوتنێکی گەورەی بەدەستهێنا و بەرهەمەکەی بریتیی بوو لە (240) تۆن پەتاتە.

9. دامەزراندنی گەنجینەیەکی گرنگی ساردکەرەوەی بەرهەمی پەتاتەی پیشەسازی کە توانای هەڵگرتنی 10000 دە هەزار تۆن بەرهەمی پەتاتەی هەیە بە نوێترن تەکنەلۆژیای جیهانی لە بواری هەڵگرتنی پەتاتەی پیشەسازی بۆبەرهەکانی (جپس) بنیاتنراوە لەلایەن کۆمپانیای (هەولێر- بەیروت) کە توانای رەخساندنی (1200) کەسی هەیە بۆ پاڵپشتی دەستی کارو بەرهەمی ناوەخۆی جوتیاران.

10. دانانی بەردی بناغەی کارگەی شەکری چەوەندەری بیتوێن وەکو یەکێک لە پرۆژە هەر گرنگ و ستراتیژیەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو بە هاوبەشی کەرتی تایبەت لەلایەن کۆمپانیای ئابورلاند، کە دەستی کار بۆ (8000) کەس دابیندەکات و رۆژانەی توانای وەرگرتنی 5000 تەنی هەیە و پێویستە جوتیاران لەسەر رووبەری 60000 هەزار دۆنم زەوی دابچێنن بە چەوەندەر، ئەم پرۆژەیە لە خاکێکی بەپیتدا بەرهەم هێنانی بۆ دەکرێت و دەرفەتێکی زێرینە بۆ پاڵپشتی بەرهەمی ناوەخۆی و هاندانی هێزی کاری دەرچووانی کشتوکاڵی.

11. بەهەمیشەیی کردن و ئەنجامدانی رێککارەکان (171) پزیشکی فێترنەری لەسەر میلاکی وەزارەت کە ماوەیەکی زۆر بوو بە شێوەی کاتی خزمەتیان دەکرد لە سەرمیلاکی بەرێوەبەرایەتییەکانی (هەولێر - دهۆک- سلێمانی- گەرمیان) ئەم هەنگاوە پشتیوانیەکی گرنگ بوو لە پێناو دابین کردنی مافە رەواکانی پزیشکانی فێترنەری.

پڕۆژە یاسا و ڕێنمایی ئامادەکراو :

1. پڕۆژە یاسای ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی عەلوەکان.
2. پڕۆژە یاسای سەرپەرشتی کردنی پڕۆژەکانی کشتوکاڵی.
3. پڕۆژە یاسای پاراستنی زەوی کشتوکاڵی.
4. پڕۆژە یاسای تەرخانکردنی زەوی بۆ دامەزراندنی پڕۆژەی کشتوکاڵی.
5. پڕۆژە ڕێنمایی دروستکردنی خانوو لەناو باخ و زەویە کشتوکاڵیەکان.
6. پڕۆژەی دابینکردنی زەوی لەناو سنوری شارەوانی و دەرەوەی شارەوانی بۆ وەبەرهێنانی کشتوکاڵی.
7. پێداچوونەوەی بەسەرجەم ڕێنمایەکانی وەزارەت.
8. پەسندکردنی پەیکەری نوێی وەزارەت لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابووری.
9. پێکهێنانی لیژنە بۆ ئامادەکردنی پەیرەوی ناوخۆی وەزارەت کە کارەکانی لە قۆناغی کۆتایدایە.
10. زیاتر لە 10 کۆبونەوەی ئەنجومەنی ڕاوێژکاری وەزارەت کە 27 بڕیاری تێدا دەرچووە.

چەند کار و چالاکی تری وەزارەت بۆ پێشخستنی کەرتی کشتوکاڵ

1. پەسندکردنی پلانی زستانەی وەزارەت بۆ چاندنی گەنم بۆ وەرزی 2019-2020 بۆ چاندنی رووبەری (3547753) سێ ملیۆن و پێنج سەدو چل و حەوت هەزار و حەوت سەد و پەنجا و سێ دۆنم لە لایەن لیژنەی باڵای پلانی ساڵانەی کەرتی کشتوکاڵی لە عێراق.
2. وەرگرتنەوەی بڕی (390000) گەنم لە جوتیارانی کوردستان لەلایەن حکومەتی عێراق کە نزیکەی (54772) جوتیار بەشداری دەکەن لە پرۆسەی بەبازاڕکردنی گەنم لەمساڵدا.
3. پەسندکردنی پلانی زستانەی وەزارەت بۆ وەرزی چاندنی 2020- 2021

بۆ وەزارەتی کشتوکاڵی عێراق کە پلانەکە چاندنی ڕووبەری (3585018) دۆنم لە خۆدەگرێت. کڕینەوەی (37500) تەن گەنم لە جووتیاران.

4. پەسندکردنی پێشنیاری وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیران بۆ وەرگرتنەوەی قستی کشتوکاڵی لە جوتیاران بۆ ماوەی درێژ خایەن.

5. بەمەبەستی پاراستنی سامانی ئاژەڵ لە نەخۆشی و پەتاکان تەرخانکردنی (430000) ملیۆن دینار بۆ ڕشاندنی هۆڵەکانی ئاژەڵ و دەرزی لێدانی ئاژەڵ.

6. بەردەوامبوون لە هەڵمەتی کۆنترۆڵکردنی نەخۆشی LSD لە ئاژەڵ.

7. قەدەغەکردنی هاوردەی چەندین بەرهەم لە دەرەوەی وڵات بەمەستی پاراستن و پاڵپشتی بەرهەمی ناوخۆ وەک هەنار، تەماتە، پەتاتە، هەنگوین لەکاتی پێگەیشتنی ئەو بەرهەمانە.

8. دانانی باجی گومرگی لەسەر بەرووبومی هاوردەی کشتوکاڵی بۆ ساڵی 2020 بەزرکردنەوەی ڕێژەی باجەکان وەک پاڵپشتی بەراورد بە ساڵانی ڕابردوو لە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لەپێناوی پاڵپشتی بەرهەمی ناوخۆیی.

9. ئەنجامدانی زیاتر لە 400 دیداری ڕاستەوخۆ تەنها لە ڕۆژانی سێ شەممە لەگەڵ جوتیاران و خاوەن کار و پرۆژە کشتوکاڵیەکان لەلایەن وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو.

10. کردنەوەی خولێکی ڕاهێنانی پەتاتە بۆ زیاتر لە (40) جوتیاری نمونەی وەبەرهێنی پەتاتە و ژمارەیەک فەرمانبەری وەزارەت لە بەهەماهەنگی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاهێنان و توێژینەوە و بەڕێوەبەرایەتی گشتی باخداری و دارستان و پاوان و بە پشتیوانی کۆمپانیای (نهار الاوراد) جێبەجێکرا. لەمە خولەدا بەشداربووان ئاشناکران بە جۆرەکانی پەتاتە و بەپیشەسازی کردنی پەتاتە و دیاری کردنی جۆرەکانی نەخۆشی لە هەرێمی کوردستان.

11. دانانی کەمپینی هەڵمەتی پشتیوانی لە بەرهەمی ناوەخۆی جوتیارانی هەرێمی کوردستان بۆ ساغکردنەوەی بەرهەمی کاسبکاران و جوتیاران بەهاوکاری میدیاکارانی کشتوکاڵی.

12. دانانی لێژنەی باڵای ئەنفلۆنزای باڵندە لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان بۆ مەبەستی خۆپارێزی و دەرکردنی ڕێنمایی و ڕێکاری پێویست لە کاتی بڵاوبونەوەی ئەنفۆلۆنزای باڵندە و نەخۆشیەکان لە سەر بەرهەمی کێڵگە پەلەوەریەکانی هەرێمی کوردستان. ئەم لێژنەیە لە خەڵکی شارەزا لە چەندین بواردا پێکەوە کاردەکەن و راپۆرتی شیکاری و خەملاندنی رووبەروو بونەوە پێشکشەشی وەزارەت دەکەن.

13. دامەزراندنی ئەنجومەنی باڵای پیشەسازی پەلەوەر بۆ ئاگاداربوون لە دۆخی کێڵگە پەلەوەریەکان و کەرتی دەواجن کارگەکانی ئالیک لە هەرێمی کوردستان.

14. وەرگرتنی بریاری لێخۆشبوونی گومرگی بۆ پێداویستی و ئامێری کشتوکاڵی و ئەو کەرستە خاوانەی کە لە دەرەوەی وڵات هاوردە دەکرێن ئەم بریارانە بۆ یەکەمین جارە وەزارەتی کشتوکاڵ دەریدەکات لە رێگەی پاڵپشتی ئەنجومەنی وەزیران بۆ پەرەپێدان و هاندانی کەرتی کشتوکاڵ و ئاودێری.

15. پێدانی رەزامەندی بە دەیان کارگەی جۆراوجۆری پرۆژەی کشتوکاڵی لە سنوری پارێزگای سلێمانی و هەولێر بەمەبەستی پێشخستنی پیشەسازی کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان.

بەنداو و سەرچاوەکانی ئاو:

1. ئامادەکردن و ناردنی لیستی ئەو پرۆژانەی کە رێژەی ئەنجام دراوی کارەکانیان لەسەر رووی 85% بۆ وەزارەتی پلاندانان بەمەبەستی

تەمویلکردنی پرۆژەکان و دووبارە دەست بەکارکردنەوەی پرۆژەکان بۆ ئەم مەبەستەش لیستێک بۆ (32) پرۆژە بە بڕی (31736000000) سی و یەک ملیار و حەوت سەد و سی و شەش ملیۆن دینار ئاراستەی وەزارەتی پلان دانان کرا.

2. تەرخانکردنی نزیکەی (33000000000) سی و سێ ملیار دینار لە لایەن ئەنجوومەنی وەزیران بۆ تەواوکردنی (12) پرۆژەی بەنداو لە هەرێم.

3. پرۆژەی دروستکردنی بەنداوی باوەنوور رێژەی جێبەجێکردنی 15%

4. پرۆژەی دروستکردنی بەنداوی گۆمەسپان 22.5% تەواو بووە.

5. پرۆژەی دروستکردنی بەنداوی دێوانە رێژەی تەواو بوونی 92%.

6. تەرخان کردنی زیاتر لە 2, 282000000 دۆلار ملیار و دووسەد و هەشتاو دوو ملیۆن دینار بۆ مەبەستی جێبەجێکردنی پرۆژەی چارەسەرکردنی زیانەکانی بەنداوی دەربەندیخان لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

7. دابینکردنی بڕی 334 سێ سەد و سی وچوار ملیۆن دینار بۆ قرکەری دەرمانی سن و کیسەلە بۆ پاڵپشتی بەرهەمی جوتیاران لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان لەسەر پارەی 2%ی پارەی بنەتۆی گەنمی جوتیاران

8. تەرخانکردنی بری 000 ,925 ,386 سێ سەد و هەشتا و شەش ملیۆن و نۆ سەد و بیست و پێنج هەزار دینار بۆ مەبەستی ئەنجامدانی هەڵمەتی رشاندنی دژە نەخۆشیەکانی و کۆتان لە کاتی بڵاوبوونەوەی نەخۆشیەکان.

بڕیارە گرنگەکان:

1. ئامادەکردنی پلانی وەرزی زستانە (گەنم و جۆ) لەلایەن ب. گشتی

کشتوکاڵی پارێزگاکان بە هەماهەنگی ب. گ. پلاندانان.

2. پێک هێنانی لیژنەیەک لە سەر ئاستی پارێزگاکان بۆ مەبەستی بەدواداچوونی خانووە پلاستیکیەکان و پێشکەشکردنی ڕێنمایی کشتوکاڵی گونجاو دەربارەی ئەو پرۆژانە بۆ جوتیاران.

3. تایبەت بە قەرزی کشتوکاڵی کە ساڵانێکە قەرزیان وەرگرتووە، هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابوری بۆ مەبەستی دۆزینەوەی ڕێگەچارەی گونجاو بۆ وەرگرتنەوەی ئەو قەرزانە لە جوتیاران بە شێوەی درێژخایەن.

4. ڕێگەگرتن و پارێزگاری لە کوژاندنەوەی زەوی کشتوکاڵی و هەوڵدان بۆ گەڕاندنەوەی ئەو زەویانەی کە کوژاندنەوەیان بۆ کراوە بەڵام بەکار نەهاتووە بەهۆی ئەوەی کە کاریگەری نەرێنی لەسەر پێشخستنی کەرتی کشتوکاڵ دەبێت.

5. تاوتوێکردنی پرۆژە یاسایی پاراستنی زەوی کشتوکاڵی لەهەرێمی کوردستان بۆ ئاراستەکردنی بۆ لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری لە پەرلەمانی کوردستان.

6. تاوتوێکردنی پرۆژە یاسایی تایبەت بە دامەزراندنی پرۆژەی کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان

7. پێکهێنانی لیژنەیەکی باڵا بۆ تاوتوێکردنی پرۆژە یاسایی پاراستنی زەوی کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان.

8. پێکهێنانی لیژنەیەک بۆ پێداچوونەوە و دەستنیشانکردنی کەم و کورتیەکان و بەهێزکردنی ناوەڕۆکی ڕێنماییەکان هەروەها دەرکردنی ڕێنمایی نوێ بەپێی پێویستی و تایبەتمەندی بابەتەکە.

9. پێشکەشکردنی دوو پرۆژەی کرنگ بۆ مەبەستی ڕەخساندنی هەلی کار بۆ قوتابیانی دەرچووی کۆلێژی کشتوکاڵ و پێدانی دەرفەت بۆ

دەرچووان بە دروستکردنی خانووی پلاستیکی بە مەبەستی راهێنان لەسەر پرۆسەکانی چاندن و خزمەتگوزاریە کشتوکاڵییەکان.

10. جێبەجێکردنی پرۆژەی بەبازارکردنی گەنمی جوتیارانی هەرێمی کوردستان و هەناردنی بۆ حکومەتی عێراق لە رێگەی هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پیشەسازی و بازرگانی.

11. پێدانی دەسەڵات وردبینی و مۆلەتپێدان لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتیی توێژینەوە و رێنمایی کشتوکاڵی و ئامادەکردنی مەرج و رێنمایی بۆ ئەو کۆمپانیایانەی کە داوایی هاوردەکردنی بنەتۆی گەنم دەکەن.

12. بەکارخستنەوەی ئەنجومەنی باڵای پیشەسازی پەلەوەر لە هەرێمی کوردستان و دانانی پلان و بەرنامەی تایبەت بە کەرتی پەلەوەر و دەواجن.

13. دانانی رێنمایی و لێکۆڵینەوەکردنی یاسایی تایبەت بە بیمەی کشتوکاڵی و دامەزراندنی سندوقی قەرەبوو و کارەساتی سروشتی و پەتاکان.

14. ئامادە کردنی پرۆژە یاسایەکی تایبەت بە نەهێشتنی زیادەرۆیی لەسەر زەوییە کشتوکاڵیەکان و ئاراستەکردنی نووسراوێک بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان.

15. پێکهێنانی لێژنەیەکی هەماهەنگی لەنێوان وەزارەت و ئەو وەزارەتانەی کە کە کار هاوشێوە و تەواوکەر بۆ وەزارەتی کشتوکاڵ ئەنجام دەدەن بەمەبەستی یەکخستنی تواناکان و پێشخستنی تواناکان لە کەرتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو.

16. رەزامەندی کردنەوەی دوو تاقیگەی کشتوکاڵی لە هەردوو عەلوەی رۆژئاوا و رۆژهەڵاتی شاری سلێمانی.

17. پێدانی مۆلەت بۆ ئەو کۆگایانەی کەوتوونەتە سەر زەوی بەردەلان بەپێی یاسا و رێنمایی.

18. دەرکردنی رێنمایی تازە سەبارەت بە داخلکردنی پێداویستیەکانی

کەشناسی و پڕۆژەکانی چاککردنی ئاودێری لە لیستی پڕۆژەکانی پاڵپشتی کشتوکاڵی.

19. دەستنیشانکردنی نوێنەری وەزارەت بۆ ئەنجومەنی شورای هەرێم بەمەبەستی بەدواداچوون بۆ ئەو یاسا و ڕێنمایانەی کە پێشکەشیان دەکرێت.

20. دەرکردنی ڕێنمایی تایبەت بە پڕۆژەی خۆماڵی بۆ ئەم خاوەن پڕۆژانەی کە بە ئۆرگانی خۆماڵی بەخێو دەکەن.

21. هەموارکردنەوەی ڕێنمایی ژمارە (3)ی ساڵی 2001 تایبەت بە پڕۆژەکانی پەلەوەری.

22. ڕاگرتنی بڕیاری پۆلێنکردنی پڕۆژە پەلەوەریەکانی کە بوونەتە ئەمری واقیع ئاراستەکردنی نووسراوێکی فەرمی بۆ مەبەستی گرتنەبەری ڕێککاری تایبەت ڕێگەگرتن لە دروستکردنی پڕۆژەکانی کە بە نایاسایی مۆلەتیان وەرگرتووە.

23. دەرکردنی بڕیاری ڕێگەگرتن لە هاتنی ئاژەڵی مەڕدارەکانی خوارووی عێراق بۆ ناو زەوی وپاوانەکانی هەرێمی کوردستان، هەروەها ڕێگەگرتنی لە هاتنی دەراسەکانی خوارووی عێراق لە کاتی وەرزی دروێنەی گەنمی جوتیاران.

24. بۆ مەبەستی پاڵپشتی جوتیاران بڕیار درا بە ڕێگەدان بە هاوردەکردنی (جۆ و کا) بە شێوەیەکی ئازاد بۆ کۆمپانیا و خاوەن پڕۆژەکان و جوتیاران.

25. ئامادەکردنی ڕەشنووسی تایبەت بە کاریگەری و چارەسەر و پێشنیاری دیاردەی ووشکە ساڵی و پێکهێنانی چەند لێژنەیەک بۆ قەرەبوو کردنەوە و کەمکردنەوەی زیانەکانی وشکەساڵی و هۆشیاری پێدان.

وەزارەتی پلاندانان

یەکەم: پڕۆژەکانی وەبەرهێنان

سەرەڕای قەیرانی دارایی و نەهاتنی بودجە لە عێراقەوە، کابینەی نۆیەمی حکوومەتی هەرێمی کوردستان هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونییەوە وەک لە کارنامەکەیدا ئاماژەی پێکراوە ئامانجی بوو کە زۆرترین پڕۆژەی خزمەتگوزاری بخاتە بواری جێبەجێکردنەوە، لە سەرەتای کابینەکەوە تا کۆتایی مانگی ئایاری ئەمساڵ، حکوومەتی هەرێمی کوردستان بڕی (434, 369, 000, 000) دیناری بۆ (279) پڕۆژەی جیاواز لە سەرتاسەری هەرێمی کوردستان خەرجکردووە.

لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەکەوە حکوومەت پارەی بۆ چەند پڕۆژەیەکی ستراتیجی تەرخان کرد لە بوارەکانی (ڕێگاوبان و دروستکردنی سایلۆ). هەندێک لەو پڕۆژە ستراتیژیانە تەواو کران و ئەوانی دیکەش کارکردن تێیاندا بەردەوامە و لە ئایندەیەکی نزیکدا تەواو دەکرێن.

لە ساڵی 2020 سەرهەڵدانی پەتای کۆرۆنا و داتەپینی نرخی نەوت ئاستەنگی گەورە بوون لەبەردەم خێرایی بەئەنجامگەیاندنی کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، ئەگینا تەنیا لە ماوەی (ئەیلوولی 2019 تا کۆتایی 2020) حکوومەتی هەرێم (266) پڕۆژەی لە سەرتاسەری کوردستان خستەوە کار و بڕی (375) ملیار دیناری لە تەواوکردنی ئەو پڕۆژانەدا خەرج کرد.

ریزبەندیش بەو پڕۆژە خزمەتگوزارییانە درا کە بۆ هاووڵاتیانی کوردستان لەم قۆناغە هەستیارەدا پێویستن، بەتایبەتی لە پڕۆژەکانی (ڕێگاوبان، سایلۆ، بەنداو، ئاو و ئاوەڕۆ، کارەبا و دروستکردنی خانوو بۆ کەم دەرامەتان...).

خۆ ئەگەر ئەو قەیران و تەحەددا سەختەی بەردەم حکومەت نەبووایە لە ساڵی 2020دا، ئەوا حکومەتی هەرێمی کوردستان لەسەر هەمان ئەدای چەند مانگی یەکەمی دەستبەکاربوونی کابینەکە دەمایەوە و پرۆژەی زۆر زیاتر لەوەی ئێستای پێشکەشی هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان دەکرد.

حکوومەتی هەرێمی کوردستان ئامانجیەتی لە پاڵ دابینکردنی مووچەی فەرمانبەران بەردەوام بێت لە بونیاتنانی ژێرخانی هەرێمی کوردستان و فرەچەشنکردنی ئابووری و ئەنجامدانی وەبەرهێنان و پرۆژەی خزمەتگوزاری زیاتر بۆ هاووڵاتیان.

لە خوارەوە بە داتا بڕی ئەو پارانە روون کراوەتەوە کە کابینەی نۆیەم لە سەرەتای دەستبەکاربوونیەوە تا ئێستا بۆ پرۆژەکان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان خەرجی کردووە:

خەرجی گشتی پرۆژەکان لە کابینەی ٩ی حکومەتی هەرێم

ژ	پارێزگا	ژ. پرۆژە	خەرجی کابینەی ٩ (ملیار دینار)	رێژە خەرجکراو
1	پارێزگای هەولێر	108	141, 668.0	32.6%
2	پارێزگای دهوک	39	86, 849.0	20.0%
3	پارێزگای سلێمانی	116	193, 303.0	44.5%
4	پارێزگای هەڵەبجە	16	12, 549.0	2.9%
	کۆی گشتی	279	434, 369	100.0%

کابینەی نۆیەمی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، بڕی (413, 712, 000, 000) دیناری بۆ (167) پرۆژەی جۆراوجۆری وەزارەتەکان لە سەرتاسەری هەرێمی کوردستان تەرخانکردووە، خشتەی خوارەوە وردەکاریی دابەشبوونی ئەو گوژمەیە بەسەر پارێزگاکاندا روون دەکاتەوە:

ژ	پارێزگا	ژ. پرۆژە	خەرجی کابینەی ٩ (ملیار دینار)	ڕێژە خەرجکراو
1	پارێزگای هەولێر	58	134, 954	32.6%
2	پارێزگای دهوک	25	85, 025	20.6%
3	پارێزگای سلێمانی	73	182, 815	44.2%
4	پارێزگای هەڵەبجە	11	10, 918	2.6%
کۆی گشتی		167	413, 712	100.0%

لە پەرەپێدانی پارێزگاکانیشدا، کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بڕی (20, 657, 000, 000) دیناری بۆ پرۆژەی پارێزگاکان خەرجکردووە، کە خشتەی خوارەوە وردەکارییەکەی پیشان دەدات:

ژ	پارێزگا	ژ. پرۆژە	خەرجی کابینەی ٩ (ملیار دینار)	ڕێژە خەرجکراو
1	پارێزگای هەولێر	50	6, 714	32.5%
2	پارێزگای دهوک	14	1, 824	8.8%
3	پارێزگای سلێمانی	43	10, 488	50.8%
4	پارێزگای هەڵەبجە	5	1, 631	7.9%
کۆی گشتی		112	20, 657	100.0%

دووەم: هاوبەشیکردنی کەرتی گشتی - کەرتی تایبەت (PPP)

لەسەر فەرمانی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان و ڕاسپاردەی ئەنجوومەنی وەزیران، وەزارەتی پلاندانان لە ساڵی 2020ـەوە سەرقاڵی پەرەپێدانی شێوازی هاوبەشیکردنی کەرتی گشتی – کەرتی تایبەتە بۆ

پـرۆژەکان، ئەمـە لـە لایەکـەوە وا دەکات خزمەتگوزارییـەکان بەشـێوەیەکی باشـتر و ڕێکتـر بگەیەنرێـت بـە هاووڵاتیـان و لـە لایەکـی تریشـەوە کەرتـی تایبـەت دەبوژێتـەوە و بەشـداری زیاتـر و کاراتریـان دەبێـت و هەلـی کاری زیاتـر دەڕەخسـێت.

لـەم چوارچێوەیـەدا، وەزارەتـی پلاندانـان چوارچێـوەی هاوبەشـیکردنی کەرتـی گشـتی – کەرتـی تایبەتـی ئامـادە کـرد و لـە مانگـی 2020/7 لەلایـەن ئەنجوومەنـی وەزیرانـەوە پەسـەندکرا. دوابـەدوای ئـەوە وەزارەتـی پلاندانـان ڕەشنووسـی پەیڕەوی هاوبەشـیکردنی کەرتی گشـتی – کەرتی تایبەتی ئامادە کـرد و لـە مانگـی 2020/3 لـە لایـەن ئەنجوومەنـی وەزیرانـەوە پەسـەندکرا.

ئێسـتا وەزارەتـی پلاندانان ڕەشنووسـی ڕێنمایی تایبـەت بە جێبەجێکردنی پرۆژە بە شـێوازی هاوبەشـیکردنی کەرتی گشـتی کەرتی تایبەتی ئامادەکردووە و لـە ئایندەیەکـی زۆر نزیکـدا لـە لایـەن ئەنجوومەنـی وەزیرانـەوە تاووتـوێ و پەسـەند دەکرێت.

بـە دەرچوونـی ئـەم ڕێنماییـە تایبەتـە، وەزارەتـەکان بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ وەزارەتـی پلاندانـان ئـەو پرۆژانـە ڕادەگەیەنـن کـە دەگونجێـت لـە ڕێگەی کەرتی تایبەتـەوە و بەشـێوازی هاوبەشـیکردنی کەرتـی گشـتی – کەرتـی تایبـەت جێبەجـێ بکرێـن، لـە پلانـی حکوومەتدایـە کـە لـە ڕێگـەی ئـەم شـێوازەوە پـرۆژەی سـتراتیژی گرنـگ بخاتـە بـواری جێبەجێکـردن و خزمەتگوزارییـەکان بـە کوالێتـی باشـتر و کەمتریـن تێچـوو بـۆ هاووڵاتیـان فەراهـەم بکرێـن.

سێیەم: پلانی چاکسازی ئابووری 2021-2023

وەزارەتی پلاندانان لە سـاڵی 2020ـەوە سـەرقاڵی داڕشـتنی پلانی چاکسـازی ئابـووری 2021- 2023 ـە و لـەم چوارچێوەیـەدا لەگـەڵ وەزارەت و دامـەزراوە پەیوەندیدارەکانـی حکوومـەت و ئاژانـس و ڕێکخـراوە دەرەکییەکانـدا ڕاوێـژی کـردووە، ئێسـتا ڕەشنووسـی پلانەکە ئامادەیە و لەلایـەن وەزارەتی پلاندانانەوە

نێردراوە بۆ ئەنجوومەنی باڵای ئابووری بەمەبەستی پەسەندکردن.

پلانی چاکسازی ئابووری، بەشێوەیەکی ڕوون جۆری چالاکی، دامەزراوە بەرپرسیارەکان و شێوازی پرۆسەی جێبەجێکردنی دەستنیشان کردووە، پلانەکە هاوتەریبە لەگەڵ کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکوومەتی هەرێمی کوردستان و پێنج تەوەری سەرەکی لە خۆی دەگرێت کە بریتین لە:

- سەقامگیرکردنی داراییە گشتییەکان و دانانی سیستمی بەڕێوەبردنی دارایی.
- دروستکردنی ئابووری هەمەجۆر و هاندانی گەشەی هەمەلایەن و بەردەوامپێدراو (مستدام).
- باشترکردن و دابینکردنی خزمەتگوزاریی گشتی گونجاو.
- باشترکردن و زیادکردنی دەستگەیشتنی هاووڵاتیان بە خزمەتگوزارییە گشتییەکان.
- باشترکردنی حوکمڕانی لە هەرێمی کوردستانی عێراق بۆ سودگەیاندن بە خەڵک.

لەم پلانە ئابوورییەدا جەخت لەوە کراوەتەوە کە حکوومەت لەڕێگەی هاندانی کەرتی کشتوکاڵی خۆبژێو، پەرەپێدانی گوندەکان، ڕێکخستنەوەی پەیکەری دارایی و کارگێڕیی گشتی و سەرنجڕاکێشانی سەرمایەداران و وەبەرهێنەرانەوە، ئابوورییەکی هەمەچەشن بنیات بنێت.

هەروەها لەسەر بنەمای ئەم پلانە حکوومەت هەوڵ دەدات بەشێوەیەکی باشتر خزمەتگوزارییە گشتییەکان بۆ هاووڵاتیان دابین بکات، کە ئەمەش بەدی دێت لە ڕێگەی ڕێکخستن و باشترکردنی خزمەتگوازارییەکانی گواستنەوە و ڕێگاوبان و هەروەها باشتکردنی خزمەتگوزاریی ئاو و ئاوەڕۆ، هاوکات بەرزکردنەوەی توانای وەبەرهێنانی کارەبا و باشتر کۆنترۆڵکردنی

ئـەم خزمەگوزارییــە لــە بەرژەوەندیــی هاووڵاتیــان لــە چوارچێــوەی پلانــی ئابــووری 2021 - 2023ــدایە.

لـەم پلانـەدا جەخـت لە باشـترکردنی سیسـتمی تەندروسـتی و بەرزکردنەوەی کوالیێتــی پــەروەردە و بەدیهێنانــی یەکســانی و هەروەهــا کۆمــەک و یارمەتــی هــەژاران کراوەتــەوە.

چوارەم: بە ئەلیکترۆنیکردنی سیستمی گرێبەستە گشتییەکان (E- Procurement)

بـە ئەلیکترۆنیکردنـی سیسـتمی گرێبەسـتە گشـتییەکان، پرۆژەیەکـی وەزارەتی پلاندانانـە کـە بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ ئاژانسـی کۆیـکای کـۆری بـە گوژمـەی 6 ملیـۆن دۆلار کەوتۆتـە بـواری جێبەجێکـردن و بودجـەی پرۆژەکـە لـە لایـەن حکوومەتـی کۆریـای باشـوورەوە دابیـن کـراوە.

لـە ئێسـتادا دیزاینـی ئـەم سیسـتمە تـەواو بـووە و ئامێـر و سـێرڤەرەکانی سیسـتمەکە لـە فەرمانگـەی تەکنەلۆجیـای زانیـاری حکوومەتـی هەرێـم دامەزرێنـراون. جگـە لـە وەزارەتـی پلاندانـان کـە ئەرکـی خاوەندارێتـی و بەڕێوەبردنـی سیسـتمەکەی لە ئەسـتۆیە، وەک قۆناغـی یەکـەم هـەر یـەک لـە وەزارەتەکانـی شـارەوانی و گەشـتوگوزار، ئاوەدانکردنـەوە و نیشـتەجێکردن، کشـتوکاڵ، تەندروسـتی، کارەبـا و پارێـزگای هەولێـر داخڵـی ئـەم سیسـتمە کـراون و پرۆسـەی ڕاهێنـان لەسـەر سیسـتمەکە بـۆ فەرمانبەرانـی پەیوەندیـدار لـەو وەزارەتانـە دەسـتی پێکـردووە.

ئـەم پرۆژەیـە جگـە لـەوەی هەنگاوێکی گرنگە بە ئاراسـتەی بە دیجیتاڵکردنی خزمەتگـوزاری و سیسـتمی بەڕێوەبـردن، هـاوکات ڕۆڵێکـی سـەرەکی دەبێـت لە بەدیهێنانـی شـەفافیەت و بەرەنگاربوونـەوەی گەندەڵـی کـە ئەمـەش ئامانجی ئـەم کابینەیـەی حکوومەتـی هەرێمی کوردسـتانە.

بـە بەکارخسـتنی ئـەم سیسـتمە، هەمـوو شـێوازەکانی گرێبەسـتی حکوومـی

بە ئەلیکترۆنی دەکرێن و، کۆی پرۆسەکە هەر لە سەرەتای بانگەوازی تەندەرەوە تا کۆتایی واژۆکردنی گرێبەست و بەڕێوەبردنی گرێبەست لە خۆدەگرێت، هاوکات سیستمەکە هەر چوار شێوازی کەمگیری کە بریتین لە (کار، شیاندنی پێشوەخت، کڕینی کاڵا و خزمەتگوزاری ڕاوێژکاری) لە خۆ دەگرێت.

پێنجەم: دیدگای 2030

هەرێمی کوردستان لە سەرچاوەدا دەوڵەمەندە و خاوەنی سەرچاوەی گرنگی وەک (زەوی کشتوکاڵی، کانزا، نەوت و ئاو و چەندین سەرچاوەی تری گرنگە)، بۆ سوودوەرگرتنی دروست لەم سەرچاوانە، پێویستی بە دیدگای ڕوون و پلانی ستراتیژی تۆکمە هەیە، هەر لەم چوارچێوەیەدا وەزارەتی پلاندانان لە ساڵی 2020ـەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکاندا سەرقاڵی ئامادەکردنی دیدگای 2030ـی هەرێمی کوردستانە و ئێستا ڕەشنووسی ئەم دیدگایە ئامادەیە و چاوەڕوان دەکرێت لە ئایندەیەکی نزیکدا بە فەرمی لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیرانەوە پەسەند بکرێت.

هەروەک لە بەرنامەی کابینەی نۆیەمی حکوومەتی هەرێمی کوردستاندا ڕوونە و بەردەوام سەرۆکی حکوومەتی هەرێم جەخت دەکاتەوە کە ئامانجی یەکەممان خزمەتکردنی هاووڵاتیانی کوردستان بێت، لەم دیدگایەشدا خزمەتکردنی خەڵک وەک ئامانجی یەکەم لەبەرچاوگیراوە و یەکێکە لەچوار کۆڵەکە بنەڕەتییەکەی ئەم دیدگایە، حکوومەتی هەرێمی کوردستان مەبەستیەتی بە دیدگایەکی ڕوون و لە ڕێگەی سێکتەرە جیاوازەکانەوە بە پلانێکی تۆکمە و دروست خزمەتی زیاتری هاووڵاتیان بکات.

گرنگیدان بە خەڵک تەنها دابینکردنی خزمەتگوزاریە گرنگەکانی حکومەت ناگرێتەوە بۆ هاوکاریکردنیان لە پەرەپێدانی تواناکانیان، بەڵکو هاوکات ئەرکی حکوومەتیشە کە هاوبەشی بە خەڵک و ڕێکخراوەکان

و دامەزراوەکانی دەرەوەی حکوومەت بکات لە بڕیارەکاندا، گوێگرتن لە بیروبۆچوونیان، لەگەڵ دڵنیابوون لەوەی کە هەست بەوە دەکەن کە بەڕاستی حکومەتەکەیان نوێنەرایەتی ڕاستەقینەی ئەوان دەکات.

جگە لە کۆڵەکەی یەکەم کە خزمەتکردنی هاووڵاتیانە، ئەم دیدگایە 3 کۆڵەکەی دیکەی بنەڕەتی هەیە کە بریتین لە (کەرتی گشتی و حوکمڕانی، ئابووری و بەرهەمداری، ژینگە).

ئەو دیدگا و سیاسەتانەی کە لەم بەڵگەنامەیەدا خراونەتە ڕوو، سەرەتایەکن بۆ بەرەنگاربوونەوەی گرفتەکان. لە سەردەمی دڵەڕاوکێ و ناسەقامگیری سیاسیدا، سەقامیگری هەرێم یارمەتیدەر دەبێت بۆ پەرەپێدانی هەرێمی کوردستان وەک دەروازەیەکی گرنگ لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دەروازەیەک بە ڕووی بازاڕێکی 26 ملیۆن کەسیدا لە بەشەکانی تری عێراق کە ڕێگەخۆش دەکات بۆ ئاڵوگۆڕی نێوان بازاڕەکانی عێراق، ئێران، سووریا و تورکیا.

ئەم دیدگایە لەسەر بنەمای زۆرترین ڕاوێژکاری و ووردبوونەوە لە لایەن پسپۆڕانی پەرەپێدان، ئاژانسە نێودەوڵەتیەکان و وەزارەتەکان پەرەپێداوە. دەستپێکی کارەکان بە شیکردنەوە و دیراسەتکردنی باری ئێستا دەستی پیکرد و لە قۆناغی دواتردا لە دەرەنجامی چەندین کۆبوونەوە و گفتوگۆی چڕ و پڕ و بە وەرگرتنی ڕا و سەرنجی پسپۆڕ و ئاژانسە بیانییەکان توانرا ڕەشنووسی دیدگای 2030 ئامادە بکرێت.

شەشەم: توێژینەوەی کشوکاڵی

ئامانجی سەرەکیی توێژینەوەکە بریتیە لە هەڵسەنگاندنی دۆخی گوزەرانی جووتیارانی بوارە جیاوازەکانی کشوکاڵ بە تایبەتی بەرهەمە کشتوکاڵییەکان، ئاژەڵداری، ماسی و بەرهەمە ئاوییەکان و سەرچاوەکانی دارستانی ناوچە گوندییەکان، هەروەها نیشاندانی زنجیرەی بەهای پێویست بۆ بەرهەمە کشتوکاڵییەکان، ئاستەنگەکان، پێداویستییەکان و پێشنیارکردنی

چارەسەرەکان. ئەمانە یارمەتیمان دەدەن بۆ دەستنیشانکردنی:

- پێداویستییە هەنووکەییەکانی کەرتی کشتوکاڵ و زنجیرەی بەهای بازاڕ لە هەرێمی کوردستانی عێراق.
- ڕێگەکانی زیادکردنی بەرهەمداری، سوودی ئابووری و بەردەوامبوونی کشتوکاڵ.
- ڕاسپاردەکان بۆ بەرەوپێشبردنی زنجیرەی بەهای گشتگیر بۆ بەرهەمە کشتوکاڵییە سەرەکییەکان.
- پێداویستییەکانی پەرەپێدانی تواناکان بۆ باشترکردنی بەرهەمداری.

توێژینەوەکە بەشێوەیەکی ورد ئاستەنگەکان دەخاتە ڕوو کە ڕووبەڕووی کەرتەکانی کشتوکاڵ بوونەتەوە و بەتایبەتی ئەو مژارانەی لە خوارەوە ئاماژەیان پێکراوە و هەروەها ڕاسپاردەی گونجاو دەخاتە ڕوو بۆ چارەسەرکردنیان.

- بایەخی بەرهەمە ستراتیژییەکانی گەنم و جۆ لە هەرێمی کوردستان.
- تۆوی گەنم و دەرفەتی پاڵپشتیکردنی کۆمپانیایەکی ڕێگەپێدراوی بەرهەمهێنانی تۆوی پەسەندکراو لە هەرێمی کوردستان بۆ دابینکردنی خواستی جووتیاران.
- زیانەکانی پاش کۆکردنەوەی بەرهەم و دەرفەتەکانی کەمکردنەوەیان.
- سەوزە و میوە: بەرهەمهێنان و دەرفەتەکانی بەرەوپێشبردنی زنجیرەی بەها.
- دەرفەتەکان بۆ بەرەوپێشبردنی زنجیرەی بەها بۆ بازاڕە ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکان
- ئاژەڵداری، پاراستنی دارستان، سامانی ماسی و بەرهەمە ئاوییەکان
- بایەخی توێژینەوەی کشتوکاڵی و بەرەوپێشبردنی جۆرەکانی بەرهەمی

ئێستا یان ناساندنی جۆری نوێ

- خزمەتگوزارییەکانی توێژینەوە و راهێنان بۆ جووتیاران
- هەڵسەنگاندنی بەردەستبوونی ئاو لە هەرێمی کوردستانی عێراق و دەرفەتەکان بۆ باشتر بەکارهێنانی ئاو لە بواری کشتوکاڵدا.

حەوتەم: سیستمی خانەنشینی

دوای ئەنجامدانی دیراسەیەکی ورد لە پرۆسەی ئەژمارکردنی ماف و شایستەکانی خانەنشینان و میراتگران و بەڕێوەبردنی زانیاریەکان لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین و بەڕێوەبەرایەتیەکانی خانەنشینی لە پارێزگاکان توانرا گرفتەکان و پێداویستیەکان دەستنیشان بکرێن.

گرفتە سەرەکیەکان لە سیستەمی خانەنشینی بریتیبون لە مانەی خوارەوە:

- کەمی یان نەبوونی زانیاری پێویست لەو سیستەمەی کە ئێستا کاری پێدەکرێت
- زانیاریە گرنگەکان بەزۆری لە فایلەکاندان و زۆربەی کات فەرمانبەران پێویستیان بە فایلەکانە بۆ راپکردنی داواکاری خانەنشینان.
- زانیاریەکی کەم لە سیستەمەی خاننشینی کۆندا تۆمارکراون.
- زۆربەی کارەکان لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بە دەست ئەندجام دەدرێن.
- نەبوونی کۆپی یەدەگ Backupی زانیاریەکان.
- سیستەمەکە یەکگرتوو نەبوو لەبەر ئەمە کاتێکی زۆر پێویست بوو بۆ ئامادەکردنی راپۆرت
- دڵنیانەبوون لە دوا کۆپی زانیاریەکان.
- پرۆسەی ئەژمارکردنی ماف و شایستەکانی خانەنشینان و میراتگران بۆ هەموو هەرێم لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین ئەنجام دەدرا

لەبەر نەبوونی فەرمانبەری شارەزا لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی خانەنشین لە پایزگاکان. ئەمەش ببووە هۆی دواکەوتنی ڕاییکردنی داواکاری خانەنشینان بۆ ماوەیەکی زۆر.

بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکان، سیستەمێکی هاوچەرخی بەڕێوەبردنی زانیاری خانەنشینی ئامادەکرا بۆ بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی کە هەموو پرۆسەی ئەژمارکردنی ماف و شایستەکانی خانەنشینان و میراتگران بە ئەلیکترۆنی دەکات و زانیاریە گرنگەکان تۆماردەکرێن لە سیستەکە و ڕاپۆری ورد ئادەدەکرێت لە کاتێکی کەمدا و دەتوانرێت خانەنشینی نایاسای بەشێوەیەکی خێرا دیاری بکرێن. هەروەها زانیاری لەسەر مووچەی خانەنشینان و میراتگران و قەرزەکان لە خۆدەگرێت. لە ئێستادا کاردەکرێت بۆ جێبەجێکردنی سیستەمەکەو دابینکردنی خولی ڕاهێنان بۆ کارمەندانی خانەنشینی.

هەروەها ڕێبەری بەڕێوەبردنی کارەکانی خانەنشین ئامادەکرا بۆ دابینکردنی ڕێنمایی تەکنیکی بۆ یەکخستنی ڕێکارە پەیڕەوکراوەکان لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی و هەر (14) بەڕێوەبەرایەتیەکەی خانەنشینی، ئەم ڕێبەرە ڕێڕەوی پرۆسەی کارەکان و ئەو هەنگاو و ڕێکارانە دیاری دەکات کە تەنها پەیوەستن بە خانەنشینانی کەرتی گشتی. خولی ڕاهێنان ئەنجام دراوە بۆ کارمەندانی خانەنشینی لە پارێزگاکان. بەرەوپێشچوونێکی زۆر بەدیکراوە لە توانای کارمەندان لە پارێزگاکان و ئێستا زۆربەی بەرێوەبەرایتیەکان بۆ خۆیان ئەژمارکردنی ماف و شایستەکانی خانەنشینان و میراتگران دەکەن و ئەمەش بۆتە هۆی خێراکردنی ڕاییکردنی داواکاری خانەنشینان.

هەشتەم: چوارچێوەی سیاسەت و ڕێکارەکانی تۆڕی پاراستنی خێزان

لە چوارچێوەی تۆڕی پاراستنی خێزان، سیاسەت و ڕێکاری تەکنیکی پێویست خراوەتە ڕوو بۆ دارشتن و جێبەجێکردنی پرۆگرامەکانی هاوکاری کۆمەڵایەتی کە خێزانی هەژار بە ئامانج دەگرێت هاوکاری داراییان پێشکەش دەکات، بەپێی ئەو ئاراستەیەی حکومەتی هەرێمی کوردستان دیاری کردوە لە چوارچێوەی ستراتیژیی پاراستنی کۆمەڵایەتیدا (SPSF). ئەم ڕێنمایی و ڕێکارانەی لەم چوارچێوەیەدا خراونەتەڕوو هەنگاوی یەکەمن بۆ ئامادەکردنی تۆڕی پاراستنی خێزان لە هەرێمی کوردستان بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی باشتر هاوکاری هەژاران بکرێت.

لەم پرۆگرامە نوێیەدا هاوکاری دارایی لەسەر بنەمای ئاستی هەژاریی داواکار بڕیاری لێدەدرێت. ئاستی هەژاریی داواکاران لەڕێگەی بەکارهێنانی پشکنینی ئاستی گوزەران (PMT) Proxy Means Test دیاری دەکرێت، کە بەپێی هاوکێشەیەک نمرە بۆ داواکاران دادەنێت و ڕەچاوی دۆخی گوزەران و دۆخی تری پەیوەست بە کەمدەرامەتی دەکات. لە ڕێی لیژنەیەکی تایبەتەوە بڕیار دەدرێت لە سەر هێڵی هەژاری، ئەو خێزانانەی دەکەونە خوار هێڵی هەژاری شایستە دابن بۆ هاوکاری دارایی. هەروها میکانیزمی سکاڵاکردن و سەرچاوەی پێویست دابین دەکرێت بۆ پاڵاوتنی خێزانە هەژارەکان و کەمکردنەوەی هەڵەکانی بەئامانجکردن.

چوارچێوەی تۆڕی پاراستنی خێزان پێکدێت لەم بابەتانەی خوارەوە:

- ئامانجەکانی پرۆگرامی هاوکاری داراییی حکومەتی هەرێمی کوردستان، پێوەرەکانی شایستەبوونی سوودمەندان و ئەو بڕەی ئەو هاوکارییەی کە دەبێ وەربگرن.
- چوارچێوەی دامەزراوەیی کە ئەرک و بەرپرسیارێتییەکانی لایەنە پەیوەندارەکانی تۆڕی پاراستنی خێزان و پرۆگرامی هاوکاری دارایی دیاری دەکات.

- ئاراستەکردنی کارەکان بۆ دارشتن و جێبەجێکردنی پرۆگرامی هاوکاری دارایی.
- رێکارەکانی جێبەجێکردنی پرۆگرامی هاوکاری دارایی.

نۆیەم: پەرەپێدانی مرۆیی

گەشەپێدانی سەرچاوەی مرۆیی خۆی لەوە دەبینێتەوە کە ئامرازێکی چالاکە بۆ ئامادەکردن و پەرەپێدانی توانا و توانستی سەرچاوە مرۆییەکان، لە رێگای بەخشینی مەعریفە و دەوڵەمەندکردنی زانیاری، گەشەپێدان و پەرەپێدانی کارامەیی و شارەزاییەکان، گۆڕینی ئاراستە و رەفتارەکان. لەم روانگەیەوە وەزارەتی پلاندانان لە رێگەی بەرێوەبەرایەتی گشتی پەرەپێدانی مرۆیی گرنگی بە دوو تەوەری سەرەکی داوە ئەوانیش دابینکردنی کورسی خوێندنی ئەکادیمی باڵا و ئەنجامدانی چالاکییەکانی ڕاهێنان و فێرکردنی کارمەندانی حکومەتی هەرێمی کوردستانە.

- ڕاهێنان و فێرکردن.

وەزارەتی پلاندانان لە ڕێگەی ئەنستیتۆی کوردستان بۆ کارگێڕی گشتی، کە نێوەندێکی تایبەتمەند و ڕاسپێردراوە بۆ پرۆسەی پەرەپێدانی سەرچاوە مرۆییەکان بە ئەنجامدانی خولی ڕاهێنان و سیمینار و وۆرکشۆپ و دیبەیت لە بوارە گرنگەکانی کارگێڕی و بەڕێوەبردن.

لە پرۆژەیەکی هاوبەش لەگەڵ وڵاتی کۆریای باشوور (20) ڕاهێنەری نێودەوڵەتی و (20) بابەتی سەردەمیانەی ڕاهێنان کە بنەمای سەرەکین بۆ پێشخستن و پەرەپێدانی ئەدای دامەزراوەکانی حکومەت.

بە پێی پێداویستی دامەزراوەکانی حکومەت ئەم ئەنستیتۆیە پلان ساڵانەی ڕاهێنان ئامادە دەکات. لە ماوەی کارکردنی کابینەی نۆیەمدا و لە ژێر رۆشنایی یەکێک لە هێلە گشتییەکاندا چەندین چالاکی راهێنان و فێرکردن ئەنجامدراون. لەگەڵ بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا نەتوانراوە

وەکو پێویست ئەو ئامانج و پلانەی کە پێویست و داواکراون جێبەجێی بکرێن ئەویش مەبەست لێی پاراستنی سەلامەتی کارمەندانی حکومەت بووە . بەرەچاوکردنی ڕینماییە تەندروستییەکان توانراوە لە ماوەی (2) ساڵی ڕابردوودا ئەم چالاکیانە ئەنجام بدرێن:

ژمارەی خولەکان	ناوی بابەتەکان	ژمارەی بەشداربووان	لایەنی سوودمەندبوو
130	پەیوەندییە کارگێڕییەکان، سەرکردایەتی کاریگەر، پەیوەندییە گشتییەکان، بڕیاردان و چارەسەرکردنی کێشەکان، سیاساتی گشتی، بیرکردنەوەی ستراتیجی، پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان، بەڕێوەبردنی پرۆژەکان، یەکسانی جێندەر، بەڕێوەبردنی تیم، ڕەوشتەکانی کارکردنی فەرمانبەران، بەڕێوەبردنی ڕێکخراوەیی، هۆشیاری پراکتیزەکردنی یاسایی،بەڕێوەبردنی زانیاری،ئامادەکردنی بوودجەی ساڵانە، بەڕێوەبردنی سەرچاوەمرۆییەکان، کارگێڕی ئەلیکترۆنی، بەڕێوەبردنی مەترسی و قەیرانەکان، کارگێڕی گشتی	3102	سەرجەم دام و دەزگاکانی حکومەت

ساڵ	ناوی سیمینار	ژمارەی بەشداربووان
2020	کاریگەرییە دەروونیەکان دوای ڤایرۆسی کۆرۆنا	38
	هونەرەکانی سەرکردایەتیکردن	30
	شێوازەکانی بیرکردنەوە و تێڕامان	35

- خولەکانی بە هەماهەنگی لەگەڵ USAID

ژ	ناوی خول	بەروار	بەشداربوو
1	پەیوەندیکردن و گۆڕینی هەڵس و کەوت	٦-٢٠٢٠/١٠/٧	24
2	سەرکردایەتیکردن	١٣-٢٠٢٠/١٠/١٤	26
3	تەکنیکەکانی سەرپەرشتیاری کردن	٢٠-٢٠٢٠/١٠/٢١	24
4	هۆشیاری یەکسانی جێندەری	٢٧-٢٠٢٠/١٠/٢٨	27
5	پەیوەندییە گشتیەکان	٣-٢٠٢٠/١١/٤	21
6	پلان دانان و بودجە	١٠-٢٠٢٠/١١/١٢	25

- خولەکانی بە هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران / فەرمانگەی میدیاو زانیاری

ژ	ناوی خول	بەروار	بەشداربوو
1	دارشتنی هەواڵ و پلانی میدیایی	٢٥،٢٦ / ٢٠٢١/٥	20
2	Information Update	١،٢ / ٦/ ٢٠٢١	45
3	گەیاندنی زانیاری بە وێبسایتی حکومەت	٢٢،٢٣ / ٦/ ٢٠٢١	45

- خوێندنی ئەکادیمی باڵا

بە مەبەستی سوود وەرگرتن لە ئەزموون و شارەزایی ئەکادیمی وڵاتانی دەرەوە، وەزارەتی پلاندانان لە رێگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەرەپێدانی مرۆیی / بەڕێوەبەرایەتی تواناسازی چەندین کورسی خوێندنی باڵا (ماستەر

و دکتۆرا) ی لە زانکۆکانی دەرەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ قونسلخانەکان و نوێنەرایەتی وڵاتان دابینکردووە بۆ فەرمانبەرانی دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان کە خۆی لەمانەی خوارەوە دەبینێتەوە:

ساڵ	وڵات	پسپۆری
٢٠٢٠	کۆریای باشوور	سیاساتی گشتی، پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان
	کۆریای باشوور	Global ICT Program
	یابان	Public Policy
	یابان	ICT Program
٢٠٢١	چین	CSC Program
	روسیا	(ئەندازیاری، زانستی تەکنیکی، کشتوکاڵ، کۆمەڵایەتیەکان)
	هیندستان	کەلتور و شانۆ و مۆسیقا
	کۆریای باشوور	سیاساتی پەرەپێدان، کارگێری گشتی، سیاساتی گشتی

وەزارەتی پەروەردە

کار دەکەین بۆ چاککردن و بەرزکردنی ئاستی خزمەتگوزارییەکانی پەروەردە و فێرکردن لە کەرتی گشتی و دانانی ڕێکاری ڕاکێشانی بەشداریی سەرمایەدارانی هەرێم و دەرەکی بۆ بەشداری لە ئاواکردنی قوتابخانەی نوێ لەو شوێنانەی پێویستە. هەروەها کار دەکەین بە پێداچوونەوە بە مەنهەجی پەروەردەیی و گونجاندنی ناوەڕۆکیان بە پێی ستانداردە باوەکان.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

ڕەوشی سێکتەری پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ڕاژەی مامۆستایان و باڵەخانە و ژمارەی قوتابیان و پێداویستییەکانی تر بەو شێوەیەی خوارەوەیە:

1. لە هەرێمی کوردستان نزیکەی 1.750.000 یەک ملیۆن و حەفت سەد و پەنجا هەزار قوتابی هەن.
2. لەهەرێمی کوردستان نزیکەی 130.000 سەدوسی هەزار مامۆستا هەن.
3. لە ڕووی باڵەخانەی خوێندنەوە، سێکتەری پەروەردە پێویستی بە دروستکردنی 3000 سێ هەزار باڵەخانەی نوێ هەیە.

چاکسازی بەپەپێی یاسای چاکسازی ژمارە (2) ی ساڵی (2021):

1. ئاماژە بە بەشی دووەم لە ڕێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتەکانی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراو و زیندانیکراو و ڕاگیراوانی سیاسی، مادەی دووەم ئێمە وەکو وەزارەتی پەروەردە لە ڕێنمایی ژمارە 3 ی ساڵی 2020ی باخچە و قوتابخانە و پەیمانگە ناحکومییەکان، لە

مـادەی (47) خاڵـی پێنجـەم "لەسـەر هەمـوو دامـەزراوە پەروەردەییـە ناحکومییەکانـە، (5) پێنج کورسی بە خۆڕایی بۆ منداڵانی شـەهیدان و هاوسـەرەکانیان تەرخانکران، بـەو مەرجـەی ئـەو ژمـارە داواکارییـە هەبێـت".

2. پـاش پێداچوونـەوە و وردبینـی کـردن لـە کـۆی گشـتی دۆسـیەکانی سـەر بـە میلاکـی وەزارەتـی پـەروەردە تایبـەت بـە مامۆسـتایان و فەرمانبـەران کـراوە کـە ژمارەیـان (613،495)ە، (1330) هـەزار و سـێ سـەد و سـی حاڵـەت دەستنیشـانکرا، بەپێـی یاسـایی چاکسـازی هەمـوو سـەرپێچی و زیادەیـەک کـە لـە پلـە و سـەرمووچەی زیادە دەستنیشـان کـراون ڕێکاریـان بەرامبـەر دەگیرێـت و کارکـردن تیایانـدا تەواوبـووە بەمەبەسـتی گەڕانـەوەی کـۆی بـڕە پـارەکان بـۆ گەنجینـەی حکومـەت، دوای وەرگرتنـی سـەرنج و تێبینـی بەڕێوەبەرایەتییـە گشـتییەکانی پـەروەردەی پارێـزگاکان و ئیدارە سـەربەخۆکان لـە کـۆی ئـەو (1330) حاڵەتـە (1111) هـەزار و سـەد و یانـزە حاڵـەت دەستنیشـانکران کـە بڕگـە و مادەکانـی یاسـای چاکسـازی دەیانگرێتـەوە، واتـە (215) دوو سـەد و پانـزە حاڵـەت بـێ کێشـە بـوون، بەمجـۆرە:

ا. لـە کـۆی (1111) حاڵـەت، (74) حاڵـەت مووچەکانیـان زیـادی کـردووە، بـڕی ئـەو پارەیـەی مانگانـە لـە کـۆی گشـتی دەخرێتـە سـەر مووچەکانیـان بریتییـە لـە (4.1741.230) چـوار ملیـۆن و سـەد و حەفتـا هـەزار و دوو سـەد و سـی دینـار، بـۆ یـەک سـاڵ بـڕی پارەکـە دەکاتـە (50.054.760) پەنجا ملیـۆن و پەنجا و چـوار هـەزار و حـەوت سـەد و شەسـت دینـار.

ب. لـە کـۆی (1111) حاڵەتەکـە، (1041) حاڵـەت مووچەکانیـان کـەم دەکرێتـەوە، بـڕی ئـەو پارەیـەی مانگانـە لـە کـۆی گشـتی دەگەڕێتـەوە بـۆ گەنجینـەی حکومـەت بریتییـە لـە (132.056.237) سـەد و سـی و دوو ملیـۆن و پەنجا و شـەش هـەزار و دوو سـەد و سـی و حـەوت دینـار، بـۆ یـەک سـاڵ پـارەی گـەڕاوە دەکاتـە (1.580.911.164) یـەک ملیـار و پێنـج

سـەد و هەشـتا ملیـۆن و نـۆ سـەد و یانـزە هـەزار و سـەد و شەسـت و چـوار دینـار.

بەسەرکردنەوەو چاودێری وردی قوتابخانە و پەیمانگە ناحکومیەکان:

لـە کـۆی (481) باخچـە و قوتابخانـە و پەیمانگـەی ناحکومـی لیژنـە بـاڵای کۆنترۆڵکردنـی کەرتـی تایبەتـی سـەر بـە وەزارەتـی پـەروەردە. سـەردانی (59) باخچـە و قوتابخانـە و پەیمانگـەی ناحکومـی لـە هـەر چـوار پارێـزگای (هەولێـر، دهـۆک، سـلێمانی، هەڵەبجـە) کـراوە، لـە کـۆی ئـەو سـەردانانە (354) سـەرپێچیان تۆمـار کـردووە، بەڵێننامـە لـە سـەرجەم ئـەو دامـەزراوە پەروەردەییانـە وەرگیـراوە بـۆ چاککردنـی کەموکورتیـەکان لەماوەیەکـی کەمـدا.

هەولێر	18 سەردان	69 سەرپێچی
سلێمانی	37 سەردان	256 سەرپێچی
دهۆک	4 سەردان	29 سەرپێچی
کۆی گشتی	59 سەردان	354 سەرپێچی

بەمەبەسـتی چاکسـازی لـە بـواری خوێنـدنی ناحکومیـدا پـاش بەدواداچوونـی دەستنیشـانکردنی سـەرپێچیەکانی باخچـە و قوتابخانـە و پەیمانگـە ناحکومیـەکان و پابەنـد نەبوونیـان بـە ڕێنماییەکانـی وەزارەتـی پـەروەردە، بـڕی (380.000.000) سـێ سـەد و هەشـتا ملیـۆن دینـار سـزای ئـەو باخچـە و قوتابخانـە و پەیمانگـە ناحکومیانـە دراوە کـە سـەرپێچیان کـردووە.

جۆری دامەزراوە	ژمارە	بڕی سزا
باخچەی منداڵان	9	90 ملیۆن دینار
قوتابخانەی بنەڕەتی	7	70 ملیۆن دینار
ق. ئامادەیی و کۆمەڵگە	4	50 ملیۆن دینار
پەیمانگە	9	170 ملیۆن دینار
کۆی گشتی	29	380 ملیۆن دینار

قەدەغەکردنی زیادکردنی کرێی خوێندن:

لە دامەزراوە پەروەردەییەکانی کەرتی تایبەت بۆ ساڵی خوێندنی (2019 – 2020) و (2020 – 2021) و داشکاندنی نرخی خوێندن لە هەردوو ساڵەکەدا بە ڕێژەی 10% و ڕێژەی 15% و ڕێژەی 25%.

چاکسازی لەبواری فێرکردنی پیشەیی:

ا. وەزارەتی پەروەردە مۆڵەتی داوە بە (331) سێ سەد و سی و یەک پەیمانگەی پیشەیی بەمەبەستی برەودان بە توانای پیشەیی هاووڵاتیان بە گشتی و گەنجان بەتایبەتی، لەم بوارەدا لە 15ی 7ی 2019ەوە هەتا 20ی 1ی 2021 بڕی (72.000.000) حەفتا و دوو ملیۆن دینار سزای ئەو پەیمانگە پیشەییانە کراوە کە سەرپێچی ڕێنماییەکانی وەزارەتی پەروەردەیان کردووە.

ب. دانانی بەرنامەیەک بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەی کۆمەڵگە پیشەییەکان لەگەڵ کەرتی تایبەت (p.p.p).

گرێبەستەکانی سابیس:

ئەنجامدانەوەی گرێبەستێکی نوێ لەگەڵ قوتابخانەکانی سابیس کە بەراورد بە گرێبەستەکەی پێشتر (18.900.000) هەژدە ملیۆن و نۆ سەد هەزار دۆلار لەماوەی (4) چوار ساڵدا کەمدەکرێتەوە.

پێداچوونەوە بە پرۆگرامەکانی خوێندن:

1. لە هێڵە گشتییەکانی بەرنامەی کاری کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ئاستی خزمەتگوزاریەکان لە خاڵی سێیەم جەخت لەسەر پێداچوونەوە بە پرۆگرامەکانی خوێندن و گونجاندنیان لەگەڵ ستاندارده باوەکان کراوە، بۆیە لەم سۆنگەیەوە وەزارەتی پەروەردە هەڵسەنگاندنێکی زانستی تێروتەسەلیان ئەنجامداوە کە ئایا لە چ بوارێک پرۆگرامەکانی خوێندن پێویستی بە دیراسەی پێداچوونەوە و گۆڕین هەیە.
2. گرنگترین ئەو بابەتانەی سەربارکران یان گۆڕانکاریان تێداکراوە بۆ ساڵی خوێندنی (2019-2020) (کوردی پۆلی 12، فەلسەفە و دەروونزانی پۆلی 10 و 11ی ئامادەیی، کارامەیی و بەها کۆمەڵایەتیەکان لە قۆناغی 1 تا 9ی بنەڕەتی)، بۆ ساڵی خوێندنی (2021-2022) ئامادەیە بۆ خوێندن.
3. وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هەماهەنگی لەگەڵ ڕێکخراوی بانکی نێودەوڵەتی دەستی کردووە بە ئامادەکردنی پرۆپۆزەڵێک کە تیایدا پلانی کارکردنی لەسەر ئەنجامدانی چاکسازی و گۆڕانکاری لەسەر پرۆگرامەکانی خوێندن بە شێوەیەکی تێروتەسەل دیاریکردووە، لە کاتی ئێستادا لەگەڵ ڕێکخراوی ناوبراو لە هەنگاوی پەیداکردنی تەمویلین، ئەم پرۆژەیە نزیکەی حەوت ساڵ دەخایەنێت و کارەکان هەنگاو بە هەنگاو بە گوێرەی ئەو پلانەی کە بۆی دیاریکراوە جێ بە جێ دەکرێت. ئێستا دەستکراوە بە پێداچوونەوە بە پرۆگرامەکان و ئەولەویەت بۆ بابەتە زانستیەکان و بیرکاری دەبێت و هەڵەکانی ڕابردوو دەستنیشانکراون.

گرنگیدان بە کوالێتی:

1. بەرکارکردنی پرۆژەی هەڵسەنگاندنی دەرەکی قوتابخانەکان:

مەبەستی باشترکردنی کوالیتی خوێندن و بەرزکردنەوەی ئاستی کارگێری و زانستی قوتابخانەکان وەزارەتی پەروەردە لە ساڵی خوێندنی 2019-2020 و گرنگی زیاتر بە پرۆژەی هەڵسەنگاندنی دەرەکی قوتابخانەکانداون.

2. دەرفەتی خوێندن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی:

ا. سوودمەندبووانی خوێندن لە پەیمانگەی گەشەپێدانی وەزارەت: ئێستا (1109) هەزار و سەد و نۆ مامۆستا لە خوێندندان بەمەبەستی تەواوکردنی چوار کۆرسی خوێندن بۆ ئەوەی ئاستی زانستی و پەروەردەییان بەرزبکرێتەوە وە دەرماڵەی بڕوانامەی بەکالۆریۆس بیانگرێتەوە.

ب. سوودمەندبووانی بەکالۆریۆس لە زانکۆکانی کوردستان: بەمەبەستی بەرزکردنەوەی ئاست و توانای مامۆستایانی وەزارەتی پەروەردە هەتا ئێستا (500) پێنج سەد مامۆستای هەڵگری بڕوانامەی دبلۆم لە خوێندنی زانکۆییدان بەمەبەستی بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەکالۆریۆس.

3. دەرفەتی خوێندنی باڵا:

ا. هەماهەنگی کردن لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی بەمەبەستی دەرچوواندنی پەیڕەوی مۆڵەتی خوێندن لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران سەبارەت بە درێژەدان بە خوێندن بۆ مامۆستایان و فەرمانبەرانی سەرجەم وەزارەتەکان.

ب. لە 15ی 7ی 2019ەوە هەتاکو 20ی 1ی 2021 توانرا مۆڵەتی خوێندن بۆ بەدەستهێنانی بڕوانامەکانی (دبلۆمی باڵا- ماستەر- دکتۆرا) ببەخشینە مامۆستایان و فەرمانبەرانی وەزارەتی پەروەردە لەچوارچێوەی ڕێنماییە بەرکارەکاندا، بەمجۆرە:

دبلۆمی باڵا	دکتۆرا	ماستەر
233	252	916

هەروەها بەپێی جۆرەکانی مۆڵەت بەمجۆرە دابەشکراون:

ژمارە	جۆری مۆڵەت
1.353	زانکۆکانی هەرێم و عێراق
101	زەمالە
76	نفقة خانە

4. کوالیێتی (دڵنیایی جۆری) پانتاییەکی فراوانی پێدراوە لە پرۆژ یاسای پەروەردە و فێربوون.

پرۆسەی بە دیجیتاڵکردن (بە ئەلیکترۆنیکردن) و میدیای پەروەردە و فێرکردن:

1. بە دیجیتاڵکردن:

ا. دامەزراندن و بەکارخستنی سیستەمی e-Parwarda:

سیستەمێکی ئەلیکترۆنیە کە پێک هاتووە لە بەشەکانی زانیاری (فەرمانبەران و مامۆستایان، قوتابخانە، قوتابی و نمرەکانیان، کۆگا، مووچە، دەرکردە و وەرگرتە)، هەر لەسەرەتای ڕاگەیاندنی حکومەت بۆ بە ئەلکترۆنی کردنی کاروباری حکومەت (حکومەتی ئەلکترۆنی)، چ لە ئاست کاروباری ناوخۆی حکومەت و چ لە ئاست پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە ئەلەکترۆنییەکان بۆ هاووڵاتیان.

پرۆژەی بەستنەوەی قوتابخانەکان بە سیستەمی ئەلکترۆنی (E-parwarda) ئەو پرۆژەیەیە کە وەزارەتی پەروەردە ئامانجیەتی تیایدا

گشت قوتابخانە حکومی و ناحکومیەکان هەروەها قوتابخانەکانی ئاوارەی ناوخۆ و پەنابەرانی سووری ببەستێتەوە بە سیستەمی E-parwarda. ئەم پرۆژەیە لەسەر ئاستی وەزارەت و پەروەردەی پارێزگاکان و پەروەردەی قەزاکان و قوتابخانەکان جێبەجێدەکرێت:

ژمارەی قوتابخانە	ژمارەی مامۆستایان و فەرمانبەرانی هەمیشەیی	ژمارەی قوتابیان
6710	161.109	1.767.053

ب. پۆستەی ئەلیکترۆنی:

ئێستا تەواوی نووسراوەکان لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەکانەوە بەشێوەی ئەلیکترۆنی دەگاتە وەزارەت و پشت بە پۆستەی دەستی نابەسترێت.

ج. پلاتفۆرمی قوتابخانەی ئەلیکترۆنی Ewane:

پلاتفۆرمێکی تایبەتە بە خوێندنی ئەلیکترۆنی لەکاتی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا (COVID-19) دامەزرا بەمەبەستی دانەبڕانی قوتابیان لەپرۆسەی خوێندن، لەم پلاتفۆرمەدا سەرجەم قوتابیان و مامۆستایان و بەڕێوەبەرانی قوتابخانەکان کۆدی بەکارهێنەر و وشەی تێپەڕی تایبەت بە خۆیان بۆ دروستکراوە، لەم پلاتفۆرمەدا سەرجەم وانەکان بەشێوەی ڤیدیۆ دانراوەکان بە زمانەکانی (کوردی- سۆرانی- بادینی، عەرەبی، ئینگلیزی، سریانی، تورکمانی) بۆ هەموو قۆناغەکانی خوێندن (بنەڕەتی، ئامادەیی، پیشەیی، خوێندنی ئیسلامی، پەیمانگەکان)، بەشێکی تری ئەم پلاتفۆرمە تایبەتە بە چاتکردن لەنێوان قوتابیان و مامۆستایان بەمەبەستی وەڵامدانەوەی پرسیاری قوتابیان و ڕوونکردنەوەی زیاتری بابەتەکان لەلایەن مامۆستایانەوە، بۆ ئەم مەبەستەش زیاتر لە (2.000.000) دوو ملیۆن

ئەکاونت دروستکراوە، قوتابی دەتوانێت نامە بەشێوازی (نووسین، دەنگ، ڤیدیۆ) بۆ مامۆستاکانی بنێرێت، لەهەمان کاتدا ئەپلیکەیشنی ئۆفلاینیش هەیە کە دەتوانرێت قوتابیان بەبێ ئینتەرنێت بینەری وانەکانبن.

د. هەورەفێرگە:

هەورەفێرگە، پرۆژەیەکی فێرکاری ئۆنلاینە کە لەلایەن چەند کەسێکی خۆبەخشی هەرێمی کوردستان دیزاین کراوە و دواتر بێ هیچ تێچوویەک رادەستی وەزارەتی پەروەردە کراوە. هەورە فێرگە وەک پرۆژەیەکی فێرکاری ئۆنلاین یارمەتیدەری مامۆستایان و قوتابیانی هەرێمی کوردستان دەدات تا بتوانن بە کەمترین کات و ئاسانترین شێوە بابەتەکانی پرۆگرامی خوێندن بەردەست بێت.

2. میدیای پەروەردەیی و بڵاوکراوە:

ا. کەناڵی ئاسمانی پەروەردەیی:

لەمانگی ٥ ی ٢٠٢٠ کەناڵی لۆکاڵی پەروەردەییمان کرد بە کەناڵێکی ئاسمانی، بۆ ئەم پرۆژەیە ڕێکخراوی یونسێف تێچووەکەی گرتە ئەستۆ کە بڕی (٢٣٠،٠٠٠) دوو سەد و سی هەزار دۆلار بوو.ب. کەناڵی لۆکاڵی پەروەردەیی دهۆک:

ئەم کەناڵە لۆکاڵیە پەروەردەییە تایبەتە بە شێوەزاری بادینی کە سەرجەم بابەت و وانەکان بەشێوەی ڤیدیۆ بڵاو دەکاتەوە وەک پاڵپشتێک بۆ خوێندنی دوورەدەست ((Distance -learning)، بەهەمان شێوە ڕێکخراوی یونسێف خەرجیەکانی گرتۆتە ئەستۆ وە حکومەت مانگانە بودجەی تەشغیلی بۆ دابین کردووە.

ج. ڕادیۆی پەروەردەیی:

ئـەم ڕادیۆیـە پەروەردەییـە، هۆشـیاری پەروەردەیـی و بابەتـی جۆراوجـۆر لەبـواری پـەروەردە و دەروونناسـی و گەشـەپێدان بڵاو دەکاتـەوە لەچوارچێوەی بەرنامــە و بابەتــی زانســتی و پــەروەردەیــی، بەهەمــان شــێوە ڕێکخــراوی یونسـێف خەرجیەکانی گرتۆتـە ئەسـتۆ، لـەدوو مانگـی داهاتـوودا ئـەم ڕادیۆیە دەسـت بـە پەخـش دەکات.

د. تەلەفزیۆنی پەروەردەیی هەولێر:

ئـەم کەناڵـە لۆکاڵیـە پەروەردەییـە کـە بـە هەماهەنگـی ڕێکخـراوی یونسـکۆ دادەمەزرێـت و لـە چەنـد مانگـی داهاتـوو دەسـت بـە پەخشـکردن دەکات. مەبەسـت لـە دامەزراندنـی ئـەم کەناڵـە پاڵپشـتە بـۆ خوێندنـی دووره دەسـت (Distance – learning) و هەروەهــا تەواوکردنــی بەشــە وانــەی ئاســتەکانی تـر بـە زاراوەی سـۆرانی چونکـە یـەک تەلەفزیـۆن ناتوانێـت گشـت بابەتـەکان پەخـش بـکات، هـەر لـەم کەناڵـەدا زیاتـر گرنگـی بـە زمانـی ئینگلیـزی دەدرێت و زیاتـر بابەتـی زمانـی ئینگلیـزی پەخـش دەکرێـت کـە ئەمـەش دەبێتـە پاڵپشـتێکی بـاش بـۆ قوتابیـان و مامۆسـتایان.

ە. پلاتفۆرمی (Oznoz)

وەزارەتــی پــەروەردە وەک هەنگاوێکــی تــری خوێندنــی دووره دەســت (Distance-Learning) بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ ڕێکخـراوی یونسـێف، لەگـەڵ دەزگای (Oznoz) نێودەوڵەتــی ڕێکەوتنێکــی ئەنجامــداوە بــە مەبەســتی وەرگێـڕان و دۆبلاژکردنـی گشـت بابەتەکانـی ئـەم دەزگایـە کـە پێـک هاتـووە لـە ئەفـلام کارتۆنـی پەروەردەیـی بـۆ زاراوەکانـی بادینـی و سـۆرانی، تا ئێسـتا توانـراوە نزیکـەی (50) ئەڵقـەی ئافـلام کارتۆنـی (1001 شـەوە) وەربگێڕدرێتە سـەر هـەردوو زاراوەی سـۆرانی و بادینـی، لەگـەڵ چەندیـن زنجیـرەی بـە سـوودی تـر کـە لـە پرۆسـە دایـە و دەتوانرێـت گشـت بابەتـەکان لـە تەلەفزیۆن و ڕادیـۆی پەروەردەیـی پەخـش بکرێـت.

مەبەست لەم بەرهەمانە فێرکردن و ئاشناکردنی منداڵانی هەرێمی کوردستانە بە کارامەییەکانی ژیان لە ڕێگەی بابەتی تەرفیهی، هەر لە ڕێگەی ئەم دەزگایەوە پلان هەیە ڕێککەوتن ئەنجام بدرێت کە بابەتی دیکە بە زمانی ئینگلیز ئامادە بکرێت بە مەبەستی زیاتر گرینگیدان بە زمانی ئینگلیزی، هەروەها دەبێتە پاڵپشت بۆ ئەو پرۆژەی کە لە بواری زمانی ئینگلیزی بۆ قوتابخانەکان هەیە. قوتابیان و منداڵانی هەرێمی کوردستان جگە لە سەیرکردنی ئەم بابەتانە لە ڕێگەی کەناڵی تەلەفزیۆن و ڕادیۆ دەتوانن گشت بابەتەکان سەیر بکە کە کاری وەرگێڕانی بۆ کراوە بۆ سەر زاراوەکانی بادینی و سۆرانی و ئەکاونت بە شێوەیەکی خۆرایی دروست بکەن.

و. وەزارەت پەیجی فەرمی لە فەیسبووک و ئینستاگرام و ماڵپەڕی فەرمی وەزارەت و چەناڵی ڤایبەری وەزارەت و چەناڵی تایبەتی تەلەفزیۆنی پەروەردەیی لە تێلیگرام و پەیجی فەرمی تەلەفزیۆنی پەروەردەیی لە فەیسبووک هەیە و بەشێوەیەکی گشتی لەبەکارهێنانی (New media) کار بەشێوەیەکی کارا دەکرێت.

3. ژووری ئەلیکترۆنی:

بەمەبەستی نزیکبوونەوە لە هاووڵاتی و پەروەردەکاران و بەخێوکار و کەسوکاری قوتابیان و کەمکردنەوە بەربەستەکان لەنێوان وەزارەت و خەڵکدا، وەزارەتی پەروەردە ژوورێکی تایبەتی بەچەند هێڵێکی گەرمی دامەزراندووە، کە بەردەوام لەڕێگەی تۆڕە کۆمەڵایەتیەکانەوە لەخزمەت خەڵکدا بێت، ڕەخنە و بۆچوون و پێشنیار و ڕایەکانیان وەربگیرێت و بەدواداچوونیان بۆ بکات بەمەبەستی نەهێشتنی کەموکوڕیەکان و باشترکردنی خزمەتگوزارییەکان و ڕازیکردنی هاووڵاتیان، بەمەش سستەمی چاودێریکردن توندوتۆڵتر دەبێت و متمانەی خەڵکیش بە وەزارەت و حکومەت تۆکمەتر دەکات، بۆ ئەم مەبەستە (1466) هەزار و چوار سەد و شەست و شەش سکاڵا و پێشنیار

ناردراون و وەڵامی سەرجەمیان دراونەتەوە و مانگانەش ڕاپۆرت دەدرێت بە فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون بەمجۆرە:

جۆر	لە 2019/7/15 تاکو 2021/4/18
سکاڵا	10
پێشنیار	682
کۆی گشتی	1714

مامۆستایانی (گرێبەست و وانەبێژان) و (مامۆستایانی قوتابخانەکانی ڕۆژئاوا):

ا. مامۆستایانی گرێبەست: پاش ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران، بڕیار درا بەهەمیشەیی کردنی 5088 مامۆستای گرێبەست، دوای تەواوکردنی ڕێککارە کارگێڕییەکان کۆی ئەو مامۆستایانە لە ڕێکەوتی 1ی 3ی 2020 دەستبەکاربوون.

ب. مامۆستایانی وانەبێژ: سەرەرای نەبوونی دەوام، سەرۆک حکومەت بڕیاریدا بە خەرجکردنی شایستە داراییەکانیان بۆ مانگەکانی (3- 4- 5ی 2020) وێرای ڕاگرتنی دەوام بەهۆی ڤایرۆسی کۆرۆناوە، وە مانگەکانی (10-11-12 ی 2020) بەشێوەی پارەیەکی بڕاوە (مقطوع) بۆ هەر مامۆستایەکی وانەبێژی دانەمەزراو بەپێی بڕوانامەکانیان بەمجۆرەیە:

ماستەر	250.000 دینار
بەکالۆریۆس و باڵاتر	300.000 هەزار

ج. مامۆستایانی قوتابخانەکانی ڕۆژئاوا: پێشتر ڕێکخراوەکان پارەیان بۆ دابینده‌کردن، بەڵام ساڵی خوێندنی (2019- 2020) تا ئێستاش بڕیویانە، بۆ ئەم مەبەستە حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەم کارەی گرتوەتە ئەستۆ

و سەرجەم شایستە داراییەکانی مامۆستایان و فەرمانبەرانی قوتابخانەکانی ئاوارە سوورییەکانی خەرجکردووە بۆ مانگەکانی (10-11-12ی 2019) و مانگەکانی (1 و 2ی 2020) و مانگەکانی (10ی 2020 هەتا 6ی 2021).

دەرفەتی هەلی کار:

وەزارەتی پەروەردە ڕێنمایی پێویستی دەرکردووە بۆ دامودەزگاکانی پەروەردە لە کەرتی تایبەتدا کە نابێت ڕێژەی مامۆستایانی کەرتی گشتی (ئەوانەی میلاکی وەزارەتن) لەلایان (20%)ی میلاکیان ڕەت بکات، بەمەش هەلی زیاتر بۆ گەنجانی بێکار دەڕەخسێت، هەروەها فەرمانێکی وەزارییان دەرکردووە بۆ ئەوەی سەرجەم باخچە و قوتابخانە و پەیمانگە ناحکومیەکان پابەندبن بەجێبەجێکردنی ڕێنماییەکانی وەزارەت تایبەت بەدانانی ڕێنماییکاری پەروەردەیی پێویست بەجۆرێک بۆ هەر (150) قوتابیەک ڕێنماییکارێک دابنرێت، بەپێی بەدواداچوونمان لەم بوارەدا هەلی کار ڕەخساوە بۆ سێ هەزار و دوو سەد و نەوەد و نۆ (3299) لە هەڵگرانی بڕوانامەی (دکتۆرا و ماستەر و بەکالۆریۆس و دبلۆم و خوار ئەمان) لە مامۆستا و فەرمانبەر و ڕێنماییکاری پەروەردەیی کە تێکڕایان دانەمەزراون.

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی هەولێر

ز	ناوی شوێن	دکتۆرا	ماستەر	بەکالۆریۆس	ڕێنماییکاری پەروەردەیی + فەرمانبەران بە بڕوانامەی دیکە	دبلۆم	کۆی گشتی
1	باخچەی منداڵان	0	1	61	13	0	75
2	قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی	1	0	349	109	12	471
3	کۆمەڵگەی پەروەردەیی (باخچە و قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی)	5	57	299	170	32	563
4	پەیمانگە	0	0	92	123	0	215
5	کۆی گشتی	6	58	801	415	44	1324

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی سلێمانی

ناوی شوێن	دکتۆرا	ماستەر	بەکالۆریۆس	ڕێنماییکاری پەروەردەیی	دبلۆم	بڕوانامە ی دیکە	کۆی گشتی
باخچەی منداڵان	0	2	195	19	78	26	320
قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی	0	16	527	46	55	98	742
کۆمەڵگەی پەروەردەیی (باخچە و قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی)	1	2	41	6	6	0	56
پەیمانگە	1	13	120	14	24	33	205
کۆی گشتی	2	33	883	85	163	157	1323

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی دهۆک

ناوی شوێن	دکتۆرا	ماستەر	بەکالۆریۆس	ڕێنماییکاری پەروەردەیی	دبلۆم	بڕوانامە ی دیکە	کۆی گشتی
باخچەی منداڵان	0	0	59	4	12	21	96
قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی	1	3	122	3	13	7	149
کۆمەڵگەی پەروەردەیی (باخچە و قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی)	0	0	10	0	1	3	14
پەیمانگە	1	14	137	8	29	18	207
کۆی گشتی	2	17	328	15	55	49	446

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی هەڵەبجە

ناوی شوێن	دکتۆرا	ماستەر	بەکالۆریۆس	ڕێنماییکاری پەروەردەیی	دبلۆم	بڕوانامەی دیکە	کۆی گشتی
باخچەی منداڵان	0	0	6	2	5	1	
قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی	0	1	9	1	0	1	12
کۆمەڵگەی پەروەردەیی (باخچە و قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی)	0	0	0	0	0	0	0
پەیمانگە	0	0	3	0	1	1	5

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی گەرمیان

ناوی شوێن	دکتۆرا	ماستەر	بەکالۆریۆس	ڕێنماییکاری پەروەردەیی	دبلۆم	بڕوانامەی دیکە	کۆی گشتی
باخچەی منداڵان	0	0	35	5	10	4	54
قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی	0	4	53	6	3	5	71
کۆمەڵگەی پەروەردەیی (باخچە و قوتابخانەی بنەڕەتی و ئامادەیی)	0	0	0	0	0	0	0
پەیمانگە	0	4	21	1	1	3	30
کۆی گشتی	0	8	109	12	14	12	155

دروستکردن و نۆژەنکردنەوەی باخچە و قوتابخانەکان:

لە 15ی 7ی 2019ـەوە چەندین باڵەخانەی قوتابخانە و باخچەی منداڵان لە سنووری بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان دروستکراون و نۆژەنکراونەتەوە، سەرچاوەی تەمویلی ئەو پرۆژانە هەندێکیان لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەزارەتی پەروەردە و بودجەی پەرەپێدانی پارێزگاکان و هەندێکی دیکەیان لەلایەن ڕێکخراوەکان و کەسانی خێرخواز و وەبەرهێنەران بووە، بەمجۆرە:

ز	شوێن	ژ. باخچەی دروستکراو	لایەنی دابینکەری بودجە			
			حکومەتی هەرێم	ڕێکخراوەکان	وەبەرهێنەر	خێرخواز
1	هەولێر	1	1	-	-	-
2	سلێمانی	3	-	-	3	-
3	دهۆک	-	-	-	-	-
4	هەڵەبجە	-	-	-	-	-
5	گەرمیان	1	-	-	-	1
کۆ		5	1	-	3	3

ئاماری دروستکردنی قوتابخانە لە سنووری بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان لە 15ی 7ی 2019 تا 1ی 3ی 2021:

ز	شوێن	ژ. قوتابخانەی دروستکراو	لایەنی دابینکەری بودجە			
			حکومەتی هەرێم	ڕێکخراوەکان	وەبەرهێنەر	خێرخواز
1	هەولێر	16	6	2	2	6
2	سلێمانی	7	2	-	4	1
3	دهۆک	7	3	2	-	1
4	هەڵەبجە	4	2	-	-	2
5	گەرمیان	4	4	-	-	-
کۆ		38	17	5	6	10

ئاماری نۆژەنکردنەوەی قوتابخانەکان لە سنووری بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان بەشێوەی گشتگیر و بەشی (جزئی) لە 15ی 7ی 2019 تا 1ی 3ی 2021

ز	شوێن	ژ. قوتابخانەی نۆژەنکراو		لایەنی دابینکەری بودجە			
		گشتگیر	بەشی (جزئی)	حکومەتی هەرێم	ڕێکخراوەکان	وەبەرهێنەر	خێرخواز
1	هەولێر	7	34	7	11	-	23
2	سلێمانی	11	196	187	6	-	14
3	دهۆک	73	121	76	104	-	14
4	هەڵەبجە	-	-	-	-	-	-
5	گەرمیان	2	3	1	1	-	3
کۆ		93	354	271	122	-	54
کۆی گشتی		447					

دابینکردنی پێداویستی قوتابخانەکان لە کابینەی نۆیەمدا:

1. کرینی (65.000) شەست و پێنج هەزار ڕەحلە لە قۆناغی تەندەریندایە لە پارێزگاکان.
2. تەرخانکردنی بڕی (1.550.000.000) یەک ملیار و پێنج سەد و پەنجا ملیۆن دینار لە پێداویستی قوتابخانەکان لە قۆناغی تەندەرینداین.
3. خەرجکردنی ($ 6.000.000) شەش ملیۆن دۆلار بۆ دابینکردنی نەوت بۆ قوتابخانەکان.
4. خەرجکردنی بڕی (60.060.000)، شەست ملیۆن و شەست هەزار دینار، بۆ قوتابیانی شەنگال، بەمەبەستی ئەنجامدانی تاقیکردنەوە گشتییەکانی

قوتابیانی قۆناغی (12)ی ئامادەیی، بۆ خولی دووەمی ساڵی خوێندنی (2019 – 2020).

4. خەرجکردنی (540.000.000) پێنج سەد و چل ملیۆن دینار بۆ پێداویستی خۆپارێزی قوتابخانەکان.

5. خەرجکردنی (260.000.000) دوو سەد و شەست ملیۆن دینار بۆ پەروەردەی کەرکوک.

6. لەلایەن جەنابی سەرۆک وەزیران بڕی (3.000.000.000) سێ ملیار دینار بۆ قوتابخانەکان دابینکرا بەمەبەستی باش بەڕێوەچوونی پرۆسەی خوێندن.

7. بودجەی تاقیکردنەوەکانی ساڵی خوێندنی (2019 – 2020).

ژ	بابەت	بڕی پارەی خەرجکراو
1	خەرجی ئامادەسازی (لیژنەی باڵا + کۆنترۆڵەکان)+ خەرجی تاقیکردنەوەی بەرایی	683.758.260
2	خەرجی پێداویستییەکان	386.700.000
3	خەرجی بەڕێوەبردنی ئەزموونەگشتییەکان (چاودێرانی هۆڵ)	3.910.554.500
	کۆی گشتی بە دینار	4.963.012.760

وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی

کاردەکەین لە پێناو گرنگیدان بە خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، ئەمەش لە ڕێگەی پێشخستن و بەرزکرنەوەی ئاستی زانکۆ و پەیمانگاکانی هەرێم لە ڕووی جۆری، هەروەها فەراهەمکردنی دەرفەتی لەبار بۆ خوێندن و توێژینەوەی زانستی. هەروەها کار دەکەین بۆ ڕێکخستنەوەی کاری زانکۆ و پەیمانگا ئەهلییەکان و پێداچوونەوە بە کوالێتی زانستی و نرخەکانیان.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

بارودۆخی خوێندنی باڵا:

ڕەوشی خوێندنی باڵا حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ڕاژەی مامۆستایان و باڵەخانە و ژمارەی قوتابیان و پێداویستییەکانی تر بەو شێوەیەی خوارەوەیە:

1. وەزارەتی خوێندنی باڵا خاوەنی 18 هەژدە زانکۆ و دامەزراوەی حکومییە لەگەڵ 18 زانکۆ و کۆلێژە زانکۆیی و 12 دوازدە پەیمانگەی تایبەت لە هەرێمی کوردستان کار دەکەن.
2. لە هەرێمی کوردستان 147731 سەدو چل و حەفت هەزار و حەفت سەد و سی و یەک قوتابی لە زانکۆ حکومییەکان دەخوێنن و 37862 سی و حەفت هەزار و هەشت سەد و شەست و دوو قوتابیش لە زانکۆ و پەیمانگە تایبەتەکان دەخوێنن.
3. لە هەرێمی کوردستان نزیکەی 30308 سی هەزار و سێ سەد و هەشت

مامۆستا و فەرمانبەری وەزارەتی خوێندنی باڵان. بەشێوەیەک نزیکەی 11 یازدە هەزار کەسیان مامۆستان و ئەوانی تریش فەرمانبەرن.

بواری دارایی:

بەئامانجی ڕەخساندنی دەرفەتی زیاتر بۆ قوتابیان/ خوێندکاران، بەرەچاوکردنی دۆخی دارایی هاووڵاتیان لە هەرێمی کوردستان بۆ بەرژەوەندی گشتی، لە چەند کۆبونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزارەت لەگەڵ سەرۆک زانکۆ حکومییەکان لەچوارچێوەی کارنامەی کابینەی نۆیەم و لەبەر ڕۆشنایی نەخشە ڕێگە و پلانی چوار ساڵی کارکردنی وەزارەت، لە بواری دارایدا، وەزارەت بۆ هەردوو ساڵی خوێندنی (2019-2020) و (2020-2021) چەند بڕیارێکدا.

بۆ ساڵی خوێندنی (2019-2020):

1. کەمکردنەوەی کرێی خوێندنی پاراڵێل و ئێواران بەڕێژەی (45 %) لە سەرجەم زانکۆ حکومیەکان بۆ هەمو قۆناغەکانی خوێندنی (دبلۆم، بەکالۆریۆس، ماستەر و دکتۆرا).
2. کەمکردنەوەی کرێی خوێندن بەڕێژەی (25 %) لە زانکۆ و پەیمانگە تایبەتەکانی کوردستان.

بۆ ساڵی خوێندنی (2020 - 2021)

1. بەردەوامیدان بەکەمکردنەوەی کرێی خوێندنی پاراڵێل و ئێواران بەڕێژەی (45%) لە سەرجەم زانکۆ حکومیەکان بۆ هەمو قۆناغەکانی خوێندنی (دبلۆم، بەکالۆریۆس، ماستەر و دکتۆرا).
2. لە زانکۆ و پەیمانگە تایبەتەکانی کوردستان -یش لە پێناو مانەوەی روحیەتی کێبڕکێی زانستی لە دامەزراوە ئەکادیمیەکان و، بە

لەبەرچاوگرتنی باوردۆخی هاووڵاتیان وەزارەت بڕیاریدا بە کەمکردنەوەی کرێی خوێندن لە زانکۆ و پەیمانگە تایبەتەکان بەڕێژەی (10 بۆ 20 %) بۆ سەرجەم قۆناغەکانی خوێندن، ئەویش بەپێی ئەنجامەکانی ڕیزبەندی نیشتیمانی زانکۆکانی کوردستان کە لەلایەن وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی ڕاگەیەنراوە بەم شێوەی خوارەوە:

- ئەو زانکۆیانەی دەکەونە گروپی B، بەڕێژەی (10%) کرێی خوێندن کەمدەکرێتەوە.
- ئەو زانکۆیانەی دەکەونە گروپی C، بەڕێژەی (15%) کرێی خوێندن کەمدەکرێتەوە.
- ئەو زانکۆیانەی دەکەونە گروپی D، بەڕێژەی (20%) کرێی خوێندن کەمدەکرێتەوە.
- سەرجەم پەیمانگە تایبەتەکان و کۆلێژە زانکۆییەکان بەڕێژەی (20%) کرێی خوێندنیان کەمدەکرێتەوە.

بواری کارگێڕی:

لە چوارچێوەی هەوڵەکانی وەزارەت بۆ بەدەستهێنانی بڕوانامەی نێودەوڵەتی ISO بۆ دامەزراوەکانی خوێندنی باڵا لە هەرێمی کوردستان، وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی وەک یەکەم وەزارەت لە کابینەی نۆیەم بڕوانامەی ئایزۆ ISO بە ژمارە (9001) لە ڕێکەوتی (2020/3/5) بۆ ماوەی سێ ساڵ لەلایەن کۆمپانیای (BUREAU VERITAS) جیهانی بۆ هەرد و بەڕێوەبەرایەتیەکانی (ناوەندی وەرگرتن) و (بەڕێوەبەرایەتی نێردراوان) بەدەستهێنا.

خوێندنی بەرایی:

کارئاسانیکردن بۆ وەرگرتنی زۆرترین ڕێژەی دەرچوانی پۆلی دوانزە لە زانکۆ و پەیمانگە حکومییەکانی هەرێمی کوردستان یەکێکی دیکە بوو لە کارەکانی وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، بۆ ئەمەش لە ماوەی دوو ساڵی کارکردنیدا ئەم بڕیانەی خوارەوەی دا:

بۆ ساڵی خوێندنی (2019-2020):

لە زانکۆ و پەیمانگە حکومییەکان و لەپێناو ڕەخساندنی هەلی زیاتر بۆ دەرچووان، بڕیاردرا بەزیادکردنی ڕێژەی (30%) کورسی پلانی خوێندنی بەرایی، بەو هۆیەوە (41833) خوێندکار/ قوتابی بە سیستەمەکانی (زانکۆلاین، پاراڵیل و ئێواران) وەرگیران، ئەوەش بەم شێوەیە بوو:

1. لە خوێندنی گشتی (28185) خوێندکار کە دەکاتە ڕێژەی (74%) لەپلانی گشتی. واتە لە خوێندنی بەخۆڕایی لە زانکۆ و پەیمانگە حکومییەکان وەرگیران.
2. لە خوێندنی پاراڵێل (3136) دەرچوو کە دەکاتە ڕێژەی (8%) وەرگیراون.
3. لە خوێندنی ئێواران (5544) دەرچوو کە دەکاتە ڕێژەی (14%) وەرگیران.
4. هەروەها (1481) دەرچووی دیکە کە دەیکردە ڕێژەی (4%) بەهۆی هەڵە پڕکردنەوەی فۆڕم لەهەڵبژاردنی بەشەکان ناویان نەگەڕابووەوە، دواتر لە پرۆسەیەکی دیکەدا ناوی ئەوانەش گەڕایەوە.

بەو شێوەیە دوای ساڵانێکی زۆر بۆ یەکەمین جار ڕێژەی (100%) دەرچوانی پۆلی دوانزە لە زانکۆ و پەیمانگە حکومیەکان وەرگیران.

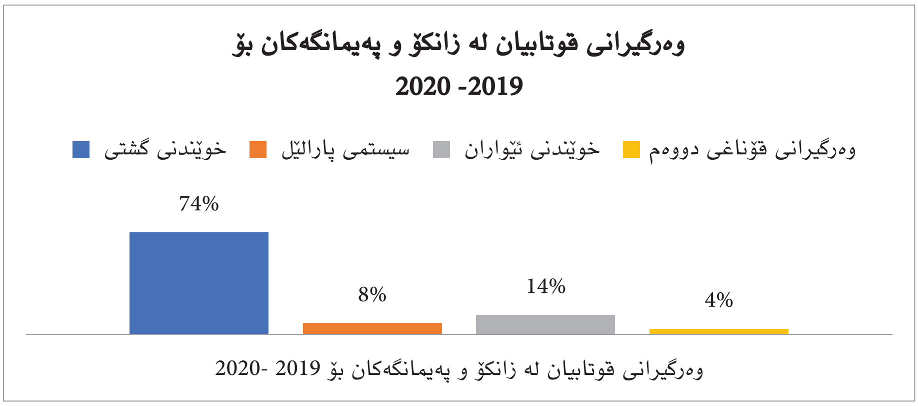

بۆ ساڵی خوێندنی (2020– 2021):

ژمارەی ئەوانەی داواکاریان پێشکەش کرد، گەیشتە (54396) دەرچووی پۆلی دوانزەی ئامادەیی، جگە لەوەش (5302) دەرچوی ساڵانی رابردوو داواکارییان پێشکەشکرد. لەئەنجامدا (47176) دەرچو کە دەکاتە رێژەی (87%) لە زانکۆ و پەیمانگەکان وەرگیران، ئەوەش بەم شێوەیە بوو:

1. رێژەی وەرگیراوان لە خوێندنی گشتی گەیشتە (65%).
2. رێژەی وەرگیراوان لە خوێندن بە سیستمی پاراڵێل گەیشتە (18%).
3. رێژەی وەرگیراوان لە خوێندنی ئێواران بریتی بوو لە (17%).
4. لە کۆی (5302) پێشکەشکاری ساڵانی رابردوو، کە داواکارییان پێشکەش کردبوو (2318)یان وەرگیران.
5. هەروەها (7118) دەرچوو بەهۆی هەڵە پڕکردنەوە و هەڵنەبژاردنی شوێنی گونجاو لەگەڵ نمرەکانیان لە قۆناغی یەکەمدا وەرنەگیراوان کە رێژەکەیان گەیشتە (13 %)، بەلام بەهۆی ئەوەی (8119) کورسی بەتاڵ ماوبووە، بۆیە ئەوانیش وەرگیران.

بەمەش کۆی وەرگیراوان بۆ ساڵی خوێندنی (2020– 2021) گەیشتە

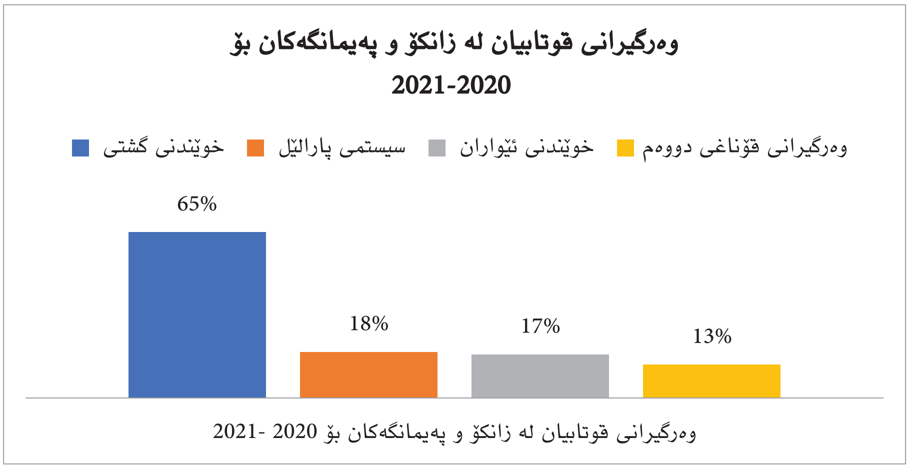

(49496) دەرچوو، بۆیە رێژەی وەرگرتن لە زانکۆو پەیمانگەکانی هەرێمی کوردستان. هاوشێوەی ساڵی رابردو بووە (100 %).

بەشێکی تر لە دەرچووان لە زانکۆ و پەیمانگەکان بە رێگە و میکانیزی جیاوازتر وەردەگیران، کە بریتین لە: (سیستمی پۆلیتەکنیک، خوێندنگە نێودەوڵەتیەکان، یەکەمی پەیمانگەکان، دەرچووانی ئامادەیيە پیشەییەکان). بەم پێیەش ژمارەی وەرگیراوان بۆ ساڵی خوێندنی (2020 – 2021) گەیشتە سەرووی (50) پەنجا هەزار پێشکەشکار.

کەرکووک و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان:

وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی کارئاسانی تەواو دەکات بۆ وەرگرتنی خوێندکاران و قوتابیانی کەرکوک و ناوچە دابڕێندراوەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان، بەتایبەت ئەو خوێندکارانەی لە خوێندنگە کوردییەکان دەخوێنن.

لە ساڵی خوێندنی (2019– 2020):

دوای ئەوەی دەرگای پێشکەشکردنی بۆ دەرچوانی پۆلی دوانزە لە بەشی

خوێندنی کوردی لە ناوچە دابڕێندراوەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان کرایەوە، لە ڕێگەی نوسینگەی کەرکوکەوە ژمارەیەک لە دەرچووان داواکارییان پێشکەشکرد، لە ئەنجامدا (533) خوێندکاری کەرکوک و ناوچە دابڕێندراوەکان لە زانکۆکانی کوردستان وەرگیران.

بۆ ساڵی خوێندنی (2020– 2021):

لە ڕێگەی نوسینگەی کەرکوکەوە ژمارەیەک لە دەرچووان داواکارییان پێشکەشکرد، لە ئەنجامدا ڕەزامەندی نیشاندا لەسەر وەرگرتنی (1152) خوێندکار بەهەمان پێوەر و کۆنمرەی وەرگیراوی خوێندکارانی هەرێم.

خوێندنی باڵا (دبلۆم- ماستەر- دکتۆرا):

لە ماوەی دەستبەکاربونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی لە بواری خوێندنی باڵا چەندین هەنگاوی گرنگی جێبەجێکرد÷

1. چارەسەرکردنی گرفتی کاندیدانی ماستەر و دکتۆرا: لە ساڵی (2016) وە ژمارەیەک لە خوازیارانی خوێندنی باڵا، کە لە خوێندنی (ماستەر و دکتۆرا) وەرگیرابوون، بەهۆی ئەوەی مەرجی توانستی زمانیان بەدەست نەهێنابوو نەیانتوانی بوو دەست بەخوێندنی ئەکادیمی بکەن، بۆ ئەمەش ڕێگەیان پێدرا دەست بکەن بە خوێندنی کۆرسی ئەکادیمی، لە هەمان کاتدا بەردەوام دەبن لە کۆرسەکانی زمان لە سەرجەم سەنتەرەکانی زمان لە زانکۆکانی هەرێم بەهەمان ستانداردەکانی پێشوو. بەو شێوەیە هەمو کاندیدەکان گرفتەکانیان چارەسەر کراو، دەستیان بە خوێندنی ماستەر و دکتۆرا کرد. سەبارەت بە داواکاری خوێندکاران/ قوتابیانی دکتۆرا ئەوانەی کە سەرجەم مەرجەکانی بەدەستهێنانی بڕوانامەیان تێدا بوو، تەنها مەرجی توانستی زمانی ئینگلیزییان نەبوو، ڕێگەدرا ئەوانیش گفتوگۆی تێزی دکتۆراکەیان بکەن، بەڵام بڕوانامەیان پێ نابەخشرێت،

تـا مەرجی زمـان بەدەست دەهێنن.

2. ڕاگەیاندنی خوێندنی ماستەر و دکتۆرا و دبلۆمی باڵا: (4080) پێشکەشکاری خوێندنـی بـاڵا/ ماسـتەر و دکتـۆرا و دبلۆمـی بـاڵا لـە زانکۆکانـی هەرێمـی کوردسـتان وەرگیـراون.

3. بەلەبـەر چاوگرتنـی بارودۆخـی کەسـوکاری شـەهیدان و ئەنفالکـراوان، ئەنجومەنـی وەزارەت بڕیاریـدا کورسـی زیـاد لـە پلانـی زانکـۆکان بـۆ کەسوکاری پلـە یەکی شـەهیدان و ئەنفالکراوان و نابینایان تەرخـان بکات، بـۆ ئەمـەش (204) وەرگیـراو کـە بریتییـن لـە کەسـوکاری سـەربەرزی پلـە یەکـی شـەهیدان و ئەنفالکـراوان، (6) وەرگیـراوی نابینـا بەرێـژەی (100%) سـوودمەندبوون.

4. کردنـەوەی خوێندنـی دبلۆمـی بـاڵای یـەک سـاڵەی ئەکادیمـی: لەپێنـاو ڕەخسـاندنی دەرفەتـی زیاتـر بـۆ خوزایارانـی خوێندنـی باڵا بەتایبـەت ئـەو خوازیارانـەی کۆنمـرەی بەکالۆریۆسـیان لـە (60%) کەمتـرە، ئەنجومەنـی وەزارەت بڕیـاری کردنـەوەی دبلۆمـی بـاڵای یـەک سـاڵەی ئەکادیمـی لـە زانکـۆ حکومییەکانـی هەرێمـی کوردسـتان بـۆ سـاڵی خوێندنـی (2019-2020) پەسـەندکرد.

پەیوەندی نێودەوڵەتی:

بەئامانجـی فراوانکردنـی بازنـەی پەیوەندییـە ئەکادیمـی و زانسـتییەکانی وەزارەت و زانکـۆ و دامـەزراوە زانسـتی و ئەکادیمییەکانـی هەرێمـی کوردسـتان، لەگـەڵ وەزارەت و لایەنـە پەیوەندیدارەکانـی وڵاتانـی جیهـان، لەگـەڵ زۆربـەی نوێنەرایەتـی و کونسـڵگەری وڵاتـان لـە هەرێمـی کوردسـتان دیـدار و کۆبونـەوە ئەنجامـدرا، کـە چەندیـن ئەنجامـی گرنـگ بەدەسـتهاتوون:

1. ئیمزاکردنـی یاداشـتێکی لێکتێگەیشـتن لەگـەڵ وەزارەتـی توانسـتە مرۆییەکانـی حکومەتـی هەنگاریـا بەهـۆی ئـەم ڕێکەوتنـە لـە سـاڵەکانی

(2019 و 2020) وڵاتی هەنگاریا هەنگاریا بۆ هەر ساڵێک (30) کورسی خوێندن لە ڕێگەی وەزارەتەکەمان پێشکەش بە هەرێمی کوردستان دەکات (20 کورسی دکتۆرا و 10 کورسی ماستەر).

2. ئیمزاکردنی یاداشتێک لەگەڵ وڵاتی فەرەنسا تایبەت بە ناردنی قوتابی و خویندکار بۆ وولاتی فەرەنسا و راهێنانی مامۆستا و فەرمانبەر و توێژەر بە ئەرکی دارایی هاوبەش لە نێوان وەزارەتەکەمان و وەزارەتی دەرەوەی فەرنسا، بەڵام لە بەر بارودۆخی دارایی هەرێم، نەکەوتە بواری جیبەجیکردن.

3. لە ساڵی (2020) وڵاتی کۆریای باشور (8) کورسی بۆ خویندنی ماستەر و (3) کورسی بۆ خوێندنی دکتۆرا پێشکەشی هەرێمی کوردستان کرد.

4. لە ساڵی (2021) هەریەک لە وولاتانی (کۆماری چینی میللی و هیند) سکۆلەرشیپی خویندنیان پێشکەش بە هەرێمی کوردستان کردووە، لە وەزارەت کاری پێویستیان لە سەر کراوە.

5. ڕێکخراوی ئایرێکسی ئەمریکی لە سەرەتای دروست بوونی ئەم ناوەندانە بەردەوام راهێنان و پەرەپێدانیانی لە ئەستۆ گرتووە لە ساڵی (2019 و 2020) لەگەڵ وەزارەتەکەمان کاری کردووە بۆ هەڵسەنگاندنی خزمەتگوزاری پیشەیی، مایکرۆ ئینتێرنشیپ و ئامادەکردنی پیشەیی ئەکادیمی، لەگەل پێشکەشکردنی بەخششی بچوک سالآنە لە سەر بنەمای پێشبرکێ بۆ ڕاپەراندنی پرۆژە کورتخایەن و بچوکەکانیان.

6. ڕێکخراوی گی ئای زێت GIZ: لەگەل ئەم ڕێکخراوە دەستکراوە بە ووتوێژی سەرەتایی بۆ هاوکاریکردنی ناوەندەکانی پەرەپێدان بۆ کار لە ڕێگەی پشتگیری دارایی چالاکیەکانیان و کردنەوەی کۆرسی پێویست بۆ ئەم سەنتەرانە، هەروەها ئەم ڕێکخراوە ئەنجومەنی ڕاوێژکاری دروستکردوە، کە تیایدا گرنتی بە بازاری کاری هەرێم و چۆنیەتی ڕەنگدانەوەی لە سەر بەرنامەی خوێندن و پێشکەشکردنی شارەزایی بەر لە دەستکردنیان بە

کار لـە بـازار کار دەدات، نوێنەرێکـی وەزارەتیش بۆتـە ئەندامـی ئـەم لیژنەیـە.

7. ئاڵوگـۆڕی مامۆسـتایان و خوێنـدکاران و توێـژەران لەگـەڵ زانکۆکانـی وڵاتان درێـژەی هەیـە. بەتایبەتیـش بەشـداری وەزیـری خوێندنی بـاڵا و توێژینەوەی زانسـتی و سـتافی وەزارەت لـە کۆنگـرەی (Education world forum) لـە وڵاتـی بەریتانیـا و ئاڵوگـۆڕی زانسـتی لەگـەڵ وەزیرانـی خوێندنـی بـاڵای وڵاتان.

خوێندنی تەکنیکی لە کوردستان:

بەمەبەسـتی بەسـتنەوەو دروسـتکردنی پەیوەنـدی زیاتـری زانکـۆکان لەگـەڵ بـازاڕی کار و کەرتـی گشـتی و پیشەسـازی، وەزارەتـی خوێندنـی بـاڵا و توێژینـەوەی زانسـتی ڕیفۆرمـی خوێندنی تەکنیکی لە زانکـۆ پۆلیتەکنیکیەکانی (هەولێـر، سـلێمانی، دهـۆک) دەسـتپێکرد، بـەو پێیـەی خوێندنـی تەکنیکـی یەکێکـە لـە کۆڵەگـە بنەڕەتییەکانـی سیسـتمی خوێنـدن و ڕێگەیەکـی گرنگـە بـۆ ئامادەکردنـی دەسـتی کاری خۆماڵـی و دروسـتکرنی کارامەیـی لـە نێـو گەنجـان، هەربۆیـە وەزارەتـی خوێندنـی بـاڵا و توێژینـەوەی زانسـتی لەبـەر ڕۆشـنایی پلانـی پەسـندکراوی وەزارەت لەلایـەن کابینـەی نۆیەمـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان تەرکیـزی تـەواوی لەسـەر ئـەم بوارەیـە و، گرنگـی تـەواو بـە بـواری گەشـەکردنی خوێندنـی تەکنیکـی و ڤۆکەیشـنەڵ دەدات.

لـەم بوارەشـدا لـە مـاوەی ڕابـردوودا سـەربارەی سـەرهەڵدانی ڤایرۆسـی کۆرۆنـا، بـەڵام لـە زانکـۆکان هەوڵـدراوە پەیوەنـدی زیاتـر و توندوتۆڵتریـان لەگەڵ بـازاڕی کار و کەرتـی گشـتی و پیشەسـازی لـە هەرێمەکەمـان هەبێـت، بـەڵام ئێسـتا پێویسـتی بـە هەڵسـەنگاندن و توێژینـەوەی زانسـتی زیاتـرە لەبـارەی پێداویسـتییەکانی ئێسـتای بـازاڕی کاری کوردسـتان و توانـا و پۆتێنشـیاڵی گەشـەکردنی ئابـوری هەرێمەکەمـان.

دامەزراندنی یەکەمەکان:

دوای ساڵانێک لە چاوەڕوانی بە بڕیاری سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان، یەکەم تا سێیەمی دەرچووانی ساڵی (2015- 2016)، بە شێوەی هەمیشەییی کە ژمارەیان (1300) هەزار و سێسەد کەس بوون دامەزراند.

پێداچونەوە بە دۆسیەی فەرمانبەران:

وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، لەبەر ڕۆشنایی بڕیار و ڕاسپاردەکانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و پاڵپشت بە نووسراو و ئاراستەکانی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران تایبەت بە ئەنجامدانی چاکسازی لەسەرجەم جومگە و سێکتەرەکانی هەرێمی کوردستان و چەسپاندنی دادپەروەری و یەکسانی بۆ خەڵکی کوردستان، دەستیکردووە بە چاکسازییەکان لەسەرجەم بەشەکانی تایبەت بە وەزارەتی خوێندنتی باڵا. لەگەڵ دەستبەکاربونی لێژنە فەرعییەکان لە دیوانی وەزارەت و سەرجەم زانکۆکان، دەستکرا بە پێداچونەوەی دۆسیەی سەرجەم فەرمانبەرانی دامەزراوەکانی خوێندنی باڵا لە هەرێمی کوردستان، ئەنجامی پێداچونەوەکە هەنگاوی باشی بڕیوەو لە کۆتایی کارەکانیدایە و بەبەردەوام بە ڕاپۆرت دامەزراوەکانی حکومەت لە جێبەجێکردنی یاساکە لە وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی ئاگادار دەکرێتەوە.

وەزارەتی پیشەسازی و بازرگانی

کار دەکەین بۆ ڕێگەگرتن لە قۆرخکاری (احتکار) بە پێی یاسای بەرکار و ڕەخساندنی دەرفەتی لەبار بۆ ململانێی بازرگانی ڕەوا و هاندانی کۆمپانیاکانی پشکداری.

کار دەکەین بۆ ڕەخساندنی بواری کار بۆ کەرتی تایبەت و فراوانکردنی وەبەرهێنان لە بوارە جیاجیاکانی وەك پیشەسازی و کشتوکاڵ و گەشتوگوزار، تاکو بەم هۆیەوە دەرفەتی کار زیاد بکرێن و یاساکانی کار بە جۆرێك ڕێك بخرێن کە دەرفەتی کار بۆ گەنجانی هەرێم زیاتر بکرێت.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لە کاتی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا:

1. دابینکردن و سەبەتەی خۆراک کە پێکهاتبوو (50 کیلۆ ئارد،5 کگم نیسک، 2 قووتووی دۆشاوی تەماتە، 10 لیتر ڕوون) بووە دابەشکردنی بۆ 200.000 خێزانی کەم دەرامەت لە پارێزگاکانی هەرێم لە زەمەنی کۆرۆنا .

2. هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران بۆ دامەزراندنی ئەنجومەنی کێبڕکێ و قەدەغە کردنی قۆرخ کاری.

بەستانداردکردنی پۆلینی چالاکییە پیشەسازییەکان:

ئامادە کردنی دەقی کوردی (ستانداردی بۆ نێودەوڵەتی پۆلینی چالاکییە پیشەسازییەکان) (ISIC4 – international standard for Industrial classification).

دروستکردنی سایلۆ:

1. پڕۆژەی دروست کردنی سایلۆی (40, 000) تۆن لەگەڵ (5) کۆگا لە قەزای کەلار – ئیدارەی گەرمیان بە گوژمەی (20, 500, 000, 000) دینار. کە نزیکەی 90% کارەکان بەرەوپێشچوونی بەخۆ بینیوە.

2. دروستکردنی سایلۆی (40) هەزار تۆن و (4) کۆگا لە ناحیەی روڤیا – دهۆک بە گوژمەی (20.100.000) دینار. کە نزیکەی 88% کارەکان بەرەوپێشچوونی بەخۆ بینیوە.

3. پڕۆژەی دروستکردنی سایلۆی (40, 000) تۆن لەگەڵ (10) کۆگا لە ناحیەی قوشتەپە – هەولێر بە گوژمەی (21.296.000.000) دینار.

4. گەیاندنی جادەو رێگاوبان هەروەها گەیاندنی کارەبای نیشتمانی بۆ سایلۆ دامەزراوەکان بەرێژەی 70%. کە نزیکەی 96% کارەکان بەرەوپێشچوونی بەخۆ بینیوە.

5. پێدانی چیمەنتۆ بە سایلۆکان بە نرخی گونجاو لەجیاتی شایستە داراییەکان بەمەبەستی بەردەوامبوون لە کاردا.

6. دانانی لیژنەی لێکۆڵینەوە (التحقیق) لەسەر کارەکانی سایلۆی هەولێر.

بواری پیشەسازی:

1. خزمەت گوزارییەکانی ناوچەی پیشەسازی (3) لای ڕاست بە گوژمەی (8،240،000, 000) دینار. کە نزیکەی 71% کارەکان بەرەوپێشچوونی بەخۆ بینیووە.

2. پـرۆژەی دروسـتکردنی ژێرخانـی پیشەسـازی شـار و شـارۆچکەکان هەولێـر – سـلێمانی – دهـۆک – و گەرمیـان بـە گوژمـەی (18.000.000.000) دینـار دراوە بـە پارێـزگاکان لـە سـاڵی 2012 بـۆ جێبەجێکردنـی بـەڵام بەپێی بڕیاری ئەنجومەنـی وەزیـران لـە نیـوەی دووەمـی سـالی 2014 گەڕایـەوە بـۆ وەزارەتی بازرگانـی و پیشەسـازی و 5% کارەکان ئەنجامـدراوە.

کارگەکانی دامەزراو:

1. ژمـارەی گشـتی کارگەکانـی دامـەزراو لـە هەرێمـی کوردسـتان لـە کۆتایـی سـاڵی 2020 کـە کار دەکـەن و بەرهەمیـان هەیـە گەیشـتووە بـە (2, 350) کارگـە کـە نزیکـەی (27, 046) هەلـی کاری لـە خـۆ گرتـووە.
2. ژمـارەی کارگەکانـی دامـەزراو لـە کۆتایـی سـاڵی 2020 لە هەرێمی کوردسـتان کارگـەی بچـووک 1800 و مامناوەنـدی 403 کارگـە و 147 کارگـەی گـەورە هەیە.

پێدانی مۆڵەتی دامەزراندنی کارگە لە ساڵای 2018, 2019, 2020

ساڵ	ژمارەی پێدانی مۆڵەت بە دامەزراندنی کارگە	هەلی کار دابین دەکات	سەرمایەگوزاری بەدۆلار
2018	69	1287	39.791.000
2019	160	3292	49.656.000
2020	155	3159	387.341.000

ژمارەی کۆمپانیا خۆماڵییەکان و لقی کۆمپانیا بیانیەکانی تۆمارکراو لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان تاکۆتایی ساڵی 2020:

پارێزگا	ژمارە و جۆری کۆمپانیا	پێش 2017	ساڵی 2017	ساڵی 2018	ساڵی 2019	ساڵی 2020	کۆی گشتی
هەولێر	کۆمپانیای خۆماڵییەکان	14,002	710	616	1,176	793	17,297
	لقی کۆمپانیای بیانیەکان	2,257	19	28	55	27	2,386
	کۆی گشتی	16,259	729	644	1,231	820	19,683
سلێمانی	کۆمپانیای خۆماڵییەکان	4,568	350	169	588	374	6,049
	لقی کۆمپانیای بیانیەکان	528	1	5	4	0	538
	کۆی گشتی	5,096	351	174	592	374	6,587
دهۆک	کۆمپانیای خۆماڵییەکان	3,088	106	68	84	65	3,411
	لقی کۆمپانیای بیانیەکان	261	2	1	1	1	266
	کۆی گشتی	3,349	108	69	85	66	3,677
کۆی گشتی	کۆمپانیای خۆماڵییەکان	21,658	1,166	853	1,848	1,232	26,757
	لقی کۆمپانیای بیانیەکان	3,046	22	34	60	28	3,190
	هەموو کۆمپانیاکان	24,704	1,188	887	1,908	1260	29,947

هێمای بازرگانی:

1. ژمارەی هێمای بازرگانی تۆمارکراو لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی 2020 گەیشتووە بە (393) کە لە (203) کۆمپانیای خۆماڵی و (190) کۆمپانیای بیانی پێکهاتووە .

2. بە بەراورد لەگەڵ ساڵی 2019 ژمارەی هێمای تۆمارکراو بە رێژەی (53%) کەم بووە کە بۆ کۆمپانیا خۆمالییەکان (42%) و بۆ کۆمپانیا بیانییەکان (73%) بووە .

چاودێری شوێنە بازرگانییەکان و پیشەسازییەکان:

1. لە ساڵی 2020 سەردانی (529) کارگە کراوە و (4, 873) نموونە پشکنینی تاقیگەیی وەرگیراوە. لەم ساڵە (140) کارگە ئاگادار کراون و (4) کارگە سزادراون.
2. بە گشتی لە ساڵی 2020 سەردانی (92, 795) سەمونخانە و نانەواخانەکان، دووکانەکان، سوپرمارکێتەکان، ئاشەکان، برپیکارەکانی خۆراک و چێشتخانەکان کراوە. (1, 905) شوێن سزادراون و دەست بەسەر (231) تۆن کەلوپەلی ماوە بە سەرچووودا گیراوە.

وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی

کاردەکەین بۆ زامنکردن و ڕێکخستنەوەی سەرجەم مافە یاساییەکانی کارمەند و کرێکارانی کەرتی تایبەت، بە جۆرێك مافی خانەنشینی و کاتژمێرەکانی کار و بیمە یا خود دڵنیایی تەندروستی و داهاتوویان پارێزراو بێت.

گەنجانمان سەرمایەیەکی نیشتیمانیی گەورە و کاریگەری مرۆیین و ئایندەسازی وڵاتەکەمانن. بۆیە لە میانەی کار و بەرنامەی گشت وەزارەتەکان، کار دەکەین بۆ بەکارخستن و ئاراستەکردنی تواناکانیان بەرەو بنیاتنانی کۆمەڵگەیەکی تەندروست و پێشکەتوو، کە ئایندەیەکی گەشتر بۆ وڵات فەراهەم بکات.

بە مەبەستی دەستەبەرکردنی ژیانێکی شایستە، گرنگیی تایبەت بە کاروباری خاوەن پێداویستیە تایبەتیەکان دەدەین..

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

چاکسازی:

بەمەبەستی جێ بەجێکردنی ناوەڕۆکی یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2020 و هەنگاوەکانی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی بە پێی پەیڕەوی پەسەندکراوی یاسای چاکسازی ژمار (4) ی ساڵی 2020 بەم شێوەیەی خوارەوە:

- دەرماڵەی لەبری پەککەوتەیی:

1. ڕێنمایی ژمارە (2) ساڵی 2020 وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی تایبەت بە دەرماڵەی لەبری پەککەوتەیی کە بە ژمارە (261) ڕێکەوتی 2021/2/28 لە ڕۆژنامەی وقائعی کوردستان بڵاوکرایەوە.

2. ئامادەکردنی لیستی ناو و ناونیشانی کەمئەندامانی فەرمانبەر و وردبینی کردنی ئەو لیستەی کە لە فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران وەرگیراوە بەهۆی ئەوەی بەشێک لە ناوی سیانی و ژمارەی بایۆمەتری زیاتر لە جارێک دووبارە بوونەتەوە.

ز	وردەکاری	ژمارە	جیاوازی مووچە
1	ژمارەی کەمئەندامانی فەرمانبەر	13249	1.324.900.000
2	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری دوو جار دوبارە	648	32.400.000
3	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری سێ جار دوبارە	17	3.400.000
4	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری چوار جار دوبارە	1	300.000

- دامەزراندنی ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی:

1. ئامادەکردنی (پەیکەر و میلاکی گونجاو وسیستەم ورێنمایی) بۆ ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی لە لایەن وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی. بە نووسراوی ژمارە (245) لە 2020/6/15 و دیوانی ئەنجومەنی وەزیران بە نووسراوییان ژمارە (5425) لە 2020/9/29 ڕەزامەندی درا لەسەر کردنەوەی ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی و دابین کردنی بینا و کەل و پەلی پێویست و پەسند کردنی سەرەتایی هەیکەلیەتی ناوەندی ئاماژەپێکراو.

2. ئامادەکردنی ڕێنمای تایبەت بە ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی

لـە لایـەن وەزارەتـی کار و کاروبـاری کۆمەڵایەتی.

3. ئامادەکردنـی فۆرمـی تایبـەت بـە دەستنیشـانکردنی پەککەوتەیـی لـە لایـەن وەزارەتـی کار و کاروبـاری کۆمەڵایەتـی.

4. هەماهەنگـی کـردن وەزارەتـی ناوەخـۆ و وەزارەتـی کار و کاروبـاری کۆمەڵایەتـی سـەبارەت بـە وەرگرتنـی باڵەخانـەی وەزارەتـی کشـتوکاڵ لەسـەر شـەقامی سـەرەکی کەرکـووک.

- وردبینـی و پێداچوونـەوە لـە لیسـتی سـودمەندانی کەمئەندامـان و چاودێری کۆمەڵایەتی

1. لیژنـە لاوەکییەکانـی وەزارەتـی کار و کاروبـاری کۆمەڵایەتـی بەردەوامـن لـە ووردبینـی و پێداچوونـەوە بـە کەموکـوڕی لیسـتەکانی سـوودمەندان لـە تەرخانکـراوی خـاوەن پێداویسـتی تایبـەت و کەمئەندامـان کـە کـۆی گشـتی ژمارەیـان (88867) کـەم ئەندامـە.

2. ئامادەکردنـی ڕێنمایـی (تـۆڕی پاراسـتنی خێـزان لەسـەر بنەمـای هـەژاری) کـە لـە لایـەن وەزارەتـی کارو کاروبـاری کۆمەڵایەتـی، وەزارەتـی پلاندانـان، بەڕێوەبەرایەتـی گشـتی چاودێری و گەشـەپێدانی کۆمەڵایەتـی پارێزگاکان، دەسـتەی ئامـار، نوێنەرانـی پەرلەمـان، هەروەهـا ڕاسـپاردەی تەکنیکـی و پاڵپشـتی دارایـی (UNDP) و (UNHCR) (UNICEF) و (WFP) بانکـی نێودەوڵەتـی و (Cash Working Group for Iraq) ئامادەکـراوە. بـە مەبەسـتی پەسـند کردنـی لـە سـەرۆکایەتی ئەنجومەنـی وەزیـران.

3. دروسـتکردنی سیسـتمی ئەلیکترۆنـی تـۆڕی پاراسـتنی خێـزان لەسـەر بنەمـای هـەژاری لـە بەڕێوەبەرایەتـی تـۆڕی پاراسـتنی کۆمەڵایەتـی دهـۆک و جێبەجێکردنـی بەشـێوەی ئەزموونیدواتـر گواسـتنەوەی بـۆ بەڕێوەبەرایەتیەکانـی تـۆڕی پاراسـتنی کۆمەڵایەتی لە شـارەکانی (هەولێر

-سلێمانی- هەڵەبجە -ئیدارەی گەرمیان) و دامەزراندنی سێرڤەری سەرەکی لە دیوانی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بە پاڵپشتی تەکنیکی و دارایی ڕێکخراوی یونسێف.

4. بۆ ڕێگری کردن لە سوودمەندبوونی زیاتر لە جارێک لە بوودجەی گشتی ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری ژمارە (65) لە 2020/7/8 دەرکرد، کە بە فەرمانی ژمارە (5405) لە 2020/9/29 دەرچووەو لە خاڵی سێیەمی ئەم بڕیارە هاتووە کە شایستەبوونی کەسی تۆمارکراو بە داتابەیسی پرۆگرمی بایۆمەتری ملکەچە بۆ پێداچوونەوەو ووردبینی لەبەر ڕۆشنایی یاساو پەیڕەو و ڕێنمایی و بڕیارە پەیوەندیدارەکان.

5. وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی دەستی بە هەماهەنگی کردووە لەگەڵ لیژنەی باڵای جێبەجێ کردنی قۆناغی دووەمی پرۆگرامی بایۆمەتری کە بە فەرمانی ژمارە (4641) لە 2020/8/12 (هاوپێچی ژمارە 18) پێکهاتووە.

6. لیژنەی باڵای بایومەتری بەپێی بڕیاری کۆبونەوەی ژمارە (1)ی ساڵی 2020 لە ڕێکەوتی 2020/9/7 و بەپێی فەرمانی ژمارە 5405 لە 2020/9/29 پێداچوونەوە دەکات بە لیستی ناوی (106839) کەس کە زیاتر لە یەک منحە و ئیمتیازاێک وەردەگرن.

7. بەپێی ئەم برگەیە ئەو کەسانەی کە برگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە، بەپێی یاسا و ڕێنماییەکان سەرەڕای مووچە سوودمەندن لە وەرگرتنی مینحە و ئیمتیازاتی دارایی تر لە بودجەی گشتی لە ناو هەرێم و دەسەڵاتی ئیتیحادی، سەرپشک دەکرێن بە وەرگرتنی تەنها یەکێک لەو مووچە و مینحە و ئیمتیازاتانە کە وەریدەگرن و لێی سوودمەندن.

8. جێبەجێ کردنی قۆناغی دووەمی سیستەمی بایۆمەتری لە میلاک

و خانەنشینی ڕێگر دەبێت لە سوودمەند بوون زیاتر لە جارێک لە بوودجەی گشتی.

9. سەرقاڵبوون بە ئامادەکردنی لیستی دوو مووچەی فەرمانبەرن.

10. تەواوکردنی (99%) پێداچوونەوەی دۆسیەی فەرمانبەران بەم شێوەیەی خوارەوە:

ژ	بەڕێوبەرایەتی گشتی	ژ. گشت دۆسییەکان	ژ. دۆسیەی ووردبینیکراو	ژمارەی زیادەی پلە	ژ. زیادەی سەر مووچە	جیاوازی کۆی مووچە
1	بەریوەبەرایەتی گشتی دیوان	105	103	12	35	2,585,000
2	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاکسازی کۆمەلایەتی	1695	1695	6	90	711,000
3	بەریوەبەرایەتی سندوقی پشتیوانی پرۆژە بچوکەکانی لاوان	155	155	2	27	339,000
4	بەڕێوەبەرایەتی گشتی کار و دەستەبەری کۆمەلایەتی	801	788	13	11	1,761,000
5	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودێری و گەشەپێدانی کۆمەلایەتی/ هەولێر	1015	1015	9	52	3,269,000
6	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودیری گەشەپێدانی کۆمەلایەتی / سلێمانی	1038	1038	19	20	2,405,000
7	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودیری گەشەپێدانی کۆمەلایەتی / دهۆك	662	662	3	35	411,000
8	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودێری و گەشەپێدانی کۆمەلایەتی/ گەرمیان	174	174	5	10	665,000
9	بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودێری و گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی / هەلەبجە	145	145	17	52	1,162,000
	کۆی گشتی	5790	4840	86	332	13,308,000
	ڕێژەی جێبەجێکردن (99%)					

- پشـتیوانی کردنـی دامـەزراوە فـەرمـی و یاسـاییەکانی هـەرێمـی کوردسـتان بـە تایبەتـی پـەرلـەمـان و دیوانـی چاودێـری دارایـی و دەسـتـەی نەزاهـە و داواکاری گشـتی.

قۆنـاغ بـە قۆنـاغ ئاراسـتەی راپـۆرت بـۆ سـەرۆکایەتی پەرلەمانی هەرێمـی کوردسـتان و دیوانـی چاودێـری دارایـی و دەسـتەی نەزاهـە.

- رەخساندنی بواری کار بۆ کەرتی تایبەت:

1. ئامادەکردنـی یاسـای کاری تایبـەت بـە مافـی کرێـکاران پێداچونـەوەی لەلایـەن ئەنجومەنـی شـورا و رەوانەکردنـی بـۆ سـەرۆکایەتی ئەنجومەنـی وەزیـران بـە مەبەسـتی نـاردن و پەسـەندکردنی لـە پەرلەمانـی کوردسـتان.
2. ئامادەکردنـی هەمـواری رێنمـای سـندوقی پشـتیوانی پـرۆژە بچوکەکانـی لاوان بــە زیاتــر خزمەتکردنــی گەنــج و لاوان و گرنگــی دان بەبــوارە جیـاوازەکان و لـە کەرتـی تایبـەت.
3. قۆناغـی کۆتـای لـە داڕشـتنی رەشـنووس یاسـای دەسـتەبەری کرێکاران بـە مەبەسـتی ناردنـی بـۆ ئەنجومەنـی شـورا.

- بەکارخسـتن و ئاراسـتەکردنی توانـای گەنجـان و لاوان بـەرەو بنیاتنانـی کۆمەڵگەیەکـی تەندروسـت و پێشـکەتوو

1. ئامادەکردنـی پلانـی 3 سـاڵ بـۆ دەسـتپێکردنەوەی قـەرزی بچـووک و بـە گەنـج و لاوان بـە پێـی ئـەو داهاتـەی کـە مانگانـە دەگەڕێتـەوە سـەر ئەژمـارە بانکیـەکان کـە مانگانـە خەمڵێنـدراوە بـە یـەک ملیـار دینـار.
2. بەردەوامـی ئەنجامدانـی خولـی بەهێزکردنـی تواناکان و راهێنانی پیشـەیی لـە بـوارە جیـاوازەکان بە پاڵپشـتی دارایـی و هونەری رێکخـراوەکان.
3. دۆزینەوەی هەلّی کار لە رێگای پۆرتاڵی فەرمی بەکارخستن.
4. ئەنجامدانی هەڵمەتی هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگا لە رووی مافی دەستەبەری و گرنگـی کەرتی تایبەت و دەستپێشـخەری لـە دامەزراندنی پرۆژە.

وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان

خزمەتی خانەوادەی شەهیدان و ئەنفالکراوان و کەمئەندامانی سەنگەر و بریندارەکان و قوربانیانی هەڵمەتەکانی جینۆساید و زیندانییە سیاسیەکان، لە کارە بەراهییەکانی حکومەت دەبێت. هەروەها کار دەکەین بۆ پێداچوونەوە بە لیستەکانیان و پاکردنەوەیان لەو ناوانەی بە شێوازی نایاسایی زیادکراون.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لە رووی یاساییەوە (یاسای چاکسازی):

راپۆرتی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان پاش دەرچوونی یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2020 یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان-عێراق، بەشی دووەم ماددەی (2) کە پێکهاتووە لە پێنج برگە بۆ رێکخستنەوەی ماف و ئیمتیازاتەکانی میراتگری کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی کرا و گیراوانی سیاسی.

- جێبەجێکردنی ماددەی (2)، برگەی یەکەم: یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان.

1. دەرچوواندنی پەیرەوی ژمارە (8)ی ساڵی 2020، پەیرەوی دیاریکردنی ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستانی.

2. دەرچوواندنی پەیڕەوی ژمارە (9)ی ساڵی 2020، پەیڕەوی دیاریکردنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان.

3. دەرچوواندنی ڕێنمایی ژمارە (1)ی ساڵی 2021، ڕێنمایی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستانی ژمارە (11)ی ساڵی 2011ی هەموارکراو.

4. دەرچوواندنی ڕێنمایی ژمارە (2)ی ساڵی 2021، ڕێنمایی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان لە هەرێمی کوردستان-عێراق ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو.

5. ئامادەکردنی ڕەشنووسی ڕێنمایی دیاریکردنی مافی بەرکەوتووی چەکی کیمیاوی، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان.

6. ئامادەکردنی ڕەشنووسی ڕێنمایی جێبەجێکردنی یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان-عێراق ژمارە (9)ی ساڵی 2015.

7. ئامادەکردنی ڕەشنووسی ڕێنمایی گواستنەوەی دۆسیەی شەهیدانی هێزەکانی (پێشمەرگە، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ،ئاسایش، دژەتیرۆر) بۆ وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان.

8. ئامادەکردنی ڕەشنووسی ڕێنمایی پلە بەندی مینحەی کەسوکاری شەهیدانی سەنگەر، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان.

9. هەڵوەشاندنەوەی مینحەی (13.282) بەخێوکەر، بەفەرمانی وەزاری ژمارە (48) لە 2020/1/6، کە مانگانە بڕی (996.3150.000) نۆسەد و نەوەد و شەش ملیۆن و سەد و پەنجا هەزار دینار.

- جێبەجێکردنی ماددەی (2)، جێبەجێکردنی بڕگەی دووەم: پاککردنەوە و

هەڵوەشاندنەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو (یاسای ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان).

1. پێکهێنانی لیژنەی وەزارەت بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی بە سەرۆکایەتی وەزیر و ئەندامیەتی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزارەتی شەهیدان، بە فەرمانی وەزاری ژمارە (734) لە 2020/2/24، فەرمانی وەزاری ژمارە (73) لە 2020/9/23.

2. پێکهێنانی سێ لیژنەی لاوەکی لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی (هەولێر،سلێمانی،دهۆک) بە فەرمانی وەزاری ژمارە (30، 31، 32) لە ڕێکەوتی 2020/6/2، بۆ وردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەی شەهیدان و ئەنفالکراوان.

3. پێکهێنانی لیژنەی تاقانەکانی جینۆساید بە فەرمانی وەزاری ژمارە (257) لە ڕێکەوتی 2021/1/28، بۆ ووردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەکانی تاقانەکانی جینۆساید.

4. پێکهێنانی لیژنەی نارازیبوون (سکاڵا) بە فەرمانی وەزاری (1509) لە ڕێکەوتی 2020/9/13، بۆ بڕیاردان لە دۆسیەکانی نارازیبوون (سکاڵا).

5. پێکهێنانی لیژنەی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی بە فەرمانی وەزاری ژمارە (15.06) لە ڕێکەوتی 2020/9/13، بۆ ووردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەکانی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی و ئامادەکردنیان بۆ لیژنەکانی تەندروستی.

6. گەڕانەوەی دۆسیەکانی تۆماری نوێی شەهیدان، بۆ ئەوەی جارێکیتر وردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەکاندا بکرێت لەبەر ڕۆشنایی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو (یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان) بە فەرمانی وەزاری ژمارە (1502) لە 2020/9/13.

7. دروستکردنی فۆرمی زانیاری بۆ وردبینی و پێداچوونەوە بۆ شەهیدانی سەنگەر و جینۆساید و هاوولاتی و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی و تاقانەکانی جینۆساید و چاپکردن و ناردنی بۆ لیژنەکان.

8. سەردانی مەیدانی لیژنەی وەزارەت بۆ لیژنە لاوەکیەکانی (هەولێر، سلێمانی، دهۆک)، بەمەبەستی هەڵسەنگاندنی کارەکانیان.

- جێبەجێکردنی ماددەی (2)، برگەی سێیەم: پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کە بە ناوی زیندانی و گیراوی سیاسی بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (11)ی ساڵی 2011 (یاسای ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستانی)هەموارکراو سوودمەند بوون.

1. بەمەبەستی جێبەجێکردنی برگەی یەکەم ماددەی (5) لە پەیڕەوی ژمارە (4)ی ساڵی 2020 بڕیار درا بە دانانی لیژنەیەک بۆ پاکتاوکردنی دۆسیەی زیندانیکراوان و گیراوان سیاسی.

2. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (43) لە ڕێکەوتی2020/6/30، هەڵپەساردنی تۆماری نوێی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی، ئەنجومەنی دادوەری بە نووسراوی ژمارە (1171) لە ڕێکەوتی 2020/8/31 تۆماری نوێی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی ڕاگرت.

3. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (45) لە ڕێکەوتی 2020/6/30، ڕاسپاردنی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری زیندانییە سیاسییەکان و بانکی زانیاری وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان بۆ هەماهەنگیکردن لەگەڵ لیژنەی باڵای بایۆمەتری و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری لە ئەنجوومەنی وەزیران بۆ بایۆمەتری و بەئەلیکترۆنیکردنی لیستەکانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی.

4. ناردنی لیستی ناوی (984) زیندانی سیاسی بۆ سەرۆکایەتی

ئەنجومەنـی وەزیـران بـە نووسـراوی ژمـارە (57) لـە 2021/3/17، بـۆ ئـەوەی لـە ڕێـگای نوێنەرایەتـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان لـە بەغـدا ئاراسـتەی لایەنـە پەیوەندیدارەکانـی حکومەتـی فیـدراڵ بکرێـت بەمەبەسـتی پشتراسـتکردنەوەی بەڵگەنامەکانـی گیرانیـان و دڵنیابـوون لـەوەی کـە هیـچ مووچەیەکـی تریـان نیـە، تـا لـە دوای تەواوبوونـی مـاوەی (10) سـاڵی مینحەکەیـان، مینحـەی مانگانەیـان بـۆ ببەسـترێتەوە.

- جێبەجێکردنـی مـاددەی (2)، بـۆ جێبەجێکردنـی بڕگـەی چـوارەم: لـە کاتی مردنـی زینـدانیکـراو و گیـراوی سیاسـی، بـە پێـی یاسـای خانەنشـینی بەرکار لـە هەرێمـی کوردسـتان مامەڵـە لەگـەڵ میراتگرەکانیـان دەکرێت.

بەڕێوەبەرایەتـی کاروبـاری زیندانیە سیاسـیەکان ڕاسـپێردراوە کاری پێویسـت ئەنجامبـدات لەکاتـی مردنـی زیندانیکـراو و گیـراوی سیاسـی بەپێـی یاسـای خانەنشـینی بـەرکار لـە هەرێمـی کوردسـتان مامەڵـە لەگـەڵ میراتگرەکانیـان دەکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە وەزارەتـی دارایـی و ئابووری ڕێنمایـی دارایی ژمارە (19)ی 2020، بـۆ میراتگرانـی زیندانیـکـراو و گیـراوی سیاسـی دەرچووانـدووە.

بـۆ جێبەجێکردنـی بڕگەی پێنجەم: ڕێکخستنەوەی لەئەسـتۆگرتنی حکومەت بـۆ خەرجیـی چارەسـەری تەندروسـتی و خوێندنـی کـوڕ و کـچ و هاوسـەری شـەهید کـە هاوسـەرگیری نەکردۆتـەوە لـە قوتابخانـە و پەیمانـگا و زانکـۆ حکومـی و ئەهلیـەکان لەنـاو هەرێمـدا، دەستنیشـانکردنی مەرجەکانی شایسـتە بـوون لەبـەر ڕۆشـنایی بڕگـەی (دووەم) لـە مـاددەی (7) لـە یاسـای ژمـارە (9)ی سـاڵی 2007 (یاسـای مـاف و ئیمتیازاتـی کەسـوکاری شـەهیدان و ئەنفالکـراوەکان لـە هەرێمـی کوردسـتان).

1. بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ وەزارەتـی دارایـی ئابـووری دەرچوواندنـی ڕێنمایی دارایـی ژمـارە (23)ی سـاڵی 2020 خزمەتگـوزاری خوێنـدن و تەندروسـتی کـەس و کاری شـەهیدان و ئەنفالکـراوان و زیندانیانـی سیاسـی.

2. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (44) لە ڕێکەوتی 2020/6/30 ڕاسپاردنی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خزمەتگوزارییەکان و بانکی زانیاری لە دیوانی وەزارەتمان کە بەردەوام زانیاری تەواو و باوەڕپێکراو ئامادەبکەن لەبارەی کەس و کاری شەهیدان، بەپێی تەمەن و قۆناغی خوێندن، تاکو لەنێوان وەزارەتە پەیوەندیدارەکان هەماهەنگی بکرێت و پلانی ساڵانەی پێویست بۆ خەرجییەکانی خزمەتگوزاری دابڕێژرێت.

3. دانانی سێرڤەر و بەستنەوەی بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەکان بەیەکەوە لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ بە ئەلیکترۆنی کردنی زانیاریەکانی شەهیدان و زیندانیانی سیاسی، بەمەبەستی ڕێکخستن و بەدواداچوونی خەرجییەکانی خوێندن.

پێداچوونەوە و وردبینیکردنی دۆسیەکان:

لە ژێر راسپاردەی سەرۆکی حکومەت و ئەنجومەنی وەزیران، بە پشت بەستن بە کارنامەی کابینەی نۆیەم و جێبەجێکردنی بەشی دووەمی ماددەی (2)ی یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2020 یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان-عێراق، وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان تا 2021/4/1 بەو ژمارانە وردبینی دۆسییەکانی شەهید و زیندانیانی سیاسی و تاقانەی جینۆساید و بەرکەووتوانی چەکی کیمیاوی کرد:

ژ	شوێن	جۆری دۆسیە	ژمارەی دۆسیە	ژ. دۆسیەی وردبینیکراو
1	بەڕێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەولێر	شەهیدی سەنگەر	13,465	780
		شەهیدی جینۆساید	3,026	420
		شەهیدی هاووڵاتی	8,458	460
2	بەڕێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی سلێمانی	شەهیدی سەنگەر	17,695	873
		شەهیدی جینۆساید	7,826	0
		شەهیدی هاووڵاتی	8,762	2,140
3	بەڕێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی دهۆک	شەهیدی سەنگەر	6,415	607
		شەهیدی جینۆساید	778	520
		شەهیدی هاووڵاتی	3,908	474
4	لیژنەی ووردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەی زیندانیکرا و گیراوی سیاسی	زیندانیکرا و گیراوی سیاسی	23,769	650
5	لیژنەی تێڕوانینی نارازیبوون (سکاڵا)ی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان	سکاڵا	967	822
6	لیژنەی ووردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەی تاقانەکانی جینۆساید	تاقانەی جینۆساید	361	361
7	لیژنەی وردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی	بەرکەووتوانی چەکی کیمیاوی	9,202	0
8	وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەکان	فەرمانبەران	1.359	1,359

وەزارەتی داد

کار دەکەین بۆ سەروەرکردنی یاسا و ڕێزگرتن لە سەربەخۆیی دەسەڵاتی دادوەری و نابێ لە کوردستاندا کەس لە سەرووی یاسا بێت. هیچ کەسێك ڕێگەی پێنادرێت بە هۆی پێگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و حزبی لە دەست یاسا رابکات و خۆی لە دەرەوەی یاسا ببینێتەوە، هەروەها کاری جدی دەکەین بۆ کۆنترۆڵکردنی دیاردەی بڵاوبوونەوەی چەك لە ناو کۆمەڵگەکەماندا.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

هەنگاوەکانی جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی ژمارە (2) ساڵی 2020:

لەماوەی جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی، لە کۆی (4148) دۆسیەی فەرمانبەرانی هەمیشەیی وەزارەتی داد، تاکو ئێستا (3556) دۆسیە وردبینی کراون. لە نێویاندا:

1. ژمارەی زیادەی پلە (64) دۆسیە هەبووە.
2. ژمارەی زیادەی سەر مووچە (53) دۆسیە هەبووە.
3. ئەژمێری بانکی بۆ (2369) فەرمانبەري هەمیشەیی و گرێبەست کراوەتەوە و (2177) فەرمانبەر ماوە.
4. لیژنەکان بەردەوامن لە وردبینی کردن.

تێبینی: ئەو جیاوازیەی ژمارەی فەرمانبەران لە نێوان ژمارەی دۆسیەکان و ئەژمێری بانکی دا هەیە، ئەو فەرمانبەرانەن کە گرێبەستن.

ژ	سەرۆکایەتی یان بەڕێوەبەرایەتی گشتی	ژ. گشت دۆسیەکان	ژ. دۆسیەی وردبینیکراو	ژمارەی زیادەی پلە	ژ. زیادەی سەرمووچە	جیاوازی کۆی مووچە	تێبینی
1.	دیوانی وەزارەت/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی داد	189	188	7	0		ئەمە دوا زانیاری نییە کارکردن بەردەوامە
2.	ئەنجومەنی شورا	62	62	0	0	0	
3.	سەرۆکایەتی دەستەی سەرپەرشتیاری دادی	58	58	2	36	949.000	
4.	سەرۆکایەتی داواکاریی گشتی	498	498	21	0		
5.	پەیمانگەی دادوەری	25	25	5	0	250.000	
6.	بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمارکردنی خانووبەرە	1564	1564	15	0		
7.	بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگە دادییەکان	1752	1161	14	17	4.894.000	
	کۆی گشتی	**4148**	**3556**	**64**	**53**		

فۆرمی زانیاری کردنەوەی ئەژماری بانك وەزارەتی داد:

ژ	سەرۆکایەتی یان بەڕێوەبەرایەتی گشتی	ژ. گشتی فەرمانبەران	ژ. فەرمانبەری هەژمێربۆکراو	تێبینی
.1	دیوانی وەزارەت/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی داد	221	221	0
.2	ئەنجومەنی شورا	71	71	0
.3	سەرۆکایەتی دەستەی سەرپەرشتیاری دادی	62	62	0
.4	سەرۆکایەتی داواکاریی گشتی	544	448	96 فەرمانبەر ماوە
.5	پەیمانگەی دادوەری	25	25	0
.6	بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمارکردنی خانووبەرە	1665	466	1199 فەرمانبەر ماوە
.7	بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگە دادییەکان	1958	1076	882 فەرمانبەر ماوە
	کۆی گشتی	**4546**	**2369**	**2177**

وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی

پێداگری لەو پێکەوە ژیانە ئاشتیانەی نێوان پێکهاتە نەتەوەیی و ئایینیەکانی ناو هەرێمی کوردستان لە کورد و تورکمان و کلدان و ئاشوری و سریانی و ئەرمەنی و عەرەب و موسولمان و ئێزدی و مەسیحی وکاکە یی و مەندایی و زەردەشتی دەکەینەوە و ئەو تایبەتمەندییەی هەرێم دەپارێزین و بەهێزتری دەکەین.

پێداگری لە سەر چەسپاندن و بەهێزکردنی بنەما دیموکراسییەکان و ئازادیی و یەکسانی و دەستخستنی زانیاری بە پێی یاسا بۆ هاووڵاتیانی هەرێم دەکەینەوە و بەرگریکاری مافەکانیان دەبین و دژی هەر دەمارگیری و توندڕۆییەکی تایفی و ئایینی و ڕەگەزی و حیزبی دەوەستینەوە.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لە بواری چاکسازی:

1. جێبەجێ کردنی بڕیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (33)ی ساڵی 2020 کە تایبەت بوو بە تەرشیق کردنی هەیکەلی وەزراەتەکان بەشێوەیەک کە بگونجێت لەگەڵ بارودۆخی دارایی ئەمڕۆی کوردستان.
2. ئامادەکردنی کردنی پڕۆژەیەک بە مەبەستی وەرگرتنی ڕەزامەندی لە سەر بەئەلیکترۆنی کردنی (سیستەمی کارگێری) و (موڵکەکانی ئەوقاف) و (بانگ لە هەرێمی کوردستان) کە
3. کردنەوەی بەشێک لە دیوانی وەزارەت کە ڕاستەوخۆ سەر بە

نووسینگەی وەزیرە بۆ بەدواداچوونی ئەو سکاڵا و سکاڵای ئەلیکترۆنی و پێشنیار و ڕەخنانەی کە لەلایەن هاووڵاتیانەوە ئاراستەی وەزارەت دەکرێت بۆ ئەوەی ببێتە پردێک لە نێوان هاووڵاتیان و وەزارەتی ئەوقاف.

4. بەمەبەستی جێبەجێ کردنی ناوەڕۆکی یاسای چاکسازی ژمارە (2)ی ساڵی 2020 تایبەت بە چاکسازی لە دەرماڵە و مووچە و ئیمتیازەکان، دەرکردنی فەرمانێک بۆ مەبەستی پێکهێنانی چەند لیژنەیەکی لاوەکی لەسەرجەم بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکان و بەڕێوەبەرایەتی ئەوقافی شارەکان بۆ بەدواداچوونەوە و دەستنیشان کردنی ئەو کەسانەی کە ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە و ڕەوانەکردنی دۆسیەکان بۆ لیژنەی تایبەتمەند لە چاودێری دارایی.

5. پێداچوونەوە بە لیستی ناوی ئەو فەرمانبەرانەی کە لە سیستمی بایۆمەتری دووجار و یان زیاتر ناویان هاتۆتەوە کە بە نووسراوی وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (12) لە (2021/1/7) هاتووە، تاوەکو ئێستا نزیکەی (95%)ی کارەکان تەواو بوون.

6. لەسەر بڕیاری وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ کردنەوەی ئەژماری بانکی بۆ تەواوی فەرمانبەرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەو مەبەستە وەزارەتی ئەوقاف بە گشتاندنێک ئاگاداری سەرجەم فەرمانگەکانی سنوری وەزارەتیان کردەوە، لە ماوەیەکی کورتدا زۆربەی فەرمانبەرانمان سەردانی بانکەکانی سنوری خۆیان کرد بۆ کردنەوەی ئەژمێری بانکی تایبەت بەخۆیان.

خشتەی پێداچوونەوەی دۆسییەی فەرمانبەرانی وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئایینی

ژ	بەڕێوبەرایەتی گشتی	ژ. گشت دۆسییەکان	ژ. دۆسیەی ووردبینیکراو	ژ. زیادەی پلە	ژ.زیادەی سەر مووچە	جیاوازی کۆی مووچە / دینار
1	بەڕێوەبەرایەتی گشتی کارگێڕی و دارایی	211	211	9	2	2319000
2	بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی/ هەولێر	6711	6711	97	214	885700
3	بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی/سلێمانی	3071	3071	3	3	40000
4	بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی/دهۆك	1665	1665	-	3	252000
5	بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی/هەڵەبجە	300	300	-	-	-
6	بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی/گەرمیان	327	327	-	-	-
7	بەڕێوەبەرایەتی گشتی حەج و عومرە	68	68	2	1	1006000
8	بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری مەسیحییەکان	124	124	2	2	174000
9	بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری ئێزدییەکان	33	33	-	-	-
	کۆی گشتی	12510	12510	113	220	12648000 دوازدە ملیۆن و شەسەد و چلو هەشت هەزار دینار

لەبواری حەج و عومرە:

1. سازکردنی یەکەمین دیداری گەشەپێدانی پرۆسەی حەج و عەمرە دەرکردنی (13) راسپاردە بەمەبەستی زیاتر دادپەروەری و خزمەتکردنی حاجیان و عومرەکاران.

2. دەست پێکردنەوەی گەشتی عومرە بۆ هاوولاتیانی کوردستان، دوای ڕاگرتنی بەهۆی پەتای کۆرۆنا بە کۆمەڵێک ڕێنمایی خۆپارێزی و بڕیاری نوێ بۆ کارئاسانی و کەمکردنەوەی ڕۆتین.

3. ئامادەکردنی ڕەشنووسێک بە مەبەستی بە ئەلیکترۆنیکردنی پرۆسەی ئەنجامدانی گەشتی عومرە، کە دەبێتە هۆی بەرجەستەکردنی شەفافیەت و کارئاسانی زیاتر بۆ عومرەکارانی هەرێم.

لە بواری یاسایی:

1. ئامادەکرنی رەشنوسێک بە مەبەستی هەمواری یاسایی وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی

2. دەرکردنی ڕێنمایی نوێ بۆ سەرپەرشتی و کردنەوەی حوجرەی فەقێیان لە هەرێمی کوردستان کە مەڵبەندێکی گرنگە بۆ پێگەیاندنی مامۆستایانی ئایینی لە هەرێمی کوردستان.

3. ڕێکخستنەوە و هەموارکردنەوەی ڕێنماییەکانی تایبەت بە سەرپەرشتی و کردنەوەی بنکەی فێرکردن و لە بەرکردنی قورئانی پیرۆز لە هەرێمی کوردستان.

4. هەموارکردنەوەی ڕێنماییەکانی دروست کردنی مزگەوت لە هەرێمی کوردستان،

5. ئامادەکردنی پرۆژەی تایبەت بە کردنەوەی پەیمانگایەکی پێگەیاندنی مامۆستایانی ئایینی (پێش نوێژ و وتارخوێن) بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا.

6. ئامادەکردنی رەشنوسێک بە مەبەستی گرنگیدان بە شوێنە ئایینەکان و کردنەوەی بەڕێوەبەرایەتەکی تایبەت بە شوێنەوارە ئاینییەکان لە دیوانی وەزارەت.

7. هەمـوار کردنـەوەی سیسـتمی متەوەلـی و سەرپەرشـتیاری وەقفـە مولحەقـەکان تایبـەت لـە خاڵـی دارایـی و گونجانـدن لـە گـەڵ واقعـی ئێسـتای کوردسـتان، ئێسـتا لـە پەرلەمانـی کوردسـتانە و خوێندنـەوەی یەکەمـی بـۆ کـراوە.

8. ئامادەکردنـی رەشنووسـی پـڕۆژە یاسـای سـندوقی زەکات لـە هەرێمـی کوردسـتان.

لەبواری موڵکە وەقفییەکان:

1. پێداچوونـەوە بـە کرێـی مۆڵکەکانـی ئەوقـاف وگونجاندنـی لەگـەڵ بـازار و جەخـت کردنـەوە لـە کرێـی ساڵانە لـە کات و ساتی خـۆی.

2. گـەڕان و بەدواداچـوون بـۆ دۆزینـەوە و ڕێکخسـتنەوەی تـەواوی موڵکـە وەقفییەکانـی وەزارەت و بەئەلیکترۆنـی کردنیـان.

3. ئامادەکردنـی ڕەشنووسـێک بـۆ ئەنجامدانـی کۆنفرانسـێکی تایبـەت بـە موڵکـە وەقفییەکانـی وەزارەت لـە ڕووی چاکسـازی و زیادکردنـی داهـات و ئەنجامدانـی وەبەرهێنـان لـە موڵکەکانمـان.

4. هـەر موڵکێکـی ئەوقـاف فۆرمێکـی تـازەی بۆ دروسـتکراوە و لەسیسـتمێکی ئۆنلایـن داخـل کراون، و لـە ئایندەیەکی نزیـک ئـەم بەرنامەیـە دەکەوێتـە بواری جێبەجێ کردن. ئەمەش هەنگاوێکە بۆ بەرجەسـتەکردنی شـەفافییەت لـە داهاتـی موڵکـە وەقفییەکانی وەزارەت و کەمکردنـەوەی رۆتین.

لەبواری ڕێنمایی و هوشیاری

1. بەمەبەسـتی یەکخسـتنەوە و ڕێکخسـتنی وتـاری هەینـی لـەم فەوزایـەی کـە هەبـووە بۆردێکـی وتـاری هەینـی پێکهێنـرا بـۆ جەخـت کردنـەوە لـە پەیڕەوکـردن و پابەندبـوون بـە بڕیـارەکان بـۆرد.

2. شـاندکردنی ژمارەیـەک مامۆسـتای ئایینـی بـۆ وڵاتـی میسـر بـە مەبەسـتی

بەشداری کردن لە خولێکی پەرەپێدانی توانای مرۆی و زانستە شەرعییەکان.

3. ئامادەکردن و دانانی ڕێنمایی نوێ بۆ ماموستایانی ئایینی خۆبەخش ئەوانەی گۆتاری هەینی دەخوێنن.

4. کردنەوەی خولێکی پەرەپێدانی تواناسازی لە سەرجەم پارێزگاکانی هەرێم بۆ ماموستایانی ئایینی کە تایبەت بوو بە بە هێز کردنی توانای مرۆیی و زانستی سەردەم وەک کۆمپوتەر و ئینتەرنێت ئینگلیزی لە زانکۆکانی (جیهان) لە سلێمانی و دهۆک و هەولێر.

5. سەرپەرشتی کردنی پابەندبوونی ماموستایانی ئایینی بە ڕێنمایی و ڕێکارە تەندروستییەکان و داخستنی دەرگای مزگەوت و شوێنە ئایینییەکانی بەهۆی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا.

6. قەدەغەکردنی سەرجەم بۆنە و مەراسیمە ئایینییەکان ئەوانە کە دەبنە هۆی قەرەباڵغی و کۆبوونەوە و هاوولاتیان بەتایبەتی پرسە.

7. دەرچوونی خولی شەشەمی پەیمانگەی کوردستان بۆ پێش نوێژ و وتارخوێنانی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی، کە ئەم پەیمانگایە تایبەت بە بەهێزکردنی توانای ماموستایانی ئایینی وتاربێژ و دژایەتی کردنی بیری توندڕەوی و بۆ هەر خولێک (45) ڕۆژ دەخایەنێت.

8. دروست کردن و تۆمارکردنی ژمارەیەک کورتە ڤیدیۆ لایەن ماموستایانی ئاینی تایبەت بە تاک پارێزی و هوشیارکردنەوەی هاوولاتیان لە کوشندەیی ڤایروسی کۆرونا لە رووی شەرعییەوە.

9. کردنەوەی رووی پەیوەندی و هەماهەنگی لەگەڵ دیوانی وەقفی سوننی لە بەغدا و وڵاتی میسر و ئیمارات بۆ سوود وەرگرتن لە ئەزموونی ئەو وڵاتانە لەڕووی تواناسازی ماموستایانی ئایینی و فەرمانبەران.

10. نووسینەوەی ڕەشنوس و لێکتێگەیشتن لەگەڵ مەشیەخەی ئەزهەر لە وڵاتی میسر بەمەبەستی کردنەوەی خولی جیاجیا لەبواری خوێندنی باڵا.

11. هاندانی مامۆستایانی ئایینی ئیسلامی بۆ مەبەستی بەدەستهێنانی بڕوانامەی باڵا.

لەبواری ئەندازە و ئاوەدانکردنەوە

1. ئامادەکردنی دیزاینێکی نوێ بۆ مزگەوتەکانی هەرێمی کوردستان بە شێوازێک کە لە ڕووی تەلارسازی مۆرکێکی کوردەواری نیشان بدات.

2. ئەنجامدنی پێشبڕکێیەکی تەلارسازی بۆ مەبەستی دەستنیشانکردنی دیزاینی نوێی مزگەوتەکان لە هەرێمی کوردستان کە تێیدا چەندین کۆمپانیا و کەسانی شارەزا لە بوارەکانی تەلارسازی، دەرئەنجام دیزایینێک دەستنیشانکراوە کە مۆرکی کوردایەتی پێوە دیارە.

3. لەسەر ڕاسپاردەی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، دەستکرا بە نۆژەنکردنەوەی ئارامگە و مەزاری (سوڵتان موزەفەرەددین) بۆ مەبەستی گرنگیدان بە شوێنەوارە ئایینییە مێژووییەکان. هەروەها لەسەر ڕاسپاردەی (مەسرور بارزانی) سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بڕیاردرا بە نۆژەنکردنەوەی مزگەوتی گەورەی سلێمانی.

وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن

چاکسازی:

بەمەبەستی جێبەجێکردنی ناوەڕۆکی یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 2020 و هەنگاوەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی بە پێی پەیڕەوی پەسەندکراوی یاسای چاکسازی ژمار (4) ی ساڵی 2020 بەم شێوەیەی خوارەوە:

- وردبینی لەم دۆسیەی فەرمانبەران:

ژ	ناوی فەرمانگە	ژ فەرمانبەران	ژ دۆسیەی ووردبین کراو	ژ دۆسیەی ووردبین نەکراوە
1	بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان	156	156	0
2	بەڕێوەبەرایەتی پۆستە و گەیاندنی راپەرین	118	118	0
3	بەڕێوەبەرایەتی گەیاندنی هەولێر	256	256	0
4	ب. پۆستە و گەیاندنی هەڵەبجە	77	77	0
5	بەڕێوەبەرایەتی پۆستە و گەیاندنی گەرمیان	221	221	0
6	بەڕێوەبەرایەتی گشتی گواستنەوە	694	692	2
7	بەڕێوەبەرایەتی پۆستە و گەیاندنی دهۆک	323	323	0
8	فرۆکەخانەی سلێمانی	526	526	0
9	فرۆکەخانەی هەولێر	529	528	1
10	بەڕێوبەرایەتی پۆستەی هەولێر	1194	1160	34

11	ب. گشتی کەشناسی	297	295	2
12	بەڕێوەبەرایەتی پۆستە و گەیاندنی سلێمانی	699	699	0
	کۆی گشتی	5090	5051	39
	جیاوازی وگۆڕانکاری لە مووچە	50, 748, 750		

تێبینی: ئەو دۆسیانەی کە ووربینی نەکراون بریتین لە پلە تایبەت و ئەو دۆسیانەی کە لە دیوانی وەزارەتن بۆ مەبەستی پێداچوونەوە بە مووچەکانیان.

ژ	بەڕێوەبەرایەتی گشتی	ژ.گشت.فەرمانبەران	چەند فەرمانبەر هەژمێری بانکی بۆکراوە
1	بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان	158	129
2	فرۆکەخانەی نێودەولەتی أربیل	529	529
3	فرۆکەخانەی نێودەولەتی سلێمانی	526	526
4	بەڕێوەبەرایەتی گشتی گواستنەوە	695	150
5	بەڕێوەبەرایەتی گشتی کەشناسی	297	217
6	ب. گشتی پۆستە و گەیاندن	2805	1704
	کۆی گشتی	5010	3255

- فۆرمی زانیاری کردنەوەی ئەژماری بانکی:

دەربارەی کۆمپانیاکانی بواری گەیاندن و دادگاییکردنیان:

1. تاوەکو ئێستا 11 کۆمپانیا دراونەتە دادگا و دۆسیەی تایبەتیان بۆکراوەتەوە لە دادگاکانی هەرێمی کوردستان و بریکارنامەی تایبەتی وەزیر دراوەتە مافپەروە و پارێزەری تایبەت بە دۆسیەکان.
2. ئەو کۆمپانیایانەی ئامادەن بۆ دادگا ژمارەیان 10 کۆمپانیایە ئێستا لای مافپەروەرانی وەزارەتەوە لە ئامادەکردندان بۆ بەرزکردنەوەی داوای یاسایی لەسەریان.

3. ژمارەی ئەو کۆمپانیایانە لە دوای ئاگادارکردنەوەیان پابەندی شایستەداراییەکان بوون ژمارەیان 21 کۆمپانیایە.

4. (4) داوای یاسایی بڕیاری کۆتایی پێدەرچووە لە بەرژەوەندی وەزارەت کۆتایی هاتووە.

5. لە دوای ئەوەی لە مانگی مایسی 2020 ئاگاداری کۆمپانیاکان کراوەتەوە زیاتر لە (3.000.000.000) وەک شایستەی داراییان داوە بە حکومەت و وەزارەت.

6. سێ کۆمپانیا بڕیای هەڵوەشاندنەوەیان بۆ دەرکراوە بەهۆی پابەندنەبوونیان.

7. ئەو کۆمپانیایانە ئێستا هەموارکردنەوەیان بۆ دەکرێت بریتین لە ٤ کۆمپانیا دوو لەمانە لە فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی ئەربیلن و دووەکەی تریان کۆمپانیای بواری گەیاندنن و هێلی ئەنتەرنێتی میری دابەش دەکەن، لە کۆتاییدا لە بەرژەوەندی حکومەت تەواو دەبن.

دەربارەی چاکسازی وەزارەت:

1. لەسەرەتادا 19 لێژنەی وەزاری پێکهێنرا لەسەر ئاستی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان.

3. تاوەکو ئێستا لە کۆی دۆسیەی 5090 فەرمانبەری وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن 5051 دۆسیە وردبینی تێدا کراوە واتە لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان لە داهاتوویەکی نزیک لەسەر ئاستی لێژنەی باڵای وەزارەت ووردبینی تێدا دەکرێت.

پڕۆژەی (ستی پاس)

1. لێژنەیەک پێکهێنرا بەفەرمانی وەزاری ژمارە (3129) لە ڕێکەوتی 2020/12/24 سەبارەت بە چارەسەرکردنی کێشەی پڕۆژەی (ستی پاس).
2. چەند کۆبوونەوەیەک ئەنجام دران لە نێوان لێژنەکە و لێژنەی سەرپەرشتیاری پڕۆژەکە و نوێنەری کۆمپانیا، سەبارەت بەدۆزینەوەی ڕێگاچارەی گونجاو.
3. لە ساڵی (2015) دیزاینەکە ڕادەستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گواستنەوە کراوە، بە هەندێ کەم و کوڕیەوە.
4. ئێستا لێژنەکە لە گفتوگۆدایە لەگەڵ کۆمپانیای جێبەجێکار بە مەبەستی چارەسەرکردنی گرفتەکان و کۆتاییهێنان بەدیزاینەکە و ئامادەکردنی بۆ ئەوەی بچێتە بواری جێبەجێکردن و تەندەرین.

پڕۆژەی (فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی دهۆک)

1. بە پێی هەردوو فەرمانی وەزاری ژمارە (131) لە ڕێکەوتی 2020/9/16 و ژمارە (2394/2) لە ڕێکەوتی 2020/11/3، سەبارەت بە پێکهێنانی لێژنەیەک بە مەبەستی بەدواداچوون و دراسەت و سەرپەرشتیکردنی پڕۆژەی دروستکردنی فڕۆکەخانەی دهۆک. لە ڕێکەوتی 2020/12/9 لێژنەکە سەردانی مەیدانی پڕۆژەکەی کرد لە شاری دهۆک، لەگەڵ ستافی سەرپەرشتیار کۆبوونەوەیەکی ئەنجامدا، سەبارەت بە بەرەوپێشچوونی پڕۆژەکە.
2. دوای بینینی شوێنەکە ڕوونبووەوە کەوا نزیکەی 8% جێبەجێ کراوە، بەڵام ئێستا لەبەر نەبوونی بوودجە کارەکان وەستاوە، کۆمپانیای جێبەجێکار (جنگیز – ماکوێڵ) کارەکانی خۆی وەستاندوە شوێنی کاکردنی بەجێ هێشتووە.

پڕۆژەی (دروستکردنی تێرمینالی نێودەڵەتی بارهەڵگری هەولێر)

1. لە ڕێکەوتی 2020/1/19 بە فەرمانی ژمارە 59 بە مۆڵەتی ژمارە (14) کۆمپانیا ڕەزامەندی دەستەی وەبەرهێنانی بەدەست هێناوە بۆ پڕۆژەی تێرمینالی نێودەولەتی بارهەڵگر لە سەرزەوی 189 دۆنم لە نزیک فرۆکەخانەی نێودەولەتی هەولێر.
2. لە ڕێکەوتی 2017/4/27 چەسپانی سنوور بۆ پڕۆژەکە ئەنجام دراوە لەلایەن وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزارەوە بە ژمارە 5480/10 بە کۆنووس جێبەجێ کراوە .
3. لە ڕێکەوتی 2019/8/21 بە ژمارە 1498ی لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی گواستنەوە، پڕۆژەی دروستکردنی تێرمینالی نێودەڵەتی بارهەڵگری هەولێر، بۆ وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن هاتووە بەڵام ڕاستە لە پێشووتر ئەم پڕۆژەیە بە وەبەرهێنان ڕەزامەندی لەسەر دراوە، بەڵام وەزارتی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن کاری لەسەر ئەوە کرد پڕۆژەکە لەلایەن وەزارەت بە شێوەی هاوبەشی حکومەت و کەرتی تایبەت p.p.p واتە وەزارەت ڕێژەیەکی زۆر لەم پڕۆژەیە وەربگرێت بۆ زیادکردنی داهات.
4. لە ڕێکەوتی 2020/10/12 بە فەرمانی ژمارە (2190) لیژنەیەکی فراوان پێکهێنرا لەو وەزارەت و لایەنانە ی پەیوەندیان بە بابەتەکەوەهەیە بەهۆی فراوانی پڕۆژەکە و خەرجکردنی گوژمەی 70 ملیۆن دۆلار لە پڕۆژەکە، وە دواتر توانرا ڕەشنووسێکی گرێبەست ئامادەبکرێت و ڕێژەی 35% دیاری کرا کە بدرێت بە وەزارەت و حکومەت ئەمەش دەبێتە هۆی زیادبوونی داهات.

هەمواری گرێبەستی کۆمپانیای تارین و IQ network:

بە هەماهەنگی نوسینگەی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و گفتوگۆکردن لە سەر هەمواركردنەوەی هەردوو گرێبەستی كۆمپانیای Tarin وIQ Networks بۆ دابەش كردنی ئەنتەرنێتی میری بۆ داموو دەزگاكانی حكومەت لە هەرێمی كوردستان لە رێكەوتی 26/4/2021 واژوو لە سەر هەموار ی هەردوو گرێبەستی كۆمپانیاكە كرا بە:

ا. دابەزاندنی كرێی مانگانە كە حكومەت دەیدات بە هەردوو كۆمپانیا بەبڕی 161,000,000 سەد و شەست و یەک ملیۆن دینار بۆ هەر مانگێک.

ب. هەردوو كۆمپانیا بوون بە یەک جۆر گرێبەست و زیادكدنی باندی كە تارین دەیدات بە حكومەت لە 10 گێگا بایت بۆ 14 گێگا بایت لە چركەیەكدا.

ج- درێژ كردنەوەوەی گرێبەستی تارین لە چوار ساڵ و نیو بۆ سێزدە ساڵ.

خزمەتگوزاری پۆستە:

- پەیڕەوكردنی دواین سیستەمی ئاڵوگۆری پۆستە لە ریگای پرۆژەی پۆست كۆد كە بە هۆی قەیرانی دارایی ڕاگیراوە بەڵام بە گشتی 60% پرۆژەكە لە هەر سێ پارێزگای هەولێر و سلیمانی و دهۆک تەواو كراوە بە سێ گرێبەستی جیاواز.
- ڕێكخستنەوەی كۆمپانیەكانی بواری پۆستە لە كەرتی تایبەت بەرێگای پێكهێنانی لیژنەیەک لەلایەن وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن بە فەرمانی ژمارە (2755) لە بۆ پێداچوونەوە و ڕێكخستنەوەیان لە هەرێمی كوردستان.

زیادکردنی داهات:

1. وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن داوا لە کۆمپانیاکانی مۆبایل و کۆمپانیاکانی ئینتەرنێت دەکات باجەکانیان بدەن، لەوانە باجی فرۆشتن (20٪) و پێدانی پارەی پێویست و پابەندە داراییەکان لەماوەی نیوەی یەکەمی ساڵی 2021 و تۆمارکردنی داهاتی کۆتایی بۆ حسابی خەزێنەی گشتی کەمینە و لەکاتی پێنەدانەوەی مۆڵەتی کاری ئەو کۆمپانیایە هەڵوەشێتەوە .

2. وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن کۆمپانیاکانی مۆبایل و ئینتەرنێت پابەند دەکات بەپێدانی بەهای بەدەستهێنانی مۆڵەتی کارکردن بۆ دابەشکردنی ئینتەرنێت بە 13%. لەبەهای بەدەستهێنانی مۆڵەتی کارکردن کە لەحکومەتی فیدراڵدا دیاریکراوە و بەپێی رووبەری جوگرافی.

فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی (أربیل)

دوای پێداچوونەوە بە گرێبەرستی کۆمپانیاکان و خزمەتگوزاری فڕۆکەخانە و وێرای هەڵوەشاندنەوەی هەندێک گرێبەست، دەستکرا بە کەمکردنەوەی خەرجی و زیادکردنی داهات لە فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی (اربیل) بەم شێوەیە:

کۆی گشتی	$1, 876, 910	$744, 880	بەنزیکەیی رێژەی (40%) لە خەرجییەکان کەم کراوەتەوە

فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی سلێمانی:

سەبارەت بە پرۆژەکانی فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی سلێمانی ئەم پرۆژانەی خوارەوە ئەنجام دراوە:

1. توانراوە چاکسازی لە چەندین بەشی تێرمیناڵ و بەشەکانی تری کە

پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە گەشتیارانەوە هەبووە بە بڕی 270,540,000 دۆلار کاری چاکسازی بکرێت.

2. پرۆژەی دروستکردنی ڕێگاکانی فڕۆکەخانە M3 M4 بە گوێرەی ماستەرپلان کە بەهۆی قەیرانی دارایی پێشتر کارەکانی ڕاگیرا بوو دەست بەکارکردن لە پرۆژەکە کرایەوە. بەڵام بەهۆی خەرج نەکردنی تەواوی شایستە داراییەکان لەلایەن پارێزگاری سلێمانی پرۆژەکە تا ئێستا تەواو نەکراوە بڕی پارەکە کە پێویستە بۆ کۆمپانیا خەرج بکرێ (2,035,127,000) ملیار دینار لە 80% کارەکانی تەواو بووە.

3. بۆ نوسینگەی کەشناسی بەبڕی (2 ,85,326) دۆلار پرۆژەی کڕین و دانانی سیستمی AWOS بە هۆکاری ڕاگرتنی دەسەڵاتی خەرج کردنی 50% داهاتی فڕۆکەخانە کارەکە ڕاوەستاوە وە داوای ڕەزامەندی لە وەزارەت کراوە بۆ تەرخان کردنی ئەو بڕە پارەیە.

بارهەڵگرەکان لە دەروازە سنووریەکان

1. ژمارەی بارهەڵگرەکان لە دەروازە سنوورییەکانی ئیبراهیم خەلیل و باشماخ و حاجی ئۆمەران و پەروێزخان و بریتییە لە 4989 بارهەڵگر لە داهاتوو بەپێی پلانێک و پێویستی ئەم شوێنە هێڵەکان زیاد دەکرێت.

2. لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان هیچ هێڵێک دابەش نەکراوە و لە بەرنامە دایە پێداچوونەوە بکرێت بە گشت هێڵەکان و لە داهاتوو بەپێی پرۆسەیەکی بانگەوازی و تیروپشک بەڕێوە دەچێت بەپێی ڕێنمایی گواستنەوەی سەر بەوەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن.

وەزارەتی رۆشنبیریی

گرنگی تایبەت دەدەین بە فەراهەمکردنی پانتایی کاری رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی لە چوارچێوەی یاسادا و پاڵپشتی بوارە وەرزشی و هونەری و فەرهەنگی و کلتورییەکان دەکەین لە هەرێمی کوردستان.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لەئاستی چاکسازییدا:

1. پێداچوونەوە بەدۆسیەی فەرمانبەرانی وەزارەت: لەکۆی گشتی 7039 دۆسییەی فەرمانبەران، وردبینی 5869 دۆسییە کراوە، دەرکەوت 791 فەرمانبەر پلەی زیادەو 583 فەرمانبەر سەرمووچەی زیادەی پێدراوە. (بەو چاکسازییانە بڕی 171250000 سەد و حەفتا و یەک ملیۆن و دووسەدو پەنجا هەزار دینار بۆ خەزێنەی حکومەت دەگەڕێتەوە).

2. دەرکردنی رێنمایی نوێ بۆ رێکخستنەوەی فێستیڤاڵە نێودەوڵەتییە کولتوورییەکان، لەو چوارچێوەیەدا بەپێی رێنمایی نوێ، ساڵانە (13) فێستیڤاڵ کە سروشتی نێودەوڵەتییان هەیە لە هەرێمی کوردستان ئەنجام دەدرێن و بەسەر شار و شارۆچکەکانی هەرێمدا دابەشکراون.

3. دەرکردنی رێنمایی نوێ بۆ رێکخستنەوەی شێوازی هاوکاری و یارمەتیدانی سەنتەرو گروپە هونەرییەکانی هەرێمی کوردستان بۆ سازدانی چالاکییەکانیان.

4. جێبەجێکردنی یاسای ژمارە (33)ی ئەنجومەنی وەزیران، تایبەت بەداتاو

زانیاری تەواو لەسەر میلاکی فەرمانبەرانی وەزارەتمان.

5. هەموارکردنی رێنمایی تایبەت بەپێدانی مۆڵەت بە یانە وەرزشییەکان.

لەئاستی خزمەتگوزاریدا:

1. پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی هونەری و رۆشنبیری و میدیایی و وەرزش و لاوان لە رێی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی سەر بە وەزارەتی رۆشنبیری.
2. خزمەتگوزاریی کتێبخانە گشتییەکان: 92 کتێبخانەی گشتی لەهەرێمی کوردستان هەیەو (858951) هەشت سەدو پەنجاو هەشت هەزارو نۆسەدو پەنجاو یەک کتێبیان تێدایە، بەگشتی لەو ماوەیەدا (75536) حەفتاو پێنج هەزارو پێنج سەد و سی و شەش خوێنەر سەردانی ئەو کتێبخانانەیان کردووە و سوودمەند بوون لە خوێندنەوە.
3. هەر لەرێی بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکانەوە، لەسەرانسەری هەرێمی کوردستاندا (5457) پێنج هەزار و چوارسەد و پەنجاو حەوت ژمارەی سپاردن دراوە بەنووسەران بۆ چاپکردنی کتێبەکانیان.

کورتە و پوختەی پرۆژەو چالاکییەکان

لە ماوەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، دیوانی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکان، لەسەرانسەری هەرێمی کوردستانو ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم، چەندین پرۆژەو چالاکی جۆراوجۆریان لە رشتەکانی رۆشنبیری و هونەری و ئەدەبی و میدیایی و وەرزش و لاواندا ئەنجام داوە کە ژمارەیان (1253) هەزارو دووسەدو پەنجاو سێ چالاکی هەمەجۆرە:

پوختەی پرۆژە و چالاکییەکانی وەزارەتی رۆشنبیری:

- موزیک 66 – شانۆ 39 – پێشانگای شێوەکاری 65
- سینەما 31 – کولتوور 8 – کردنەوەی هۆڵ 8
- وەرزش 44 – رێزلێنان 124 – خول و وۆرک شۆپ 115
- کۆنفرانس سیمینار 145 – یاد و پەیام 99 – دیدارو پەیوەندی 263
- چاپکردنی کتێب 81 – کاری چاکسازی 6
- پرۆژەکانی دروستکردنی هۆڵو تەلار 15
- هەڵمەتی هۆشیارکردنەوە بۆ خۆپاراستن لە کۆرونا 30
- چالاکی جۆراو جۆری دیکە 114

موزیک	66
شانۆ	39
شێوەکاری	65
سینەما	31
کردنەوەی هۆڵ	8
کولتوور	8
وەرزش	44
خول	115
کۆنفراس	145
رێزلێنان	124
دیدار	263
یاد	99
کتێب	81
وشیاری بۆ کۆرۆنا	30
چاکسازی	6
دروستکردنی باڵەخانە	15
چالاکی دیکە	114

پرۆژە و چالاکییەکانی وەزارەتی رۆشنبیری

هەنگاوەکانی چاکسازی لە فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە

هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە کاری کردووە لەسەر رێکخستنەوەی کاروبارە کارگێڕی و دارایی و یاساییەکاییەکانی فەرمانگە و گۆڕینی میکانیزمی کاری ئەو بەڕێوەبەرایەتیانەی کە کاروباری دیبلۆماسی و تایبەتمەندێتی فەرمانگە دەکەن.

ئەمانەی خوارەوە ئەو هەنگاوانەن کە لەلایەن فەرمانگەوە جێبەجێ کراون:

1. لەسەر بنەمای کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەمەبەستی بە یاسایی کردنی فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە، پێداچوونەوە کراوە بە رەشنووسی ئامادەکراو تایبەت بە یاسای فەرمانگە لە ساڵی 2019 ئاراستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کرا. لەم رەشنووسەدا ناوی فەرمانگە بۆ (وەزارەت) دەگۆڕێت و پێکهاتەو پەیکەری رێکخستنی وەزارەت بە پێی گرنگی و تایبەتمەندی ئەو ئەرکانەی لە ئەستۆیدایە دارشتنی بۆ کراوە، بە لەبەرچاوگرتنی هەستیاری و بایەخی پەیوەندییە دیبلۆماسی و نێودەوڵەتییەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە رێگەی نوێنەرایەتیەکان لە دەرەوەی وڵات و کونسوڵخانە و نوێنەرایەتی وڵاتان لە هەرێم، هەروەها رێکخستنەوەی میکانیزمێکی نوێ بۆ هەماهەنگی پتەوتر لەگەڵ ئاژانسەکانی سەر بە نەتەوەیەکگرتووەکان و رێکخراوە نێودەوڵەتییەکانی تر لە هەرێمی کوردستان.

ڕەشنووسی یاساکە ڕێکارەکانی لە سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران بۆ ئەنجامدراوەو ڕەوانەی ئەنجومەنی شورای هەرێمی کوردستان کراوە بۆ ئەوەی لە ڕووی دارشتنی یاساییەوە وردبینی بۆ بکرێت و دواتر بگەڕێندرێتەوە بۆ ئەوەی ڕێکارەکانی تری تایبەت بە دەرچوواندنی ئەم یاسایە لە ئەنجومەنی وەزیران و پەرلەمانی کوردستانی بۆ ئەنجام بدرێت.

بە دەرچوونی ئەم یاسایە هەنگاوێکی گرنگ بە ئاراستەی بە یاسایی کردنی فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوەو ڕێکخستنی دام و دەزگاکانی سەر بەم فەرمانگەیە لە ناوەوەو دەرەوەی هەرێم دەنرێت.

2. پێداچوونەوە بە هەیکەلیەتی ئێستای فەرمانگە:

فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە لە ساڵی 2009 ـەوە بە پێی فەرمانی ژمارە 143 لە ڕێکەوتی 2009/1/25 پێکهاتەکانی دیاری کراون. لەو کاتەوە تا ئێستا پەیکەری ڕێکخستنی فەرمانگە هەر بەم پێکهاتەیە ماوەتەوەو کارەکانی ڕایی کردووە.

لە سەرەتای دەست بەکار بوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە ئامانجی فراوانکردن و ڕێکخستنەوەی ئەرک و کارەکانی فەرمانگەو لەسەر بنەمای کارنامەی کابینەی نۆیەم پێداچوونەوە و دووبارە ڕێکخستنەوە بۆ هەیکەلیەتی فەرمانگە کراوە، ئەمەش بۆئەوەی تا دەرچوون و بڕیاردان لەسەر یاسای (وەزارەت) پەیکەری کارگێڕی ئێستا لەگەڵ گۆڕانکاری و پێشکەوتنەکان و ئەرک و بەرپرسیارێتیەکانی فەرمانگە بۆ ئەم قۆناغە بگونجێندرێت.

بۆ ئەم مەبەستە دوای چەندین جار ناردنی پێشنیاری فەرمانگەو گفتوگۆ کردنمان لەگەڵ دیوانی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، دوا جار بە نووسراومان ژمارە (00590-NU21) لە 2021/5/19 دوا ڕەشنووسی

گۆڕانکاری و پێداچوونەوە بە هەیکەلی ئێستای فەرمانگە ئاراستەی دیوانی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کرا، بەمەبەستی بڕیاردان لەسەری.

3. سەبارەت بە نوێنەرایەتیەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە وڵاتانی دەرەوە کار لەسەر فراوانکردنی نوێنەرایەتیەکان و ڕێکخستنەوەیان لە هەموو بوارەکان کراوەتەوە. پێداچوونەوەو ڕێکخستنی پێکهاتە، بوودجە، مووچەو پلەی نوێنەرو فەرمانبەرانیان، هەروەها پێشنیار بۆ کردنەوەی نوێنەرایەتی نوێ لە وڵاتان لە پلانێکدا ئامادەکراوە.

ئێستا حکومەتی هەرێمی کوردستان 14 نوێنەرایەتی لە وڵاتانی دەرەوە هەیەو لە بەرنامەدایە بە لەبەر چاوگرتنی گۆڕانکاری و پێشهاتەکان و زەرورەتی ئەم قۆناغە ژمارەی نوێنەرایەتیەکان بۆ نزیکەی 20 نوێنەرایەتی بەرز بکرێنەوە. لە هەمان کاتدا بیر لە کردنەوەی نوێنەرایەتی فەخری کراوەتەوە لەو وڵاتانەی بەرژەوەندی ئابووری و بازرگانیان لەگەڵ هەرێمی کوردستان هەیە.

لە لایەکی ترەوە وەک هەست کردن بە بەرپرسیاریەتی سەبارەت بە دۆخی دارایی هەرێم، وەک فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە لەسەرەتای ساڵی 2020 فەرمانگەی پەیوەندییەکانی دەرەوە هەڵسا بە کەمکردنەوەی بوودجەی نوێنەرایەتییەکانی دەرەوە بە ڕێژەی 20%.

چاکسازی لە سیستەمی باج

چاکسازی لە سیستەمی باج دەکەین و دەبێ دادپەروەری لە وەرگرتنی باج جێگیر ببێت و هەموو ڕێکارێکی یاسایی و کارگێڕی دەگرینەبەر بۆ ڕێگەگرتن لە خۆدزینەوە لە باج و میکانیزم و پێوەری تازە دەگرینە بەر بۆ ڕێکخستنی باج.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

کۆمپانیاکانی بواری نەوت و گاز:

1. وەزارەتی سامانە سروشتییەکان لیستی ناوی گشت کۆمپانیاکانی بواری نەوت (کە کار دەکەن لە بواری نەوت)ی ناردووە بۆ وەزارەتی دارایی و ئابوری/بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بۆ ئەوەی دڵنیابن لەوەی کە تۆمارکراون بە مەبەستی پێدانی باج و هەروەها هەماهەنگی تەواو هەیە لە نێوان وەزارەتی سامانە سروشتییەکان و وەزارەتی دارایی و ئابووری/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بە شێوەیەک کە نووسراوی هیچ کۆمپانیایەک ڕایی ناکرێت تاوەکو پاکانەی باجی لە گەڵدا نەبێت و هەروەها وەزارەتی سامانە سروشتییەکان ووردبینی دەکات لە بڕی باجی خەمڵێنراو لە سەر کۆمپانیاکان بەرامبەر بەو کارانەی کە هەیانە لە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان و بە بەردەوامی بەدواداچوون بۆ ئەو پرۆسەیە دەکرێت.
2. سەبارەت بەو کۆمپانیانەی کە تۆمار نەکراون لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆماری کۆمپانیاکان لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی، ئەو کۆمپانیانە

کۆمپانیـای دابینکـەرن (Supplier) و ئۆفیسـیان لـە هەرێمـی کوردسـتان نیـە. بـەڵام لـە سیسـتەمی ئۆنلاینـی وەزارەتـی سـامانە سروشـتییەکان (AVL) تۆمارکـراون و سـاڵانە ڕسـووماتی تۆمارکـردن دەدەن، وەزارەتـی سـامانە سروشـتییەکان ئـەو کۆمپانیانـەی ئاگادارکردۆتـەوە کـە پێویسـتە خۆیـان تۆمـار بکـەن لـە شـوێنە پەیوەندیدارەکان.

3. لـە بـەرواری (2021/1/26) نووسـراو کـراوە لە وەزارەتـی دارایی و ئابووری/ بەڕێوەبەرایەتـی گشـتی باجـەکان و خانووبـەرەی میـری بـۆ وەزارەتـی ناوخۆ بـە مەبەسـتی وەرگرتنـی زانیـاری تـەواو لـە سـەر کۆمپانیاکانی سـیکوریتی و لیژنەیـەک پێکهاتـووە بـە مەبەسـتی وەرگرتنـی زانیـاری لەسـەر بەڵێندەرە لاوەکییەکانـی بـواری نـەوت لـە گـەڵ وەزارەتـی سـامانە سروشـتییەکان و کارەکان بـەرەو کۆتایـی دەڕوات تەنها چەنـد وردەکارییەک ماوە و لە قۆناغی پانگهێشـتکردنی کۆمپانیاکانـدان بـۆ ئـەوەی زانیـاری تـەواو بەردەسـت بێت.

4. بابەتـی وەرگرتنـی بـاج لـە کارمەندانـی بیانـی بـواری نـەوت و گاز بـە نووسـراوی بەڕێوەبەرایەتـی گشـتی باجـەکان و خانووبـەرەی میـری ژمـارە (319 لـە 2021/1/17) چۆتـە بـواری جێبەجێکـردن.

5. سـەبارەت بـەو کۆمپانیـا و لایەنانـەی کـە لـە بـواری هاوردەکردنـی سـووتەمەنی بـۆ نـاو کوردسـتان کار دەکـەن چ کەسـی سروشـتی بـن یـان مەعنـەوەی، بـە فەرمانـی سـەرۆک وەزیـران ژمـارە (483) لـە 2021/2/9 سـێیەم / بڕگـە (5) تایبـەت بـە وەرگرتنـی باجـی دەرامـەت بـەم شـێوەیە لـە سـەر بەرهەمـە نەوتـی و سـوتەمەنیەکان و مـوادی کیمیایـی تایبـەت بـە سوتەمەنیەکان و پاشـەڕۆی سـوتەمەنیەکان وەربگیرێـت. ئەمیـش لـە کاتی هاوردەکـردن 7% بـاج لـە بەهـا وەربگیرێـت و لـە کاتـی هەناردەکـردن 4% بـاج لـە بەهـا وەربگیرێـت و لـە 2021/3/5 خراوەتـە بـواری جێبەجێکـردن.

6. سـەبارەت بـە پڕۆژەکانـی وەبەرهێنـان لـە بـواری نـەوت و گاز، دەسـتەی وەبەرهێنـان ڕایانگەیانـد کـەوا هیـچ پڕۆژەیەکـی وەبەرهێنـان لـە بـواری نەوت و گاز لـە هەرێمـی کوردسـتان نیـە کـە ملکەچـی یاسـای وەبەرهێنـان بێـت.

7. سەبارەت بە کۆمپانیاکانی سیکیوریتی، پرۆژە یاسای کۆمپانیاکانی سیکیوریتی لە گشت بوارەکان لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (57) لە 2021/5/5 پەسەند کرا.

کۆمپانیاکانی بواری ئینتەرنێت:

1. وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بە نووسراویان ژمارە 2609 لە ڕێکەوتی (2020/8/11) نووسراویان کردووە بۆ سەرجەم بەڕێوەبەرایەتییەکانی باجی دەرامەتی کۆمپانیاکان (هەولێر و سلێمانی و دهۆک) و بەڕێوەبەرایەتی گەورە باجدەران کە پێویستە سەرجەم کۆمپانیاکانی بواری ئینتەرنێت پێڕاگەیاندنیان بۆ بکرێت و ملکەچ بکرێن بە پێدانی باجەکانیان بە زووترین کات
2. لە بەرواری (2021/1/13) کۆبوونەوە کراوە لە نێوان وەزارەتی گواستنەوەو و گەیاندن و وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری سەبارەت بە پیدانی باج لە کۆمپانیاکانی ئینتەرنێت وە لە پرۆسەی کارکردنن لە سەر ئەم بابەتە.

گوندەکانی نیشتەجێبوون (پرۆژەکانی وەبەرهێنان):

1. دەستەی وەبەرهێنان گشتاندنی کردووە بۆ گشت بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پارێزگاکان بە مەبەستی ئامادەکردنی لیستی ئەو پرۆژانەی وەبەرهێنان کە ماوەی بەخشینی باج و گومرگیان تەواوبووە لە بەر ڕۆشنایی یاسای وەبەرهێنانی ژمارە 4 ی ساڵی 2006.
2. وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بە نووسراویان ژمارە 2748 لە ڕێکەوتی (2020/8/24) نووسراویان ناردووە بۆ دەستەی وەبەرهێنان بە مەبەستی هەڵوەشاندنەوەی فەرمانی ژمارە 438 لە (2018/7/7) ئەنجومەنی وەزیران کە تایبەتە بە لێخۆشبوون

لە باجی زەوی پرۆژەکانی وەبەرهێنان بۆیە وەبەرهێنەران پابەند دەکرێن لە سەر پێدانی باج.

3. وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بە نووسراویان ژمارە 2560 لە ڕێکەوتی (2020/8/9) نووسراویان کردووە بۆ دەستەی وەبەرهێنان بە مەبەستی ناردنی لیستی ناوی ئەو پرۆژانەی کە ماوەی یاساییان تەواوکردووە وە (10) دە ساڵی وادەی تەواوبوونی پرۆژەکە یا خود بەرهەمهێنانی پرۆژەیان تەواوکردووە بە مەبەستی سەپاندنی باج لە سەریان.

کەرتی تەندروستی:

ڕێکارەکانی وەرگرتنی باج لە سەر کۆی خزمەتگوزارییە پێشکەشکراوەکانی نەخۆشخانەکان و ڕێنمایی وەرگرتنی باج لە سەر خزمەتگوزارییە پێشکەشکراوەکانی نەخۆشخانە تایبەتییەکان و پێکهاتەکانی دەرچووە لە لایەن وەزارەتی دارایی و ئابووری بە نووسراوی ژمارە (2712 لە 2021/4/27). لە ڕێککەوتی 2021/8/1 دەچێتە بواری جێبەجێکردن.

وەرگرتنی باجی فرۆشراوەکان لە شوێنە گەشتیارییەکان:

1. ڕێکارەکانی وەرگرتنی باج لە سەر باجی فرۆشراوەکان لە شوێنە گەشتیارییەکان تەواو کراوە و ڕێنمایی وەرگرتنی باجی فرۆشراوەکان لە شوێنە گەشتیارییەکان دەرچووە لە لایەن وەزارەتی دارایی و ئابووری بە نووسراوی ژمارە (2711 لە 2021/4/27). لە ڕێککەوتی 2021/7/1 دەچێتە بواری جێبەجێکردن.

باجی خانووبەرە:

سەبارەت بە باجی خانووبەرە ئەم ڕێکارانە ئەنجامدراون :

1. کردنەوەی چوار فەرمانگەی نوێی باج لە شارەکانی هەرێمی کوردستان (شەقڵاوە، سیمێل، دەشتی هەولێر، قەڵادزە).

2. کردنەوەی دیوانی باجی خانووبەرە بۆ مەبەستی چارەسەرکردنی گرفتی نێوان کرێچی و خاوەن مولک بە سەرۆکایەتی دادوەر .

3. ئەنجامدانی پرۆسەی خەمڵاندنی گشتی لە سنووری پارێزگای سلێمانی و هەڵەبجە و ئیدارەی ڕاپەڕین و گەرمیان و چاودێری کردنی پرۆسەکە بە شێوەیەکی وورد لە ڕێگەی لیژنەیەکی باڵا لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان سەر بە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

4. ئاگادارکردنەوەی قەرزارانی باجی خانووبەرە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری بۆ پێدانی باج .

5. ڕێکارەکانی تایبەت بە سزادانی سەردانی نەکەرانی باج تەواوکراوە بە ڕێنمایی وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری ژمارە (1397 لە 2021/2/24).

6. وەرگرتنی باجی گرێبەستەکانی بانەوانی (عقد المساطحة)

لە بواری یاسا و ڕێنمایی:

یاساکانی باج کۆنن و لە زۆر بابەتدا توانای گونجانیان نییە و لەگەڵ بابەتە سەردەمیەکان، بۆیە هەر لەگەڵ دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەم رەشنووسی هەمواری یاساکانی باج لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان ئامادە کراوە و بەرز کراوەتەوە بۆ ئەوەی لەلایەن دەسەڵاتی یاسادانان خوێندنەوەی بۆ بکرێت و دەنگ لەسەر ئەم هەموارانە بدرێت.

پەیڕەوکردنی تەواوی مادده و برگە یاساییەکان چالاککردنیان و راست کردنەوەیان، بەشێک لە برگە یاساییەکان وەک خۆی جێبەجێ نەدەکرا یاخود هەر جێبەجێ نەکراوە، جێبەجێ کردنی یاساکان لای هاووڵاتیان بۆتە بابەتێکی گەرم و دەپرسن ئایا راستە ئەمانە یاسا کۆنەکانن یاخود

لەلایەن ئیدارەی ئێستا داتاشراون و داهێنراون؟! یەکێک لەو برگە یاساییانە بریتیە لە وەرگرتنی باجی گرێبەستی بانەوانی و وەرگرتنی باجی لێبڕینی راستەوخۆی کارمەندانی بیانی کەرتی نەوت و پاڵاوگەکان و هەناردە و هاوردەی بەرهەمە نەوتیەکان و ڕاگرتنی لێخۆشبوونی باجی زەوی تاکو (600) مەتر دووجا بەشێوەیەکی بەردەوام و راگرتنی لێخۆشبوونی مۆلیدە ئەهلیەکان لە باج... هتد. هەروەها سەرجەم لێخۆشبوونە نایاساییەکان کە پێشتر ئەنجامدرابوون هەڵوەشێندرایەوە و یاساکانی باج بۆ هەموان وەک یەک جێبەجێ دەکرێن و هیچ کەسێک بەدەر نیە لە باج.

لە بواری هونەری و تەکنیکی:

باج لە قازانج وەرگیرێت بەڵام لە گەیشتن بە قازانجی راستەقینە کارێکی قورسە و ئەستەمە بەبێ هەماهەنگی نێوان دام و دەزگا حکومیەکان و کەرتی تایبەت بگەیە زانیاری راست و دروست، بۆیە یەکێک لە بابەتە گرینگەکان کە ئەم کابینەیە جەختی لەسەر کردۆتەوە هەماهەنگی سەرجەم دام و دەزگا حکومی و سەندیکاکانە لەگەڵ فەرمانگەکانی باج و ڕایی نەکردنی هیچ کارێکە بەبێ پاکانەی باج.

یەکێکی تر لە چاکسازیەکان بریتی بوو لە ڕێکخستنەوەی ژمێرەی کۆتایی کۆمپانیاکان بۆ ئەو مەبەستە پەیرەوی تیانووسگرتنی بازرگانی (نظام مسك الدفاتر التجارية لأغراض ضريبة الدخل) ژمارە (2) ساڵی 1985 هەموار کرایەوە، هەروەها دەرچوواندنی ڕێنمایی پێویست بۆ جێبەجێ کردنی. ئەژمار کردنی باج لەسەر بنچینەی داهاتی راستەقینەی تەواوی کۆمپانیاکان دەبێت و چیتر کار بە خەمڵاندنی ئیداری و گۆترەکاری ناکرێت کە لە رابردوو پەیرەو دەکرا. بۆ ئەو مەبەستە سەرجەم ژمێرکارانی یاسایی ئاگادار کرانەوە بە ئامانجی ئامادەکردنی ژمێرەی کۆتایی کۆمپانیاکان بە شێوەیەکی ڕاست و دروست.

هەنگاوێکی دیکە بریتیە لە پرۆسەی ماڵەی مەیدانی (مسح) واتە

گەڕانی مەیدانی بۆ تۆمار کردنی پیشەوەران، ڕێژەیەکی زۆری پیشەوەران لە کوردستان تۆمار نین و ئەوانەی تۆماریشن وەک پێویست ئەرکی خۆیان جێبەجێ ناکەن بۆیە ئەم پرۆسەیە زۆر گرینگە.

هەروەها هەماهەنگی نێوان ئاسایش و فەرمانگەکانی باج کاریگەریەکی باشی هەیە لەسەر چاکسازی لە بواری باج و ڕێگری کردن لە خۆدزینەوە لە دانی باج. گرتنەبەری ڕێکاری یاسایی بەرامبەر ئەو کەسانەی هەڵساون بە ئەنجامدانی زێدەڕۆیی لەسەر زەوی حکومەت بە دروستکردنی کۆگا و خانوو پێشانگە کارگە... هتد.

بڕیاری بە ئەلیکترۆنی کردنی فەرمانگەکانی باج یەکێکە لە هەنگاوە گرینگەکانی چاکسازی کە کاریگەری ڕاستەوخۆی هەیە لەسەر سەرجەم هەنگاوەکانی تری چاکسازی لە بواری باج.

لە بواری چاودێری و بەدواداچوون:

ئەم هەنگاوە یەکێکە لە هەنگاوە هەرە گرینگەکانی چاکسازی لە بواری باج کە لەم کابینەیە کاری جددی لەسەر کراوە بە ئامانجی ڕێگری کردن لە خۆدزینەوە لە باج و جێبەجێ کردنی یاسا و ڕێنماییەکان و بەسزاگەیاندنی سەرپێچیکاران، لەم پرۆسەیەدا زیاتر لە (1251) کۆمپانیایە دراونەتە دادگا و هەروەها دەیان ملیار دینار داهات گەڕێندراوەتەوە بۆ گەنجینەی حکومەت لە ڕێگەی بەدواداچوون بۆ پرۆژەکان و چالاکیە بازرگانیەکان کە هەوڵی خۆدزینەوەیان داوە لە دانی باجی شایستە.

بەهۆی ئەو چاکسازیانەی ئەنجام دراون دیاردەی ساختەکاری بەدیارکەوت و چەندین دۆسیە بە تاوانی ساختەکاری دراونەتە دادگاکان و ڕێکاری یاساییان بەرامبەر گیراوەتەبەر.

بەهۆی ئەو چاودێری و بەدواداچوونە بەردەوامەی بۆ چالاکی بازرگانی هاووڵاتیان دەکرێت چەندین زێدەڕۆیی لادراون لەسەر موڵکی دەوڵەت.

لە بواری کارگێڕی:

لـەم بـوارەدا چەندیـن هەنـگاوی گرینـگ نـراوە، وەک کردنـەوەی چەنـد بەڕێوەبەرایەتییـەک لـە هەریەکـە لـە شـارەکانی (شـەقڵاوە، سـیمێل، دەشـتی هەولێـر، قـەڵادزە) هەروەها سەرپەرشـتی کردنی داراییەکان لە قەزا و ناحیەکان لـە ڕووی هونـەری کـە لـە ڕووی ئیـداری بەسـتراونەتەوە بـە بەڕێوەبەرایەتـی گشـتی ژمێـرکاری، هەروەهـا ڕێکخسـتنەوەی میلاکـی فەرمانگـەکان لـە ڕووی چەندایەتـی و چۆنایەتـی و پـڕ کردنـەوەی میلاکـی پێویسـت بـە گواسـتنەوە ڕاژەی فەرمانبـەران و دامەزرانـدن بـە شـێوەی گرێبەسـت. زیـاد کردنـی ئـەو کۆمپانیایانـەی لـە بەڕێوەبەرایەتـی گـەورە باجـدەران تۆمـار کـراون لـە (139) کۆمپانیـا بـۆ (597) کۆمپانیا بـۆ ئـەوەی بـە سیسـتەمی نـوێ باجیـان لێوەربگیرێـت و بـە شـێوەیەکی ورد حیسـاباتیان شـیبکرێتەوە و باجی شایسـتەیان بدەن، هەروەهـا ئەنجامدانی گرێبەسـت لەگـەڵ ڕاوێژکاری بیانی بەمەبەسـتی ڕاهێنانی فەرمانبـەران لەسـەر ئـەم سیسـتەمە، هەروەهـا ئەنجامدانی کۆبوونـەوە لەگـەڵ زیاتـر لـە (200) کۆمپانیـا بـۆ ئاشـنا کردنیـان بـەم سیسـتەمە نوێیـە.

لە بواری خول و ڕاهێنان:

بەمەبەسـتی بـەرز کردنـەوەی توانـای فەرمانبەرانـی باج چەندیـن خولی ڕاهێنان ئەنجـام دراو و سـاڵانە بـەردوام ئـەم جـۆرە خولانـە بەڕێوەدەچـن وەک خولـی (خەمڵانـدن، باجـی خانووبـەرە، شـیکردنەوەی ژمێـرەی کۆمپانیـاکان.. هتد).

هەروەهـا کردنـەوەی خـول بـۆ ئاشـنا کردنـی پیشـەوەران بـە یاسـاکانی بـاج بـە هەماهەنگـی ڕێکخراوەکانـی کۆمەڵگـەی مەدەنـی.

ئـەو هەنگاوانـەی چاکسـازی ڕەنگدانـەوەی بەرچـاوی هەبـووە لەسـەر زیـاد بوونـی داهـات لـەم سـاڵانەی دوایـی سـەرەڕای بوونـی چەندیـن قەیـران و بەربەسـت لەبـەردەم جێبەجـێ کردنـی بەرنامـە و پلانـی چاکسـازی لـەم بـوارەدا، ئـەم خشـتەی خـوارەوە زیاتـر ئـەو ڕاسـتیە پێشـاندەدات:

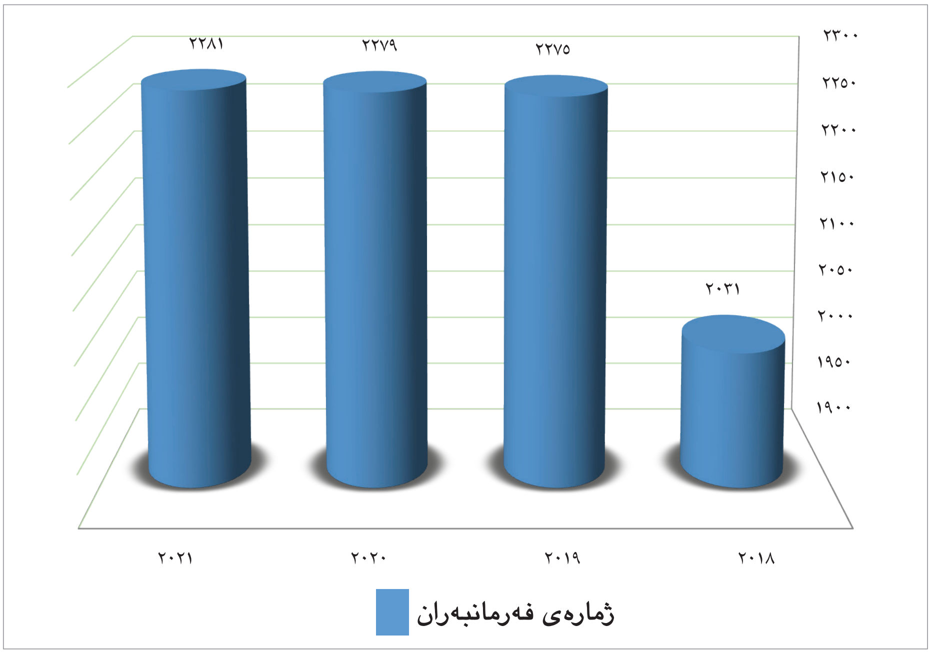
٢٢٨١
٢٢٧٩
٢٢٧٥
٢٠٣١
٢٣٠٠
٢٢٥٠
٢٢٠٠
٢١٥٠
٢١٠٠
٢٠٥٠
٢٠٠٠
١٩٥٠
١٩٠٠
٢٠٢١
٢٠٢٠
٢٠١٩
٢٠١٨
ژمارەی فەرمانبەران

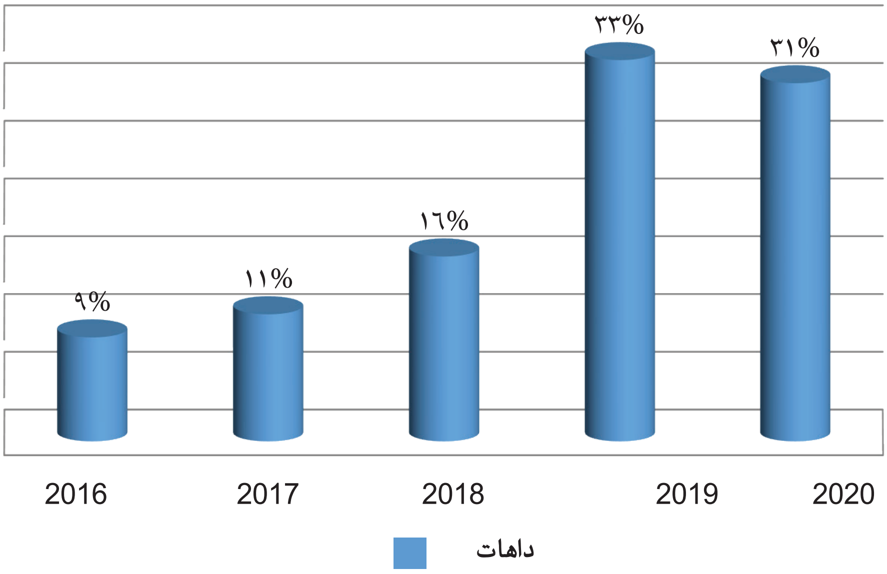
٣٣%
٣١%
١٦%
١١%
٩%
2016
2017
2018
2019
2020
داهات

گرینگترین کارە ئەنجامدراوەکان:

بەشێوەیەکی گشتی ئەوانەی خوارەوە بەشێکن لە گرنگترین کارە ئەنجامدراوەکان:

1. سەپاندنی باج بەسەر شوێنە گەشتیارییەکان بۆ هۆتێل و چێشتخانە و شوێنە گەشتیارییەکانی چوار ئەستێرە بەرەو سەرەوە لە (2021/7/1) دەچێتە بواری جێبەجێ کردن.
2. بۆ نەخۆشخانە تایبەتەکان، وەرگرتنی باجی داهات بە شێوەی راستەوخۆ بە رێژەی (5%) لەسەر رێژەی خزمەتگوزاری لە (2021/8/1) دەچێتە بواری جێبەجێ کردن.
3. بۆ کۆمپانیاکانی خزمەتگوزاری نەوت چۆتە بواری جێبەجێ کردن و هەماهەنگیەکی باش کراوە لە نێوان بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری و وەزارەتی سامانە سروشتییەکان.
4. رێکخستنەوەی باجی خاڵە سنوریەکان کە بۆتە هۆکاری زیادبوونی بەرچاوی داهاتی باج لە خاڵە سنووریەکان.
5. وەرگرتنی باجی گرێبەستە بانەوانیەکان (المساطحة) کە لە رابردوو وەرنەدەگیرا .
6. بە ئەلیکترۆنی کردنی پاکانە لەسەرجەم بەڕێوەبەرایەتیەکانی باجی دەرامەت و کۆمپانیاکان.
7. ئاراستە کردنی (4936) نووسراوی ئاگادار کردنەوە (گەف/ انذار)بۆ قەرزارانی باج.
8. بەهۆی خۆدزینەوە لە باج (2450) باجدەر دراونەتە دادگا وە رۆژانە ژمارەیان زیاد دەکات، تاکو ئێستا بڕی سزای وەرگیراو لەو کۆمپانیایانە (5, 493, 382, 400) دیناریە، تەنها لە پارێزگای هەولێر بڕی (5, 209, 666, 000) دینار و لە پارێزگای سلێمانی بڕی

(153, 831, 400)دینــار و لــە پارێــزگای دهــۆک بــڕی (129, 885, 000) دینـــار وەک ســـزا وەرگیـــراوە.

9. زیاتر لە (150) کۆمپانیا بە تاوانی ساختەکاری دراونەتە دادگا.

10. بەشـێک لـەو کۆمپانیایانـەی بەپێـی مـاددەی (59) لـە یاسـای باجـی دەرامـەت سـاڵی 1982 هەموارکراو دراونەتـە دادگا لەسـەر داوای خۆیـان بـە (تسـویة الصلحیـة) کێشـەکانیان چارەسـەر کـراوە کـە بەپـێ هەمـان مـاددە بـڕی باجەکـە و دوو هێنـدی باجەکەیـان لێوەرگیـراوە.

11. ئەنجامدانـی پرۆسـەی خەملاندنـی گشـتی لـە سـنووری شـاری سـلێمانی و هەڵەبجـە و هـەردوو ئیـدارەی راپەڕیـن و گەرمیـان، کـە بەپێـی یاسـای باجـی خانووبـەرە پێنـج سـاڵ جارێـک ئەنجام دەدرێـت و سـەرجەم خانـوو و باڵەخانـە و دووکان و... هتـد .

12. چالاککردنـی بەڕێوەبەرایەتـی چاودێـری و ووردبینـی و پشـکنین کـە ڕۆژانە سـەردانی مەیدانـی بەڕێوەبەرایەتیـەکان دەکرێـت بـۆ مەبەسـتی ڕێگـری کردنـی خۆدزینـەوە لـە بـاج و کـەم کردنـەوەی گەندەڵـی.

13. وەرگرتنی باجی هەناردە و هاوردە لە بەرهەمە نەوتییەکان.

ئەو هەنگاوانەی لە پرۆسەی جێبەجێ کردن دان:

1. بەدواداچوونـی ئـەو کۆمپانیـا و باجدەرانـەی سـەرچاوەی داهاتیـان شـاردۆتەوە و گرتنەبـەری ڕێـکاری یاسـایی بەرامبەریـان .

2. ئەنجامدانـی رووماڵـەی مەیدانـی (مسـح) تایبـەت بـە بەڕێوەبەرایەتیەکانـی باجـی دەرامـەت بـۆ تۆمارکردنـی ئـەو هاوڵاتیانـەی لـە بـاج هەڵاتـوون تۆمـار نەکراون.

3. ئاگادار کردنەوەی سەرجەم قەرزارانی باج.

4. سـەبارەت بـە باجـی پاڵاوگەکانـی نـەوت ڕێنماییەکانـی وەرگرتنـی ئـەم

باجە تەواو بووە و لە پرۆسەی وەرگرتنی باج دایە.

5. سەبارەت بەو موڵکە بازرگانیانەی کە سەرپێچیان کرابووە سەر، بەپێی فەرمانی ئەنجومەنی وەزیران رێکاری پێویست لە سەرجەم شار و شارۆچکەکانی کوردستان گیراوەتەبەر بە ئامانجی گرێدانی گرێبەستی بانەوانی (المساطحة).

دەستەی وەبەرهێنان

کار دەکەین بۆ ڕەخساندنی بواری کار بۆ کەرتی تایبەت و فراوانکردنی وەبەرهێنان لە بوارە جیاجیاکانی وەك پیشەسازی و کشتوکاڵ و گەشتوگوزار، تاکو بەم هۆیەوە دەرفەتی کار زیاد بکرێن و یاساکانی کار بە جۆرێك ڕێك بخرێن کە دەرفەتی کار بۆ گەنجانی هەرێم زیاتر بکرێت.

کاردەکەین بۆ ئەوەی ئابووریی هەرێم فرە چەشن و فرەرەهەند بێت و تەنیا پشت بە نەوت و غاز نەبەسترێت، بۆ ئەم مەبەستە پەرە بە کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی و گەشتیاری دەدەین و هەوڵ بۆ ڕاکێشانی وەبەرهێنانی دەرەکی لەم کەرتانەدا دەدەین.

هانی وەبەرهێنان دەدەین لە هەموو بوارەکاندا، بۆ ئەم مەبەستەش لە سەر ئاستی ناوخۆ و دەرەوەدا دەرفەتی یەکسان و دادپەروەرانە بۆ هەموو لایەك دەرەخسێنین. لە سەر ئەو بنەمایانەش کاردەکەین بۆ دارشتنەوە و هەموارکردنەوەی یاسای وەبەرهێنان لە هەرێمی کوردستاندا.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

دەستەی وەبەهێنان:

دەستەی وەبەرهێنانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ساڵی 2006ەوە دامەزراوە، بە گشتی مۆڵەتی بە 1113 پرۆژە داوە بە سەرمایەی زیاتر لە 69 ملیار دۆلار بەم شێوەیەی خوارەوە:

١. مۆڵەتی کارپێکراو: 968 مۆڵەت بەسەرمایەی 53 ملیار و 77 ملیۆن $ لەسەر رووبەری 69336 دۆنم.

٢. مۆڵەتە هەڵوەشاوەکان: 145 مۆڵەت بەسەرمایەی 16 ملیار و 109 ملیۆن دۆلار لەسەر رووبەری 17733 دۆنم

- وەبەرهێنان لە کابینەی نۆییەم 2019/7/28 تا 2021/4/1

مۆڵەتی کارپێکراو : 119 مۆڵەت.

مۆڵەتی هەڵوەشاو: 31 مۆڵەت.

- مۆڵەتی کارپێکراو: 119 پرۆژە مۆڵەتی پێدراوە بە سەرمایەی 2 ملیار و 874 ملیۆن دۆلار لەسەر رووبەری 6011 دۆنم زەوی.

بەم شێوەی خوارەوە:

هەولێر: 49 پرۆژە بە سەرمایەی 1 ملیار و 275 ملیۆن دۆلار 44.36% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

سلێمانی: 27 پرۆژە بە سەرمایەی 833 ملیۆن دۆلار کە دەکاتە 28.98% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

دهۆک : 35 پرۆژە بە سەرمایەی 536 ملیۆن دۆلار کە دەکاتە 18.67% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

هەڵەبجە: 1 پرۆژە بە سەرمایەی 7 ملیۆن دۆلار کە دەکاتە 0.24% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

گەرمیان: 4 پرۆژە بە سەرمایەی 101 ملیۆن دۆلار کە دەکاتە 3.54% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

راپەرین: 3 پرۆژە بە سەرمایەی 121 ملیۆن دۆلار کە دەکاتە 4.22% لە سەرمایەی گشتی وەبەرهێنان.

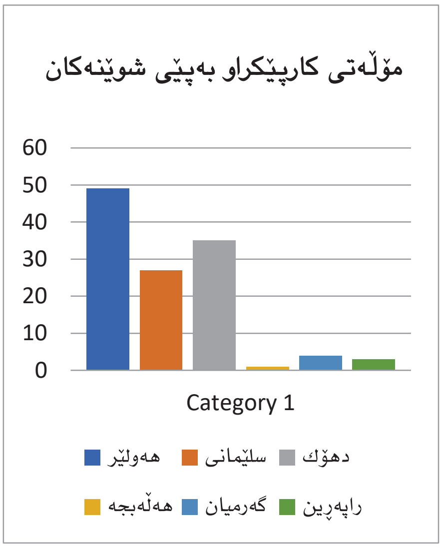

ژمارە و سەرمایەی پڕۆژەکان بەپێی سێکتەرەکان:

1. پیشەسازی: 38 پڕۆژە بە سەرمایەی 1 ملیار و 156 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 836 دۆنم زەوی. رێژەی (40.25%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

2. نیشتەجێبوون: 8 مۆڵەت بە سەرمایەی 731 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 951 دۆنم زەوی. رێژەی (25.44%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

3. کشتوکاڵ: 6 پڕۆژە بە سەرمایەی 230 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 2390 دۆنم زەوی. رێژەی (8%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

4. بازرگانی: 22 پڕۆژە بە سەرمایەی 208 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 174 دۆنم زەوی. رێژەی (7.26%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

5. فێرکردن: 13 پڕۆژە بە سەرمایەی 190 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 502 دۆنم زەوی. رێژەی (6.60%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

6. گەشتیاری: 18 پڕۆژە بە سەرمایەی 170 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 154 دۆنم زەوی. رێژەی (5.93%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

7. تەندروستی: 8 پڕۆژە بە سەرمایەی 70 ملیون دۆلار، لەسەر رووبەری 10 دۆنم زەوی. رێژە (2.41%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

8. خزمەتگوزاری: 2 پڕۆژە بە سەرمایەی 58 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 968 دۆنم زەوی. رێژەی (2.01%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

9. وەرزشی: 3 پڕۆژە بە سەرمایەی 51 ملیۆن دۆلار، لەسەر رووبەری 13

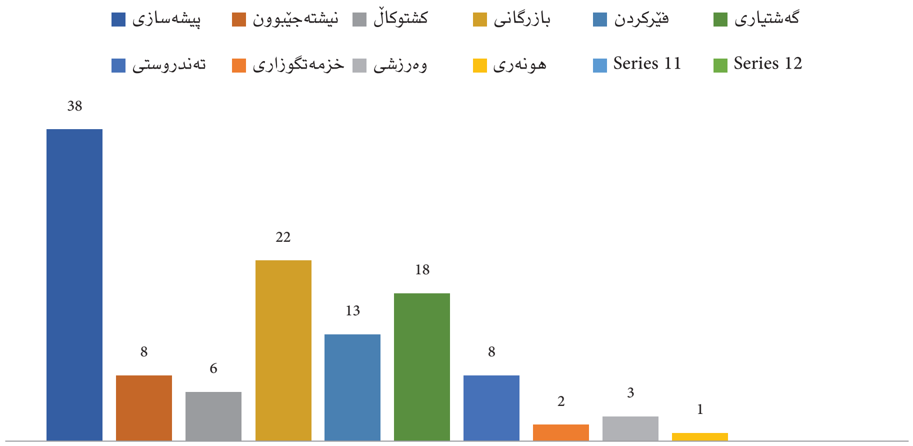

ژمارە و سەرمایەی پرۆژەکان بەپێی سێکتەر

دۆنم زەوی. ڕێژەی (1.78%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

10. هونەری: 1 پرۆژە بە سەرمایەی 9 ملیۆن دۆلار، لەسەر ڕووبەری 10 دۆنم زەوی. ڕێژەی (0.32%)ی سەرمایەی وەبەرهێنانی پێکهێناوە.

پرۆژە پێشکەشکراوەکان

کۆی ئەم پرۆژانەی لە (2019/7/28) تاوەکو (2021/4/1) بۆ هەر چوار پارێزگای: (هەولێر، سلێمانی، دهۆک، هەڵەبجە) پێشکەش بە دەستەی وەبەرهێنان کراوە بریتین لە (756) پرۆژە بەم شێوەیەی خوارەوە:

١. پرۆژە پەسند کراوەکان: 620 پرۆژە
٢. پرۆژە پەسند نەکراوەکان: 77 پرۆژە
٣. پرۆژە بریار لەسەر نەدراوەکان: 59

پرۆژە پێشکێشکراوەکان لە کابینەی نۆیەم

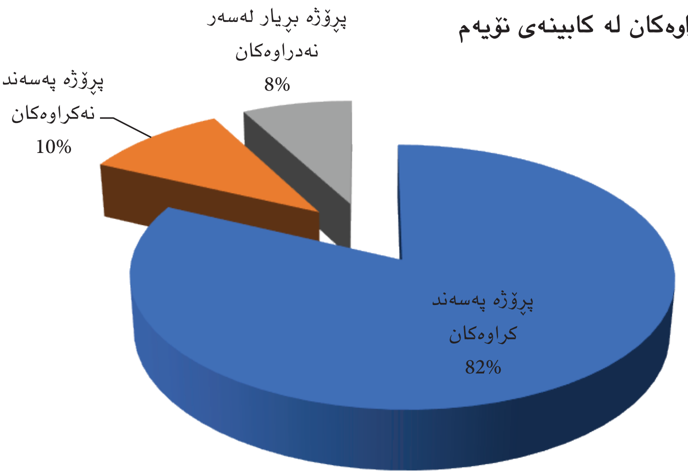

١. پرۆژە پەسندکراوەکان:

لەکابینەی نۆیەم بەپێی شارەکان بریتیتن لە 620 پرۆژە، بەم شێوەیە:

(هەولێر: 245، سلێمانی: 217، دهۆک: 86، هەڵەبجە: 12، گەرمیان: 47، راپەڕین: 13) .

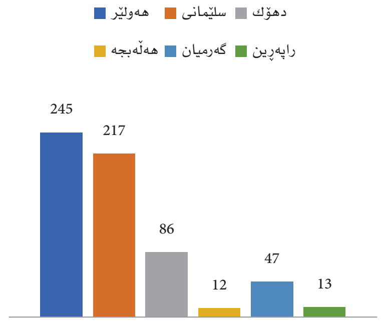

پرۆژە پەسندکراوەکان لە کابینەی نۆیەم

٢. پرۆژە پەسند نەکراوەکان:

لە کابینەی نۆیەم بەپێی شارەکان بریتیتن لە 33 پرۆژە بەم شێوەیە:

(هەولێر: 20، سلێمانی: 39، دهۆک: 10، گەرمیان: 7، راپەڕین: 1).

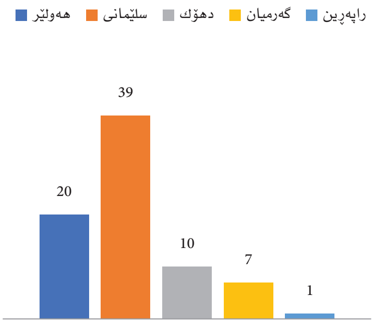

پرۆژە پەسندنەکراوەکان لە کابینەی نۆیەم

دابەشبوونی پرۆژە پەسەندکراوەکان لەسەر سێکتەرەکان

پـرۆژە پەسـەندکراوەکان لـە کابینـەی نۆیەمـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان 620 پـرۆژەن و بـەو شـێوەیەی خـوارەوە دابەشـبوونەتە سـەر لـە سـێکتەرە جیـاوازەکان:

- 132 پرۆژە لە سێکتەری بازرگانی
- 1 پرۆژە لە سێکتەری بانک
- 49 پرۆژە لە سێکتەری تەندروستی
- 40 پرۆژە لە سێکتەری پەروەردە
- 154 پرۆژە لە سێکتەری پیشەسازی
- 35 پرۆژە لە سێکتەری خزمەتگوزاری
- 92 پرۆژە لە سێکتەری گەشتیاری

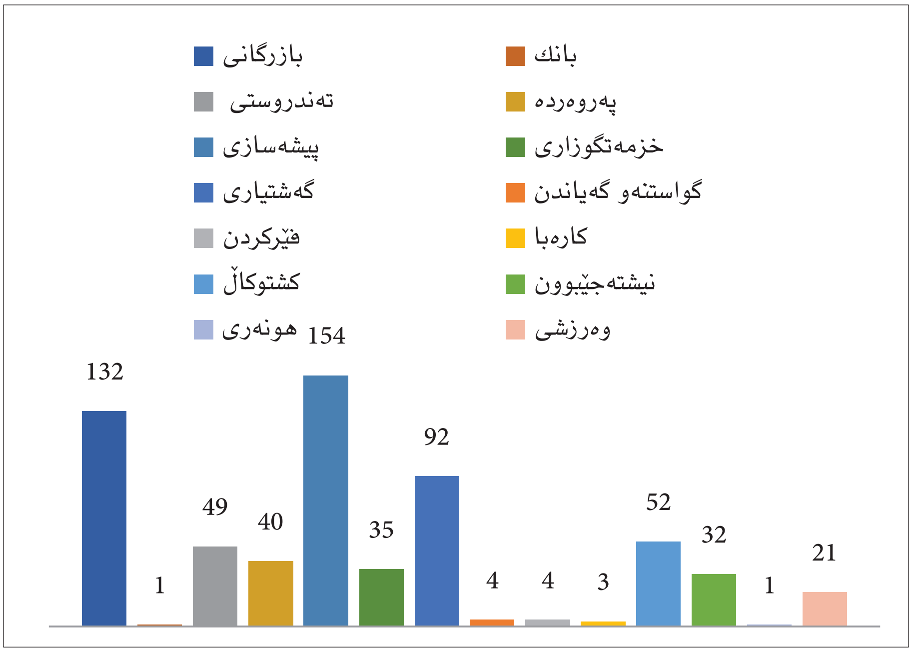

ژمارە و سەرمایەی پرۆژەکان بەپێی سێکتەر

- 4 پرۆژە لە سێکتەری گواستنەوە و گەیاندن
- 4 پرۆژە لە سێکتەری فێرکردن
- 3 پرۆژە لە سێکتەری کارەبا
- 52 پرۆژە لە سێکتەری کشتوکاڵ
- 32 پرۆژە لە سێکتەری نیشتەجێبوون
- 1 پرۆژە لە سێکتەری هونەری
- 21 پرۆژە لە سێکتەری وەرزشی

تێبینی: 92 پرۆژە پەسندکراون و لە پلانی 2020ی وەبەرهێنان هاتوون.

دەستەی وەبەرهێنان.. نەخشە و یاسا

1. یاسای وەبەرهێنان پێداچوونەوەی بۆ کراوە پرۆژەکەی ئامادەیە و دەستەبەری و هاندان (ضمانات و تحفیز) دەچێتە نێو یاساکە و بەمنزیکانە دەچێتە کۆبوونەوە و گفتوگۆکردن.
2. بەم نزیکانە یاسای سامانی کانزایی و ناکانزایی (فلزي و لا فلزي) تەواو دەبێت.
3. بڕیاردان بۆ چارەسەرکردنی پرۆژە جێبەجێنەکراوەکان (مشاریع متلكئة).
4. درووستکردنی نەخشەی وەبەرهێنان بە پێی پێویستی ئامادەکراوە، چونکە یەکێک لە گەورەترین کێشەکانی وەبەرهێنان کوژانەوەی زەوی کشتوکاڵی بووە.

بە ئەلیکترۆنیکردنی کاروباری حکومەت (فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری)

> بە ئەلەکترۆنی کردنی کاروباری حکومەت (حکومەتی ئەلکترۆنی)، چ لە ئاست کاروباری ناوخۆی حکومەت و چ لە ئاست پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە ئەلەکترۆنییەکان بۆ هاووڵاتیان، لە ئەرکە لە پێشینەییەکانمان دەبێت و بەم هۆیەوە رێگە لە رووتین و بەهەدەردانی سامانی گشتی و کاتی هاووڵاتیان و دامەزراوەکان دەگیرێت و کوالێتیی خزمەتگوزارییەکان بەرز دەکرێتەوە.
>
> کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

گەورەترین ئاستەنگ لە بەردەم حوکمڕانی دیجیتاڵی لەو وڵاتانەی کە لە قۆناغی سەرەتایی گەشەسەندندان، بریتین لە نەبوونی دیدی دیجیتاڵی لە ئاستی سەرکردایەتی، نەبوونی دامەزراوەیەکی بە هێزی ناوەندی تایبەت بە جێبەجێکردنی پڕۆژەکانی دیجیتاڵی و هەروەها دابیننەکردنی بودجە بۆ ئەم مەبەستە.

کابینەی نۆیەمی حکومەت لە یەکەم رۆژەوە بە لابردنی ئەم بەربەستانە دەستیپێکرد و وەرچەرخانی دیجیتاڵی، وەکو ئامانجێکی سەرەکی راگەیاند، بۆ گەیشتن بەم ئامانجەش، فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاریی وەکو لایەنی بڕیاردەر بەهێزتر کرد. لە گرنگترین پڕۆژەکانی دیجیتاڵی ئێستای حکومەتیش بریتین لە:

پرۆژەی پۆرتاڵی یەکگرتووی حکومەت: GOV.KRD

یەکەم هەنگاوی دیجیتاڵی بە کردنەوەی پۆرتاڵی GOV.KRD دەستپێکرد، بۆ ئەوەی هاووڵاتیان، دانیشتوان، وەبەرهێنەران و گەشتیاران بتوانن لە ڕێگای هەمان پۆرتاڵ خزمەتگوزاریان پێشکەش بکرێت و گوتاری حکومەت یەکبخرێتەوە و ڕێگری بکرێت لە بە فیرۆدانی سامانی گشتی، لە دروستکردنی سەدان وێبسایتی ناپیشەیی و لاوەکیی. ئێستا 19 وەزارەت، 5 فەرمانگە و 6 دەزگا و دامەزراوەی تر، لە نێو پۆرتاڵی GOV.KRD جێکراونەتەوە و بە سێ زمانی کوردی، عەرەبی و ئینگلیزی، ئەوەش دەکاتە زیاتر لە 90 وێبسایت کە لەسەر یەک پۆرتاڵ بەردەستن، نزیکەی پێنج ملیۆن جار بابەتەکانی خوێندراونەتەوە یان سەیرکراون.

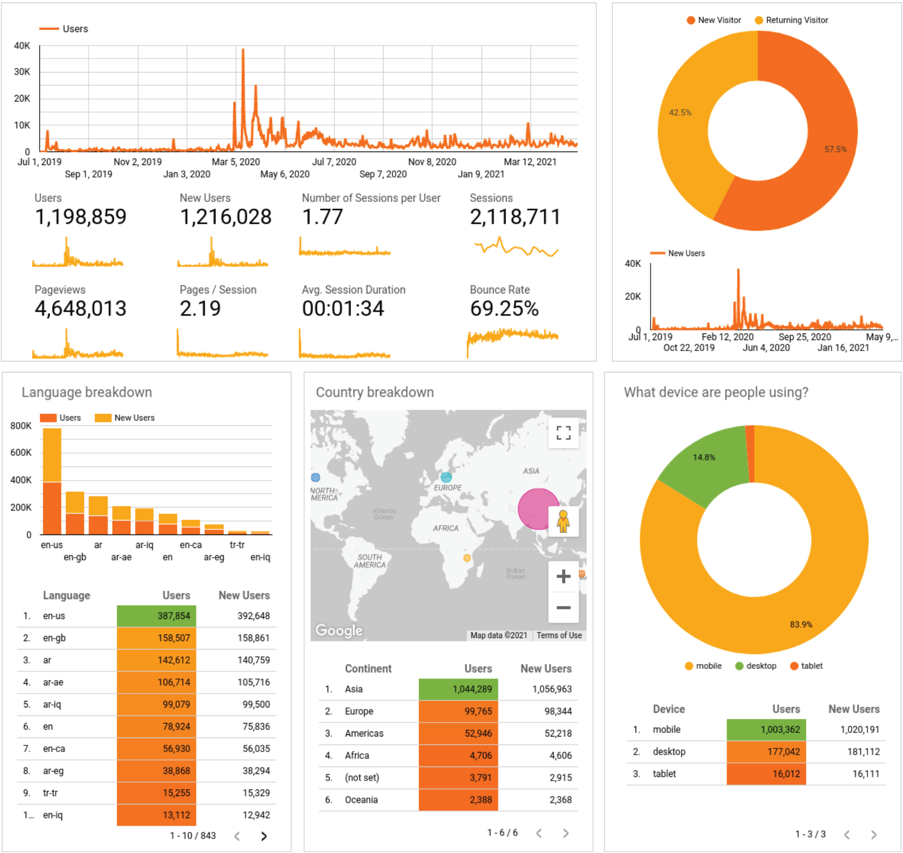

پڕۆژەی قۆناغی 2ی بایۆمەتری:

لە یەکەم کارەکانی کابینەی نۆیەم ناردنی یاسای چاکسازی بوو بۆ پەرلەمان، میکانیزمی سەرەکی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی، خۆی لە دامەزراندن و جێبەجێکردنی چەندین پڕۆژەی دیجیتاڵی دەبینێتەوە، کە قۆناغی دووەمی بایۆمەتری بە پشت بەستن بە داتاکانی قۆناغی یەکەم جیبەجێیان دەکات.

بە مەبەستی چاکسازی لە بابەتی مووچەی فەرمانبەران و نەهێشتنی سودمەندبووی نایاسایی، داتای پێویست بۆ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان نێردراوە و لەسەر ئەم بنەمایە کاریان لەسەر دەکرێت. بۆ نموونە لە مانگی 1 (کانوونی دووەم/ یەنایەر) وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هۆی سودمەندبووی نایاسایی و وەرگرتنی زیاتر لە یەک مووچە، 21588 مووچەی ڕاگرتووە.

ئێستا سیستەمی دیجیتاڵی ژمێریاری مووچە، گواستنەوەی ڕاژە و میلاکات کەوتوونەتە قۆناغی جێبەجێکردن و لە مانگی 7 (تەمموز/ یۆلیۆ)، ئامادە دەبن، بەم شێوەیەش ئامانجە سەرەکییەکانی قۆناغی دووەمی پڕۆژەی بایۆمەتری دەپێکین.

پڕۆژەی پێناسی دیجیتاڵی هاووڵاتیان:

هەر لە دەستپێکەوە، ئاسوودەیی و ڕەزامەندی هاووڵاتیان لە ڕاسپاردە سەرەکییەکانی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بۆ فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری بووە، بۆ ئەوەی هاووڵاتیان بتوانن لە ماڵەکانیانەوە، لەسەر ئامێرەکانی دڵخوازی خۆیان و لە هەر کات و ساتێک کە ئارەزوویان بێت دەستیان بە خزمەتگوزارییەکان بگات، دەبێت ببن بە خاوەنی کۆدێکی دیجیتاڵی بێهاوتا و تایبەت بە خۆیان. هەروەها دەبێ ژێرخانی دڵنیابوونەوە (Singe sing-On) دابمەزرێت بۆ ئەوەی داتای هەستیاری کەسێک بە هەڵە بەردەست کەسێکی تر نەکەوێت.

کارکردن لەسەر ئەم پرۆژەیە لە قۆناغێکی پێشکەتوودایە و گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی بەسەر شێوازی حوکمڕانی لە هەرێمی کوردستان دێنێت، بەجۆرێک هەر هاوولاتیەک دەبێتە خاوەنی پێناسی دیجیتاڵی خۆی، کە کۆدێکی 13 ژمارەییە و لە سەر بنەمای کۆدەکانی هاوشێوەی ولاتانی ئیستۆنیا و سوید داڕێژراوە. وەکو دەستپێک، پێناسی دیجیتاڵی بۆ نزیکەی نیو ملیۆن هاوولاتی ئامادەکراوە کە فەرمانبەری حکومەتی هەرێمن، لە داهاتوویەکی نزیکدا، لە ڕێگەی تایبەتەوە چەند خزمەتگوزارییەکی گشتی بۆ هاوولاتیان کارا دەکرێت.

نمونەی لۆژیکی کۆد بۆ هاوولاتییەک کە لەدایکبووی 1973/5/15یە

		G	Y	Y	M	M	D	D	S	S	S	S	S	C
	DIN	3	7	3	0	5	1	5	0	1	8	0	1	X
			2		2		2		2		2		2	X
Step 1		3	14	3	0	5	2	5	0	1	16	0	2	X
		3	5	3	0	5	2	5	0	1	7	0	2	X
Step 2	33													
Step 3	33 x 9 = 297													
Step 4	Checksum digit is 297 MOD 10 = 7													7
Complete DIN	3730515018017													

پرۆژەی سیستەمی کۆنترۆڵی خەرجیەکان:

بۆ بەرگەگرتن بەرامبەر قەیرانی دارایی، هەر لە دەستپێکی کابینەی نۆیەم، لە پێناو مۆدێرنکردن و ڕێگیرکردن لە بە فیڕۆدانی سامانی گشتی، بوونە هۆی ئەوەی حکومەت بابەتی دامەزراندنی سیستەمێکی پێشکەوتوی دیجیتاڵی بۆ کۆنترۆڵی خەرجیەکانی دام و دەزگاکانی حکومەت بە فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری بسپێرێت.

ئەم سیستەمە لە مانگی 8ی 2020ەوە لە لایەن گشت دام و دەزگاکانی حکومەتەوە بە کار دێت و پرۆسەی داواکاری خەرجی، لێکۆڵینەوە، پەسەندکردن و هتد لە نێوان دام و دەزگاکان و وەزارەتی دارایی بە تەواوی بە شێوازێکی دیجیتاڵی بەڕێوە دەبات.

تا ئێستا ئەم سیستەمە، زیاتر لە 3400 داواکاری خەرجی بە گوژمەی داواکراوی نزیکەی یەک تریلیۆن دینار لەخۆوە گرتووە و داتاییەکی زۆر گرنگ وەکو جۆری خەرجی، بابەتی داواکاری هۆی داواکاری، کاتی تێچوو بۆ ڕاپەڕاندی کارەکان و هتد لەخۆوە دەگرێت و بڕە پارەیێکی زۆری بە هۆی بوونی کۆنترۆل و شەفافیەت و ڕەتکردنەوەی داواکاری نایاسایی بۆ حکومەت گەڕاندۆتەوە. ئەم پرۆژەیە هیچ تێچوویێکی بۆ حکومەت نەبووە و بە تەواوی و بە کەرەستە پێویستیەکانیەوە لەلایەن فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاریەوە ئامادە کراوە.

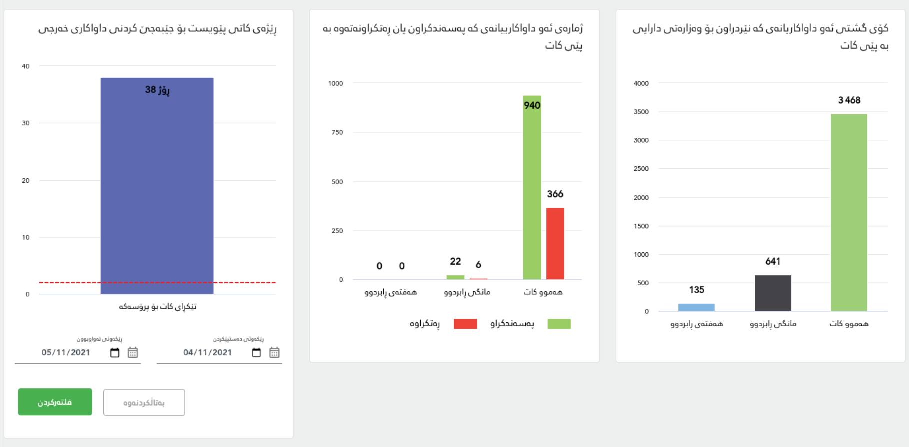

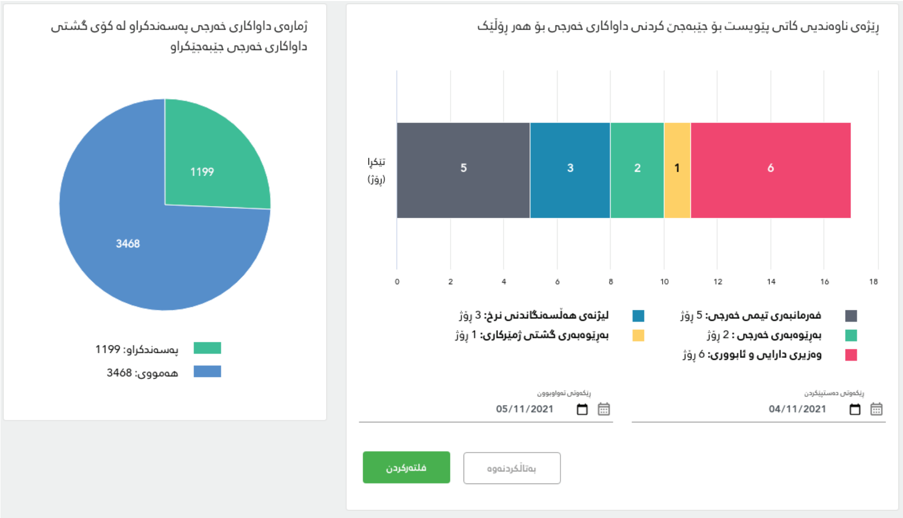

پرۆژەی داتاسەنتەری سەرەکی بە تایبەتمەندی تی 3:

سیستەمە هەستیارەکانی کەرتی دیجیتاڵ لە حکومەت، ناکرێت لە دەرەوەی وڵات بن، چونکە پێویستە ئەو سیستەمانە بەبێ هەبوونی خزمەتگوزاریی ئینتەرنێتیش لەبەر دەست و دەسەڵاتی حکومەت هەبن، ئەوەش لە خێرایی و پارێزراوی داتا هەستیارەکانی هاووڵاتیان و حکومەتی هەرێم و کەمکردنەوەی خەرجیەکان ڕۆڵی دەبێت.

لەگەڵ دەستپێکی کابینەی نۆیەمی حکومەت و بە سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی (مەسرور بارزانی) سەرۆک وەزیران، کار لەسەر دابینکردنی ئەم ژێرخانە هەستیار و گرنگە کراوە کە بە هۆی تایبەتمەندیەکانیەوە لە ئاستی عێراق، بێوێنە و تاکە.

گرنگترین تایبەتمەندییەکان:

1. تایبەتمەندی T3، واتە خاوەنی چەندین سەرچاوەی تەزووە لە دەرەوە و ناوەوە.
2. توانای لە خۆگرتنی سەدان خزمەتگوزاری دیجیتاڵی حکومەتی هەیە، وەکو ژێرخانی پرۆژەی پێوەری زیرەکی وەزارەتی کارەبا، سیستەمەکانی وەزارەتی ناوخۆ، سیستەمی زانیاری دانیشووانی هەرێم، سیستەمەکانی وەزارەتی دارایی و هتد.
3. پارێزرا بوونی سیستەمەکان و داتاکان لە هەموو ڕوویێکەوە بە پێی ستاندارده جیهانییەکان و بە چاودێری بەردەوامی تیمی پسپۆری کورد.
4. بەکارهێنانی باشترین و سەرکەوتوترین ئامێرەکان و ستانداردە جیهانییەکان.

پرۆژەی سیستەمی کۆنترۆڵی ڤیزە و هاتنەژورەوەی وەزارەتی ناوخۆ ECS

پێدانی ڤیزە بە شێوازێکی مۆدێرن هاوشێوەی وڵاتانی پێشکەتوو هەروەها دامەزراندنی چەندەها سیستەمی پەیوەندیدار و ئاڵوگۆڕکردنی زانیاری لەنێوانیاندا یەکێک لە داواکاریە سەرەکیەکانی وەزارەتی ناوخۆ بو کە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران زۆر بە بایەخ لێیان دەڕوانێت و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری ئەم ئەرکەی لە ئەستۆ گرتووە.

سیستەمی کۆنترۆڵی ڤیزە و هاتنەژورەوەی وەزارەتی ناوخۆ سیستەمێکی ماکرۆیە کە خۆی لە چەندین سیستەمی تر کە دەبێ داتا ئاڵۆگۆڕ بکەن پێکدێت. ئەم سیستەمانە بریتین لە:

5. پۆرتاڵی داواکردن و وەرگرتنی ڤیزای ئەلکترۆنی

6. سیستەمی بەڕێوەبردنی سپۆنسەرەکان Guarantors Information Management System (GIMS)

7. سیستەمی بەڕیوەبردنی و پرۆسە کردنی ڤیزە Visa Information Management System (VIMS)

8. سیستەمی بەڕیوەبردنی هاتنەژورەوە ودەرچوون لە سنورەکان Entry/Exist Managment System (EEMS)

9. سیستەمی وەستاندنی ناوەندی National Stop List NSL

10. سیستەمی ناسینەوەی دیجیتاڵی سەردانکەرە بیانیەکان Foreigners Identity Management System (FIMS)

دامەزراندنی ئەم سیستەمانە بە شێوازێکی پێشکەوتوو، دەبنە هۆی پەرەسەندنی سیستەمە دیجیتاڵیەکانی وەزارەتی ناوخۆ و هەروەها بەستنەوەیان بە سیستەمەکانی تری حکومەت، وەکو باج، تۆماری کۆمپانیاکان، دەستەبەری کۆمەڵایەتی، نشینگە و.. هتد، بۆ ئەوەی سیستەمەکانی تری حکومەتیش بتوانن بە ڕێکی کار بکەن و لە ڕێگای ئاڵوگۆڕ کردنی داتا بە شێوازێکی پارێزراو و ڕێک، سوود لە یەکتری وەربگرن.

ECS Services Communication Diagram

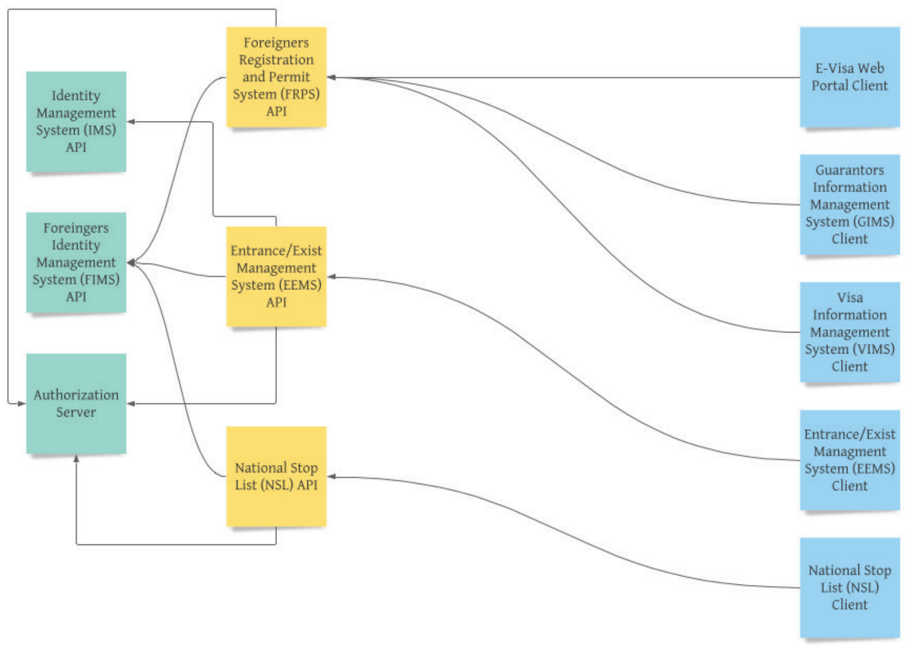

دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە

> ژینگەی کوردستان گەورەترین سەرمایەی هەرێمە و کار دەکەین بۆ پاراستنی ژینگە و پەرەپێدان بە کلتوری ژینگە پارێزی. کار دەکەین بۆ بەکارخستنی سیستەمێکی پێشکەوتووی ریسایکل و چارەسەریی زبڵ و خاشاك وکەمکردنەوەی مەترسییە ژینگەییەکان
>
> کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

راپۆرتی داتاو ئامارەکانی دەستەی پاراستن وچاککردنی ژینگە لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەم تا 2021/4/1

مۆڵەت و ڕێگەی پێدان بە پرۆژە:

- مۆڵەت و رێگە پێدان و رەزامەندی بۆ پرۆژەکانی (پیشەسازی، پیشەسازی خۆراک، خزمەتگوزاری، نیشتەجێ، بازرگانی، کشتووکاڵی، تەندروستی هەروەها مۆڵەتی راو و گواستنەوەی دار و بیری قوڵ و هەروەها مۆڵەت پێدانی بەشی تیشک، بەم شێوەیەی خوارەن:

1. هەولێر (778) پرۆژە
2. دهۆک (541) پرۆژە
3. سلێمانی (698) پرۆژە
4. گەرمیان (261) پرۆژە
5. راپەڕین (146) پرۆژە

کۆی گشتی: 2424 پرۆژە

پێنەدانی ڕەزامەندی بە پڕۆژە:

- پێنەدانی ڕەزامەندی بۆ پڕۆژەکان، هەندێک لە پڕۆژەکان لەگەڵ ژینگە و یاساو ڕێنماییەکانی تایبەت بەژینگە ناگونجێن، بۆیە ڕەزامەندیان پێنەدراوە، بەم جۆرەی خوارەوە:

هەولێر (22) پڕۆژە

سلێمانی (6) پڕۆژە

دهۆک (4) پڕۆژە

ڕاپەڕین (5) پڕۆژە

کۆی گشتی: 37 پڕۆژە

کەیسەکانی دادگا:

هەولێر:

1. ژمارەی کەیسەکانی دادگا و ژ. سکاڵا (441)
2. سزاو پێژاردن (23) کەیس
3. ژ. بەڵین نامە (172) کەیس

سلێمانی:

1. کەیسی دادگا (220) کەیس
2. سزاو پێ بژاردن (21) کەیس
3. ژ. بەڵین نامە (729)کەیس

دهۆک:

1. کەیسی دادگا و ژ. سکاڵا (50)
2. ژ. سزدان و پێبژاردن (23) کەیس
3. ژ. سەرپێچی و بەڵێننامە (45) کەیس

گەرمیان:

1. ژمارەی کەیسەکانی دادگا (3) کەیس

ڕاپەڕین:

1. ژمارەی کەیسەکانی دادگا (65) کەیس
2. ژمارەی بەڵێننامە (115) کەیس

کۆی گشتی پێ بژاردن بۆ خاوەن پرۆژەکان کە پابەندی ڕێنماییەکانی ژینگە نەبوون لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەم تا 2021/4/1 بریتی بووە لە: 237 ,547 ,144 سەد و چل و چوار ملیۆن و پێنجسەد و چل و حەفت هەزار و دووسەد و سی و حەوت دینار.

- چاودێری و بەدواداچوون و پشکنین بۆ پرۆژە:

چاودێری و بەدواداچوون و پشکنین بۆ پرۆژە (کشتوکاڵی، بازرگانی، پیشەسازی، خزمەت گوزاری، تەندروستی و پاڵاوگەکانی نەوت هتد، بەمەبەستی جێبەجێکردنی ڕێنماییە ژینگەییەکان.

لە هەولێر (326) پرۆژە

سلێمانی (1710) پرۆژە

دهۆک (1911) پرۆژە

گەرمیان (124) پرۆژە

ڕاپەڕین (158) پرۆژە

کۆی گشتی: 4229 پرۆژە

• پشكنين تاقیگەیی:

پشـكنين تاقیگەیـی بـۆ نموونـە (پشـكنينی كیمیـاوی خـاک، پشـكنينی بكتريۆلۆجـی ئـاو، پشـكنينی كیمیـاوی ئـاو) و چەنـد جۆرێكـی تـری پشـكنين لـە تاقیگەكانـی ئێمـە لـە فەرمانگـەی شـارەكان ئەنجـام دەدرێـن، ئەمانیـش بەم جـۆرە بوونـە:

هەولێر

ژ. نموونە : (518)

ژ. پشكنين : (13449)

سلێمانی:

نموونە (266)

پشكنين (12217)

دهۆک:

نموونە (3950)

پشكنين (20986)

کۆی گشتی ژمارەی نموونەکان 4734

کۆی گشتی جۆرەکانی پشکنین 46652

• لە برِی سەوزكردن بۆ كارگە:

رێـژەی لـە بـرری سـەوزكردن بـۆ ئـەو كارگـە و پرۆژانـەی پێـش یاسـای ژمـارە 8ی سـاڵی 2008ی دەسـتەی پاراسـتن وچاككردنـی ژینگـەی هەرێـم مۆڵەتیـان وەرگرتـوە وشـوێنی سـەوزكردنیان نیـە لـە پرۆژەكـەدا = (6450) م2.

- هەڵمەتی هۆشیاری و ڕاگەیاندن:

- هەڵمەتـی هۆشـیاری و ڕاگەیانـدن کـە بریتیـە لـە (پێشـوازی کـردن لـە ڕێکخـراوەکان وژینگـە پارێزەکان، هەڵمەتـی نمـام چانـدن لەگەڵ ڕێکخـراوەکان، سـەردان کردنـی شـوێنە جیاجیاکان، بەشـداری کردن لە دیـدارە تەلەفزیونیەکان ولێداونــە ڕادیۆیــەکان ئەنجامــدان وبەشــداریکردن لــە ســیمینارەکان و وورکشـۆپەکان، هـەر وەهـا هەڵمەتـە جۆراوجۆرەکانـی بڵاوکردنـەوەی هۆشـیاری دژ بـە پەتـای کۆرۆنـا:

هەولێر (43)

ف. هۆشیارکردنەوەی ژینگە و ڕاگەیاندن (181)

دهۆک (566)

سلێمانی (20)

گەرمیان (102)

ڕاپەڕین (121)

کۆی گشتی: 1114 چالاکی

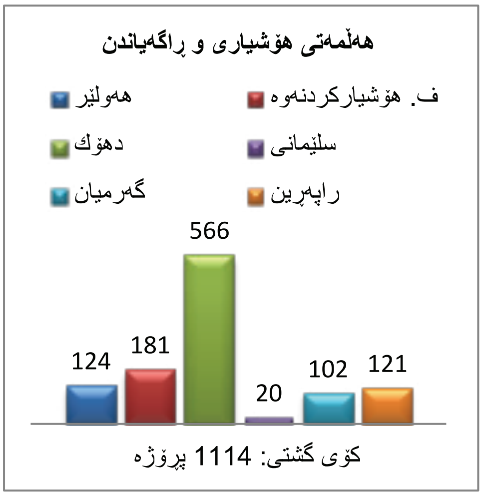

دەستەی گشتیی گەشتوگوزار

کار دەکەین بۆ ئەوەی ئابووریی هەرێم فرە چەشن و فرەرەهەند بێت و تەنیا پشت بە نەوت و غاز نەبەستریت، بۆ ئەم مەبەستە پەرە بە کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی و گەشتیاری دەدەین و هەوڵ بۆ ڕاکێشانی وەبەرهێنانی دەرەکی لەم کەرتانەدا دەدەین.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

کار و پڕۆژە و چاکسازییەکان:

لە ماوەی دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستەی گشتی گەشتوگوزار دەستیکردووە بە دانانی بەرنامەی ستراتیجی و چالاکیی جۆراوجۆر بۆ پێشخستنی کەرتی گەشتوگوزار. بۆ ئەم مەبەستەش دەیان سەردانی مەیدانی و کۆبوونەوە و سمینار و ئیڤێنتی تایبەت بەم بوارەی کردووە لەگەڵ ڕێکخراوە ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکان و مامۆستایانی زانکۆ و وەزارەتە پەیوەندارەکان و سەرمایەداران بە مەبەستی پێشخستنی کەرتی گەشتوگوزار. سەرەڕای دانانی پلانی کورتخایەن و درێژ خایەن بۆ جێبەجێکردنی پڕۆژەکانی تایبەت بەم کەرتە هەنگاوە سەرەتاییەکانیش دەستیانپێکراوە . لەبەر فراوانی کەرتی گەشتوگوزار و فۆرمە جیاوازەکانی ئەم کەرتە و پۆلێنکردنی فۆرمەکان بە مەبەستی ئاسانکاری. دەستکراوە بە دەستنیشانکردنی فۆرمەکان بە شێوەی ئەکادیمی و جیاکردنەوەیان، پاشان کارکردن لەسەر هەریەک لەم فۆرمانە بە شێوەی تایبەت و دانانی پلانی ورد بۆ جێبەجێکردنی خزمەتگوزارییەکان. ئەم فۆرمانەی کە کاری لەسەرکراوە خۆی دەبینێتەوە لە گەشتوگوزاری ئایینی، گەشتوگوزاری، پیشەسازی،

گەشتوگوزاری کەلتوری، گەشتوگوزاری لادێ، گەشتوگوزاری سەرکێشی، گەشتوگوزاری کشتوکاڵ، گەشتوگوزاری تەندروستی، گەشتوگوزاری سروشتی و گەشتوگوزاری بازرگانی. دوای کارکردن و پۆلێنکردنی گەشتوگوزار، دەستەی گشتی گەشتوگوزار دەستی بە کاروچالاکییەکانی خۆی کرد لە ڕێگەی ئەو بەشانەی کە لەناو دەستەدا هەن، وەک بەشی مارکێتینگ و بەشی هونەری و بەشی توانا مرۆییەکان. کار و چالاکییەکان خۆی لەم خاڵانەی خوارەوە دەبینێتەوە.

1. ئەنجامدانی کۆنفرانسی سێ ڕۆژە بۆ ئامادەکردنی پرۆژە یاسا بۆ دەستەی گشتی گەشتوگوزار: ئەم چالاکییە لە کۆمەڵێک کەسایەتی حکومیی لە زۆربەی وەزارەتە پەیوەندیدارەکان بە گەشتوگوزار و مامۆستایانی زانکۆ و سەرمایەدارانی کوردستان بەڕێوەچوو. ئەم کۆنفرانسە سێ ڕۆژی خایاند لە کۆتاییدا ڕەشنوسێکی تۆکمە ئامادەکراو پێشکەش بە پەرلەمانی کوردستان کرا.

2. ئامادەکردنی پرۆژەی هۆشیاری گەشتیاریی: دەستەی گشتی گەشتوگوزار لە پلانی خۆیدا بە وردی کار لەسەر هۆشیاری گەشتیاری دەکات تا لە ڕێگەی دروستکردنی ڤیدیۆ و سلۆگانی تایبەت کە وا بکات هاووڵاتیان بە هۆشیارییەوە مامەڵە لەگەڵ گەشتیاری بکەن. ئەمەش وادەکات گەشتیار هەست بە سەلامەتی بکات و کاریگەری لەسەر ئاستی ژمارەی گەشتیار دەبێت.

3. یاداشتنامەی لێکتێگەیشتن بۆ پەرەپێدانی گەشتوگوزاری ئایینی لەگەڵ وەزارەتی ئەوقاف: ئەم لێکتێگەیشتنە تایبەتە بە گەشتوگوزاری ئایینی کە چەند خاڵی گرینگ لە خۆ دەگرێت بۆ پەرەپێدانی گەشتوگوزاری ئایینی. لە بەرنامە و پلانی دەستەی گشتی گەشتوگوزاردا هەیە کە لەگەڵ زۆربەی ئەو وەزارەتانەدا بکرێ کە فۆرمەکانی گەشتوگوزار دەیانگرێتەوە وەک وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن و وەزارەتی پەروەردە و وەزارەتی ڕۆشنبیری و وەزارەتی خوێندنی باڵاو

وەزارەتی پیشەسازی حکومەتی هەرێمی کوردستان. بۆ ئەم مەبەستەش دەستکراوە بە ئامادەکاری بۆ کارکردنی درێژخایەن.

4. یاداشتنامەی لێکتێگەیشتن بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری خوێندن و پێداچونەوە لە پرۆگرامەکانی خوێندن لە بواری گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان: وەزارەتی پەروەردە و دەستەی گەشتوگوزار رێکەوتن کە هەماهەنگ بن بۆ پێداچوونەوە بە خوێندنی پیشەیی گەشتوگوزار . ئەم هەماهەنگییە زیاتر بۆ پێداچوونەوەیە بەسیستەمی خوێندن و رێکخستنی پرۆگرامی ئامادەی پیشەیی گەشتوگوزار، ئەم رێکخستنە بەجۆرێک دەبێت کە سوود بە ئاستی بەرزکردنەوەی توانای مرۆیی دەگەیەنێت، هەروەها دەرچووانی پیشەیی بتوانن درێژە بە خوێندن لە پەیمانگە و زانکۆکان بدەن

5. هەماهەنگیەکان لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ وەزارەتی دارایی: ئاسانکاری بۆ تەرخانکردنی ئەو زەویانەی کە موڵکی وەزارەتی کشتوکاڵن دەکەوێتە چوارچێوەی ماستەر پلانی دەستەی گشتی گەشتوگوزار بۆ ئەم مەبەستەش هەماهەنگییەکان لەگەڵ وەزارەت دارایی و شارەوانیش بەردەوامە.

6. لێکتێگەیشتن لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا لەسەر بنەمای پەرەپێدانی ئاستی قوتابیان و خوێندکارانی گەشتوگوزار و پێدانی کورسی خوێندن بۆ کارمەندانی دەستەی گشتی گەشتوگوزار لە پسپۆڕی گەشتیاری، ئەم هەماهەنگییە بۆ زیاتر بەرزکردنەوەی ئاستی زانستییە لە کەرتی گەشتوگوزار هەروەها هەمەهەنگ دەبن بۆ چاکسازی لە میتۆدی خوێندن لەم بوارەدا. وەزارەتی خوێندنی باڵا جەختی لەسەر پێدانی کورسی خوێندن بۆ ماستەر و دکتۆرا کرد لە بواری گەشتیاری ئەمەش هەنگاوێکی گەورە و خزمەتێکی دیکەیە بۆ بواری گەشتوگوزار.

7. هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی: یەکێک لە کەرتە گرینگەکانی بواری گەشتوگوزار لە هەرێمی کوردستان گەشتوگوزاری

چارەسەرییە. کوردستان شوێنگەلێکی تایبەتی بە چارەسەری سروشتی هەیە وەک ئاوی گەڕاو و شوێنی دیکە کە بۆ چارەسەری سروشتی سودی لێوەردەگیرێت.

8. هەماهەنگی لە نێوان وەزارەتە پەیوندیدارەکان دەربارەی ڕێگاوبان لە ئەولەویەتی دەستەی گشتی گەشتوگوزار گەیاندنی خزمەتگوزاریی سەرەتایی بووە بۆ هاووڵاتیانی کوردستان. ئەو شوێنانەی کە پێویستیان بە خزمەتگوزارییە لە بواری کارەبا و ڕێگاوبان و پێداویستییەکانی وەک WC و شوێنی خۆ گۆڕین کە بە دیزاینی مۆدێرن لە زۆربەی شوێنە گرینگەکانی کوردستان دابنرێت. بۆ ئەو مەبەستەش وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە و وەزارەتی کارەبا هەماهەنگ و هاوکار بووینە.

9. هەماهەنگی لەگەڵ ژوورە بازرگانییەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ڕاهێنانی ڕێبەری گەشتیاری. ڕێکەوتن لەگەڵ سەرۆکی ژوورە بازرگانییەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان کرا کە ڕاهێنان بە 100 کەس بکرێت لە خوێندکار و قوتابیانی بەشە گەشتیارییەکان لە زانکۆ و پەیمانگە و ئامادەییەکانی کوردستان بە مەبەستی ڕاهێنان لە بواری ڕێبەری گەشتیاری.

10. کردنەوەی بەشی کارە دەستییەکان لە هەیکەلییەتی تازەی گەشتوگوزار، ئەم پرۆژەیە گرینگی بە بەرهەمە ناوخۆییەکان دەدات لە ڕووی خواردن و کەلتور و هونەرییەوە بۆ ئەم مەبەستەش هۆتێلەکانی کوردستان ئاگادارکراونەتەوە کە گرینگی بە بەرهەمە ناوخۆییەکانی هەرێمی کوردستان بدرێت بە مەبەستی کردنەوەی پێشانگە و هەڵواسینی تایبەت بە هونەر و کەلتوری کوردی بۆ بەشێک لە کارە هونەرییەکانی هونەرمەندانی شێوەکار و فۆتۆگرافەر و ئەو کاسانەی کاری دەستی دەکەن دابنرێت. گرینگی بە هێزی کاری دەستی ناوخۆ بدرێت بۆ ئەوەی کۆمەڵێک هەلی نوێی کار دابین بکەین.

11. ئامادەکردنی کۆنووسی ڕێبەری گەشتیاریی دەستەی گشتی گەشتوگوزار

پـڕۆژەی خـۆی بـۆ ڕێبـەری گەشـتیاری پێشـکەش بـە ئەنجومەنـی وەزیرانکرد بـە مەبەسـتی دروسـتکردنی هەلیـکار بـۆ دەرچووانـی گەشـتیاری زانکـۆ و پەیمانگەکانـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان. هـەر لـەو ڕوانگـەوە دەسـتی کـردووە بـە ڕاهێنانـی ڕێبـەری گەشـتیاری لەگـەڵ کەرتـی تایبـەت. سـەرەتا لـە شـاری سـلێمانی دەسـتکراوە بـە ڕاهێنانـی 25 ڕێبـەر لـە دەرچووانی زانکۆ و پەیمانـگا و ئامادەییەکانـی گەشـتیاری. لـە شـاری هەولێریـش دەسـتکراوە بـە ئامـادەکاری بـۆ دروسـتکردنی 25 ڕێبـەر گەشـتیاری کـە ئامـادە دەکرێـن بـۆ کارکـردن لـە جۆرەکانـی گەشـتیاری.

12. ئامادەکردنـی پـڕۆژەی ڕووپێـوی شـوێنە گەشـتیارییەکانی هەرێمـی کوردسـتان : ئـەم پڕۆژەیـە درێژخایەنـە و کاری وردی لەسـەر کـراوە بـەم نزیکانـە بـە هـاوکاری کەرتـی تایبـەت دەچێتـە بـواری جێبەجێکـردن کـە دەبێتـە ناوەندێـک بـۆ داتـا و زانیـاری لـە کەرتـی گەشـتوگوزار.

13. پێداچونـەوە بـە ڕێنمایـی مـەی فرۆشـتن: پێداچونـەوە بـە بڕگەکانـی مـەی فرۆشـتن بـە مەبەسـتی ڕێکخسـتنەوە و باشـکردنی بـۆ گونجاندنـی لەگـەڵ سـەردەمی ئێسـتای هەرێمـی کوردسـتان.

14. پـڕۆژەی قـەرزی بچـوک و مامناوەنـد بـۆ بـواری گەشـتیاری لەگـەڵ بانکـە ئەهلیەکانـی هەرێمـی کوردسـتان و عێـراق: زۆر بـەی پـڕۆژەکان لەبـەر قەیرانـی دارایـی ئەنجامنادرێـت بۆیـە دەسـتەی گشـتی گەشـتوگوزار بـە هـاوکاری ئـەم بانکـە ئەهلیانـە هـاوکاری کەرتـی تایبـەت دەکات لـە هەرێمـی کوردسـتان. بـۆ جێبەجێکردنـی پـڕۆژەی گـەورە و بچـوک.

15. جەختکردنـەوە لـە دامەزراندنـی دەرچووانـی گەشـتیاری لـە هەرێمـی کوردسـتان لـە بنکـە گەشـتیارییەکان بـە ڕێـژەی سـەدا پەنجا لـەو ڕێژەیـەش لـە سـەدا 50% بـۆ ژنـان تەرخانکـراوە: دەسـتەی گشـتی گەشـتوگوزار بـەردەوام هەوڵـی جـدی داوە بـۆ دابینکردنـی هەلـی کار بـۆ دەرچوانـی گەشـتیاری و ئـەو کەسـانەی ئەزموونیـان لـە بـواری گەشـتیاری هەبـووە بـە تایبەتیـش چـاوی لـەوە بـووە کـە ئـەم هەلـی کارە بـە یەکسـانی لـە

نێوان پیاو ژن دابەشبکرێت بۆیە رەچاوی رێژەی ژن کراوە لە هەموو ئەو کارانەی کە دەستە پێیهەڵدەستێت.

16. دانانی خەڵاتی جۆری (Quality Award) بۆ بنکەکانی مانەوەی گەشتیاری لە ساڵی 2016 بەپێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان لە بواری بەرێوەبردنی جۆری و لە ساڵی 2018 دا بواری پێدانی خەڵاتەکە فراوانکرا بە جۆرێک کە چێشتخانە و کافتیریا و خواردنی خێرا و کۆمپانیاکانیش بگرێتەوە.

17. دروست کردنی داتا بەیسی ئەلکترونی بۆ پرۆسەی پشکنینی بنکە و کۆمپانیا گەشتیارییەکان.

18. دروستکردنی شوێنی حەوانەوە بۆ گەشتیاران لە بازگەکانی هەرێمی کوردستان: دەستەی گشتی گەشتوگوزار لە هەوڵی ئاسانکارییە بۆ گەشتیارانی ناوەراست و خوارووی عێراق بۆ ئەوەی لە کاتی پشکنینی بازگەکان بتوانن ساتێک لەو شوێنە پشوویەک وەربگرن. ئەم پرۆژەیەش بە هاوکاری وەزارەتی دارایی بەم نزیکانە دەچێتە بواری جێبەجێکردن.

19. دەستەی گشتی گەشتوگوزار بە پرۆژەیەک لەگەڵ FFER-KRG لە چوارچێوەی هاوکارییەکانی نەتەوە یەککگرتووەکان بۆ گەشەپێدان لە عێراق هەڵدەستێت بە پێداچوونەوەی سیاسەت و ستراتیژی لە یاسای گەشتوگوزار. هەروەها پرۆسەی رێکاری ئەنجامدانی کوالێتی کۆنترۆڵ بۆ خزمەتگوزارییە گەشتیارییەکان.

ژماردنەوەی ماڵ و مولکی میری (جرد الممتلكات)

> بە هەموو توانامانەوە، ڕووبەڕووی هەموو جۆرە گەندڵیەکی دارایی و کارگێڕی دەبینەوە و ڕێگرەبین لە بەهەدەردانی سامانی گشتی و زێدەڕۆیی بۆ سەر موڵك و مومتەلەکاتی هەرێم، ئەمەش لە ڕێگەی کاراکردن و پشتیوانی کردنی دامەزراوە فەرمی و یاساییەکانی هەرێمی کوردستان بە تایبەتی پەرلەمان و دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی نەزاهە و داواکاری گشتی
>
> کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

حکومەتی هەرێمی کوردستان لەگەڵ دەستبەکار بوونی دەستی کردووە بە ژماردنەوەی سەرجەم زەوی و زار وموڵمی میری. پێداچوونەوە بە ژماردنەوە و ڕێکخستنیان بە شێوەیەک:

1. ژماردنەوەی زەوییە چۆڵەکان.
2. ژماردنەوەی بیناکانی حکومی و ڕێکخستنەوەیان.
3. ڕێکخستنەوەی کرێی دامودەزگا حکومییەکان.

ئەمانەی خوارەوە داتای 80% ژماردنەوە و جەردکردنی موڵک و ماڵی حکومەتە و کۆکردنەوە و بەداتاکردنی هەموو موڵکەکانی میرییە لەسەر داتابەیس:

1. ٪80 خانوو باڵەخانەکانی میری

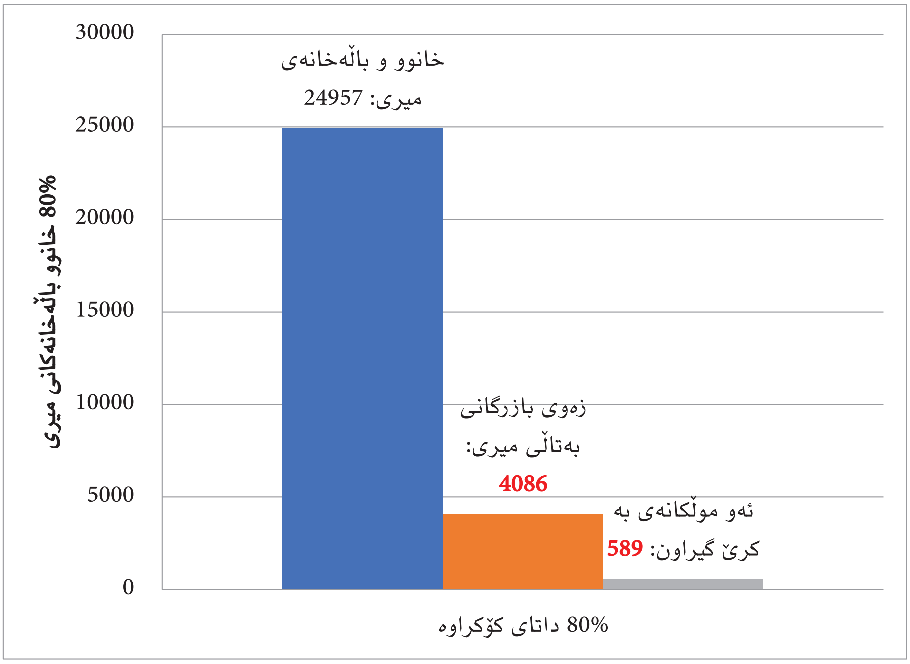

2. ٪80 خانوو باڵەخانەکانی میری

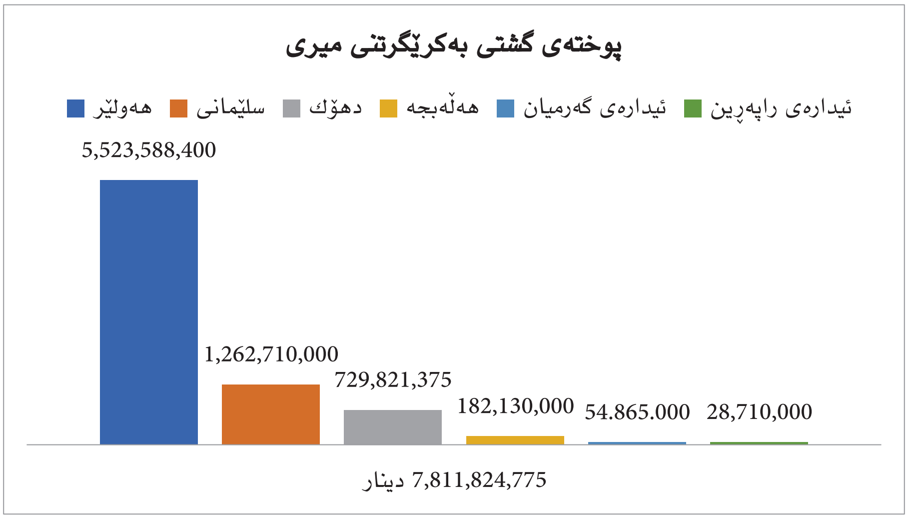

3. ٪80 جەردکراوی باڵەخانەکانی میری کە ژمارەیان 24, 859 بە پێی شار و ئیدارەکان

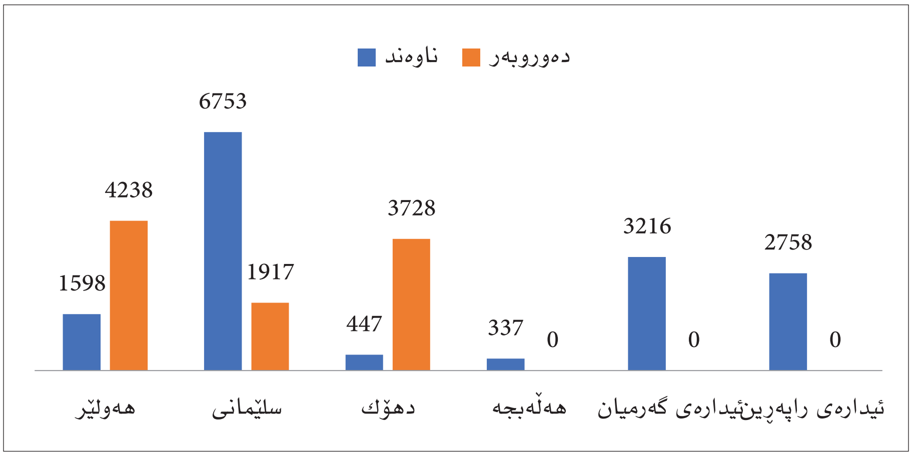

رێکخستنەوەو چاکسازی

بە شێوەیەکی گشتی لەسەر فەرمان و راسپاردەی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ چاکسازی لە رێکخستنەوەی موڵک و ماڵی حوکمەت و زیادکردنی داهات و کەمکردنەوەی خەرجی، لێژنەی جەرد کردنی موڵکی حکومەت، هەنگاوەکانی چاکسازی و رێکخستنەوەی موڵکەکانی حکوومەتی بۆ چەند هیڵ دابەشکردوون، لەوانە:

1. کۆکردنەوە و بەداتاکردنی هەموو موڵکەکانی میری لەسەر داتابەیس بە پرۆگرامێکی پێشکەوتووی هاوچەرخ بەمەبەستی بەدەست گەیشتنی زانیاریەکان بەشێوەیەکی ئاسان لەرووی جۆری موڵک، خاوەندارێتی، لایەنی بەکارهێن، مەبەستی بەکارهێنان، رووبەر، شوێن، نرخ... هتد).
2. بەڕێوەبردنی موڵکەکان لەلایەن دامەزراوەیەکی تایبەتمەند
3. فرۆشتنی ئەو موڵکانەی حکومەت کە بەهۆی فراوانبوونی شارەکانەوە بۆ بەکارهێنانی وەزارەت و دام و دەزگاکانیان گونجاو نین

4. سوود وەرگرتن لە شوێن و پێگەی جوگرافی و بازرگانی هەندێ لە موڵکەکانی حکوومەت کە گونجاو نین بۆ بەکارهێنانی وەزارەت و دام و دەزگاکان

5. رێکخستن و کۆنترۆڵکردنی مامەڵەکانی تەرخانکردن بەمەبەستی بە کرێدان، موساتەحە،وەبەرهێنان، رێگەگرتن لە ناعەدالەتی و قۆرخکاری

6. رێکخستن و کۆنترۆڵکردنی هەموو ئەو داهاتانەی لە کرێی ئەو موڵکانە بەدەست دێن و زیاد کردنیان بەپێی بارودۆخ بۆ بەرژەوەندی گشتی

7. پارێزگاری و داکۆکی کردن لە زۆرترین سوود و بەرژەوەندی گشتی لەهەر تەرخانکردنێکی زەوی و موڵکەکانی حکوومەت بۆ مەبەستی بازرگانی یان وەبەرهێنانی کەرتی تایبەت

8. گرنگیدان بە بیرۆکەی هاوبەشی لە نێوان حکوومەت و کەرتی تایبەت

9. رێگەگرتن لە هەموو ئەو کەس و لایەنانەی بە شێوەیەکی نایاسایی موڵکەکانی حکوومەتیان بەکارهێناوە

10. بەبێ ئاگاداری لایەنی تایبەتمەند ناتواندرێ هیچ موڵکێکی حکوومەت تەرخان بکرێت یان هیچ مامەڵەیەکی پێوە بکرێت.

11. بەکارهێنانەوەی بەردەوامی بەشێک لە داهاتی موڵکەکان بۆ پەرەپێدان و فراوانکردنیان

12. بەکارهێنانەوەی هەندێ لە موڵکەکان یان ئەو داهاتەی لێیانەوە بەدەست دێت بۆ دروستکردنی نەخۆشخانە، قوتابخانە، ناوەندەکانی خوێندنی ئەکادیمی بۆ زانکۆ و پەیمانگاکان.

پشتیوانی کاری چاودێریی پەرلەمانی

پشتیوانی کاری چاودێریی پەرلەمانی دەکەین و بۆ ئەم مەبەستەش پابەند دەبین بە هەموو ڕێکارەکانی چاودێری لە پەرلەمانی کوردستان بە پێی یاسا پەیڕەوی ناوخۆ و بنەماکانی کاری پەرلەمانی. هەروەها بە پێی بنەماکانی کاری پەرلەمان، ڕێز لە ئۆپۆزسیۆنی پەرلەمانی دەگرین.

کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

پڕۆژە یاسای حکومەت بۆ پەرلەمان

ئەمانەی خوارەوە بەشێکن لەو پڕۆژە یاسایانەی کە لە لایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە دروانەتە پەرلەمان و لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دەرکراون، یان لە ئەجێندا دان:

1. پڕۆژە یاسای چاکسازی لە موچە و دەرماڵە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان.
2. پڕۆژە یاسای مادەی هۆشبەر.
3. پڕۆژە یاسای وەبەرهێنان.
4. پڕۆژە یاسای فرۆشتن و بەکرێدانی خەزێنەی وڵات (بیع و اجار اموال الدولة).
5. پڕۆژە یاسای مافی نەخۆش.
6. پڕۆژە یاسای ئەنجومەنی باڵای پسپۆریەتی پزیشکی (قانون المجلس الاعلى للاختصاصات الطبية).

7. پرۆژە یاسای دەروازە سنوورییەکان.

8. پرۆژە یاسای وەبەرهێنانی پیشەسازی.

9. پرۆژە یاسای پاراستنی بەرهەمهێن (حماية المنتج).

10. پرۆژە یاسای کار و دەستەبەری یاسای خواردن و دەرمان (Food and Drug).

11. پرۆژە یاسای چاکسازی (راپۆرتی دووەمی هەنگاوەکانی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی کە حکومەتی هەرێمی کوردستان لە 2021/4/26 ناردە پەرلەمانی کوردستان).

بەشی چوارەم

جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی

لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی

راپۆرت و بەدواداچوون

راپۆرتی یەکەم

لیژنـەی بـاڵای جێبەجێکردنـی یاسـای چاکسـازی بەهەماهەنگـی لەگـەڵ دیوانـی چاودێـری دارایـی و دەسـتەی دەسـپاکی بـەردەوام بەدواداچوونـی بـۆ جێبەجێکردنـی مـاددە و برگەکانـی یاسـای ژمـارە 2ی سـاڵی 2020، یاسـای چاکسـازی لـە مووچـە و دەرماڵـە و بەخشـین و ئیمتیازاتـەکان و خانەنشـینی لـە هەرێمـی کوردسـتان – عێـراق کـردووە و لەم راپۆرتـەدا باری بەرێوەچوونـی رێککارەکانـی جێبەجێکردنـی ئـەم یاسـایە بۆتـان دەخەینە روو بەپێـی راپۆرتـی وەزارەت و لایەنـە نەبەسـتراوەکان بـە وەزارەتـەکان.

یەکـەم: لیژنـەی بـاڵای جێبەجێکردنـی یاسـای چاکسـازی لە کۆبوونـەوەی ژمارە (4) سـاڵی 2021 لـە2021/2/8 ئـەم راسـپاردە و بریارانـەی خـوارەوەی دەرکـرد:

1. چارەسـەرکردنی دیـاردەی رۆتیـن: نەهێشـتنی بابەتـی رۆتیـن لـە دامودەزگاکانـی حکومـەت بەشـێوەیەکی کـرداری پەیـرەو بکرێـت. هـاوکات دووبـارە چاوخشـاندەوە بکرێـت بـە دەوامـی رۆژانـەی فەرمانبـەران لـە دام و دەزگاکان بـە رەچاوکردنـی بارودۆخـی تەندروسـتی هەرێمـی کوردسـتان.

2. راسپاردنی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە:

ا. سـەرجەم دۆسـیەی خانەنشـینان و کـەم ئەنـدام و پەککەوتـەی

سەنگەر لە هەردوو یەکەی 70 و 80 بدرێتە بەڕێوبەریەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی پێشمەرگە.

ب. بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی پێشمەرگە بەپێی یاسای چاکسازی ژمارە 2ی ساڵی 2020 وەک لە ماددەی 8 هاتووە گشت میلاک و موڵک و ماڵی گواستراوەی و دۆسیە و بەراییەکانی خانەنشینان دەگوازێتەوە سەر بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی وەزارەتی دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان دوای تەواوکردنی ئەم پرۆسەیە هەیکەلیەتی نوێی بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران پەسند دەکرێت.

ت. ئامادەکردنی دوا پێشنیاریان بۆ یەکخستن و ڕێکخستنی هەیکەلی هێزەکانی وەزارەتی پێشمەرگە و هەردوو یەکەی 70 و 80 و، دەستنیشانکردنی ژمارە و میلاکیان بەپێی پێویستی سیستەمی بەرگری هەرێمی کوردستان لە چوارچێوەی پرۆژەی چاکسازی هاوپەیمانان و خستنە ڕووی لە کۆبوونەوەی لیژنەی تایبەتمەند بە چاکسازی و یەکخستن و ڕێکخستنی بودجە و میلاکی هێزەکانی پێشمەرگە پرۆسەکەش بەسەرۆکایەتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و ئەندامێتی جێگری سەرۆک وەزیران و وەزیرەکانی کاروباری پێشمەرگە، ناوخۆ، دارایی و ئابووری بەڕێوە دەبرێت.

3. بۆ پێداچوونەوەی دۆسیەی فەرمانبەران لیژنەی باڵا ئەم ڕاسپاردانەی خستە ڕوو:

ا. بۆ تەواوکردنی پێداچوونەوەی دۆسیەی فەرمانبەران لە چوارچێوەی یاسای چاکسازی پێویستە وەزیر و سەرۆکی دەستە و فەرمانگە نەبەستراوەکان ڕاستەوخۆ سەرپەرشتی ئەم پرۆسەیە بکەن لە وەزارەت و دامەزراوەکانیان بۆ ئەوەی لە ماوەیەکی گونجاو کۆتایی پێ بێت.

ب. وەزارەتــی دارایــی و ئابــووری بەهەماهەنگــی وەزارەتــی پلاندانــان و ناوەنــدی ڕاوێــژی یاســایی و ســتراتیژی لــە ئەنجومەنــی وەزیران هەڵدەســتن بــە پێدانــی ڕوونکردنــەوەی پێویســت بــۆ ســەرجەم لیژنەکانــی وەزارەت و لایەنــە نەبەســتراوەکان بــە وەزارەت لەســەر چۆنیەتــی جێبەجــێ کردنــی ڕێنمــای دارایــی ژمــارە 12ی ســاڵی 2020 تایبــەت بــە پێداچوونــەوەی دۆســیەی فەرمانبــەران لــە چوارچێــوەی یاســای چاکســازی.

4. بـۆ تەواوکردنـی پرۆسـەی دامەزراندنـی سـندوقی خانەنشـینی لیژنـەی بـاڵا ئـەم ڕاسـپاردانەی خـوارەوەی دەرکـرد:

ا. ڕاســپاردنی وەزارەتــی دارایــی و ئابــووری بــە دامەزراندنــی ســندوقی خانەنشـین بەپێـی پەیـڕەوی ناوخۆیـی سـندوقی خانەنشـینی فەرمانبەرانی هەرێمـی کوردسـتانی عێـراق ژمـارە (٧)ی سـاڵی 2020 و ڕێنمایی دارایی ژمـارە (24) بـە نوسـراوی ژمـارە (5922) لـە 2020/11/25 ئـەم سـندوقە لــە چوارچێــوەی بەڕێوبەرایەتــی گشــتی خانەنشــینی لــە ڕووی ژمــارەی فەرمانبــەران و دابینکردنــی کــەل و پەلــی پێویســت و بینــا بــۆ ئــەم ســندوقە ڕێکدەخرێــت.

ب. ڕاســپاردنی هــەردوو بەڕێــزان وەزیــری دارایــی و ئابــووری و وەزیــری پلاندانـان بـە ئامادەکردنـی دیراسـەتێکی وورد لەسـەر سیسـتەمی بانکـی لــە هەرێمــی کوردســتان و کردنــەوەی ئەژمــاری بانکــی بــۆ مووچەخــۆران و فەرمانبــەران و پێشــنیار و ڕاســپاردەکانیان بــۆ ئەنجومەنــی بــاڵای ئابــووری بــەرز بکەنــەوە بــۆ ئــەوەی بڕیــاری پێویســتی لەســەر بدرێــت و یــەکلا بکرێتــەوە.

ت. وەزارەتــی دارایــی و ئابــووری لەســەر ئاســتی پارێــزگا و ئیــدارە ســەربەخۆکان لایەنــی پەیوەندیــدار دەستنیشــان بــکات بــۆ وەرگرتنــی تانــەی ئــەو کەســانەی کــە مووچەکانیــان ڕاگیــراوە کــە لــە دووجــار زیاتــر تۆمارکــراون لــە سیســتەمی بایۆمەتــری.

5. ڕاسـپاردنی وەزیـری کاروبـاری شـەهیدان و ئەنفالکـراوان بـۆ چارەسـەرکردنی کێشـە و گیـر وگرفتـەکان لـە بـەردەم پرۆسـەی پێداچوونـەوەی دۆسـییەی شەهیدان و زیندانیان و ڕاگیراوی سیاسی و جەختکردن لەسەر جێبەجێکردنی یاسـای چاکسـازی لەلایـەن لیژنەکانـی وەزارەتـەوە و سـەرجەم وەزارەت و لایەنـە نەبەسـتراوەکان بـە وەزارەت و بەپێچەوانـەوە لەبەرامبـەر هـەر کـەم و کوڕی و کەمتەرخەمییـەک دەبێت لێپێچینـەوەی یاساییان لەگەڵ بکرێت.

6. ڕاسـپاردنی وەزارەتـی کار و کاروبـاری کۆمەڵایەتـی بـە هەماهەنگـی دیوانی سـەرۆکایەتی ئەنجومەنـی وەزیـران و وەزارەتـی ناوخـۆ و بـۆ جێبەجـێ کردنی دوا هەنگاوەکانـی دامەزراندنـی ناوەنـدی دەستنیشـانکردنی پەککەوتەیـی بەگشت پێداویستیەکانیەوە.

7. بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی لە وەزارەتی ناوخۆ:

ا. پەسـندکردنی ڕەشنوسـی پەیـڕەوی یەکـەی پاسـەوانی بـە ڕەچاوکردنـی تێبینیەکانـی ئەندامانـی لیژنـەی بـاڵا و ئاراسـتەکردنی بـۆ ئەنجومەنـی وەزیـران.

ب. ڕاسـپاردنی وەزارەتـی ناوخـۆ بـە ڕێکخسـتنەوەی هـەردوو هێزەکانـی زێرەڤانـی و بەرگـری و فریاکەوتـن لـە چوارچێـوەی پەیکـەری ڕێکخسـتنی وەزارەتـی ناوخـۆ بەپێـی یاسـا بـەرکارەکان.

8. ڕاسـپاردنی وەزیـری دارایـی و ئابـووری بـۆ پێداچوونـەوە بـە ڕەشنوسـی بڕیـاری ئەنجومەنـی وەزیران بۆ ڕێکخسـتەنەوەی دەرماڵەکان بـە ڕەچاوکردنی تێبینـی وەزارەتـەکان بەشـێوەیەکی دادپەروەرانـە و بـۆ ئـەوەی ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران بکرێـت بـۆ بڕیـاری کۆتایـی.

دووەم: وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان:

بـۆ جێبەجێکردنـی بڕگـەی یەکـەم لـە مـاددەی 2 تایبـەت بەیەکخسـتنی ماف

و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەبەر رۆشنایی یاسا بەرکارەکان ئەم بابەتانەی خوارەوە کاریان لەسەر کراوە:

1. دەرچوواندنی پەیرەوی ژمارە (8)ی ساڵی 2020، پەیرەوی دیاریکردنی ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستانی.

2. دەرچوواندنی پەیرەوی ژمارە (9)ی ساڵی 2020، پەیرەوی دیاریکردنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان.

3. دەرچوواندنی رێنمایی ژمارە (1)ی ساڵی 2021، رێنمایی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستان ژمارە (11)ی ساڵی 2011ی هەموارکراو.

4. دەرچوواندنی رێنمایی ژمارە (2)ی ساڵی 2021، رێنمایی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان لە هەرێمی کوردستان- عێراق ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو.

لە ژێر رۆشنایی جێبەجێکردنی رێنماییەکان، ئەم رێنمایانەی خوارەوە پێوستە دەربچوێنرێن:

1. رێنمایی دیاریکردنی مافی بەرکەوتوانی چەکی کیمیاوی.

2. رێنمایی جێبەجێکردنی یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید لە هەرێمی کوردستان- عێراق ژمارە (9)ی ساڵی 2015.

3. رێنمایی گواستنەوەی دۆسیەی شەهیدانی هێزەکانی (پێشمەرگە، هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ، ئاسایش، دژەتیرۆر) بۆ وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان.

4. رێنمایی پلەبەندی مینحەی کەسوکاری شەهیدانی سەنگەر.

بۆ جێبەجێکردنی برگەی دووەم لە ماددەی 2 تایبەت بە پاککردنەوە

و هەڵوەشاندنەوەی ماف و ئیمتیازاتی میراتگری ئەو کەسانەی کە بەدەر لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو (یاسای ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان) سوودمەند بوون ئەم هەنگاوانە ئەنجام دراوە:

1. پێکهێنانی لیژنەی وەزارەت بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی بە سەرۆکایەتی بەڕێز وەزیر و ئەندامیەتی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزارەت، بە فەرمانی وەزاری ژمارە (734) لە 2020/2/24.

2. هەڵوەشاندنەوەی مینحەی (13.282) بەخێوکەر، بەفەرمانی وەزاری ژمارە (48) لە2021/1/6، کە مانگانە دەکاتە بڕی (996.150.000) نۆسەد و نەوەد و شەش ملیۆن و سەد و پەنجا هەزار دینار لەبەر ئەوەی ئەم بابەتە لە یاسا نەهاتووە و پێچەوانەی حکومەکانی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهید و ئەنفالکراوان ژمارە 9ی ساڵی 2007 هەموارکراو بووە بۆیە ئەم منحەیە هەڵوەشاوەتەوە.

3. پێکهێنانی سێ لیژنەی لاوەکی لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی (هەولێر، سلێمانی، دهۆک) بە فەرمانی وەزاری ژمارە (30 – 31 – 33) لە ڕێکەوتی 2020/6/2، بۆ ووردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەی شەهیدان و ئەنفالکراوان.

جۆری دۆسیە	دۆسیە	وردبینی کراو	پەسەندە	تێبینی لەسەرە	نایگرێتەوە
شەهیدی سەنگەر	37.575	2.438	1.523	805	110
شەهیدی هاووڵاتی	21.126	3.794	2.554	716	218
شەهیدی جینۆساید	11.630	1.046	222	255	83
کۆی گشتی	70.331	7.278	4.299	1776	411

4. پێکهێنانی لیژنەی تاقانەکانی جینۆساید بە فەرمانی وەزاری ژمارە (1507) لە ڕێکەوتی 2020/9/13، بۆ وردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەکانی تاقانەکانی جینۆساید.

جۆری دۆسیە	دۆسیە	وردبینی کراو	پەسەندە	تێبینی لەسەرە	نایگرێتەوە
تاقانەی جینۆساید	361	361	225	3	133

5. پێکهێنانی لیژنەی ناڕازیبوون (سکاڵا) بە فەرمانی وەزاری (1509) لە ڕێکەوتی 2020/9/13، بۆ بڕیاردان لە دۆسیەکانی ناڕازیبوون (سکاڵا)ی تایبەت بە گۆڕینی وارسی و تۆماری نوێی و پلە بەرزکردنەوەی شەهیدان.

جۆری دۆسیە	دۆسیە	وردبینی کراو
سکاڵا	967	822

6. پێکهێنانی لیژنەی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی بە فەرمانی وەزاری ژمارە (1506) لە ڕێکەوتی 2020/9/13، بۆ وردبینی و پێداچوونەوە بە دۆسیەکانی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی و ئامادەکردنیان بۆ لیژنەکانی تەندروستی کە لەلایەن وەزارەتی تەندروستییەوە پێکهێنراوە.

جۆری دۆسیە	دۆسیە
بەرکەوتووانی چەکی کیمیایی	9.202

7. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (15.02) لە 2020/9/13 بڕیاردرا بەگەڕاندنەوەی ئەو دۆسیانەی کە داوای تۆماری نوێ و پلە بەرزکردنەوە دەکەن بۆ بەڕێوبەرایەتییە گشتیەکانی دهۆک و سلێمانی و هەولێر تاوەکو لە

ڕێگای لیژنەکانی چاکسازی دووبارە ووردبینی بکرێنەوە لەبەر ڕۆشنایی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2007ی هەموارکراو (یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان).

8. دروستکردنی فۆرمی زانیاری بۆ ووردبینی و پێداچوونەوە بۆ شەهیدانی سەنگەر و جینۆساید و هاووڵاتی و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی و تاقانەکانی جینۆساید و چاپکردن و ناردنی بۆ لیژنەکان.

9. بۆ جێبەجێکردنی برگەی سێیەم لە ماددەی 2 تایبەت بە پاککردنەوە و هەڵوەشاندنەوەی ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کە بە ناوی زیندانی و گیراوی سیاسی بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ژمارە (11)ی ساڵی 2011 (یاسای ئیمتیازاتی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی کوردستانی) هەموارکراو سوودمەند بوون:

1. بەمەبەستی جێبەجێکردنی برگەی یەکەم ماددەی (5) لە پەیڕەوی ژمارە (4)ی ساڵی 2020 و پاڵپشت بە بڕیاری لیژنەی باڵای چاکسازی ژمارە (2934) لە ڕێکەوتی 2020/4/16، لە وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لیژنەیەکی تایبەتی پێکهێنرا بە سەرۆکایەتی نوێنەرێکی ئەنجومەنی وەزیران و ئەندامێتی نوێنەرانی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان و وەزارەتی دارایی و ئابووری بە فەرمانی وەزاری ژمارە (29) لە ڕێکەوتی 2020/6/2 بۆ پاکتاوی دۆسیەی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی، پاشان بە فەرمانی وەزاری ژمارە (57) لە 2020/8/13 گۆڕانکاری لە لیژنەکەدا کرا، دواتر بە هۆکاری جۆراوجۆر و بارودۆخی تەندروستی زۆری کارەکانیانەوە نەیانتوانی کارەکانی لیژنەکە ڕاپەڕێنن لەبەر ئەوە بە فەرمانی وەزاری ژمارە (115) لە 2020/12/22 لیژنەیەکی نوێ پێکهێنرا و بە کۆنووسێک سەرجەم لیستی ناوەکانی زیندانیکراو و گیراوی سیاسییان پێدرا بۆ پاکتاوی دۆسیەی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی.

جۆری دۆسیە	دۆسیە	وردبینی کراو	پەسەندە	تێبینیلەسەرە
زیندانیکراو و گیراوی سیاسی	23.769	984	611	373

2. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (43) لە ڕێکەوتی 2020/6/30، تۆماری نوێی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی هەڵپەسێردرا، ئەنجومەنی دادوەری بە نوسراوی ژمارە (1171) لە ڕێکەوتی 2020/8/31 فەرمانی ئاماژەپێکراوی سەرەوەی ئاڕاستەی دادگا تایبەتمەندەکان کردووە بۆ کاری پێویست.

3. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (45) لە ڕێکەوتی 2020/6/30، ڕاسپاردنی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری زیندانییە سیاسییەکان و بانکی زانیاری وەزارەت بۆ هەماهەنگی کردن لەگەڵ لیژنەی باڵای بایۆمەتری و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری لە ئەنجومەنی وەزیران بۆ بایۆمەتری و بەئەلیکترۆنی کردنی لیستەکانی شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیکراو و گیراوی سیاسی.

4. ناردنی لیستی ناوی (984) زیندانی سیاسی بۆ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بە نوسراوی ژمارە (57) لە 2021/3/17، بۆ ئەوەی لە ڕێگای نوێنەرایەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە بەغدا ئاڕاستەی لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومەتی فیدراڵ بکرێت بەمەبەستی پشتڕاستکردنەوەی بەڵگەنامەکانی گیرانیان و دڵنیابوون لەوەی کە هیچ مووچەیەکی تریان نییە، تا لە دوای تەواوبوونی ماوەی (10) ساڵی مینحەکەیان بۆ ببەسترێتەوە بەپێی شایستە بوونیان کە سەرۆکایەتی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران بە نوسراوییان ژمارە (1165) لە 2021/4/13 ئاراستەی نوێنەرایەتی حکومەتی هەرێمی کوردستانی لە بەغداد بۆ کاری پێویست.

بۆ جێبەجێکردنی برگەی چوارەم لە ماددەی 2:

وەزارەتی دارایی و ئابووری ڕێنمایی دارایی ژمارە (19)ی 2020 دەرچوواندووە، بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ میراتگرانی زیندانیکراو و گیراوی سیاسی پاش کۆچکردنیان.

بۆ جێبەجێکردنی برگەی پێنجەم لە ماددەی2 تایبەت بە ڕێکخستنەوەی لەئەستۆ گرتنی حکومەت بۆ خەرجی چارەسەری تەندروستی و خوێندنی کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیریی نەکردووەتەوە لە قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆ حکومی و ئەهلییەکان لەناو هەرێمدا، دەستنیشانکردنی مەرجەکانی شایستە بوون لەبەر ڕۆشنایی برگەی (دووەم) لە ماددەی (7) لە یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2007 (یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان لە هەرێمی کوردستان):

1. دەرچوواندنی ڕێنمایی دارایی ژمارە (23)ی ساڵی 2020 تایبەت بەخزمەتگوزاری خوێندن و تەندروستی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانیانی سیاسی (هەمواری ڕێنمای دارایی ژمارە 20 لە 2020/9/28).
2. بە فەرمانی وەزاری ژمارە (44) لە ڕێکەوتی 2020/6/30 ڕاسپاردنی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خزمەتگوزارییەکان و بانکی زانیاری لە دیوانی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان کە بەردەوام زانیاری تەواو و باوەڕپێکراو ئامادەبکەن لەبارەی کەسوکاری شەهیدان و، بەپێی تەمەن و قۆناغی خوێندن، تاکو لەنێوان وەزارەتە پەیوەندیدارەکان هەماهەنگی بکرێت و پلانی ساڵانەی پێویست بۆ خەرجییەکانی خزمەتگوزاری دابڕێژرێت.
3. دانانی سێرڤەر و بەستنەوەی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکان بەیەکەوە لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ بەئەلیکترۆنیکردنی زانیارییەکانی شەهیدان و زیندانیانی سیاسی، بەمەبەستی ڕێکخستن و بەدواداچوون و

لە ئەستۆگرتنی خەرجییەکانی خوێندن و تەندروستی بۆ (کوڕ و کچ و هاوسەری شەهید کە هاوسەرگیری نەکردووەتەوە) لەلایەن حکومەت.

سێیەم: وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی:

هەنگاوی یەکەم: جێبەجێکردنی ماددەی (3) یەکەم لە پەیڕەوی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی دەرکردنی فەرمانی وەزاری ژمارە (426) لە 2020/4/9 لەلایەن وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بۆ پێکهێنانی لیژنەی وەزارەت بەمەبەستی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی.

هەنگاوی دووەم: جێبەجێکردنی ماددەی (3) دووەم لە پەیڕەوی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی تایبەت بە پێکهێنانی لیژنەی لاوەکییەکان لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی سەر بە وەزارەت بە دەرکردنی فەرمانی وەزاری بە ژمارەکانی (428-429-430-431-432) لە 2020/4/9 و، ڕاسپاردنی لایەنە پەیوەندیدار و پەیوەستەکانی سەربە وەزارەت بۆ (ئامادەکردن و دەرکردن و هەموارکردن)ی ڕێنمایی و سیستەم و پێداویستی پێویست بە دەرکردنی فەرمانە وەزارییەکانی (172-173-174-175-176-177-178-179) لە 2020/5/12.

هەنگاوی سێیەم: دەستپێکردن بە هەنگاوی کرداری لیژنە پێکهاتووەکانی لە وەزارەت بەپێی خشتەی زەمەنی دیاری کراو لە فۆرمی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی بەم شێوەیەی خوارەوە:

- دەرماڵەی لەبڕی پەککەوتەیی:

1. دەرکردنی بڕیاری ژمارە (84) لە 2020/12/2 لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران بۆ چۆنیەتی دیاریکردنی ڕێژەی دەرماڵەی لەبڕی پەککەوتەیی.

2. دەرکردنی ڕێنمایی ژمارە (2) ساڵی 2020 وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی تایبەت بە دەرماڵەی لەبڕی پەککەوتەیی کە بە ژمارە (261) ڕێکەوتی 2021/2/28 لە ڕۆژنامەی وقائعی کوردستان بڵاوکرایەوە.

3. ئامادەکردنی لیستی ناو و ناونیشانی کەم ئەندامانی فەرمانبەر و، هەروەها وردبینی کردنی ئەو لیستەی کە لە فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران ئاراستەی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی کراوە بەهۆی ئەوەی بەشێک لە ناوی سیانی و ژمارەی بایۆمەتری زیاتر لە جارێک دووبارە بوونەتەوە بەم شێوەیەی خوارەوە دەیخەینە ڕوو:

ژ	وردەکاری	ژمارە
1	ژمارەی کەمئەندامانی فەرمانبەر	13.249
2	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری دوو جار دووبارە	648
3	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری سێ جار دووبارە	17
4	ژمارەی کۆدی بایۆمەتری چوار جار دووبارە	1

دامەزراندنی ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی:

1. ئامادەکردنی (پەیکەر و میلاکی گونجاو و سیستەم و ڕێنمایی) بۆ ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی لەلایەن وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی کە بە نووسراویان ژمارە (245) لە 2020/6/15 و دیوانی ئەنجومەنی وەزیران بە نووسراویان ژمارە (4525) لە 2020/9/29 ڕەزامەندی داوە لەسەر کردنەوەی ناوەندی دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی و دابین کردنی باڵەخانە و کەلوپەلی پێویست و پەسندکردنی سەرەتایی هەیکەلییەتی ناوەندی ئاماژەپێکراو.

تێبینی: بەپێی بڕیاری لیژنەی باڵای چاکسازی ژمارە (2938) لە

2020/4/16 برگەی سێیەم لیژنە تایبەتەکانی پزیشکی بەردەوامن لەسەر کارەکانیان تاوەکو دامەزراندن و کارکردنی ناوەندی ئاماژە بۆ کراو دادەمەزرێت.

2. دەرچوواندنی ڕێنمایی ژمارە (2)ی ساڵی 2020 تایبەت بە دەرماڵەی لەبڕی پەککەوتەیی کە لە وەقایعی کوردستان ژمارە 261 لە ڕێکەوتی 2021/1/28 بڵاوکراوەتەوە.

3. ئامادەکردنی فۆرمی تایبەت بە دەستنیشانکردنی پەککەوتەیی لەلایەن وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی.

4. لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی لە کۆبوونەوەی ژمارە چواری خۆیدا لە 2021/2/8 وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی ڕاسپارد بۆ تەواوکردنی ڕێکارەکانی دابینکردنی باڵەخانەی پێشووی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لەسەر شەقامی سەرەکی هەولێر – کەرکوک تاوەکو بۆ ناوەندی ئاماژە پێکراو تەرخان بکرێت.

- ووردبینی و پێداچوونەوە بە لیستی سوودمەندانی کەمئەندامان و چاودێری کۆمەڵایەتی:

1. لیژنە لاوەکییەکانی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتی بەردەوامن لە وردبینی و پێداچوونەوە بە کەموکوڕی لیستەکانی سوودمەندان لە تەرخانکراوی خاوەن پێداویستی تایبەت و کەمئەندامان کە کۆی گشتیان (88867) کەم ئەندامە.

تێبینی: ئاماری ووردی پێداچوونەوەی خاڵی ئاماژە پێکراو لەلایەن وەزیری کارو و کاروباری کۆمەڵایەتییەوە پێشکەش بە پەرلەمانی کوردستان دەکرێت.

2. وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی لە چوارچێوەی ڕێکخستنی مافی ئەوانەی پێویستیان بە چاودێری کۆمەڵایەتی هەیە، ڕەشنووسی پەیڕەوی

(تۆڕی پاراستنی خێزان لەسەر بنەمای هەژاری) بە نووسراویان ژمارە (425) لە 2020/8/26 ئاڕاستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کردووە بە مەبەستی پەسەندکردنی رەشنووسی پەیڕەوەکە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، ئەنجومەنی وەزیران تێبینی لەسەر ڕەشنوسی پەیڕەوەکە هەیە و ئاڕاستەی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی کردووەتەوە بۆ ئەوەی بە هەماهەنگی کردن لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان بۆ دووبارە داڕشتنەوەی پەیڕەوی (تۆڕی پاراستنی خێزان لەسەر بنەمای هەژاری) بەپێی یاسا بەرکارەکان ئامادە بکەن و ئاڕاستەی ئەنجومەنی وەزیرانی بکەنەوە بۆ پەسندکردنی، و جێگای ئاماژەیە ئەم پەیڕەوە لەلایەن وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاودێری و گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی پارێزگاکانی سەر بە وەزارەت و وەزارەتی پلاندانان/ دەستەی ئامار و نوێنەرانی پەرلەمان و، بە ڕاسپاردەی تەکنیکی و پاڵپشتی دارایی (UNDP) و (UNICEF) و (UNHCR) و (WFP) بانکی نێودەوڵەتی و Cash Working Group) for Iraq) ئامادەکراوە.

3. دروستکردنی سیستمی ئەلیکترۆنی تۆڕی پاراستنی خێزان لەسەر بنەمای هەژاری لە بەڕێوەبەرایەتی تۆڕی پاراستنی کۆمەڵایەتی دهۆک جێبەجێکردنی بەشێوەی ئەزمونی دواتر گواستنەوەی بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکانی تۆڕی پاراستنی کۆمەڵایەتی لە شارەکانی (هەولێر- سلێمانی- هەڵەبجە- ئیدارەی گەرمیان) و دامەزراندنی سێرڤەری سەرەکی لە دیوانی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بە پاڵپشتی تەکنیکی و دارایی ڕێکخراوی یونسیف.

4. وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی قۆناغی دووەمی پرۆگرامی بایۆمەتری کە بە فەرمانی ژمارە (4641) لە 2020/8/12لیژنەیەکییان پێکهێناوە کاردەکەن لەسەر ئەوانەی دووجار سودمەندن لە دەرماڵەی لەبڕی پەککەوتەی بۆ هەڵاوێردکردنی

ئەوانەی نا شایستەن لە لیستەکان بەم شێوەیەی خوارەوە:

ا. ئەم داتاییەی فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری داتای ساڵی 2017 یەو کۆنە ئێستا ئەم داتایە مانگانە لەگەڵ دابەشکردنی مووچە گۆڕانکاری بەسەرداهاتووە.

ب. لە کۆی (5663) ناوە دووبارەکانی داتای فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری ڕێژەی زیاتر لە 75% دووبارە نین بەڵکو بەخێوکەر و سەرپەرشتیاری کەم ئەندامەکان زیاتر لە دەرماڵەیەکی کەمئەندامیان هەیە ئەگەرچی ناوی سەرجەم منداڵەکان لەسەر ناوی دایک یان باوکیان هاتووە.

ج. لەکۆی (5663) ناوە دووبارەکانی داتای فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری ڕێژەی زیاتر لە 20% دووبارەن و بەتایبەتی کەمئەندام و کەمئەندامی سەنگەر و...... هتد بەڵام لە ماوەی ڕابردوو مانگانە لە بەڕێوبەرایەتییەکان ناوەکانیان بڕاوە.

د. سەبارەت بە ئیدارەی گەرمیان لە کۆی (181) ناوی دووبارە تەنها (74) ناو شایستەی بڕینە و لەم (74) ناوەش (64) ناو بڕاوە کە تەنها (10) ناوی دووبارە هەیە کە دەبێت ببڕدرێن.

ه. سەبارەت بە ئیدارەی ڕاپەڕین لە کۆی (210) ناو تەنها (30) ناو دووبارەیە.

و. سەبارەت بە پارێزگای هەولێر و سلێمانی و دهۆک سەرجەم ناوە دووبارەکان سڕاونەتەوە ناوی دووبارە لە لیستی دوو مووچە نەماوە.

چوارەم: وەزارەتی دارایی و ئابووری:

ئەو هەنگاوانەی وەزارەتی دارایی و ئابووری تایبەت بە قەرزە بازرگانییەکان لە میانەی جێبەجێکردنی ماددەی (13) برگەی سێیەمی یاسای چاکسازی گرتویەتییەبەر:

1. قەرزە بازرگانییەکان:

- سەبارەت بە وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان وەزارەتی دارایی و ئابووری لە رێگای بەڕێوبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانییەکان تاپۆیی سەرجەم ماڵ و موڵکی رەهنکراوی ئاراستەی فەرمانگەی جێبەجێکردن لە وەزارەتی داد کردووە بە مەبەستی فرۆشتنەوەی موڵکەکانیان بەپێی یاسای (وەرگرتنەوەی قەرزە حکومییەکان) ژمارە (56) ی ساڵی (1977).
- ئاماری گشتی: قەرزی ئاسانکاری لە هەرێمی کوردستان بەپێی بەڵگەنامەی بەڕێوبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانییەکان بەم شێوەیەی خوارەوەیە:
- کۆی گشتی قەرزی بازرگانی کە بریتیە لە (511.413.706.029) دینار.
- سەرجەمی گشتی سوود (394.159.980.198) دینار.
- سەرجەمی گشتی قەرزی گەڕاوە (2.911.705.690) دینار.
- سەرجەمی قەرزی ماوە (902.661.980.537) دینار.
- وەزارەتی داد فەرمانگەی جێبەجێکردنی دادی نوێی لە پارێزگای هەولێر دامەزراندووە تایبەت بە وەرگرتنەوەی قەرزە حکومییەکان بە بەیانی ژمارە (1) ساڵی (2020) تاوەکو لەرێگای ئەم فەرمانگەیەوە دەست بکرێت بە گرتنەبەری رێکاری یاسایی پێویست بۆ وەرگرتنەوەی قەرزە حکومییەکان.
- رێکاری کارگێری: بەمەبەستی جێبەجێکردنی هەنگاوەکانی وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان تاپۆی ئەو موڵکانەی کە وەک گرێنتی (زامنکردن) بۆ دانەوەی قەرزەکان دانراوە ئاراستەی فەرمانگەی جێبەجێکردنی دادی کراون و دەست بە رێکاری یاسایی کراوە لە بەرامبەریان.

2. پێداچوونەوە بە دەرماڵەکان:

- ماددەی 5 لە یاسای چاکسازی تایبەتە بە رێکخستنەوەی دەرماڵەکان:

لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی لە کۆبوونەوەی ژمارە چواری خۆیدا لە رێکەوتی2021/2/8 وەزیری دارایی و ئابووری راسپارد بۆ پێداچوونەوە بە رەشنوسی بریاری رێکخستنەوەی دەرماڵەکان بەپێی یاسا بەرکارەکان و رەچاوکردنی تێبینی سەرجەم وەزارەتەکان بەشێوەیەکی دادپەروەرانە، کە پێویستە ئاراستەی ئەنجومەنی وەزیران بکرێت بۆ بریاری کۆتایی.

3. خانەنشینی:

1. هەمواركردنەوەی مووچەی خانەنشینی ناونیشانی (شارەزا) كە ژمارەیان (494) خانەنشینە هەروەک لە مادده (7)ی یاسای چاکسازی هاتووە لەسەر بنەمای یاسای خانەنشینی یەکگرتوو ژمارە (27)ی ساڵی (2006)ی هەموارکراو پاش جێبەجێکردنی ئەم برگەیە بڕی (410.367.000) دینار مانگانە بۆ خەزینەی حکومەت گەڕاوەتەوە.

2. گواستنەوەی دۆسیەی خانەنشینی دادوەران لە ئەنجوومەنی دادوەری بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین و هەمواركردنەوەی مووچەی خانەنشینیان لەگەڵ ئەندامانی داواکاری گشتی بەرێژەی (70 %) لە مووچە و دەرماڵەکانیان هەروەک لە برگەی (نۆیەم) لە مادده (7) لە یاسای چاکسازی هاتووە کە ژمارەیان (113) خانەنشینە و گەڕاندنەوەی بڕی (87.483.000) دینار مانگانە بۆ خەزێنەی حکومەت.

3. هەمواركردنەوەی مووچەی خانەنشینی (109) خانەنشین بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و گەڕاندنەوەی بڕی (77.120.000) دینار مانگانە بۆ خەزێنەی حکومەت هەروەها كاركردن لەسەر ماددەی (7) لە یاسای چاکسازی بەردەوامە و داوای دۆسیەی خانەنشینی ئەو پلە تایبەت و پلە باڵایانە کراوە کە یاسای چاکسازی دەیانگرێتەوە.

4. كاركردن لەسەر ماددەی (7) کە تایبەتە بە خانەنشینکردنی

فەرمانبەران لە یاسای چاکسازی بەردەوامە و بۆ ئەوانەی کە لە دوای دەرچوونی یاسای چاکسازی خانەنشین دەکرێن هەر مووچە خۆرێک لە دوای 2020/7/1 خانەنشین کرابێت بەپێی یاسای چاکسازی ژمارەی 2 ساڵی 2020 مامەڵەی خانەنشینی بۆکراوە.

5. بەمەبەستی جێبەجێکردنی ماددەی (8) لە یاسای چاکسازی تایبەت بە هەڵوەشاندنەوەی ئەو یەکە ژمێریاریانەی کە لە دەرەوەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی و وەزارەتی دارایی و ئابووری مووچەی خانەنشینی خەرج دەکەن بەتایبەت لە وەزارەتی پێشمەرگە و خانەنشینی یەکەی (70) و (80) بۆ ئەو مەبەستە پەیکەرێکی ڕێکخستنی نوێ، بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین ئامادەکراوە، ڕەوانەی لیژنەی پەسندکرنی پەیکەری ڕێکخستن کراوە بۆ پەسەندکردن کە لە پەیکەری نوێ هۆبە و بەشی نوێ بۆ خانەنشینی پێشمەرگە دیاری کراوە هەروەها چەند کۆبوونەوەیەک لەگەڵ وەزارەتی پێشمەرگە/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی پێشمەرگە و کەم ئەندامانی سەنگەر و هەردوو بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی یەکەی (70) و (80) ئەنجام دراوە بۆ ئەم مەبەستە هەردوو یەکەی ناوبراو ئامادەییان دەربڕیوە لیستی خانەنشینی پێشمەرگە و دۆسیەکانیان ڕادەستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی پێشمەرگە لە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بکەن، کە پێویستە دوای پێداچوونەوەو پاککردنەوەی لیستەکان ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین بکرێت لە وەزارەتی دارایی و ئابووری.

6. سەبارەت بە خانەنشینی بە پلەی (وەزیر، بریکاری وەزارەت، ڕاوێژکار، بەڕێوەبەری گشتی) ئەوانەی بە فعلی پۆستیان نەبینیوە، هەروەک لە مادده (9) لە یاسای چاکسازی هاتووە، بە لیستێک کە پێک هاتووە لە (1169) خانەنشین ڕەوانەی لیژنەی باڵای چاکسازی لەسەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کراوە بۆ بڕیاردان لەسەر دۆسیەکانیان بەڵام ئەوەی جێگای سەرەنجە هەندێک لە ناوبراوان کاتی خۆی ڕاژەیان

هەبووە بەڵام ڕاژەکانیان بۆ هەژمارنەکراوە لەبەر ئەوەی پێویستیان پێی نەبووە، بەتایبەت ئەوانەی ڕاژەی پێشمەرگایەتیان هەیە لیژنەیەک بۆ ئەم مەبەستە پێکهێنراوە پاڵپشت بە بڕیاری ژمارە (76)ی ساڵی 2020 ئەنجومەنی وەزیران، کە ئەم خانەنشینانە جیا بکاتەوە لەگەڵ ئەوانەی هیچ ڕاژەیەکیان نییە کە ئەمەش کارکردن تێیدا بەردەوامە و تاکو ئێستا دوو کۆبوونەوە لەلایەن لیژنەی پێکهێنراو ئەنجامدراوەو تێدا فۆرمێک پەسەند کراوە بۆ ئەوەی لەلایەن گشت خانەنشینانی پلە تایبەت پڕبکرێتەوە بۆ ئەوەی لەو ڕێگەیەوە زانیاری تەواو دەست بکەوێت بۆ پۆلێن کردنیان.

7. سەبارەت بە خانەنشینانی نایاسایی، بە شێوەیەکی گشتی لەگەڵ ئەوانەی کە بە پلەیەکی بەرزتر لە پلەی خۆیان خانەنشین کراون هەروەک لە مادده (10) لە یاسای چاکسازی هاتووە لیژنە لە گشت بەڕێوەبەرایەتییەکانی خانەنشینی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین لە وەزارەتی دارایی و ئابووری پێکهاتووە و بەردەوامن لە کارەکانیان.

8. کارکردن و هەماهەنگی لەگەڵ سەنتەری زانیاری بایۆمەتری لە بابەتی دوو مووچە و بایۆ مەتری خانەنشینان و دروستکردنی کارتی بانکی و کردنەوەی هەژمار و کۆدی بێ هاوتا بۆ خانەنشینانی هەرێمی کوردستان و کارکردن تێدا بەردەوامە.

9. بۆ دامەزراندنی سندوقی خانەنشینی فەرمانبەرانی کەرتی گشتی دوای دەرچوونی پەیڕەوی ژمارە (7) ساڵی 2020 کە لە وەقایعی کوردستان ژمارە (253) ڕێکەوتی 2020/8/16 بڵاوکراوەتەوە، و ڕێنمای دارایی ژمارە (24) بە نوسراوی ژمارە 5922 لە 2020/11/25 دەرچوێنراوە، لە چوارچێوەی پەیکەری ڕێکخستنی نوێ پێشنیار کراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی ڕەوانەی وەزارەتی دارایی و ئابووری کراوە بەمەبەستی پەسەندکردن و دابینکردنی بینایە و کەلوپەل و میلاکی پێویست بۆ ئەم بەڕێوەبەرایەتییە.

4. بابەتی دوو مووچەیی:

بۆ جێبەجێکردنی برگەی دووەم لە ماددەی 3 لە یاسای چاکسازی بەم شێوەیەی خوارەوە لیستی ناوی دوو مووچەیی دەستنیشان کراوە:

- بە بەشداری هەریەک لە نوێنەرانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشین و فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری داتایەک ئامادەکراوە کە تێدا زانیاری (10.609) مووچەخۆر لەخۆ دەگرێت کە لە (21.588) کەیس/ بەم شێوەیە کە لە خوارەوە هاتووە زیاتر لە مووچەیەک وەردەگرن:

1. وەرگرتنی دوو مووچەیی (فەرمانبەر و فەرمانبەر) (791) فەرمانبەر لە کۆی (1639) کەیس.
2. وەرگرتنی دوو مووچەیی (فەرمانبەر و خانەنشین) (3909) مووچەخۆر لە کۆی (8147) کەیس.
3. وەرگرتنی دوو مووچەیی (خانەنشینی و خانەنشین) (5909) خانەنشین لەکۆی (11802) کەیس.

بە فەرمانی وەزاری ژمارە (1) لە (2021/1/4) پاڵپشت بە یاسای چاکسازی ژمارە (2) ی ساڵی (2020) بڕیاردرا بە ڕاگرتنی مووچە و خانەنشینی ئەو حاڵەتانەی سەرەوە بە هەردوو گشتاندنی ژمارە (12) لە (2021/1/7) و ژمارە (50) لە (2021/1/28) گشتێنرا بۆ گشت وەزارەتەکان بۆ کار پێکردن بۆ ڕاستاندنی مووچەی شایستە کە دەسەڵات دراوە بە گشت وەزارەتەکان بۆ هەڵبژاردنی مووچەی یاسایی و بڕینی یەکجارەکی مووچەی دووەم و سێیەمیان کە نایاسایین و ناردنی وێنەیەک بۆ دیاریکردنی لە بەشی بایۆمەتری لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بوودجە بەپێی ئەم ڕێککارانەی خوارەوە:

1. پێکهێنانی لیژنەیەکی پسپۆڕ لە گشت وەزارەت و فەرمانگەیەکی نەبەستراو بە وەزارەت.

2. پڕکردنەوەی فۆرمی تایبەت بە خاڵی یەکەم لەلایەن لیژنەی ڕاسپێردراوی سەرەوە و پەسندکردنی لەبەشی یاسایی و لەلایەن سەرۆکی فەرمانگە و پاشان پەسندکردنی لە دیوانی وەزارەت و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەت.

3. ناردنی وێنەیەک لە و فۆرمانە بۆ بەشی بایۆمەتری لە ناو بەڕێوبەرایەتی گشتی بوودجە لە وەزارەتی دارایی و ئابووری بە مەبەستی نیشانکردنیان (تاشیر).

5. پێداچوونەوەی دۆسیەی فەرمانبەران:

لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی لە کۆبوونەوەی ژمارە چواری خۆیدا لە ڕێکەوتی2021/2/8 سەرجەم وەزیر و سەرۆکی دەستە و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەتی ڕاسپارد کە خۆیان ڕاستەوخۆ سەرپەرشتی پرۆسەی پێداچوونەوەی فەرمانبەران بکەن.

گشت وەزارەت و لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت دەستیان بە پێداچوونەوە بە دۆسیەی فەرمانبەران کردووە و تا ئێستا (378.441) دۆسیەی فەرمانبەران ووردبینیان بۆ کراوە بەپێی ئەم خشتەیەی خوارەوە:

- کردنەوەی ئەژماری بانکی:

بۆ جێبەجێکردنی حکومەکانی خاڵەکانی 1،2 لە برگەی یەکەم ماددەی13ی یاسای چاکسازی هەنگاوەکان بەم شێوەیەی خوارەوەیە:-

ژ	ناوی وەزارەت یان دەستە	ژ. گشت دۆسیەکان	ژ. دۆسیەی وردبینیکراو	ژ. زیادەی پلە	ژ. زیادەی سەر مووچە	تێبینی
١	سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران	١١١٨	٨٠٦	٧٢٠	١٨٧٥	بەردەوامن و مووچەی بنەڕەتی
٢	دەستەی مافی و مرۆڤ	٢٩٥	٢٤٢	٣٠	٣	بەردەومن
٣	ناوخۆ	٥٤٠٥	٥٢٢٦	١١٧	٢٥	شارستانی بەردەوامن
		١٤٩١٩٥	٣٨٣١٢	١٢٢	١٠٣	هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و سەربازی
٤	داد	٤١٥٨	٣٥٦٥	٦٣	٥٣	بەردەوامن
٥	دارایی و ئابووری	١٤٤٣٧	١٤٤٣٧	٩٨٦	١٥٤٨	تەواو بووە
٦	تەندروستی	٤٩٢٢٧	٣٩٧٠١	١٧٥	١٧٣٠	بەردەوامن
٧	پەروەردە	١٦٢٦١٣	١٦٢٦١٣	٢٦٢	٤٤٠٤	پێداچوونەوەی دووبارە
٨	ئاوەدانکردنەوە نیشتەجێکردن	٥١٧٥	٥١٧٥	٢٠٠	١٥٩	ووردبینی دووەم
٩	شارەوانی و گەشت و گوزار	٢٤٥٦٢	٢٢٧١٩	٣٨٩	٤٨٠	بەردەوامە
١٠	خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی	٣٠٧٤١	٢٥٦٢١	٢٥٧	١١٩	بەردەوامن
١١	پلاندانان	١٠٣٤	١٠٣٤	٢٠	٥٢	تەواو بووە
١٢	کار و کاروباری کۆمەڵایەتی	٥٧٩٠	٥٧٧٥	٨٦	٣٣٢	بەردەوامن
١٠	ڕۆشنبیری و لاوان	٧٠٣٩	٥٨٦٩	٧٩١	٥٨٣	بەردەوامن
١٤	کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان	١٣٥٩	١٣٣٩	١٦١	٤٤	بەردەوامن
١٥	کشتوکاڵ سەرچاوەکانی ئاو	١٠٢٢٢	٦٤٥٦	٢٧	٢٤٧	بەردەوامن
١٦	بازرگانی و پیشەسازی	٣١٤٩	٣١٤٩	١١٨	٣٠٨	تەواو بووە
١٧	گواستنەوە و گەیاندن	٥٠١٠	٤٤١٥	٢٠٦	٥٧٦	بەردەوامن
١٨	ئەوقاف و کاروباری ئاینی	١٢٥١٠	١٢٥١٠	١١٣	٢٢٥	تەواو بووە
١٩	کارەبا	١٤١٣٩	١٤١٢٢	١٩٣	١٠٢	تەواو بووە
٢٠	سامانە سروشتییەکان	١٨٧٥	١٥٨٧	٤٨	١٠٤	بەردەوامن
٢١	دەستەی وەبەرهێنان	٤٩٧	٤٧٧	٦٨	٣٥	بەردەوامن
٢٢	دەستەی ناوچە کوردستانییەکان	١٥٠	١٣٠	نیە	نیە	دامەزراندنیان ٢٠١٢-٢٠١٣
٢٣	دەستەی ژینگە	٣٧٦	٣٧٦	٨٤	٧	تەواو بووە
٢٤	ئەنجومەنی دادوەری	٢١٩٧	١٤٤٧	٣٩	١٠٥	بەردەوامن
٢٥	دەزگای گشتی کاروباری مین	٢٢٨	٢٢٨	٢٨	٢٠٣	بەردەوامن

بۆ کردنـەوەی ئەژمـاری بانکـی فەرمانبـەران لیژنـەی بـاڵای بایۆمەتـری بـە هەماهەنگی لەگەڵ فەرمانگەی تەکنەلۆجیـای زانیـاری و سـەرجەم وەزارەت و لایەنـە نەبەسـتراوەکان بـەوەزارەت لـە ئامادەکاریـدان بـۆ دروسـتکردنی کـۆدی بـێ هاوتـا تاوەکـو لـە ڕێگـەی ئـەم کۆدانـەوە بانکـە بازرگانییەکانـی سـەر بـە وەزارەتـی دارایـی و ئابـووری ئەژمـاری بانکـی بـۆ گشـت فەرمانبـەران و سـوودمەندان لـە بوودجـەی گشـتی بکەنـەوە.

لیژنـەی بـاڵای جێبەجێکردنی یاسـای چاکسـازی لـە کۆبوونەوەی ژمـارە چواری خۆیـدا لـە ڕێکەوتـی 2021/2/8 هـەردوو بەڕێـزان وەزیرانـی دارایـی و ئابـووری و پلاندانانـی ڕاسـپارد بـە ئامادەکردنـی دیراسـەتێکی وورد لەسـەر سیسـتەمی بانکـی لـە هەرێمـی کوردسـتان و کردنـەوەی ئەژمـاری بانکـی بـۆ مووچەخـۆران و فەرمانبـەران و پێشـنیار و ڕاسـپاردەی پێویسـت بـۆ ئـەم بابەتـە بخەنـەڕوو.

ئێسـتا فەرمانگـەی تەکنەلۆجیـای زانیـاری لە پێداچوونەوەی کـۆی (456216) چوارسـەد و پەنجـا و شـەش هـەزار دووسـەد و شـانزە پێناسـی دیجیتاڵـی بـۆ فەرمانبەرانـی شارسـتانییان هەڵوێـرد و ووردبینیکـردووە بـۆ دڵنیابـوون لـە دروسـتی زانیارییـەکان و ئاراسـتەی لیژنـەی بـاڵای بایۆمەتـری کردووەتـەوە بـۆ دڵنیابـوون لـە زانیارییەکانیـان.

٦. دیاریکردنی پێگەی یاسایی بۆ معوەمەکان:

بـۆ جێبەجێکردنـی مـاددەی 12 بڕگـەی دووەم و سـێیەم لـە یاسـای چاکسـازی دەربـارەی فەرمانبەرانـی پلـە تایبـەت و بەڕێوبـەری ناحیـەی معـەوم (پلـەی بەڕێوبـەری گشـتی و سـەروتر هەروەهـا پارێـزگار و قایمقـام و بەڕێوبـەری ناحیـە کـە هیـچ یەکەیەکـی ئیـداری بەڕێـوە نابـەن) لیسـتی نـاوی ئەوانـەی ئـەم ماددەیـە دەیانگرێتـەوە لەسـەرجەم وەزارەتـەکان ئامادەکـراوە و لـە کۆبوونەوەیەکـدا کـە لەلایـەن لیژنـەی دیراسـاتی وەزارەتـی دارایـی و ئابـووری و فەرمانگـەی هەماهەنگـی و بەدواداچـوون ئەنجامـدرا، پێشـنیاری گونجـاو بـۆ کـراوە بەپێـی مـاددەی 12ی یاسـای چاکسـازی.

پێنجەم: وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە:

ئەم هەنگاوانە لە میانەی جێبەجێکردنی بڕگەی سێیەم لە ماددەی4ی یاسای چاکسازین:

1. پێداچوونەوەی دۆسیەی کارمەندان و ئەفسەران:

1. بۆ پێداچوونەوەو ڕێکخستنەوەی خزمەتی پێشمەرگایەتی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە هەماهەنگی وەزارەتەکانی ناوخۆ و دارایی و ئابووری بە نووسراویان ژمارە (8060) لە 2020/9/22 ڕەشنووسی ڕێنماییان ئاڕاستەی وەزارەتی دارایی و ئابووری کردووە و وەزارەتی دارایی و ئابووری بە ڕێنمایی ژمارە (31) بە نوسراوی ژمارە 6659 لە 2020/12/22 ئەم ڕێنمایەی دەرچوواند.

2. لیژنەی تایبەت بە پێداچوونەوەی دۆسیەی کارمەندان و ئەفسەران لە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بەنوسراویان ژمارە 1184 لە 2021/1/31 کە ئاڕاستەی هەردوو یەکەی 70 و 80 کراوە دوو فۆرمی زانیاری تایبەت بە ئەفسەران و کارمەندان و پێداویستی دۆسیەکانیان ئاڕاستەکردوون بۆئەوەی ئامادەکاری بکەن بۆ پێداچوونەوە بە دۆسیەکان و دەستکردن بە پرۆسەکە بە ڕەچاوکردنی ڕێنمایی ئاماژە پێکراوی سەرەوە.

3. بۆ جێبەجێکردنی ماددەی14 دووەم تایبەت بە بڕگەی سێیەم لە مادەی4ی یاسای چاکسازی لە پەیڕەوی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی وەزارەتی پێشمەرگە، بە هەماهەنگی وەزارەتی دارایی و ئابووری و وەزارەتی ناوخۆ و ئەنجومەنی ئاسایش کاردەکەن بۆ دەرکردنی ڕێنمایی تایبەت بە پێداچوونەوە و ووردبینیکردنی دۆسیەی کارمەندان و ئەفسەران لە هێزەکانی پێشمەرگەی کوردستان بە هەردوو یەکەی 70 و 80 و، لە ژێر ڕۆشنایی ماددەی 6 لە یاسای چاکسازی و ڕێنمایی ژمارە (12)ی وەزارەتی دارایی و ئابووری کە تایبەتە

بە پێداچوونەوەی دۆسیەی مووچەخۆران لە خزمەتی شارستانی و سەربازی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

2. گواستنەوەی دۆسیەی خانەنشینان و کەم ئەندامان و پەککەوتەی سەنگەر:

بۆ جێبەجێکردنی برگەی شەشەم لە ماددەی4ی یاسای چاکسازی بەم شێوەیەی خوارەوە کاری لەسەر کراوە:

1. وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە فەرمانی وەزاری ژمارە 6702 لە 2020/8/25 لیستی ناوی خانەنشینان، کە پێکدێت لە (1290) کەس و لیستی خانەنشینانی هۆکاری تەندروستی، کە پێکدێت لە (147) کەس و لیستی کۆچکردوان، کە پێکدێت لە (440) ناو بەمەبەستی گواستنەوەی مووچەکانیان بۆ سەر وەزارەتی دارایی و ئابووری بەڕێوبەرایەتی گشتی ژمێرکاری ئاراستەی وەزارەتی ناوبراو کردووە.
2. لیژنەیەکی پزیشکی تایبەت بە پەککەوتەیی بۆ دیاریکردنی رێژەی پەککەوتەیی لە وەزارەتی پێشمەرگە دەستنیشانکراوە بۆ پشکنین و پێداچوونەوەی سکاڵای کەم ئەندامانی پێشمەرگە و بۆ ئەوانەی تاوەکو ئێستا بەهۆی بارودۆخی تەندروستی مامەڵەیان بۆ نەکراوە لیژنەی ئاماژە پێکراو لە ماوەی کارکردنیان پشکنینیان بۆ (9646) کەم ئەندام کردووە کە دەرئەنجامەکانیان بەم شێوەیەی خوارەوەیە:
   - (4650) کەم ئەندام رێژەی پێویست لە سەرووی 50% یان لە پشکنین بۆ دەرچووە کە بەپێی بڕیاری لیژنەی پزیشکی لەبەر رۆشنایی یاسایی ژمارە (34)ی ساڵی 2007 خانەنشینی کەم ئەندامانی پێشمەرگە ئەم رێژەیە دیاریکراوە بۆ ئەم ژمارەیەی کە دەستنیشان کراوە وەک کەم ئەندام، بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی پێشمەرگە هەماهەنگی دەکات لەگەڵ

هەردوو فەرماندەیی یەکەی 70، 80 بۆ جیاکردنەوەی کەم ئەندامی سەنگەر کە بەهۆی ئەرکی پیرۆزی پێشمەرگایەتی برینداربوون لەوانەی بە رووداو بەدەر لە ئەرکی پێشمەرگایەتی برینداربوون.

- (3417) کەس رێژەی پێویستیان نەهێناوە بۆ ئەم کەسانەش لە دوای وەرگرتنی سکاڵاکانیان لەلایەن لیژنەی پزیشکی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەوە دووبارە پشکنینیان بۆ دەکرێتەوە بۆ جیاکردنەوەی ئەوانەی شایستەن و ناردنی بۆ لیژنەی باڵای پزیشکی وەزارەتی ناوبراو.
- (1579) کەس مامەڵەکانیان لە پرۆسەی پشکنین دایە، بەپێی یاسا بەرکارەکان تاوەکو لەرێگای لیژنەی پزیشکییەوە بەپێی رێژەی کەم ئەندامبوونیان مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت.

3. گواستنەوەی دۆسیەی شەهیدان:

1. وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بۆ ئەم مەبەستە دوو لیژنەی پێکهێناوە بۆ پێداچوونەوە و رێکخستن و فەهرەست کردنی بەڵگەکانی ناو دۆسییەکان.
2. پشتڕاستکردنەوەی هەموو دۆسیەی ئەو شەهیدانەی کە فەرمانی وەزاری شەهیدبوونیان هەیە.
3. وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە نوسراوییان ژمارە 2764 لە 2021/3/2 رەزامەندییان داوە بە گواستنەوەی لیستی مووچە و بوودجە (مووچە + پاداشتی کۆتایی خزمەت + جیاوازی مووچە) و دۆسیەی شەهیدانی شەڕی تیرۆرستانی داعش لەسەر میلاکی وەزارەتیان بۆ سەر میلاکی وەزارەتی کاروبای شەهیدان و ئەنفالکراون و، بە فەرمانی وەزاری ژمارە 6703 لە 2020/8/25 لیستی ناوی شەهیدەکانیان دیاریکردووە کە ژمارەیان (1047)

شەهیدە، کە مامەڵەکانیان تەواو بووە بە مەبەستی گواستنەوەی دۆسیەکانیان.

4. بابەتی دوو مووچەیی:

- وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بە فەرمانیان ژمارە 3498 لە 2021/3/17 لیژنەیەکی تایبەتیان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی ئەوانەی فرە مووچەن پێکهێناوە و لیژنە لە کارکردن بەردەوامن بۆ پێداچوونەوەی لیستی دوو مووچەیی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری.

5. کردنەوەی (یەک) یەکەی ژمێریاری لە وەزارەتی پێشمەرگە:

وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە بەمەبەستی جێبەجێکردنی ناوەڕۆکی بڕگەی یەکەم و دووەم لە ماددەی 4 لە بەشی چوارەمی یاسای چاکسازی میکانیزمی یەکخستنی یەکەکانی ژمێریاری هێزەکانی پێشمەرگەی کوردستان بە نوسراویان ژمارە 381 لە 2021/1/12 ئاڕاستەی دیوانی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کردووە بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی لەو بارەیەوە.

6. ژمارەی پاسەوانان:

- وەزارەت کاروباری پێشمەرگە بە فەرمانی وەزاری (1524) لە 2021/4/7 ژمارەی پاسەوان و شۆفێری بۆ گشت یەکەکانی وەزارەتی پێشمەرگە دیاریکردووە بەم شێوەیەی خوارەوە:

ا. تایبەت بە بەڕێوبەرایەتییەکانی وەزارەتی پێشمەرگە ژمارەی پاسەوان و شۆفێر بەپێی میلاکی پەسندکراو دەبێت.

ب. تایبەت بە لیوا و فەوجەکان بەپێی ئەم خشتەیە دەبێت:

ژ	ناوونیشان	ژمارە
1	فەرماندەی لیوا	6 پێشمەرگە و پاسەوان و شۆفێر
2	مقدەم لیوا	6 پێشمەرگە و پاسەوان و شۆفێر
3	فەرماندەی فەوج	4 پێشمەرگە و پاسەوان و شۆفێر
4	جێگری فەرماندەی فەوج	2 پێشمەرگە و پاسەوان و شۆفێر
5	هەیئەی لیوا	2 پێشمەرگە و پاسەوان و شۆفێر

- هاوئاهەنگی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە لەچوارچێوەی پرۆسەی چاکسازی هاوپەیمانان لە برگە و بابەتەنەی کە لەگەڵ یاسای چاکسازی یەکدەگرێتەوە:

کۆبوونەوەیەک لەنێوان فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون لەگەڵ نوێنەری هاوپەیمانان و نوێنەری جێگری سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان رێکخرا بۆ هاوئاهەنگی کارکردن لەسەر ئەو ماددە و برگە و بابەتەنەی پەیوەندیدار و هاوبەشن لە یاسای چاکسازی و پرۆسەی چاکسازی هاوپەیمانان لە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە کە لەکۆی (28) خاڵی بەرنامەی هاوپەیمانان بۆ چاکسازی لە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە (8) خاڵی هاوبەش هەیە و دەستنیشانکرا لەنێوان ئەم پرۆسەیە و یاسای چاکسازی ژمارە 2ی ساڵی 2020 حکومەتی هەرێمی کوردستان تاوەکو بە هاوبەشی کاری لەسەر بکرێت.

شەشەم: وەزارەتی ناوخۆ:

پەیرەوی دامەزراندنی یەکەی پاسەوانی:

بۆ جێبەجێکردنی برگەی چوارەم و پێنجەمی ماددەی 4 ی یاسای چاکسازی بەم شێوەیەی خوارەوە کار لەسەر ماددە و برگەکان کراوە:

1. لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی لە کۆبوونەوەی ژمارە

چـواری خۆیـدا تاوتوێـی دوا ڕەشنووسـی پەیـڕەوی یەکـەی پاسـەوانی کـرد و وەزارەتـی ناوخـۆی راسـپارد بـە ڕەوانەکردنـی بـۆ کۆبوونـەوەی ئەنجومەنـی وەزیـران، کـە وەزارەتـی ناوخـۆ بـە نوسـراویان ژمـارە 3691 لـە 2021/2/9 ڕەشنووسـی پەیـڕەوی یەکـەی پاسـەوانی ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران کـردووە بەمەبەسـتی پەسـندکردنی و، ئەنجومەنـی وەزیـران لـە کۆبوونـەوەی ژمـارە (5) لـە ڕێکەوتـی 2021/4/21 پەیـڕەوی ئامـاژە پێکـراوی پەسـندکرد.

2. لیژنـەی بـاڵای جێبەجێکردنی یاسـای چاکسـازی لە کۆبوونـەوەی چوارەمی خۆیدا لـە ڕێکەوتـی 2021/2/8 وەزارەتـی ناوخـۆی راسـپارد بۆ یەکخسـتن و بەڕێوەبردنـی کاروبـاری هـەردوو فەرماندەیـی پێشـمەرگەی زێرەڤانـی و بەرگـری و فریاکەوتـن، کـە سـەر بەوەزارەتـی ناوخۆیـە لـەڕووی میلاکـەوە بـەڵام خانەنشـینی و پلـە بەرزکردنـەوە سـەرمووچەیان لەلایـەن وەزارەتـی کاروبـاری پێشـمەرگەوە ئەنجـام دەدرێـت بـۆ لەمـەودوا سـەرجەم ڕێکارە کارگێـری و داراییەکانیـان تەنهـا لـە وەزارەتـی ناوخـۆ بێـت.

ڕاپۆرتی یەکەمی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی

بەپێی کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەریمی کوردستان برگەی یەکەمی تەوەری چاکسازی کە جەنابی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران لە پەرلەمانی کوردستان ئاماژەیدا بە (ئامادەکردنەوەی پرۆژە یاسای چاکسازی و ناردنەوەی بۆ پەرلەمان بە فۆرمێکی تازە و گونجاو بە مەبەستی هەموارکردنەوەی پرۆژە یاساکە) بۆ ئەم مەبەستە ئەنجومەنی وەزیران لە کۆبوونەوەی ئاسایی ژمارە 3 بەپێی بڕیاری ژمارە 10 لە ڕێکەوتی 2019/7/30 بڕیاریدا بە پێکهێنانی لیژنەیەک لە لایەنە پەیوەندیدارەکان بە مەبەستی چاوخشاندنەوە بە یاسای ئاماژە پێکراو و تاوەکو لە دوای هەموارکردنەوەی ئاڕاستەی پەرلەمانی کوردستانی بکەنەوە دوای دەرچوونی یاساکە لە پەرلەمانی کوردستان و بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان بە ژمارە (247) لە ڕێکەوتی2020/2/6 و ئەنجومەنی وەزیران لە کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی ژمارە 22ی ڕێکەوتی 2020/2/12 بە بڕیاری ژمارە 47 لە ڕێکەوتی 2020/2/12 بڕیاری پێکهێنانی لیژنەی باڵای بەدواداچوونی جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی دەرکرد بۆ جێبەجێکردنی ناوەڕۆکی ئەم یاسایە لەلایەن لیژنەی باڵای بەدواداچوونی چاکسازی و لیژنەکانی وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەت و بەپێی بەش و ماددەکان و بەرپرسیاریەتی هەر لایەنێک لە جێبەجێکردنی یاساکە تاکو ئێستا دەرئەنجامەکان بەم شێوەیەی لای خوارەوە دەخەینەڕوو:

- فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون کۆبوونەوەی خۆی لەگەڵ سکرتاریەتی ئەنجومەنی وەزیران ئەنجامدا لە ڕێکەوتی 2020/12/13 بەمەبەستی تاوتوێکردنی هەنگاوەکانی ئامادەکردنی جێبەجێکردنی یاسای

چاکسازیی لەلایەن وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەت.

- پێکهێنانی لیژنە لاوەکییەکانی وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بەوەزارەت بەپێی نووسراوی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون ژمارە (30) لە ڕێکەوتی 2020/2/18 کە ماوەی (15) پانزە ڕۆژی کار دانرا بۆ پێکهێنانی لیژنەکان و خشتەی دەربڕینی بۆچوون و پێشنیار و میکانزمەکانیان ئامادەکردنی پەیڕەوی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازییەکە.

- دەرکردنی پەیڕەوەکە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران بە ژمارە (4) ی ساڵی 2020 لە ژێر ناوی پەیڕەوی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی لە مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازەتەکان و خانەنشینی لە هەرێمی کوردستان و لە ژمارە (249)ی ڕێکەوتی 2020/4/7 وەقایعی کوردستان بڵاوکرایەوە، جێگای ئاماژەیە ستافی بەدواداچوونی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەت لە پەیوەندی بەردەوام بوون بۆ بە ئەنجامگەیاندنی ئەم کارە لە وادەی دیاریکراو.

- دەرکردنی پەیڕەوی ئاسانکاری بۆ جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی:

- کۆبوونەوەی یەکەمی لیژنەی کاروباری یاسایی لە ڕێکەوتی 2020/3/28 ئەنجامدرا لەسەر ئامادەکردنی ڕەشنووسی یەکەمی پەیڕەوی ئاسانکاری جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی و دواتر ئاڕاستەی سەرجەم وەزارەتەکان و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەتەکان کرایەوە بۆ ئەوەی دووبارە تێبینی و ڕاو سەرنجیان بۆ لیژنەی کاروباری یاسای بنێرنەوە بە مەبەستی ئامادەکردنی ڕەشنووسی کۆتایی پەیڕەوەکە لەماوەی (٤٨) کاتژمێردا سەرجەم وەزارەتەکان و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەت بە هۆی ڕۆڵی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون وەڵامەکانیان گەیشتەوە لیژنەی کاروباری یاسایی.

- بە لەبەرچاو گرتنی تێبینی و سەرنجی وەزارەت و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەت دیوانی ئەنجومەنی وەزیران و فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون و سکرتاریەتی ئەنجومەنی وەزیران و ناوەندی ڕاوێژکاری یاسایی دوا ڕەشنووسیان بۆ کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران لە ڕێکەوتی 2020/3/30 لە کۆبوونەوەیەکدا ئامادەکرد بە مەبەستی ئاڕاستەکردنی بۆ کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران.
- ئەنجومەنی وەزیران لە کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی ژمارە (24) لە ڕێکەوتی 2020/4/1 پەیڕەوەکەی دەرکرد و لە ژمارە (249)ی ڕێکەوتی 2020/4/٧ وەقایعی کوردستان بڵاوکرایەوە.
- فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون خشتەی ئامادەکردنی پلانی جێبەجێکردنی یاسا و پەیڕەوی چاکسازی بۆ ئەندامانی لیژنەی باڵا ئامادەکرد و بە شێوەی ئەلیکترۆنی و ئاڕاستەی وەزارەتەکانی دارایی و ئابووری، ناوخۆ، کاروباری پێشمەرگە، پلاندانان، کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان، کاروکاروباری کۆمەڵایەتی کرد، لە ڕێکەوتی 2020/4/6 بە مەبەستی دەستنیشانکردنی پلانی ڕێکار و میکانیزم و کاتی جێبەجێ کردنیان بۆ قۆناغی سێیەمی خستنە بواری جێبەجێکردنی یاساکە کە لەماوەی (48) کاتژمێر سەرباری بوونی کەرەنتینە وەڵامەکانمان بە دەست گەیشتەوە بە مەبەستی ئامادەکاری بۆ ئەنجامدانی کۆبوونەوەی یەکەمی لیژنەی باڵا.

- بڕیارەکانی کۆبوونەوەی یەکەمی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی:

- لیژنەی باڵای بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی چاکسازی یەکەم کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا لە ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2020/4/8 کارنامەی کۆبوونەوەکە بریتی بوو لە سێ برگە ئەوانیش: خستنەرووی کارەکانی سکرتاریەتی لیژنەی باڵا، خستنە ڕووی چوارچێوەی یاسایی

جێبەجێ کردنی یاسایی چاکسازی، خستنەڕوو و گفتوگۆکردن لەسەر پلانی وەزارەتە تایبەتمەندەکان بۆ جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی، لەم کۆبوونەوەیەدا ئەم بڕیارانە دران:

- بڕیاری ژمارە 2933 بڕیاری لە 2020/4/16تایبەت هەیکەلبەندی نوێی بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی دارایی و ئابووری:

- وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە هەیکەلبەندییەکی تازە بۆ بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی ئامادە دەکەن.
- وەزارەتی دارایی و ئابووری پێشنیارەکانی بۆ دامەزراندنی سندوقی خانەنشینی ئامادە دەکات.
- بۆ مەبەستەکانی خاڵی یەکەم و دووەمی سەرەوە وەزارەتی دارایی و ئابووری ڕەشنوسێک بۆ ئەنجومەنی وەزیران ئامادە دەکات.

سەبارەت بەم بڕیارە وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پێشمەرگە ئەم کارانەیان ئەنجامداوە:

- سەبارەت بە هەیکەلبەندی نوێی بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی لیژنەیەک پێکهێنراوە بە فەرمانی کارگێڕی ژمارە (3299) لە ڕێکەوتی 2020/3/2 و پێکهێنانی چەند لیژنەی لاوەکی لە سەرجەم بەڕێوبەرایەتییەکانی خانەنشینی.
- بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنەشینی لە وەزارەتی دارایی و ئابووری و بۆ مەبەستەکانی هاتوو لەم بڕیارە، کۆبوونەوەیان لەگەڵ بەڕێوبەرایەتی خانەنشینی پێشمەرگە لە وەزارەتی پێشمەرگە و یەکەی 70 و 80 ئەنجامداوە بە مەبەستی ڕێکخستن و هەڵوەشانەوەی بەڕێوبەرایەتییەکانی خانەنشینی و کۆکردنەوەیان لە بەڕیوبەرایەتی گشتی خانەنشینی هەرێم

لە وەزارەتی دارایی ئابووری، تاوەکو دوای تەواو بوونی هەیکەلبەندی تازەی ئەم بەڕێوبەرایەتییە بگوازرێنەوە سەر بەشی سەربازی لە هەمانکات لەلایەن وەزیری پێشمەرگەوە ئەم یەکانە ئاگادارکراونەتەوە کە هاوتەریب خۆیان لەگەڵ یاسایی چاکسازی بگونجێنن.

- بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی هەیکەل و سیستەمێکی نوێیان و بۆ خانەنشینی ئامادەکردوە و سیستەمەکە ئەلیکترۆنی بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵە ڕێکخراوی (UNDP) دروستکراوە، کە هەر چواردە بەڕێوبەرایەتییەکەی خانەنەشینی بە یەکەوە دەبەستێتەوە.
- ئامادەکردنی لیستی ناوی خانەنشینانی ئەو پێشمەرگانەی، کە لە ڕیزی بزوتنەوەی ڕزگاری خوازی کوردستان بوون و بە پلە تایبەتەکانی (وەزیر و بریکاری وەزارەت و ڕاوێژکار و بەڕێوبەری گشتی) کە نزیکەی 460 و خانەنشینکراو، هاوکات خەریکن دوو خشتەی تر ئامادە بکەن، لەسەر ئەو خانەنشینانەی بە نایاسایی خانەنشینکراون و ئەوانەی کە بە پلەی بەرزتر لە پلەی شایستەی خۆیان خانەنشینکراون.
- بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنشینی داوای دۆسییەی خانەنشینی پلە شارەزاکانی کردووە لە وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەت بەمەبەستی جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە.

- بڕیاری ژمارە 2943 لە 2020/4/16 تایبەت بە ووردبینی وپێداچوونەوەو پاکردنەوەی لیستەکانی زیندانی و ڕاگیراوی سیاسی لە وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراون:

- وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لیژنەیەکی تایبەتمەند پێکدەهێنت بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و ئەندامیەتی وەزارەتی دارایی و ئابووری و وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان کە پلەیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت، بەمەبەستی ووردبینی و پێداچوونەوە

و پاکردنەوەی لیستەکانی زیندانی و راگیراوانی سیاسی.

- لیژنەی باڵای بایۆمتری و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری لە ئەنجومەنی وەزیران کاردەکەن بۆ بە ئەلیکترۆنیکردنی لیستەکانی زیندانی و راگیراوانی سیاسی بە هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران.

- وەزارەتی شەهیدان و کاروباری ئەنفالکراوان بە پێکهێنانی چەند لیژنەیەک ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکات:

- لیژنەی وردبینی و پێداچوونەوە و پاکردنەوەی زیندانیان و ڕاگیراوانی سیاسی بە سەرۆکایەتی نوێنەری ئەنجومەنی وەزیران و ئەندامیەتی نوێنەری وەزارەتی کاروباری شەهیدان و وەزارەتی دارایی و ئابووری.

- لیژنەی وردبین و پێداچوونەوە بە گشت بڕیارەکانی پەیوەست بە میراتگری ئەو کەسانەی، کە بەدەر لەحوکمەکانی یاسایی بەرکار سوودمەندبوون.

- دەستنیشانکردنی نوێنەریان بۆ لیژنەی وەزارەتی دارایی و ئابووری بەمەبەستی دانانی ڕێنمایی تایبەت بە یەکخستنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان و زیندانی و راگیراوی سیاسی.

- سەرباری بوونی ڕێنمایی خەرجی خوێندن و تەندروستی بۆ کچ و کوڕ و خێزانی شەهیدان بە مەرجێک هاوسەرگیری نەکردبێتەوە، لیژنەیەک بۆ ئەم مەبەستە پێکهێنراوە لە لایەنە پەیوەندیدارەکان بەسەرۆکایەتی نوێنەری وەزارەتی دارایی.

- سەبارەت بە دامەزراندنی یەکەیەکی تایبەت بە خەرجیەکانی خوێندن و تەندروستی بەپێی ماددەی ٧ب/یەکەم لە وەزارەتی دارایی و ئابووری لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ژمێرکاری بەڕێوەبەرایەتی خەرجییەکان لە بنەڕەتدا بەو ئەرکە هەڵدەستێت و بۆیە پێویست بەدامەزراندنی یەکەیەکی تازە ناکات.

- بڕیاری ژمارە 2935 لە 2020/4/16 تایبەت بە چاکسازی لە بوودجە و میلاکی هێزەکانی پێشمەرگە لە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە:

– لیژنەی تایبەتمەند بە سەرۆکایەتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و ئەندامێتی جێگری سەرۆک وەزیران و وەزیرەکانی کاروباری پێشمەرگە، ناوخۆ، دارایی و ئابووری، کە بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (36) لە ڕێکەوتی 2019/11/13 پێکهێنراوە کۆبوونەوەی خۆی ئەنجام دەدات.

– بە مەبەستی ئامادەکاری بۆ کۆبوونەوەی ئاماژە پێکراوی سەرەوە سەرۆکی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران بەدواداچوون و کاری پێویست ئەنجام دەدەن.

سەبارەت بە جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە ئەم کارانەی خوارەوەی ئەنجامداوە:

– سەرۆکی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەداوداچوون بە مەبەستی ئامادەکاری بۆ جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە چەند کۆبونەوەیەکیان ئەنجامداوە.

– بۆ ئامادەکاری کۆبوونەوەی لیژنەی باڵای چاکسازی لە وەزارەتی پێشمەرگە جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بە ئامادەبوونی سەرۆکی دیوان و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون لە ڕێکەوتی 2020/4/10 کۆبوونەوەی ئامادەکاریان ئەنجامداوە لەسەر بابەتەکانی چاکسازی لە وەزارەتی پێشمەرگە.

– کارکردن و ئامادەکاری لەسەر لیستەکانی خانەنشینی و کەم ئەندامان و پەککەوتەی سەنگەر و پاسەوانی و بایۆمتری سەرجەم پێکهاتەکانی ناو

وەزارەتـی کاروبـاری پێشـمەرگە و بابەتەکانـی پەیوەسـت بـە یەکـەی 70 و 80 هەیکەلیەتـی تـازەی وەزارەت و سـەرجەم بابەتەکانی پەیوەسـت بە وەزارەتـی ئامـاژە بۆکـراو لەنـاو یاسـاکەدا و بابەتـی یەکخسـتنی سـەرجەم یەکـە ژمێریارییەکانـی هێـزی پێشـمەرگە لـە وەزارەت، بـەڵام کارەکانیـان بـە هـۆی قەدەغـەی هاتووچـۆ وەکـو پێویسـت ئەنجـام نـەدراوە.

- بڕیـاری ژمـارە 2936 لـە 2020/4/16 تایبـەت بـە وەرگرتنـەوەی قـەرزە بازرگانییـەکان:

1. بە مەبەسـتی جێبەجێکردنی ماددەی (13) سێیەم لە یاسـای چاکسـازی پێویسـتە وەزارەتـی دارایی و ئابووری ڕێکاری یاسـایی پێویسـت بگرێتەبەر بـۆ وەرگرتنەوەی قـەرزە بازرگانییەکان.
2. پێویسـتە سـکرتاریەتی ئەنجومەنـی وەزیـران خشـتەی پۆلێنکردنـی قـەرزەکان ئامادەبـکات.
3. وەزارەتەکانـی داد و ناوخـۆ و دەسـتەی وەبەرهێنـان هاوکاربـن بـۆ جێبەجێکردنـی مەبەسـتەکانی هاتـوو لـە مـاددەی ئامـاژە پێکـراوی سـەرەوە.

بـۆ جێبەجێکردنـی ئـەم بڕیارە وەزارەتـی دارایـی و ئابـووری ئـەم هەنگاوانـەی خـوارەوەی جێبەجێکـردووە:

- وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان:

1. لـە ڕیکەوتـی 2020/5/4 وەزیـری دارایـی و ئابـووری و سـەرۆکی فەرمانگـەی هەماهەنگـی و بەدواداچـوون کۆبوونەوەیەکـی هاوبەشـیان لەگـەڵ ڕاوێژکارانـی بەڕێوبەرایەتـی گشـتی یاسـایی و بـە ئامادەبوونـی بەڕێوبـەری گشـتی بانکـە بازرگانیـەکان و بەڕێوبـەری گشـتی دیـوان لـە وەزارەتـی دارایـی و ئابـووری و نوێنـەری داواکاری گشـتی ئەنجامـدا،

سەبارەت بە ئامادەکردنی ڕاپۆرتێک لەسەر وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان بەپێی یاسا.

2. لەسەر ڕاسپاردەی وەزیری دارایی و ئابووری و سکرتاریەتی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون دەستەیەکی ڕاوێژکاری لە وەزارەتی دارایی و ئابووری ڕاسپێردرا بەمەبەستی دارشتنی ڕیکارە یاساییەکانی تایبەت بە وەرگرتنەوەی قەرزی ئاسانکاری لە بانکە بازرگانییەکان و لیژنەی ڕاسپێراو لە ڕێکەوتی 4 و 5 و6 و 11ی ئایاری 2020 بەردەوام بوو لە کۆبوونەوەکان چەند ڕاسپاردەیەکی خستە ڕوو بۆ ئەم مەبەستە.

3. وەزارەتی دارایی و ئابووری لەسەر ڕاسپاردەی دەستەی ڕاوێژکاری یاسایی بە نووسراوی ژمارە (2069) لە2020/5/13 کە ئاڕاستەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانییەکان کراوە داوای گرتنەبەری ڕێ و شوێنی یاسایی بۆ وەرگرتنەوەی قەرزەکان کردووە و لە هەمان ڕۆژ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانییەکان بە نووسراوی ژمارە (694) لە 2020/5/13 کە ئاڕاستەی بانکە بازرگانییەکان کراوە و داوایان لە بەڕێوەبەرایەتی تۆماری خانووبەرەکان کردووە بۆ ئەوەی ڕێکارە یاساییەکان جێبەجێ بکەن، هەروەها لە هەر بانکێک لیژنەیەک بۆ جێبەجێ کردنی ناوەڕۆکی نووسراوی وەزارەتی دارایی پێکبهێنرێت.

4. وەزارەتی دارایی و ئابووری بە فەرمانی وەزاری ژمارە (2106) لە 2020/5/17 لیژنەیەکی بەدواداچوونی بە سەرۆکایەتی وەزیری دارایی و ئابووری بۆ هەمان مەبەست پێکهێناوە، بە ئەندامێتی بەڕێوەبەری گشتی بانکی بازرگانی و نوێنەری فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون و ئەندامێتی ئەندامێکی داواکاری گشتی وەک نوێنەری وەزارەتی داد و نوێنەری وەزارەتی ناوخۆ.

5. بەپێی ماددەی (27) برگەی دووەمی پەیڕەوی یاسایی چاکسازی بەڕێز وەزیری دارایی و ئابووری بەڕێوبەرایەتی گشتی کاروباری یاسایی

لە وەزارەت ڕادەسپێرێت، بۆ گرتنەبەری ڕێکاری یاسایی بەمەبەستی وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان.

- قەرزەکانی حکومەتی هەرێم:

سەبارەت بە خاڵی دووەمی ئەم بڕیارە کە تایبەت بە ئامادەکردنی خشتەی قەرزەکان و پۆلین کردنیان لە وەزارەتی دارایی ئەو خشتەیە لە ڕێگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانییەکان ئامادەکراوە، کە لە کۆبوونەوەیەکی تایبەتدا بە ئامادەبوونی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی قەرزە گشتییەکان لە سکرتاریەتی ئەنجومەنی وەزیران خشتەی پۆلینی قەرزەکان خرایە ڕوو.

- بڕیاری ژمارە 2937 لە 2020/4/16 زیادکردنی ئەندام بۆ لیژنەی باڵای چاکسازی:

- پاڵپشت بە ماددەی (2) دووەم لە پەیڕەوی جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی بڕیاردرا بە زیادکردنی سەرۆکی فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری لە ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئەندامیەتی لە لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی.

- بڕیاری ژمارە 2938 لە 2020/4/16 تایبەت بە دامەزراندنی ناوەندی دەستنیشانکردنی کەمئەندامی:

1. بە مەبەستی جێبەجێکردنی ماددەی (8) لە پەیڕەوی یاسای چاکسازی وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی کاردەکات بۆ دامەزراندنی ناوەندی دەستنیشانکردنی کەم ئەندامی (مركز تشخيص العوق).

2. ڕاسپاردنی وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار و سەرۆکی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون بۆ مەبەستی دابینکردنی باڵەخانەی پێداویستییەکان بۆ ناوەندی ناوبراو.

3. بەردەوامبوونی گشت ئەو لیژنانەی کە تایبەتمەندن بە دیاریکردنی ڕێژەی پەککەوتەیی.

سەبارەت بە جێبەجێ کردنی ئەم بڕیارە وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی ئەم کارانەی خوارەوە ئەنجام داوە:

- وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی لەگەڵ سەرۆکایەتی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران لە گفتوگۆدان، سەبارەت بە دابینکردنی بیناو پێداویستییەکانی، کە بەهۆی نەبوونی بودجەی پێویست ناکرێت و بڕیارە سەرۆکی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران و وەزیری کارو کاروباری کۆمەڵایەتی و شارەوانی و گەشت و گوزار و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی وبەدواداچوون کۆبوونەوەیەک بۆ ئەم مەبەستە ئەنجام بدەن.
- وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی بە هەماهەنگی وەزارەتی تەندروستی کاردەکەن لەسەر دامەزراندنی ناوەندی پەککەوتەیی،و لیژنەکانیان پێکهێناوە بەمەبەستی ووردبینی و پێداچوونەوە بە گشت لیستەکانی سوودمەندان لە تەرخانکراوەکانی چاودێری کۆمەڵایەتی و خاوەن پێداویستی تایبەت و کەمئەندامان و سەرجەم بابەتەکانی وەرگرتنی بەخشینی فەرمانبەران لە لیستی کەم ئەندامان و خاوەن پێداویستی تایبەت.

- بڕیاری ژمارە 2939 لە 2020/4/16 تایبەت بە پێکهێنانی لیژنەی وەزارەتەکان:

1. پەسندکردنی پلانی وەزارەتە تایبەتمەندەکان بۆ جێبەجێکردنی یاسایی چاکسازی.

2. پێکهێنانی لیژنەکانی وەزارەت و لیژنە لاوەکییەکان لەلایەن وەزارەت و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەتەکان.

ئەم بڕیارە جێبەجێکراو لە سەرجەم وەزارەت و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەت لیژنەی وەزارەتەکانیان پێکهێناوە.

- بڕیاری ژمارە 2940 لە 2020/4/16 تایبەت بە ڕێکخستنەوەی گشت دەرماڵەکان:

– ڕاسپاردنی وەزارەتی دارایی و ئابووری و فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون و لیژنەی باڵای بایۆمتری و فەرمانگەی تەکنەلۆجیای زانیاری بە مەبەستی ئامادەکردنی پێشنیارەکانیان بۆ ڕێکخستنەوەی گشت دەرماڵەکان.

سەبارەت بە جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان ئەم هەنگاوانەی خوارەوەی ناوە:

– سەبارەت بە بابەتی دەرماڵەکان کە بۆ مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان خەرج دەکرێت کە کۆی گشتییان 23 جۆر دەرماڵەیە لەوانە 12 جۆری دەرماڵە بەپێی یاسا لە پەرلەمان دەرچووە و 11 جۆر دەرماڵە بە بڕیاری سەرۆک وەزیران دەرچووە و وەزارەتی دارایی و ئابووری بەنوسراوێک ئاماری سەرجەم دەرماڵەکانی ئامادەکردووە و ئاڕاستەی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی کردووە.

- بڕیاری ژمارە 2941 لە 2020/4/16 ڕێکخستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم:

– بۆ جێبەجێکردنی ماددەی (13) یەکەم لە یاسایی چاکسازی ڕێکخستنەوەی بواری بانکی لە هەرێم و بەئەلیکترۆنی کردنی خزمەتگوزارییە

بانکییەکان، پێویستە وەزارەتی دارایی و ئابووری میکانزمێکی گونجاو بۆ کردنەوەی ئەژماریەکی کەسی بۆ مووچە خۆران ئامادە بکات.

وەزیری دارایی و ئابووری و سەرۆکی فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون لە ڕێکەوتی 10/ ئایاری 2020 کۆبوونەوەیەکی هاوبەشیان ئەنجامدا بە ئامادەبوونی نوێنەرانی بانکی بازرگانی و بانکی هەرێم لقی هەولێر و سلێمانی سەبارەت بە:

1. هێناوە ناوەوەی بانکە ئەهلییەکان بۆ ناو پرۆسەی پێدانی مووچە.
2. خستنە ڕووی توانای بانکەکان بۆ دابینکردنی مووچە، بەتایبەتی لە قەزا و ناحییەکان.
3. ڕاسپاردنی فەرمانگەی تەکنەلۆجیایی زانیاری بۆ دراسەتکردنی بە ئەلیکترۆنی کردنی سیستەمی مووچە لە هەرێمی کوردستان.
4. پرسی شایستە داراییەکانی فەرمانبەران و کردنەوەی ئەژماری بانکی بۆیان لەلایەن وەزارەتی داراییەوە.

- بڕیاری ژمارە 2942 لە 2020/4/16 تایبەت خانەنشینکردنی فەرمانبەر بە پلەی بەڕێوبەری گشتی و سەرووتر وسەرۆکی یەکە ئیدارییەکان:

1. لیژنەی وەزارەتەکان ئەو کەسانە دەستنیشان دەکات کە حوکمی برگەکانی دووەم و سێیەم لە ماددەی (12) لە یاسایی چاکسازی دەیانگرێتەوە و لیستی ناوەکانی (پلەی معوم) بۆ لیژنەی باڵا بەرز دەکاتەوە.
2. وەزارەتی دارایی و ئابووری و دیوانی ئەنجومەنی وەزیران پێشنیارەکانیان سەبارەت بە میکانیزمی جێبەجێکردنی ماددەی ئاماژە پێکراوی خاڵی 1 بۆ ئەنجومەنی وەزیران بەرزدەکەنەوە.

بۆ جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە سەرۆکایەتی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران و

وەزارەتـی دارایـی و ئابـووری لەگفتوگۆدان تاوەکو بەنوسـراوێک سـەرجەم وەزارەت و فەرمانگـە نەبەسـتراوەکان بـە وەزارەت ئـاگادار بکەنـەوە بـە ناردنـی لیسـتی ناوەکانـی فەمانبـەر بـە پلـەی (بەڕێوبـەری گشـتی و سـەروتر) کـە پێکهاتـەی ئیدارەی لـە ئاسـتی بەڕیوبـەری گشـتی و سـەروتر بەڕێـوە نابـات و سـەرۆکی یەکـە ئیدارییـەکان (پارێـزگار، قایمقـام، بەڕیوبـەری ناحیە) کـە هیچ یەکەیەکـی ئیداری بەڕێوە نابەن، و ئامادەکردنـی پێشـنیارەکانیان بـۆ ئەنجومەنـی وەزیـران.

- بڕیـاری ژمـارە 2943 لـە 2020/4/16 تایبـەت بـە داڕشـتنی ڕەشنوسـی پەیـڕەوی ڕێکخسـتنی ژمـارەی پاسـەوانی:

1. پێکهێنانـی لیژنەیـەک لـە وەزارەتـی ناوخـۆ بـە مەبەسـتی ئامادەکردنـی ڕەشنوسـی پەیڕەوێـک بـە مەبەسـتی ڕێکخسـتن و دەستنیشـان کردنـی ژمـارەی پاسـەوانان.
2. بەڕێـز وەزیـری ناوخـۆ لیژنەیـەک پێکدێنێـت لـە نوێنەرانـی ئەنجومەنـی وەزیـران و وەزارەتەکانـی (ناوخـۆ، دارایـی و ئابـووری، پێشـمەرگە) ئاسایشـی گشـتی و دەزگای ئاسـایش بـۆ دراسـەتکردنی لیسـتی گشـت پاسـەوانان.

سـەبارەت بـە جێبەجێکردنـی ئـەم بڕیـارە وەزارەتـی ناوخـۆ بـەم شـێوەیەی خـوارەوە کاری لەسـەر کـردووە:

- بەفەرمانـی وەزاری ژمـارە 5887 لـە 2020/4/4 یەکـەی پاسـەوانی لـە دیوانـی وەزارەتـی ناوخـۆ پێکهێنـراوە.
- پێکهێنانـی لیژنەیـەک بـە فەرمانـی وەزاری ژمـارە 5900 لـە 2020/4/10 بـە سـەرۆکایەتی بەڕێـز وەزیـر و ئەندامیەتـەی نوێنەرانـی سـەرۆکایەتی ئەنجومەنـی وەزیـران وەزارەتـی پێشـمەرگە و ئەنجومەنـی ئاسـایش و دەزگای ئاسـایش و ئاسایشـی گشـتی و فەرماندەی پێشـمەرگەی بەرگری

و فریاکەوتن و فەرماندەی پێشمەرگەی زێرەڤانی و فەرماندەی هێزەکانی یەکەی 80 و فەرماندەی هێزەکانی یەکەی 70 و بەڕێوبەرایەتی گشتی پۆلیس ئەم لیژنەیە لە ماوەی سێ هەفتەدا دوو کۆبوونەوەی ئەنجامداوە کەتیایدا ڕەشنوسی پەیڕەوی ڕێکخستنەوە و دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگاکان و دامەزراوە حزبییەکان و هەروەها پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایش و پۆلیسی ناوخۆ ئامادە کردووە.

- هەمان لیژنەی پێکهێنراوی سەرەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنە لاوەکییەکانیان لێکۆڵینەوەی لیستی میلاکی گشت پاسەوانان دەکەن.

لە کۆبونەوەی ڕێکەوتی 2020/6/2 بە ئامادەبوونی لە لیژنەی یاسایی وەزارەت و بەڕێوبەری گشتی دیوان و بەرێوبەری گشتی بوودجە و بەڕێوبەری گشتی ژمێرکاری و بەڕێوبەری گشتی خانەنشین و جێگری بەڕێوبەری گشتی دیوان ڕاوێژکاری تایبەتی یاسایی کە سەرپەرشتیاری دەرکردنی ڕێنماییەکانە و سەبارەت بەجێبەجێکردنی سەرجەم ماددەکانی هاتوو لە یاسایی چاکسازی، وەزیری دارایی و ئابووری لە ڕێگای پەیوەندی تەلەفۆنی بڕیاریدا کە بەردەوامی بە کۆبوونەوەکانی بدات و هەفتانە جارێک بۆ ئەم مەبەستە کۆبوونەوەیەک ڕێکبخات و تیایدا دواین پێشهاتەکانی بەڕێوەچوون ئاستەنگەکانی بەردەم جێبەجێکردنی یاساکە تاوتوێ بکرێت.

- ئەرکەکانی ئەنجومەنی وەزیران و لیژنەی باڵای چاکسازی:

- ئەرکەکانی ئەنجومەنی وەزیران لە جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی لە پەیڕەوی ژمارە 4ی یاسای چاکسازی ژمارە (2)ی ساڵی 2020 هاتووە:

1. ئەنجومەنی وەزیران گشت ئەو فەرمان و بڕیار و ڕێنمایی و ڕێکارانە هەڵدوەشێنێتەوە کە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراون دەرچووە پاش

وەرگرتنی پێشنیارەکانی لیژنەی باڵا لەو بارییەوە، (بەشی دووەم- ماددەی چوارەم/ سێیەم):

2. ئەنجومەنی وەزیران بەپێی مادده 2/ سێیەم لە یاسای چاکسازی لیژنەیەکی تایبەت پێک دهێنێت بە مەبەستی ووردبینی و پێداچوونەوە و پاککردنەوەی لیستەکانی زیندانی و راگیراوی سیاسی، کە دەسەڵاتی پێکهێنانی ئەم لیژنەیە بە بڕیاری لیژنەی باڵا بە وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان دراوە. (ماددەی پێنجەم/ یەکەم - بەشی دووەم):

3. ئەنجومەنی وەزیران کاردەکات بۆ بە ئەلیکترۆنی کردنی تۆماری لیستەکانی زیندانی و ڕاگیراوانی سیاسی و لە ڕێگەی جێبەجێ کردنی پرۆسەی تۆماری بایۆمەتری، بە سود وەرگرتن لە بەڕێوەبەرایەتی زیندانی سیاسی لە وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان. (ماددەی پێنجەم/ سێیەم- بەشی دووەم):

4. ئەنجومەنی وەزیران بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان پەیڕەوێک بۆ ڕێکخستنەوەی دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانانی بارەگا و دامەزراوە حزبیەکان و هەروەها پارێزگاری لە خاوەن وەزیفە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایش و پۆلیسی ناو خۆ دەردەکات. (ماددەی پانزدەیەم/ یەکەم- بەشی چوارەم)، کە ئەرکی پێکهێنانی لیژنە بۆ ئامادەکردنی ڕەشنووسی پەیڕەوەکە بە بڕیاری لیژنەی باڵای چاکسازی ژمارە (2943) لە 2020/4/16 دراوەتە وەزیری ناوخۆ.

5. ئەنجومەنی وەزیران لە سەر پێشنیاری لیژنەی باڵای چاکسازی گشت دەرماڵەکان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ڕێکدەخاتەوە پاڵپشت بە ماددەی (5) لە یاسای چاکسازی (ماددەی هەڤدەیەم - بەشی پێنجەم).

6. ئەنجومەنی وەزیران لە سەر پێشنیاری لیژنەی باڵای چاکسازی ئەرکی هەڵوەشاندنەوەی گشت ئەو بڕیارانە ئەگرێتە ئەستۆ کە پەیوەستن بە ئەژمارکردنی خزمەتی فەرمانبەری کە بەدەر لە یاساو ڕێنماییەکان. (ماددەی هەژدەیەم- بەشی شەشەم).

7. ئەنجومەنی وەزیران گشت ئەو بڕیارانە هەڵدەوەشێنێتەوە، کە هاودژن لەگەڵ حوکمەکانی یاسای میلاکی ژمارە (25)ی ساڵی 1960 ی هەموارکراو (ماددەی 22 /یەکەم- بەشی حەوتەم).

8. ئەنجومەنی وەزیران ئەو بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە و یەکە کارگێڕیانە هەڵدەوەشێنیتەوە، کە مووچەی خانەنشینیان لێ وەردەگێرێت جگە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی دارایی وئابووری (ماددەی بیست و دوو/ یەکەم — بەشی حەوتەم).

9. ئەنجومەنی وەزیران بە مەبەستی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ماددەی نۆ لە یاسای چاکسازی تایبەت بە هەڵوەشانەوەی خانەنشینی بە پلەی (وەزیر وبریکاری وەزارەت و راوێژکار و بەڕێوەبەری گشتی) میکانیزمی پێویست دەگرێتەبەر (ماددەی بیست و سێ / یەکەم — بەشی حەوتەم).

10. ئەنجومەنی وەزیران بە مەبەستی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ماددەی دوانزدە/ یەکەم لە یاسای چاکسازی تایبەت بە دامەزراندن لە وەزیفەکانی (بەڕێوەبەری گشتی، راوێژکار و سەروتر) میکانیزمی پێویست دەگرێتە بەر (ماددەی بیست و چوار/ یەکەم- بەشی حەوتەم).

11. ئەنجومەنی وەزیران لە سەر ڕاسپاردەی لیژنەی باڵا میکانیزمی یاسایی پێویست دەگرێتەبەر بە مەبەستی جێبەجێ کردنی ماددەی 13/ دووەم تایبەت بە پێداچوونەوە بە کەمترین مووچەی خانەنشینی

لە هەرێم لەبەر رۆشنایی ئەو برە پارەیە کە دەگەڕێتەوە لە ئەنجامی جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی (ماددەی بیست و شەش- بەشی هەشتەم).

12. ئەنجومەنی وەزیران بە مەبەستی جێبەجێ کردنی ماددەی 15 لە یاسای چاکسازی، کە تایبەتە بە رێکاری خانەنشین کردن یان پێدانی هەر ئیمتیازێکی دارایی کە دەبێت بەپێی سیستەمی بایۆمەتری تۆمار کرابێت لەسەر راسپاردەی لیژنەی باڵا و بە هەماهەنگی لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی لە وەزارەتی دارایی و ئابووری میکانیزمی گونجاو دەگرێتەبەر. (ماددەی بیست ونۆ- بەشی هەشتەم).

13. ئەنجومەنی وەزیران لەسەر راسپاردەی لیژنەی باڵای چاکسازی ماوەیەکی گونجاو دیاری دەکات بۆ وەزارەت و فەرمانگە نەبەستراوەکان بە وەزارەت بە مەبەستی جێبەجێ کردنی ئەرکەکانیان لە دەرکردنی رێنمایی، یا خود گرتنە بەری رێکاری پێویست. (ماددەی سی- بەشی هەشتەم).

- ئەرکەکانی ئەنجومەنی وەزیران کە راستەوخۆ لە یاسای چاکسازی ژمارە (2)ی ساڵی 2020 هاتووە:

- ئەرکەکانی ئەنجومەنی وەزیران بەپێی ئەو ماددانەی لە یاسای چاکسازی دیاری کراوە:

1. ئەنجومەنی وەزیران پەیرەوێک دەردەکات بۆ دەستنیشانکردنی ژمارەی پاسەوانان بۆ بارەگا و دامەزراوەکان و پارێزگاری لە خاوەن پلە باڵاکان و بەرپرسانی سەربازی و ئاسایشی ناوخۆ. (ماددەی چوار لە یاسای چاکسازی- بەشی چوارەم).

2. ئەنجومەنی وەزیران پەیرەوێک دەردەکات بۆ دەستنیشان کردنی

مەرجەکانی دامەزراندن بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بەرەو ژوور، کە تێیدا رەچاوی بڕوانامە و پسپۆڕی و ساڵانی خزمەت و شارەزایی بکرێت. (ماددەی دوانزیەم لە یاسای چاکسازی- بەشی هەشتەم).

3. ئەنجومەنی وەزیران پەیرەوێک دەردەکات بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی یاسای چاکسازی لە ماوەی (60) رۆژ لە دەرچوونی یاساکە (کە ئەم پەیڕەوە دەرکراوە بە ناوی پەیڕەوی ژمارە 4ی یاسای چاکسازی ژمارە (2)ی ساڵی 2020). (ماددەی حەفدەیەم لە یاسای چاکسازی- بەشی هەشتەم).

- ئەرکەکانی لیژنەی باڵای جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی لە پەیرەوی ژمارە 4ی یاسای چاکسازی ژمارە (2)ی ساڵی 2020:

بەپێی ماددەی دووەم بەشی یەکەم لە پەیڕەوەی یاسای چاکسازی لیژنەی باڵای جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی لە ئەنجومەنی وەزیران، ئەرکی جێبەجێ کردنی یاسای چاکسازی لە ئەستۆدایە، لە ژێر رۆشنایی ئەم مادده یاساییە و بەپێی حوکمی خاڵی یەکەم لە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (47) لە 2020/2/12 ئاماژە دەکەین بە ئەرکەکانی ئەم لیژنەیە وەک لە خوارەوە هاتووە بەپێی ئەو ماددانەی ئاماژەی پێکراوە:

1. لیژنەی باڵا راسپاردەکانی لیژنەی وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان دەکاتە پێشنیار بۆ ئەنجومەنی وەزیران، کە تایبەتە دەبێت بە هەڵوەشاندنەوەی ئەو بڕیار و رێنماییەکان، کە پێچەوانەی یاسای ژمارە 9 ی ساڵی 2007 بێت. (ماددەی 4/ بڕگە سێیەم- بەشی دووەم).

2. دیراسەت کردنی ڕاسپاردەکانی تایبەت بە رێکخستنەوەی لیستی میلاکی پاسەوانان، کە لە لایەن لیژنەی تایبەتمەند کە پێکهاتووە لە نوێنەری (ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتەکانی ناوخۆ دارایی

و کاروبـاری پێشـمەرگە) بـۆ لیژنـەی بـاڵا بـەرز دەکرێتـەوەو دەکرێتـە پێشـنیار بـۆ ئەنجومەنـی وەزیـران. (بەشـی چـوارەم- مـاددەی 15- برگـەی سـێیەم).

3. لیژنـەی بـاڵا لـە ژێر رۆشـنایی یاسا بـەرکارەکان پێشـنیاری خـۆی بـە گوێـرەی ماددەی (5) لـە یاسـای چاکسـازی کـە تایبەتـە بـە رێکخسـتنی دەرماڵـەکان پێشکەشـی ئەنجومەنـی وەزیـران دەکات. (بەشـی پێنجـەم - مـاددەی 17).

4. لیژنـەی بـاڵا و لیژنـەی وەزارەتـەکان راسـپاردەی خۆیـان بـۆ هەڵوەشـاندنەوەی گشـت ئـەو بریارانـە، کـە پەیوەسـتن بـە هەژمـار کردنـی خزمەتـی فەرمانبـەری بـەدەر لـە یاسا و رێنماییـەکان ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران دەکات بـە هەماهەنگـی لەگـەڵ هـەردوو وەزارەتـی ناوخـۆ و پێشـمەرگە. (بەشـی شەشـەم - مـاددەی 18).

5. لیژنـەی بـاڵا لەسـەر پێشـنیاری لیژنـەی وەزارەت و لایەنـە نەبەسـتراوەکان بە وەزارەت بۆ جێبەجی کردنی ماددەی (12 دووەم و سێیەم/ خانەنشین کردنـی فەرمانبـەر بـە پلـەی بەرێوەبـەری گشـتی و سـەرووتر کـە کاری پۆسـتەکانیان بـە فعلـی ناکـەن) کـە تایبەتـە ئامادەکردنـی لیسـتی ئـەو کەسـانە کـە حوکمـی ئـەم ماددەیـە دەیانگرێتـەوە لـە مـاوەی 30 رۆژ تێپـەر نـەکات ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران دەکات بـە مەبەسـتی بریـار لێـدان لـە بارەیـەوە. (بەشـی هەشـتەم- مـاددەی 25).

6. لیژنـەی بـاڵا راسـپاردەی خـۆی بـۆ ئەنجومەنـی وەزیران بـەرز دەکاتـەوە تایبـەت بـە میکانیزمـی یاسـایی پێویسـت بـۆ جێبەجـێ کردنـی مـاددەی (13/ دووەم) لـە یاسـای چاکسـازی (لەبـەر رۆشـنایی ئـەو برە پارەیـە کـە لـە ئەنجامـی جێبەجـێ کردنـی یاسـای چاکسـازی دەگەرێتـەوە پێداچوونـەوە بـە کەمتریـن مووچـەی خانەنشـینی بکرێـت). (بەشـی هەشـتەم- مـاددەی 26).

7. لیژنـەی بـاڵا راسـپاردەی خـۆی ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران دەکات بـە مەبەسـتی گرتنەبـەری میکانیزمـی گونجـاو سـەبارەت بـە جێبەجـێ کردنـی مـاددەی 15 تایبـەت بـە خانەنشـین کـردن و تۆمارکـردن لـە سیسـتەمی بایۆمەتـری. (بەشـی هەشـتەم- مـاددەی 29).

8. بـە مەبەسـتی دیـاری کردنـی ماوەیەکـی گونجـاو بـۆ وەزارەت و فەرمانگـە نەبەسـتراو بـە وەزارەت بـۆ جیبەجـێ کردنـی ئەرکەکانیـان بەپێـی حوکمەکانـی پەیڕەوی چاکسـازی لیژنـەی بـاڵا پێشـنیاری خـۆی ئاراسـتەی ئەنجومەنـی وەزیـران دەکات. (بەشـی هەشـتەم- مـاددەی 30).

9. لیژنـەی وەزارەت و فەرمانگـە نەبەسـتراوەکان بـە وەزارەت ئەرکەکانیـان لەسـەر بنەمـا یاسـایەکان و ئـەو رێکارانـەی هاتووە لە رێنماییـە داراییەکان ئەنجـام ئـەدەن و ڕاسـپاردەکانیان بـۆ لیژنـەی بـاڵا بـەرز دەکەنـەوە و لیژنـەی بـاڵا راسـپاردەکانیان وەردەگرێـت. (بەشـی هەشـتەم- مـاددەی 31 — سـێیەم).

- دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی دەستپاکی

– بەپێـی فەرمانـی دیوانـی ژمـارە 126/1/1لـە رێکەوتـی 2020/5/13 دیوانـی چاودێری دارایی لیژنەیەکـی پێکهێنـاوە بە مەبەسـتی دەستنیشـان کردنی ژمارەیـەک لیژنـە و دەسـتەی پێویسـت و وادەی دەسـتپێکردنی کارەکانیان بـۆ هەر سـێکتەرێک و مەبەسـتێک.

– دەسـتەی دەسـتپاکی کاردەکـەن لەسـەر پێکهێنانـی لیژنـەی پێویسـت بـۆ بەدواداچوونـی چۆنیەتـی جێبەجێکردنـی بـەش و ماددەی یاسـا و پەیڕەوی چاکسـازی لەلایـەن وەزارەت و فەرمانگـە نەبەسـتراوەکان بـە وەزارەتـەکان.

بەشی پێنجەم:

گرنگترین پڕۆژەکان لە دوو ساڵی ڕابردوودا

لــە دوو ســاڵی تەمەنــی کابینــەی نۆیەمــی حکومەتــی هەرێمــی کوردســتان چەندیــن پــرۆژەی گرنــگ و ســتراتیجی لــە سەرتاســەری هەرێمــی کوردســتان لــە بــوارە جۆراوجــۆرەکان ئەنجامــدراون، وەک ڕێگاوبــان ، پیشەســازی ، کارەبا و کشــتوکاڵ و گەشــتوگوزار، کــە هەندێکیــان جێبەجێکــراون و هەندێکیشــیان لــە قۆناغــی جێبەجێکردنــدان . بەشــێک لــە پــرۆژەکان بــە هاوبەشــی لــە نێــوان هــەردوو کەرتــی گشــتی و تایبــەت ئەنجامــدراون، هەروەهــا هەندێــک لــە پرۆژەکانیــش لــە کابینــەی پێشــوو بــەردی بناغەیــان بــۆ دانــراوە بــەڵام کابینــەی نۆیــەم تــەواوی کــردوون. گرنگتریــن ئــەو پرۆژانــەش ئەمانــەن:

17 ی ئۆکتۆبەری 2019

دانانــی بــەردی بناغــەی پــرۆژەی ئەندەرپاســەکانی شــەقامی بــارزان لــە شــاری دهــۆک بــە کوژمــەی 73,638,643 ملیــار دینــار.

11ی تەمموزی 2020:

دانانی بەردی بناغەی شەقامی ١٠٠ مەتری سلێمانی بە کوژمەی 400 ملیار دینار.

14 ی تەموزی 2020

بەگەڕخستنی وێستگەی بەرهەمهێنانی کارەبای 300 مێگاواتی هەڵمی قەزای خەبات لە پارێزگای هەولێر.

20ی تەمووزی 2020

دانانی بەردی بناغەی پرۆژەی دەڤەری پیشەسازیی خۆراک لە شاری دهۆک.

31 ی ئابی 2020

سەرۆکی حکومەت پرۆژەی ڕێگەی خێرای هەولێر- دهۆک (گۆپاڵ)ی بەسەرکردەوە. بودجەی تەرخانکراو بۆ پرۆژەکە (157) ملیۆن دۆلارە. هەروەها قۆناغی یەکەمی پرۆژەی شەقامی خێرای (150) مەتری شاری هەولێری بەسەرکردەوە کە درێژییەکەی 10 کیلۆمەتر دەبێت و بودجەی بەشی یەکەمی پرۆژەکە 131 ملیۆن دۆلارە.

7ی ئەیلولی 2020

دانانی بەردی بناغەی نەخۆشخانەیەکی سەد قەرەوێڵەیی لە کۆمەڵگەی هیتوتێ کە دەکەوێتە نێوان دێرەلوک و شیلادزێ و بڕی چل وسێ ملیۆن دۆلاری بۆ تەرخان کراوە.

13 ی ئۆکتۆبەری 2020

دانانی بەردی بناغەی پردی دەربەندی رانیە– بنگرد بە کۆژمەی 11 ملیار دینار.

20 ی ئۆکتۆبەری 2020:

کردنـەوەی ڕێگـەی جووتسـایدی رووڤیـا - گۆپـاڵ (هەولێـر - دهـۆک). درێـژی ڕێگاکە 22 کیلۆمەتـری جووتسـایدە (سـێ هێلـی هاتـن و سـێ هێڵـی چـوون) لـە گـەڵ شـەش ئۆڤەرپـاس و پردێـک و سـێ کیلۆمەتری هاتووچۆی خێـرا (ئۆتۆبان).

2 ی نۆڤمبەری 2020:

دانانـی بـەردی بناغـەی پـرۆژەی بەبازاڕکردنـی گەنمـی جووتیـاران لـە هەولێـر کـە بـە گوژمـەی 250 ملیـۆن دۆلار دروسـت دەکرێت.

25 ی نۆڤێمبەری 2020

ئیمزاکردنی گرێبەستێک لە نێوان وەزارەتی ناوخۆ و گرووپی میولباوەری ئەڵمانی لە بواری بەدیجیتاڵکردنی خزمەتگوزارییەکان بەتایبەتی هاتووچۆ و تۆمارکردنی ئوتۆمبێل و مۆڵەتی شوفێری و چەند خزمەتگوزارییەکی تر.

25 شوباتی 2021:

کردنەوەی قۆناغی یەکەمی رێگەی ستراتیجی 150 مەتری لە هەولێر.

9ـی ئایاری 2021:

کردنـەوەی پـرۆژەی تلفریکـی چیـای زاوای گەشـتیاریی لـە شـاری دهـۆک. کـە یەکێکـە لـە گەورەتریـن پـرۆژە گەشـتیارییەکان، بەرزییەکـەی دەگاتـە 500 مەتـر و درێژیەکەشـی 2300 مەتـر دەبێـت و تێچـووی پرۆژەکـەش 30 ملیـۆن دۆلارە.

18ی ئایاری 2021:

کردنـەوەی کارگـەی ئاسـن و شـیش لـە هەولێـر بـە گوژمـەی 100 ملیـۆن دۆلار کـە پرۆژەیەکـی کەرتـی تایبەتـە و بەهـاوکاری کەرتـی گشـتی دروسـتکراوە.

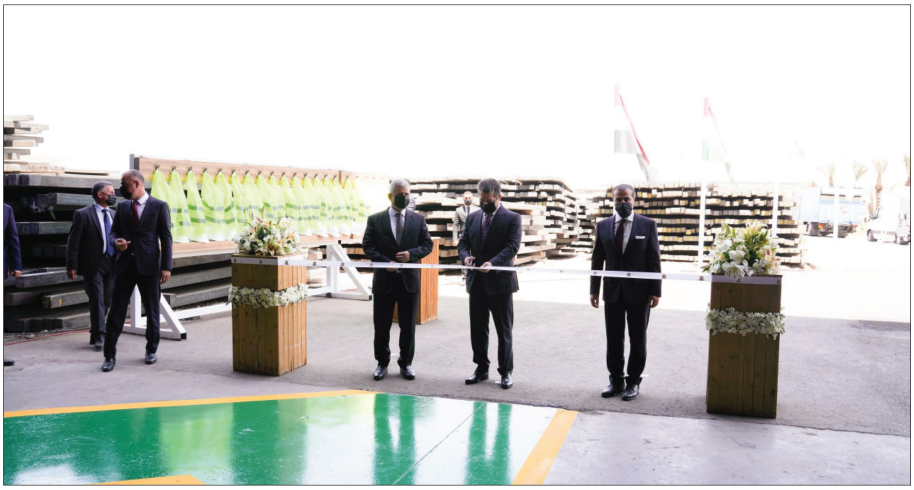

23 ی ئایاری 2021:

دانانی بەردی بناغەی پڕۆژەی بەبازاڕکردنی گەنمی جووتیاران لە پارێزگای سلێمانی بە بڕی 122 ملیۆن دۆلار.

17 ی حوزەیرانی 2021:

دانانی بەردی بناغەی پڕۆژەی کارگەی جووتیار بۆ بەرهەمهێنانی فینگەر لە پەتاتە لە ناحیەی روڤیای سەر بە پارێزگای دهۆک کە پڕۆژەیەکی کەرتی تایبەتە و بەهاوکاری کەرتی گشتی دروستکراوە.

بەشی شەشەم

هێڵە گشتییەکانی بەرنامەی کاری کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

هێڵە گشتییەکانی بەرنامەی کاری کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

ئەم بەرنامەیە لەسەر بنەمای رێککەوتنە سیاسییەکان و پوختەی بەرنامەی گشت لایەنە بەشداربووەکانی ناو کابینەی نۆیەم رێکخراوە و بۆچوون و پلانی تێکرای بەشداربووانی ئەم کابینەیە لە خۆ دەگرێت.

جێبەجێ کردنی ئەم بەرنامەیەش بەرپرسیاریەتیەکی هاوبەشی سەرجەم لایەنە بەشداربووەکانی ناو ئەم کابینەیە دەبێت.

هێڵەگشتییەکان لە چەند سەرەبابەتێکدا پۆلێن کراون بەم شێوەی خوارەوە:

لە ئاستی چاکسازیدا:

یەکەم: کاردەکەین بۆ چاکسازی لە کەرتی وەزیفەی گشتی، لە مووچەخۆر و خانەنشین و چارەسەرکردن و رێکخستنەوەی دەوام و گرتنەبەری رێکاری یاسایی لە بەرامبەر هەر سەرپێچیەک کە لەم کەرتە کرابێت، ئەمەش لە رێگەی چەسپاندنی یاسا و دروستکردنی ئەنجومەنی راژە و ئامادەکردنەوەی پرۆژە یاسای چاکسازی و ناردنەوەی بۆ پەرلەمان بە فۆرمێکی تازە و گونجاو.

دووەم: کار دەکەین بۆ نەهیشتنی رووتین و هەروەها خێراکردنی راپەراندنی ئیش و کاری هاووڵاتیان و رێزگرتن لێیان لە دامودەزگا فەرمییەکاندا. بە کردەوە هەوڵ دەدەین بۆ بەخزمەتگوزارکردنی دامەزراوە حکومییەکان لە ئاست هاووڵاتیاندا. لە پەیوەندیی بەم بابەتەوە هەرچی زووترە پەرە بە خزمەتگوزارییە ئەلیکترۆنیەکان دەدەین.

سێیەم: نابێ بەرپرسانی باڵای حکومەت پێگەی کارگێریی خۆیان بۆ بازرگانی و دەوڵەمەندبوون بەکاربهێنن. بە پشت بەستن بە یاسا بەرکارەکانی هەرێم، نابێ بەرپرسان کاری بازرگانی و بەڵێندەرایەتی و وەبەرهێنان بکەن و لێپرسینەوە لە هەر سەرپێچییەک لەم بوارەدا دەکەین.

چوارەم: ئەنجامدانی ئیفاد و سەفەر و بەستنی کۆنگرە و کۆنفراس، بە پێی پێویستی دەبێت و ڕێگە لە بە هەدەردانی سامان و خراپ بەکارهێنان و بەلارێدابردنێک لەم بوارانەدا دەگرین.

پێنجەم: بە هەموو توانامانەوە، ڕووبەڕووی هەموو جۆرە گەندەڵیەکی دارایی و کارگێڕی دەبینەوە و ڕێگردەبین لە بەهەدەردانی سامانی گشتی و زێدەڕۆیی بۆ سەر موڵک و مومتەلەکاتی هەرێم، ئەمەش لە ڕێگەی کاراکردن و پشتیوانی کردنی دامەزراوە فەرمی و یاساییەکانی هەرێمی کوردستان بە تایبەتی پەرلەمان و دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی نەزاهە و داواکاری گشتی.

شەشەم: کاردەکەین بۆ چەسپاندنی شەفافیەت لە گشت بوارە داراییەکانی هەرێمدا، بە تایبەت لە بواری داهاتە نەوتییەکانی هەرێم و داهاتە ناوخۆییەکان. بۆ ئەم مەبەستەی سەرەوە کاردەکەین بۆ دامەزراندنی سندوقی داهاتە نەوتییەکان بە پێی یاسای پەیوەندیدار.

حەوتەم: بە پێی ستاندەرە جیهانییەکان، چاکسازی لە کەرتی تەندروستی و دەرمان و خۆراک دەکەین و ڕێکاری یاسایی بۆ هەر سەر پێچیەک کە لەم لایەنە ژیاریەدا بکرێت دەگرینە بەر. بۆ ئەم مەبەستانەش دامەزراوەی خۆراک و دەرمانی هەرێم سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دادەمەزرێنین.

هەشتەم: چاکسازی لە سیستەمی باج دەکەین و دەبێ دادپەروەری لە وەرگرتنی باج جێگیر ببێت و هەموو ڕێکارێکی یاسایی و کارگێڕی

دەگرینەبەر بۆ ڕێگەگرتن لە خۆدزینەوە لە باج و میکانیزم و پێوەری تازە دەگرینە بەر بۆ ڕێکخستنی باج.

نۆیەم: کار دەکەین بۆ ڕێگەگرتن لە قۆرخکاری (احتكار) بە پێی یاسای بەرکار و ڕەخساندنی دەرفەتی لەبار بۆ ململانێی بازرگانی ڕەوا و هاندانی کۆمپانیاکانی پشکداری.

دەیەم: پشتیوانی کاری چاودێریی پەرلەمانی دەکەین و بۆ ئەم مەبەستەش پابەند دەبین بە هەموو ڕێکارەکانی چاودێری لە پەرلەمانی کوردستان بە پێی یاساو پەیڕەوی ناوخۆ و بنەماکانی کاری پەرلەمانی. هەروەها بە پێی بنەماکانی کاری پەرلەمان، ڕێز لە ئۆپۆزسیۆنی پەرلەمانی دەگرین.

یازدەیەم: سندوقی خانەنشینی بە پێی یاسای پەیوەندیدار لە هەرێم کارا دەکەین، بۆ ئەوەی ئەم سندوقە گەرانتی مافەکانی خانەنشینانی هەرێمی کوردستان بکات.

دوازدەیەم: بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆکایەتی هەرێم، لە پێناو بەهێزکردنی سیستەمی بەرگری و ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسییەکان و پاراستنی ئاشتی و ئاسایشی هەرێم، پێداچوونەوە بە میکانیزمی ڕێکخستن و یەکخستنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ دەکەین و هەوڵ دەدەین بە هاوکاری بسپۆرانی ناوخۆ و دەرەکی ئەم هێزانە لە ستاندارده سەربازییەکان نزیک بکەینەوە.

سیانزەیەم: کار دەکەین بۆ سەروەرکردنی یاسا و ڕێز گرتن لە سەربەخۆیی دەسەڵاتی دادوەری و نابێ لە کوردستاندا کەس لە سەرووی یاسا بێت. هیچ کەسێک ڕێگەی پێنادرێت بە هۆی پێگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و حزبی لە دەست یاسا رابکات و خۆی لە دەرەوەی یاسا ببینێتەوە , هەروەها کاری جدی دەکەین بۆ کۆنترۆڵکردنی دیاردەی بڵاوبوونەوەی چەک لە ناو کۆمەڵگەکەماندا.

لە ئاستی خزمەتگوزارییەکاندا:

یەکەم: کاردەکەین بۆ باشترکردنی کەرتی تەندروستیی گشتی و گەیاندنی خزمەتێکی باشتری تەندروستی بە هاووڵاتیان و هەوڵی جێگیرکردنی سیستەمی بیمە یا خود دڵنیایی تەندروستی بە پێی پێوەری گونجاو بۆ دۆخی هەرێمی کوردستان دەدەین. هەروەها کار دەکەین بۆ پێشکەشکردنی ڕەشنووسی یاسای مافی نەخۆش و ڕێکخستنەوەی ماف و ئەرکی پزیشکان بۆ پاراستنیان لە هەر دەستدرێژییەک.

دووەم: کار دەکەین بۆ چارەسەرییەکی بنەڕەتی بۆ کێشەی کارەبا، لە زیادکردنی ئاستی بەرهەمهێنان و کەمکردنی بەهەدەردان و دابەشکردنێکی پێشکەتوو و گونجاوی کارەبا. هەروەها کار دەکەین بۆ ڕێکخستنەوەیەکی گونجاوی نرخی کارەبا و دامەزراندنی میکانیزمێکی کاریگەر و سەردەمیانە بۆ کۆکردنەوەی پارەی کارەبا لە بەکاربەران.

سێیەم: کار دەکەین بۆ چاککردن و بەرزکردنی ئاستی خزمەتگووزارییەکانی پەروەردە و فێرکردن لە کەرتی گشتی و دانانی ڕێکاری ڕاکێشانی بەشداریی سەرمایەدارانی هەرێم و دەرەکی بۆ بەشداری لە ئاواکردنی قوتابخانەی نوێ لەو شوێنانەی پێویستە. هەروەها کار دەکەین بە پێداچوونەوە بە مەنهەجی پەروەردەیی و گونجاندنی ناوەڕۆکیان بە پێی ستاندارده باوەکان.

چوارەم: کار دەکەین بۆ سوود وەرگرتن لە سەرچاوە ئاوییەکانی سەر زەویی هەرێم بۆ بواری خواردنەوەی هاووڵاتیان و بە جۆرێک ئاوی پاک بگەیەنرێتە هەموو هاووڵاتیان و تا بکرێت ئاوی ژێرزەوی بەهەدەر نەدرێت.

پێنجەم: کار دەکەین بۆ باشترکردنی ڕێگەوبانی هەرێمی کوردستان و سیستەمی هاتووچۆی هەرێم وهەوڵدەدەین وەبەرهێنانی بیانی و کەرتی تایبەت بۆ ئەم بوارە رابکێشین و ڕێگەوبانی هەرێم کە ساڵانە هۆکاری زیانی گیانی و مالیی هاووڵاتیانمانە لە ستاندارده باوەکان نزیک بکەینەوە.

شەشـەم: کار دەکەیـن بـۆ رەخسـاندنی بـواری کار بـۆ کەرتـی تایبـەت و فراوانکردنـی وەبەرهێنـان لـە بـوارە جیاجیاکانـی وەک پیشەسـازی و کشـتوکاڵ و گەشـتوگوزار، تاکو بـەم هۆیـەوە دەرفەتـی کار زیـاد بکرێـن و یاسـاکانی کار بـە جۆرێـک رێـک بخرێـن کـە دەرفەتـی کار بـۆ گەنجانی هەرێـم زیاتـر بکرێـت.

حەوتـەم: کاردەکەیـن بـۆ زامنکـردن و رێکخسـتنەوەی سـەرجەم مافـە یاسـاییەکانی کارمەنـد و کرێکارانـی کەرتـی تایبـەت، بـە جۆرێـک مافـی خانەنشـینی و کاتژمێرەکانـی کار و بیمـە یـا خـود دڵنیایـی تەندروسـتی و داهاتوویـان پارێـزراو بێـت.

هەشـتەم: خزمەتـی خانـەوادەی شـەهیدان و ئەنفالکـراوان و کەمئەندامانـی سـەنگەر و بریندارەکان و قوربانیانی هەڵمەتەکانی جینۆسـاید و زیندانییە سیاسـیەکان، لـە کارە بەراییەکانـی حکومـەت دەبێـت. هەروەهـا کار دەکەیـن بۆ پێداچوونـەوە بـە لیسـتەکانیان و پاکردنەوەیـان لـەو ناوانـەی بـە شـێوازی نایاسـایی زیادکـراون.

نۆیـەم: بـە مەبەسـتی دەسـتەبەرکردنی ژیانێکـی شایسـتە، گرنگیـی تایبـەت بـە کاروبـاری خـاوەن پێداویسـتیە تایبەتیـەکان دەدەین.

دەیـەم: ژینگـەی کوردسـتان گەورەتریـن سـەرمایەی هەرێمـە و کار دەکەیـن بـۆ پاراسـتنی ژینگـە و پەرەپێـدان بـە کلتـوری ژینگـە پارێـزی. کار دەکەیـن بـۆ بەکارخسـتنی سیسـتەمێکی پێشـکەوتووی ریسـایکل و چارەسـەریی زبـڵ و خاشـاک وکەمکردنـەوەی مەترسـییە ژینگەییـەکان.

یانزدەیـەم: لـە سـەر شـێوازێکی دادپەروانـە و هاوسـەنگ کار دەکەیـن بـۆ ئاوەدانکردنـەوەی شـار و قـەزا و ناحیـەکان و گرنگـی تایبـەت دەدەیـن بـە هاندانـی خەڵکـی لادێکان بـۆ مانەوەیـان لـە گونـد و دێهاتەکانیـان و گەیاندنـی خزمەتگـوزاری شایسـتە بۆیـان.

دوازدەیـەم: گرنگـی تایبـەت دەدەیـن بـە فەراهەمکردنـی پانتایـی کاری

ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی لە چوارچێوەی یاسادا و پاڵپشتی بوارە وەرزشی و هونەری و فەرهەنگی و کلتوورییەکان دەکەین لە هەرێمی کوردستان.

سێزدەیەم: کاردەکەین لە پێناو گرنگیدان بە خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، ئەمەش لە ڕێگەی پێشخستن و بەرزکرنەوەی ئاستی زانکۆ و پەیمانگاکانی هەرێم لە ڕووی جۆری، هەروەها فەراهەمکردنی دەرفەتی لەبار بۆ خوێندن و توێژینەوەی زانستی. هەروەها کار دەکەین بۆ ڕێکخستنەوەی کاری زانکۆ و پەیمانگا ئەهلییەکان و پێداچوونەوە بە کوالێتی زانستی و نرخەکانیان.

چواردەیەم: بە (ئەلیکترۆنی کردنی کاروباری حکومەت (حکومەتی ئەلیکترۆنی)، چ لە ئاست کاروباری ناوخۆی حکومەت و چ لە ئاست پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە ئەلەکترۆنییەکان بۆ هاووڵاتیان، لە ئەرکە لە پێشینەییەکانمان دەبێت و بەم هۆیەوە ڕێگە لە ڕووتین و بەهەدەردانی سامانی گشتی و کاتی هاووڵاتیان و دامەزراوەکان دەگیرێت و کوالێتیی خزمەتگوزارییەکان بەرز دەکرێتەوە.

پانزدەیەم: گەنجانمان سەرمایەیەکی نیشتیمانیی گەورە و کاریگەری مرۆیین و ئایندەسازی وڵاتەکەمانن. بۆیە لە میانەی کار و بەرنامەی گشت وەزارەتەکان، کار دەکەین بۆ بەکارخستن و ئاراستەکردنی تواناکانیان بەرەو بنیاتنانی کۆمەڵگەیەکی تەندروست و پێشکەوتوو، کە ئایندەیەکی گەشتر بۆ وڵات فەراهەم بکات.

شانزدەیەم: شوێنەوارە مێژووییەکانمان بەشێکن لە سەرمایەی مێژوویی و کلتوری وڵاتەکەمان و پاراستنیان ئەرکێکی لە پێشینەمان دەبێت و کاردەکەین بۆ بەهێزترکردنی ئالییەتی دۆزینەوە و سەرپەرشتی و پاراستنیان و هەروەها هەوڵی بەکارخستنی کاراتری ئەم شوێنەوارانە دەدەین بۆ بواری گەشتیاری، بە پێی ستاندارده باوەکان.

لە سەر ئاستی پەیوەندیی نێوان حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی عێراقی فیدراڵ:

یەکەم: حکومەتی هەرێمی کوردستان لایەنی فەرمیی دانوستان دەبێت لە گەل حکومەتی فیدراڵی بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان، بۆ ئەم مەبەستە حکومەتی هەرێم وپەرلەمانی کوردستان، دەستەی دانوستان دروست دەکەن، بۆ دانوستان لەگەل بەغدا و بەدەستهێنانی مافە دەستورییەکانی گەلەکەمان.

دووەم: دەستور بنچینەی هەر دانوستانێکی هەولێر لەگەڵ بەغدا دەبێت و دۆسیەکانی پەیوەست بە مادەی 140 و پێشمەرگە و بودجە و سامانە سروشتیەکان و قەرەبۆی ئەنفال و شەهیدان و زیندانیانی سیاسی و زیانلێکەوتوانی دەستی رژێمی بەعس و هەموو مافە دەستورییەکانی هاووڵاتیانی هەرێم لە نزیکترین کاتدا، بابەتی گفتوگۆمان لەگەل حکومەتی عێراقی فیدراڵ دەبێت.

سێیەم: هەوڵەکانمان بۆ ئاسایی کردنەوەی رەوشی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم بە گشتی و کەرکوک بە تایبەتی، دەست پێ کردووە و جەخت لە پێویستیی خێراکردنی ئەم پرۆسەیە دەکەینەوە. بۆ ئەم مەبەستەش دەبێ هەرچی زووترە دۆخی سەربازیی سەپێندراو لەم ناوچانە کۆتایی پێ بهێندرێت و بگەڕێینەوە بۆ دۆخی پێش 2014/6/10 و ئەو ناوچانە لەلایەن پێکهاتە رەسەنەکانی ئەو دەڤەرانە بەڕێوەببردرێت و بە کردەوە دەست بە جێبەجێ کردنی قۆناغەکانی ماددەی 140ی دەستوور بکرێت.

چوارەم: هەڕەشەی تیرۆر، هێشتا هەڕەشەیەکی گەورەی سەر هەموو عێراقە. حکومەتی هەرێمی کوردستان پابەندە بە بەردەوامیی ڕووبەڕوو بوونەوەی تیرۆریستان و ئامادەیی هاوکاریی تەواوی لە گەل حکومەتی فیدراڵ و هاوپەیمانیی نێودەوڵەتی دژ بە تیرۆر هەیە. بۆ ئەوەی ئەو هەڕەشەیە بنبڕ بکرێت، حکومەتی هەرێم ئامادەیی

هێزی پێشمەرگە بۆ هاوکاریی سوپای عێراق لە دوورخستنەوەی هەڕەشەی تیرۆریستان لە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم دووپات دەکاتەوە.

پێنجەم: کاردەکەین لە پێناو دەستەبەرکردنی مافە دەستوورییەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان وەک بەشێک لە سیستەمی بەرگریی عێراقی فیدراڵ، بە تایبەت لە بابەتەکانی مووچە و دابینکردنی پێداویستیی سەربازییان.

شەشەم: هەوڵ دەدەین هەرچی زووترە، دۆسیەی نەوت و گاز لەسەر بنەمای مادەی 111 و 112ی دەستوری عێراقی فیدراڵ چارەسەر بکەین و یاسای نەوت و گاز لە لایەن ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق دەربچێت. هەر وەها هەوڵ دەدەین دەستەی گشتیی چاودێریی داهاتەکانی فیدراڵی وەک لە مادەی 106ی دەستوردا هاتووە دابمەزرێت.

حەوتەم: جەخت لە ڕەچاوکردنی پشکی هەرێمی کوردستان لە دامەزراوە فیدراڵییەکانی عێراق بە گشتی و لە وەزارەتەکانی دەرەوە و بەرگری و نەوت بە تایبەتی دەکەینەوە.

هەشتەم: کاردەکەین بۆ چەسپاندنی هەرچی زیاتری بنەماکانی سیستەمی فیدرالی، بە ڕێگەی دروستکردنی (ئەنجوومەنی ئیتیحادی و هەروەها جەخت لە سەر پرینسیپەکانی (تەوازون و تەوافوق و شەراکەت) لەگەل حکومەتی ئیتیحادی دەکەینەوە.

نۆیەم: جەخت لەسەر دەرکردنی یاسای دادگای فیدرالی عێراق دەکەینەوە، بە جۆرێک یاساکە گەرەنتیی سەربەخۆیی دادگای فیدرالی بکات.

ئازادی و دیموکراسی و پێکەوەژیان:

یەکەم: پێداگری لەو پێکەوەژیانە ئاشتیانەی نێوان پێکهاتە نەتەوەیی و ئایینیەکانی ناو هەرێمی کوردستان لە کورد و تورکمان و کلدان

و ئاشـوری و سـریانی و ئەرمەنـی و عـەرەب و موسـولمان و ئێـزدی و مەسـیحی وکاکـە یـی و مەندایـی و زەردەشـتی دەکەینـەوە و ئـەو تایبەتەمندییـەی هەرێـم دەپارێزیـن و بەهێزتـری دەکەیـن.

دووەم: پێداگـری لـە سـەر چەسـپاندن و بەهێزکردنـی بنەمـا دیموکراسـییەکان و ئازادیـی و یەکسـانی و دەستخسـتنی زانیـاری بـە پێـی یاسـا بـۆ هاووڵاتیانـی هەرێـم دەکەینـەوە و بەرگریـکاری مافەکانیـان دەبیـن و دژی هـەر دەمارگیـری و توندڕۆییەکـی تایفـی و ئایینـی و ڕەگـەزی و حیزبـی دەوەسـتینەوە.

سـێیەم: دژی هـەر جیاکارییەکـی ڕەگـەزی و بـە پەراوێزخسـتنی ڕۆڵـی ئافـرەت دەوەسـتینەوە. پێویسـتە ئافرەتـان بـە توانا و لێهاتـووی خۆیانـەوە ڕۆڵ و پێگـەی شایسـتەی خۆیـان لـە کۆمەڵـگادا وەرگـرن و بەشـدارییەکی کارای نـاو کایـەی سیاسـی و ئابـووری و کۆمەڵایەتیـی هەرێمدا بکـەن.

چـوارەم: هاووڵاتیانـی کوردسـتان ئـازادن هـەر بیروباوەڕێکـی سیاسـی لـە چوارچێـوەی ژیانـی سیاسـیی هەرێمدا هەڵبژێـرن و نابێ لـە کوردسـتاندا هیـچ کـەس لەسـەر بیـر و بـاوەڕی سیاسـی و سـەرپێبوونی حیزبـی سـزا بدرێـت و پێویسـتە بەشـێوەیەکی دادپەروەرانـە مافـە زەوتکراوەکانی ئەوکەسـانە بگەڕێندرێتـەوە کـە لەمـڕووەوە زیانمەندبوونـە.

پەیوەندییەکانی هەرێم لە سەر ئاستی هەرێمی و نێودەوڵەتی:

یەکـەم: دامـودەزگا فەرمییـە پەیوەندیدارەکانـی هەرێـم، پەیوەندییـە هەرێمـی و نێودەوڵەتییـەکان بەڕێوەدەبـەن، بـۆ ئـەم مەبەسـتە فەرمانگـەی پەیوەندییەکانـیدەرەوەلـەسـەربنەمایەکـییاسـاییـنوێڕێکدەخرێتـەوە.

دووەم: جەخت لەسـەر پەیوەندییەکی باش لەگەڵ وڵاتانی دراوسـێ دەکەینەوە، بـە جۆرێـک بـە ڕەچاوکردنـی بەرژەوەندیـی هاوبـەش و ڕێـزی دوولایەنـە، پـەرە بـە ئاسـتی پەیوەندییـەکان لـە گشـت بوارەکانـدا بدرێـت.

سێیەم: پشتگیریی چارەسەریی ئاشتیانەی گشت کێشەکانی ناوچەکە دەکەین و پێگەی هەرێمی کوردستان بە ئاراستەیەک بەکار دەهێنین، کە بەشێک بین لە ڕەوتی چارەسەری.

چوارەم: حکومەتی هەرێمی کوردستان هەوڵ دەدات نوێنەرایەتیە هەنوکەییەکانی لە دەرەوەی هەرێم بەهێز بکات و نوێنەرایەتی نوێ بە پێی پێویست لە وڵاتان بکاتەوە و زەمینەیەکی لەباریش دەرەخسێنین بۆ ئەوەی وڵاتانی زیاتر کۆنسولگەرییەکانیان لە هەرێم بکەنەوە.

لە ئاستی ئابووری و داراییدا:

یەکەم: کاردەکەین بۆ ئەوەی ئابووریی هەرێم فرە چەشن و فرەرەهەند بێت و تەنیا پشت بە نەوت و غاز نەبەسترێت، بۆ ئەم مەبەستە پەرە بە کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی و گەشتیاری دەدەین و هەوڵ بۆ ڕاکێشانی وەبەرهێنانی دەرەکی لەم کەرتانەدا دەدەین.

دووەم: کشتوکاڵ بوارێکی سەرەکیی گرنگیدانمان دەبێت و کار دەکەین بۆ پێشخستنی ئەم کەرتە بە ئامراز و مەکائینی پێشکەوتوو و فراوانکردنی جۆریی و چەندیی بەرهەم بە پێی بنەما زانستییەکان. کار دەکەین بۆ بەکارهێنانی سەرچاوە ئاوییەکان و دروستکردنی بەنداوە وەرزی و هەمیشەییەکان گلدانەوەی ئاوی پێویست بۆ بواری کشتوکاڵ و زیادکردنی ڕووبەری سەوزایی لە هەریم. جەخت لەسەر پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی و پشتیوانیی جوتیارانی هەرێم دەکەینەوە و کار دەکەین بۆ رەخساندنی بازاری گونجاوی ناوەوە و دەرەوە بۆ بەرهەمەکانیان.

سێیەم: کار دەکەین بۆ ڕێکخستنەوەی سیستەمی بانکی لە هەرێم و بەکارخستنی ئەو سیستەمە بۆ خزمەتگوزارییە کەسی و گشتیەکان و بەکارهێنانی ژمارە بانکیەکان و کارتە ئەلیکترۆنیەکان بۆ ئالوگۆڕی

دراوی و خەرجییەکان و ڕێژەی مامەڵە بە پارەی کاش کەم بکرێتەوە.

چوارەم: هانی وەبەرهێنان دەدەین لە هەموو بوارەکاندا، بۆ ئەم مەبەستەش لە سەر ئاستی ناوخۆ و دەرەوەدا دەرفەتی یەکسان و دادپەروەرانە بۆ هەموو لایەک دەرەخسێنین. لە سەر ئەو بنەمایانەش کاردەکەین بۆ دارشتنەوە و هەموارکردنەوەی یاسای وەبەرهێنان لە هەرێمی کوردستاندا.

لە ئاستی کارگێری:

یەکەم : کار دەکەین بۆ چەسپاندنی لامەرکەزیەتی ئیداریی پارێزگاکان کە گونجاو بێت لەگەڵ سیستەمی یاسایی و کارگێڕی هەرێمی کوردستان و شۆرکردنەوەی دەسەڵاتەکان و دابەشکردنی ئەرک و بەرپرسیاریەتی بە پێی یاسا، لە ژێر چاودێری سەرۆکایەتی حکومەت.

دووەم: کاری جدی دەکەین بۆ تەرشیقی هەیکەلیەتی دام و دەزگاکانی حکومەت لە خوارەوە بۆ سەرەوە، بە شێوەیەک کە بۆ هەرێمی کوردستان گونجاو بێت، ئەمەش بە پێی پلانێکی تۆکمە و ئامادەکردنی نەخشەرێگایەکی زەمەنی لە ماوەی چوار ساڵی داهاتوودا.

بەشی حەوتەم

چاکسازی لە گوتارەکانی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستاندا

مەسرور بارزانی:

خواستی یەکەمی هاووڵاتیانمان ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵییە. خواستی یەکەمی منیش لەم کابینەیەدا ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی و ئەنجامدانی چاکسازییە

دەقی وتاری دەستبەکاربوونی مەسرور بارزانی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە بەردەم پەرلەمانی کوردستان

٢٠١٩/٧/١٠

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان،
بەڕیزان ئەندامانی پەرلەمان،

خۆم بە خۆشحاڵ و بەختەوەر دەزانم کە ئەمڕۆ لەگەل هاوکارانم لەبەردەم ئەم پەرلەمانە بەڕێزە، کە دەستکەوتی خەبات و قوربانیدانی گەلەکەمانە، متمانەمان پێ بەخشرا وسوێندی یاساییمان خوارد.

ئەمرۆ لە سایەی خوێنی شەهیدان و تێکۆشانی پێشمەرگە قارەمانەکان و خۆڕاگریی گەلەکەمان، کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەدایک بوو، کە بەڵگەیەکی دیکەی ئیرادەی سیاسیی هێزە کوردستانییەکانمانە، لە پابەندبوون بە پرۆسەی دیموکراسیی و دەستاودەستکردنی دەسەڵات.

لێرەدا بە پێوستی دەزانم ستایشی هاووڵاتیانی کوردستان بکەم , کە لە ٢٠١٨/٩/٣٠ لە پرۆسەیەکی دیموکراسیدا بەشداربوون و دەنگیان داو و سوپاسیان دەکەین کە لە پێناو پێکهێنانی حکومەتێکی بەهێز و پاراستنی تەبایی و یەکرِیزیی هێزەسیاسییەکان، لەگەڵمان پشوودرێژ بوون.

لەمرۆژەدا بە پێویستی دەزانم سوپاس و پێزانینم ئاراستەی جەنابی سەرۆک بارزانی بکەم کە بە ڕابەرایەتی جەنابیان، گیانی بەرگری و خۆراگری لە هەرێمدا بەرز و بەهێز ماوەتەوە و بەو هۆیەشەوە توانیومانە لە هەموو ئاستەکاندا بەرگەی سەختییەکان بگرین و ئیرادەی گەلەکەمان بەسەر خواستی ناحەزان سەرخەین.

هەر لێرەدا سوپاس و ڕێزم ئاراستەی کابینەی هەشتەم، بە تایبەت برای بەڕێزم کاک نێچیرڤان بارزانی دەکەم، کە لە ڕۆژە سەختەکانی ڕابردوودا لە خزمەتی هاووڵاتیان و نیشتمان بەردەوام بوون و دەسکەوتی بەرچاویان بۆ خزمەت و گوزەرانی هاووڵاتیان هەبووە.

بەڕێزان سەرۆکایەتی پەرلەمان وسەرجەم پەرلەمانتارانی کوردستان، سوپاسی ئێوەی نوێنەرانی گەل دەکەم، کە متمانەتان بە خۆم و جێگری سەرەکوەزیران و وەزیرە بەرێزەکانی هاوکارم بەخشی. بێگومان بە هەموو توانایەکمان هەوڵ دەدەین لە ئاست ئەم متمانەیە بین.

پلان و ئامانجەکانمان بۆ خزمەتی هاووڵاتیان لە چوارچێوەی بەرنامەیەکی کار ڕێکخستووە، کە نەخشەرێگای سەرەکی و گشتیمان دەبێت لە کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەک برگەی دووەمی وتارەکەم دەیخەمە ڕوو.

بەڕێزان، زۆربەی حیزب و لایەنەکانەکانی بەشداربووی ئەم کابینەیە لە ماوەکانی ڕابردوودا بە دروشم و وتاری جۆراوجۆر، باسیان لە پێویستیی خزمەتێکی باشتری هاووڵاتیان کردووە، هیوادارین ئەم بەڵێن و دروشمانە لەم کابینەیەدا بکرێنە کردار و جێبەجێ بکرێن، چونکە ئەم کابینەیە ئەرکی خزمەتی هاولاتیان لە پێش هەموو کار و ئەرکەکانی دیکەی دادەنێت و خۆی بە خزمەتکاری هاونیشتمانیان دەزانێت. بۆیە لای ئێمە هاولاتی میحوەری سەرەکی دەبێت و ئامانجی گەورەمان خزمەتکردنیانە بەبێ جیاوازی.

چاوەڕوانیی زۆر لەم کابینەیە دەکرێت، هەوڵ دەدەین لە ئاستی ئەم چاوەڕوانییە بین، لەهەمانکاتدا هیوادارم جەماوەری خۆشەویستمان واقعبین بن و کۆسپ و کێشە و گرفتە کەڵەکەبووەکان بەرچاو بگرن، چونکە تێپەڕاندنی ئەم کۆسپ و تەگەرانە بە شەو و ڕۆژێک ناکرێت و دەبێت هەموومان پشتیوان و هاوکاری یەکتر بین.

دەمانەوێت لە سەرەتاوە لەگەڵ هاوڵاتیانی خۆمان ڕاستگۆ و شەفاف بین و واقعی دۆخەکە لەبەرچاو بگرین، بەڵام لە هەمانکاتدا بەڵێنی ئەوە دەدەین کە ئەوەی لە توناماندا بێت درێغی ناکەین و لە پێناو چارەسەریی بنەڕەتیی گرەفتەکان وخزمەتی گەل و وڵات هەموو هەوڵ و تواناکمان دەخەینە گەڕ.

بەڕێزان بە پێی هەموو ڕاپرسییەکان، خواستی یەکەمی هاوڵاتیانمان ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵییە. خواستی یەکەمی منیش لەم کابینەیەدا ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵی و ئەنجامدانی چاکسازییە. گەندەڵی دیاردەیەکی ترسناکە، بەڵام نەبووەتە کەلتور و لە تواناماندایە بە پاڵپشتیی ئیرادەی هاوڵاتیان و هاوکاریی دامودەزگا پەیوەندیدارەکان، لە ماوەیەکی کەمدا ئەم دیاردەیە بەرێژەیەکی بەرچاو بەرتەسک و بچووک بکەین. ئەو هەنگاوانەی تا ئێستا بۆ بەرەنگاریی گەندەڵی نراون بەرز دەنرخێنین و لەمەولاش بە هیچ جۆرێک بەرامبەر بە گەندەڵکاران و سەرپێچیکەران نەرمی نانوێنین و دەبێت خواستی هاوڵاتیان بەجێ بگەیەندرێت.

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان و جەماوەری خۆشەویستی کوردستان، هەموو ئەم وەزیرە بەڕێزانەی هاوکارم، کە لە لایەن حیزبەکانیانەوە پێشنیار کراون، ئێستا دوای ئەوەی متمانەیان پێ درا و سوێندی یاساییان خوارد، بوون بە وەزیری حکومەتی هەرێمی کوردستان و لە مەولا ئەجێندا و بەرنامەی حکومەتی هەرێم جێبەجێ دەکەن و هیچ وەزارەتێک یان وەزیرێک ناتوانێت و ڕێگەی پێنادرێت لە دەرەوەی بەرنامەی حکومەت رەفتار بکات. وەزیرە بەڕێزەکان سەر بە هەر لایەنێک بن، پێویستە بزانن وەزارەتەکانیان هی هەموو خەلکی کوردستانە و نابێ بەرژەوەندییە تایبەتی و حیزبییەکان باڵ بەسەر هیچ وەزارەت یان دامودەزگایەکی حکومیدا بکێشێت. ئەم حکومەتە کارو چالاکی و خزمەتگوزارییەکانی لەهەر بستێکی کوردستاندا دەبێت و حکومەتی هەمووانە.

بەڕێزان، حکومەتێکمان وەرگرتووە کە چەندین ملیارد دۆلار قەرزدارە، ئەم قەرزانە کەڵەکەبووی ڕەوشی ناڵەباری دارایی دۆخێکی نەخوازراوە و دەبێت هاوڵاتیانی ئازیزمان و هەموو دڵسۆزان لە هەرێمی کوردستان و عێراقیش بزانن، کە بەشی زۆری ئەم قەرزانە دەکەوێتە ئەستۆی حکومەتی عێراقی فیدراڵ، ئەویش بەهۆی نەناردنی بەشە بودجەیەک، کە مووچە و مافی هاوڵاتیانی هەرێم بووە. ئەم ڕەوشە داراییە لە دەسپێکدا کابینەکەمان ڕووبەڕووی دۆخێکی سەختی دارایی دەکاتەوە، بەڵام هەوڵ دەدەین بە پێی بەرنامەی کارمان ئەم دۆخە تێپەڕێنین.

لێرەدا جێگەی خۆیەتی ئاماژەیەک بە بەرەوپێشچوونی پەیوەندییەکانی نێوان هەولێر و بەغدا بکەین. بەڕێز عادل عەبدولمەهدی، سەرۆکوەزیرانی حکومەتی فیدراڵ بە کردەوە نیازپاکیی خۆی بۆ چارەسەریی کێشەکان پێشانداوە، کە جێگەی پێزانینە، بۆیە دەبێت هەردوولامان سوود لەو کەشە ئیجابییە وەرگرین و بە پێی دەستور هەنگاو بۆ چارەسەریی گشت کێشە هەڵواسراوەکان بنێین. لێرەدا دڵنیایی دەدەین کە ئەرکی هەرە لەپێشینەمان کارکردن دەبێت بۆ ئەوەی زەمینەیەکی لەبارتر برەخسێنین،

تاکو دانوستانەکان بەرهەمدارتر بکرێن و بەکردەوە ئەنجامەکان ببینین. بۆ دەرخستنی نیازپاکیشمان لە ماوەیەکی نزیکدا دوای جێگیربوونی کابینەی نوێ سەردانی بەغدا دەکەین و هاوکار و هاوهەڵوێستی ئەو هێزانە دەبین، کە خوازیاری سەقامگیری و پێشکەوتنی عێراق و هەرێمی کوردستانن. کوردستانێکی بەهێز هەوێنێک دەبێت بۆ عێراقێکی فیدرالیی بەهێز و پێشکەوتوو.

لە کۆتاییدا داوای هاوکاری و پشتگیری لە هاوڵاتیانی کوردستان دەکەم، تاکو بتوانین پێکەوە رووبەڕووی گرفتەکان ببینەوە و بەرنامەی کاری حکومەت بۆ خزمەتی گەل و نیشتمان جێبەجێ بکەین.

خوا پشتیوان بێت، بەردەوام دەبین لە هەوڵ و تێکۆشانمان بۆ وەدیهێنانی ئامانجە پیرۆزەکانی باب و باپیرانمان و پابەند و بەرپرسیار دەبین لە خەباتێکی سەردەمیانە، تا گەیشتن بەو قۆناغەی کە ئاواتی شەهیدانمان و هەموو تێکۆشەران و پێشمەرگە قارەمانەکان و هاوڵاتیانی خۆراگری کوردستان بووە.

ئەمەی لێرەدا دەیخەینەڕوو تەنها هێڵە گشتییەکانی کارنامەی حکومەتە و تیایدا ئامانجی گەورەمان هەڵگرتووە و ئیرادەیەکی بەهێزیشمان هەیە بۆ جێبەجێکردنیان، بەڵام دەمانەوێت زۆرترین کار و کەمترین گوتارمان هەبێت.

10 تەمووزی 2019

مەسرور بارزانی:

ئەرکی لە پێشینەمان هەمەجۆرکردنی ئابووری و سەرچاوەکانی داهاتە

گوتاری سەرۆک وەزیران مەسرور بارزانی بەبۆنەی تێپەڕبوونی سەد ڕۆژ بە سەر دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان
٢٠١٩/١٢/٧

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان

هاووڵاتیانی خۆشەویستی هەرێمی کوردستان

خۆشحاڵم ئەمڕۆ دوای تێپەڕبوونی سەد ڕۆژی کارکردن بە سەر دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەم گوتارەتان پێشکەش بکەم.

لە ڕۆژی سوێندخواردنی کابینەکەمان لە پەرلەمان، ئاماژەم بەوەکرد، کە ئەرکێکی سەختمان لە ئەستۆ گرتووە، بەڵام وتمان کە پشت بەخوا

و متمانـەی هاووڵاتیانمـان، دەتوانین بەسـەر سـەختییەکاندا زاڵ ببیـن و، ئـەم قۆناغـە تێپەڕێنیـن. خۆشـحاڵم کـە ئەمـڕۆ لێـرەدا ڕاییگەیەنـم، کـە بـە بـڕوای ئێمـە قۆناغـی باشـمان بڕیـوە و ڕەوتـی کارەکانمـان کەوتووەتـە سـەر ڕاسـتەڕێ و دەسـکەوتی بەرچـاو بـەدی هاتـوون.

مـن پێشـتریش باسـمکردووە، کـە ئێمـە حکومەتێکمـان دەوێـت، خزمەتـی خەڵکـی هەرێمـی کوردسـتان بکات.ئێمـە پابەندبوونـی خۆمـان دووپاتدەکەینەوە بـۆ بنیاتنانـی کوردسـتانێکی بەهێزتـر و حکومەتێـک کـە خزمەتـی خەڵـک بـکات نـەک بـە پێچەوانەوە.ئەمـەش بنەمـای کارکردنمـان بـووە لـە ڕۆژی دەسـتبەکاربوونمانەوە.

ئێمـە هەرچـی لـە تواناماندا بێـت دەیکەیـن بـۆ خزمەتکردنی خەڵکـی هەرێمی کوردسـتان و، دەشـزانم هاووڵاتیـان چاوەڕوانـی زیاتریـان لـە حکومەتـی هەرێمی کوردسـتان هەیـە. بـەڵام بێگومـان ئەنجامدانـی پـڕۆژەی گرنـگ و سـتراتیجی، پێویسـتی بـە کاتـی زیاتـر و زەمینـەی لـە بارتـر هەیـە، کـە پشـتیوان بـە خـوا و هاووڵاتیـان، ئومێدمـان زۆرە کـە حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان لـە ئاسـت چاوەڕوانـی ئێـوەدا بێـت.

بێگومـان تێپەربوونـی سـەد ڕۆژ تەنیـا دەسـپێکێکە. بـەڵام لـە گـەڵ ئەوەشـدا ئێمـە لـە سـەد ڕۆژی دەسـتپێکدا، کاری بەرچاومـان کـردووە و لـە چەندیـن بـواری گرنگـدا پێشـکەوتنی بـاش بـەدی هاتـوون. بـۆ نموونـە باشـترکردنی پەیوەندییەکانمان لـە گـەڵ حکومەتـی فیدراڵـی لـە بەغدا، ڕووبەڕووبوونـەوەی گەندەڵـی، هەروەهـا گەڕاندنـەوەی شـەفافییەت و دڵنیایـی زیاتـر لـە بـواری داهاتـی گشـتی و ناوخـۆ و نەهێشـتنی ڕێژەیەکـی بەرچـاوی ڕووتیـن، و دەتوانین بڵێیـن بەگشـتی حکومـەت چالاکتـر و ئەکتیڤتـر بـووە.

دەتوانـم بـە دڵنیاییـەوە بڵێـم، کە ئێسـتا کوردسـتان بەهێزتر و سـەقامگیرترە و حکومەتیـش شـەفافترە. ئێمـە هیواداریـن کـە بـە بەردەوامبـوون لـەم پـلان و ڕێکارانـەی کـە گرتوومانەتەبـەر لـە چەنـد سـاڵی داهاتـوودا دەسـکەوتی زۆر گەورەتـر بەدەسـت بهێنیـن.

هاووڵاتیانی بەڕێز:

بەر لەهەموو شتێک هەر حکومەتێک بیەوێت خزمەتی خەڵک بکات، پێویستە حکومەتێکی روون و شەفاف بێت.

لە بارەی داهاتی دامودەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، لە سەرەتای کاری ئەم کابینەیەوە بڕیار درا بە کۆکردنەوەی گشت داهاتەکان لە وەزارەتی دارایی و ئابووری، بەجۆرێک کە بزاندرێت داهاتی حکومەتی هەرێم چەندە، هەروەها بۆ خەرجییە پێویستییەکانیش بەرچاومان روون بێت. لە سەر ئەم بنەمایە پلانمان داناوە بۆ زیاترکردنی داهاتی ناوخۆ و کەمکردنەوەی خەرجی بە پێی پێویستی. ئەم رێکارانەش هاوتەریب بوون لە گەل رەچاوکردنی پێداویستی دارایی وەزارەت و فەرمانگەکان.

تا ئێستا توانیومانە داهاتی ناوخۆمان زیاد بکەین و کاردەکەین بۆ ئەوەی تا کۆتایی ئەمساڵ داهاتی ناوخۆ بە رێژەی ٪50 زیاد بکەین، ئەمەش لە رێگەی رێکخستنەوە و دانانی سیستەمێکی هاوسەنگی باج کە ئامانجی خزمەتکردنی بەرژەوەندی گشتی بێت و بتوانێت، داهات بۆ خزمەتگوزارییە گشتییەکان دابین بکات.

ئێستا سەرقاڵی رێکخستنەوەی باجین لە هەرێم و ئەنجومەنی وەزیران، هەموو ئەو رێکارانەی راگرتووە، کە ببوونە هۆی ئەوەی هەندێک کەس و کۆمپانیا بەشێوەیەکی نایاسایی لە باجدان ببەخشرێن.

ئێستا خەرجییەکانی حکومەتیش، زیاتر بەداواداچوونیان بۆ دەکرێت و لە رێگەی دامەزراندنی کۆنترۆڵێکی ناوەندییەوە، چاودێرییەکی وردی خەرجییە گشتییەکان دەکەین بۆ ئەوەی دڵنیابین کە داهاتی گشتی بە فیڕۆ نادرێت و خەرجیە گشتییەکانیش بە پێی پێداویستییە لە پێشینەکان بێت.

ئێستا خەرجییەکانی حکومەتیش، زیاتر بەداواداچوونیان بۆ دەکرێت و، دەمانەوێت دڵنیابین کە ئەو خەرجیانە، بە شێوەیەکی دروست و لە پێناو بەرژەوەندی گشتیدا خەرج دەکرێن.

هـەر پەیوەسـت بـە داهاتـە گشـتییەکانی حکومەتـەوە، پرۆسـەیەکی شـەفافمان گرتووەتەبەر بەتایبـەت لـە بـواری داهاتـی سـامانە سرووشـتییەکان. بـە شـێوەیەکی بـەردەوام داتـا و زانیارییەکانمـان خسـتووەتەڕوو. ئێسـتا گشـت هاووڵاتیـان دەتوانـن بزانـن کـە داهاتـی نـەوت و داهاتـە ناوخۆییەکانمـان چەنـدە و لـە چ بوارێکـدا خـەرج دەکرێـت.

هاووڵاتیانی بەڕێز:

لـە بابەتـی پەیوەندیـدار بـە گەندەڵییەوە،کەشـێکی لەبارمـان هێناوەتـە ئاراوە کـە چیتـر گەندەڵیـی تیایـدا گەشـە نـاکات، خـۆم زۆر لەسـەر ئـەم بابەتـە ڕژدم و چاوپۆشـی لـە گەندەڵیـی هیـچ کـەس و لایەنێـک ناکـەم.

ئێسـتا ڕێـکاری یاسـایی زۆر توونـدمـان گرتووەتەبـەر بەرامبـەر ئەوانـەی بـۆ ڕاپەڕاندنـی کارەکانیـان لـە دامودەزگاکانـی حکومەتـدا بەرتیـل وەردەگـرن یـان بەرتیـل دەدەن. چەندیـن کارمەنـد و بەرپرسـی حکومـی لەسـەر بەرتیل وەرگرتن و چەنددەهـا خاوەنکاریـش بـە هـۆی بەرتیلـدان لـەم ماوەیـەدا کەیسـەکانیان دراوەتـە دادگاکان.

تـا ئێسـتا بـە سـەدان فەرمانبـەری وەهمیمـان لە لیسـتەکان پـاک کردووەتەوە و پرۆسـەکەش بـەردەوام دەبێـت. دەمانەوێـت دڵنیابیـن کـە کەسـانی شایسـتە مافەکانیـان نافەوتێـت و، تەنیـا ئەوانـەی کـە زێدەڕۆییـان کـردووە، ڕێـکاری پێویسـتیان لەبەرامبـەر دەگیرێتـە بـەر.

لـە ئاسـتی گشـت وەزارەت و دامەزراوەکان،چەندیـن لیژنـە بـۆ بەدواداچـوون و لێکۆڵینـەوە لـە گەندەڵـی پێکهاتـوون و، ڕێـکاری توونـد بەرامبـەر هـەر سـەرپێچی و گەندەڵییـەک دەگیرێتەبـەر.

دوای سـەد ڕۆژ کارکـردن، ئێسـتا دەتوانـم بڵێـم گەندەڵیمـان تاڕاددەیەکـی بەرچـاو سـنووردار کردووە.بـە یاسـاش ڕووبەڕووی هەمـوو گەندەڵـکاران دەبینـەوە. لـەم ماوەیـەدا زۆر هەوڵیـش دراوە لـە ڕووبەڕووبوونـەوەی گەندەڵـی

ساردمان بکەنەوە، بەڵام هاووڵاتیان دڵنیا دەکەمەوە کە بە هەموو توانایەکمان لە هەوڵەکانمان بەردەوام دەبین.

لە بارەی چاکسازییەوە

یەکەم برگەی بەرنامەی کارمان کە لە پەرلەماندا پێشکەشم کرد، پەیوەست بوو بە چاکسازی. لە سەرەتای کاری ئەم کابینەیە لێژنەیەکی باڵامان لە لایەنە پەیوەندیدارەکانی ناو حکومەت پێک هێنا و، دوای چەند مانگ پێداچوونەوەیەکی باش و واقعیانە بە پرۆژە یاسای چاکسازی، ئێستا ئەم پرۆژە یاسایە ئامادەیە کە ڕەوانەی پەرلەمان بکرێت.

بۆ باشتر و خێراتر خزمەتکردنی هاووڵاتیان، داوام لە هەموو وەزارەتەکان کردووە کە بیرۆکراسی کەم بکرێتەوە و پلانی چوارساڵەی خۆیان بۆ چاکسازیکردن ئامادە بکەن. دەستمان بە ئەلکترۆنیکردنی چەند خزمەتگوزارییەکی گشتی کردووە و پەرەشی پێ دەدەین. خەریکین داتاسەنتەرێک، واتا ناوەندێکی زانیاری بۆ حکومەت دادەمەزرێنین کە زیاد لە پەنجا لە سەدی کارەکانی تەواو بووە و، لە چەند مانگی داهاتوودا دەستبەکار دەبێت. ئەم ناوەندە بە شێوەیەکی ئەلکترۆنی، خزمەتگوزاری گشتی پێشکەشی هاووڵاتیان و خاوەنکاران دەکات بۆ ئەوەی بە ئاسانی دەستیان بە خزمەتگوزارییە حکومییەکان بگات.

بۆ نموونە لە ڕێگەی ئینتەرنێتەوە چەندین دەروازەی سنوورییمان بە یەکەوە بە ستوونەتەوە و ئێستاش بەردەوامین لە هەوڵەکانمان بۆ بەستنەوەی دەروازە سنوورییەکانی دیکە و فرۆکەخانەکان بەو سیستەمەوە.

ئەمەش ئاسانکارییەکی باشی کردووە لە بواری کۆکردنەوەی گومرگ و سەرەئەنجام بزاقی بازرگانی گەشەی کردووە، هەروەها بووەتە هۆی باشتربوونی کوالیتی کۆنترۆل.

جیا لە بەئەلیکترۆنیکردن، هەوڵمان داوە خزمەتگوزارییە سەرەکییەکان لە

ناوەندی پارێزگاکان کۆ نەکرێنەوە بۆ نموونە لە جیاتی ئەوەی خەڵک بێت لە سەنتەری شارەکانی وەکو هەولێر و سلێمانی پاسپۆرت دەربهێنێت یان نوێی بکاتەوە. ئێستا چەند بنکەیەکی پاسپۆرت لە چەند شارۆچکەیەکی وەک کۆیە و سۆران وزاخۆ کراونەتەوە و هی تریش دەکرێنەوە. بەم شێوەیەش کات و سامانی هاووڵاتیان بە فیرۆ ناچێت و قەڵەباڵغی و جەنجاڵی لە ناوەندە خزمەتگوزارییەکان کەم دەکرێتەوە.

هەروەها لە بابەتی دەوامکردنی فەرمانبەرانیش گۆڕانکاری روویداوە و ئێستا فەرمانبەرانی حکومەت باشتر لە جاران پابەندن بە کاتژمێرەکانی کارکردنیان و بەوجۆرەش رایی کردنی مامەلە و کاروباری هاووڵاتیان خێراتر و کاریگەرتر بووە.

ئێستا کاردانەوەی باشی هاووڵاتیانمان پێدەگاتەوە کە نەمانی رووتین و خێرایی راییکردنی مامەڵەکانیان لە زۆر دامودەزگادا جێگەی خۆشحالییان بووە، ئەمەش زیاتر هانمان دەدات کە ئاستی خزمەتگوزارییەکان لە رووی کات و کوالێتییەوە بەرزتر بکەینەوە، چونکە رەزامەندی و خۆشحاڵیی هاووڵاتیان ئامانجمان بووە. ئێستا لە پرۆسەی زۆر خزمەتگوزاری وەک، پاسپۆرت، ساڵنامە و مۆلەتی لێخورینی ئۆتۆمبێل و دادنووسی و کاروباری شارەوانییەکان، خێرایی زیاتر بەدی دەکرێت، بە خستنەگەری خزمەتگوزارییە ئەلکترۆنییەکان، ئەم خزمەتگوزارییانە خێراتر و ئاسانتریش دەبن.

دەربارەی پەیوەندی لە گەڵ حکومەتی فیدراڵی

یەکێک لە ئەرکە لە پێشینەکانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەهێزکردن و باشترکردنی پەیوەندییەکانمانە لە گەڵ حکومەتی فیدراڵی لە بەغدا. لە دوای یەکەم کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران، سەردانی بەغدامان کرد، بۆ ئەوەی نیازپاکیمان بۆ گەیشتن بە رێککەوتنێکی دادپەروەرانە لە چوارچێوەی دەستوردا بۆ بەغدا دووبارە بکەینەوە.

باشترکردنی پەیوەندییەکانمان لە گەڵ بەغدا، کاریگەرییەکی ئەرێنی لە سەر ژیانی ڕۆژانەی خەڵکی هەرێمی کوردستان دەبێت و لە بەرژەوەندی هەموو هاووڵاتیانی عێراقیشە. بەرژەوەندی هەرێمیش لە وەدایە کە دۆخی عێراق ئارام و سەقامگیر بێت.

ئێمە ئامانجمان ئەوەیە ڕێککەوتنێکی هەمەلایەنەی گشتگیر لە گەڵ حکومەتی عیراق بکەین کە لە بەرژەوەندی هەمووماندا بێت. لێرەدا خۆشحاڵم کە ڕایبگەیەنم پێشکەوتنێکی باش لە گفتوگۆکانمان بەدیهاتووە و لە سەر چوار تەوەر دانوستانەکان بەردەوامن

یەکەم: دۆزینەوەی فۆرمۆلەیەک کە دادپەروەرانە بێت بۆ بابەتی بەشی هەرێمی کوردستان لە بودجەی عێراق.

دووەم: بە پێی دەستووری عێراق، دەسەڵات و مافەکانی هەرێمی کوردستان تایبەت بە پرسی نەوت و گاز پارێزراو بن.

سێیەم: کێشەی ناوچە دابڕێنراوەکان لە هەرێمی کوردستان، بە پێی دەستوور چارەسەر بکرێن.

چوارەم: هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەشێک بێت لە سیستەمی بەرگری عێراق و مافە دەستوورییەکانی پارێزراو بێت.

حکومەتی فیدراڵی نیگەرانییەکانی ئێمەی وەرگرتووە و ئێستا بەیەکەوە گفتوگۆ لەسەر چارەسەرییەکان دەکەین. بۆ نموونە بۆ یەکەمجارە حکومەتی هەرێمی کوردستان لە داڕشتنی ڕەشنووسی پڕۆژەی بودجەی ساڵانەی عێراق دەکات و هەنگاوی باشمان لە گەڵ وەزارەتی دارایی عێراق بڕیوە بۆ جێگیرکردنی ماف و شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان لە بودجەی 2020 دا.

ئێمە ئێستا بەشێکمان لە بودجە پێدەگات. نەوتی کەرکووکیش بە هاوبەشی هەنارده دەکەین. سیاسەتە گومرگییەکانیشمان هاوتا کردووە.

بێگومان چارەسەرکردنی پرسی مافە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان لە بودجەی فیدراڵی، زۆر یارمەتیمان دەدات بۆ ئەنجامدانی پرۆژەی زیاتر کە لە بەرژەوەندی هەرێمی کوردستان و تەواوی هاووڵاتیانی عێراق بێت. لێرەدا هاووڵاتیانی خۆشەویستمان دڵنیا دەکەینەوە کە هەمو هەوڵێکمان دەخەینە گەڕ تاکو بگەین بە رێککەوتنێکی دادپەروەرانە و مووچە و شایستە داراییەکانیان بە شێوەی مانگانە بە تەواوەتی بگات و جارێکی دیکە مووچەی هاووڵاتیان پاشەکەوت نەکرێت.

لە بواری جۆراوجۆردا پێشڤەچوونی باش لە پەیوەندییەکانمان لە گەل بەغدا بەدیهاتوون، بۆ نمونە، ئێستا وەزارەتی ناوخۆی عێراق کارئاسانی بۆ پێدانی ڤیزا بۆ هاتنی بیانییەکان بۆ هەرێمی کوردستان دەکات، ئەمەش وادەکات وەبەرهێنەرانی بیانی بە ئاسانی سەردانی هەرێمی کوردستان بکەن.

ئێمەش ئاسانکاریمان کردووە بۆ ئەو هاووڵاتیانەی لە بەشەکانی دیکەی عێراق سەردانی هەرێم دەکەن و کارتی نشینگە و ئەو پارەیەی بەرامبەری وەردەگیرا لابردران و، ئێستا تەنیا لە رووی ئەمنییەوە پێداچوونەوە بە ناوەکان دەکرێت و هەموو ئاسانکارییەک پێشکەشی ئەو هاووڵاتیانە دەکرێت تاکو لە هەرێمدا هەست بە ئاسوودەیی بکەن و لە دۆخی سەقامگیر و هێمندا کات بەسەر ببەن.

دەربارەی راهێنان و چاکسازی لە پێشمەرگە

ئامانجێکی هەرە لەپێشی حکومەتی هەرێم پاراستنی سنوورەکانی هەرێمی کوردستان و دابینکردنی ئاسایش و ئارامی هەرێمە. لێرەدا بە پێویستی دەزانم سوپاسی پێشمەرگە قارەمانەکان و هێزەکانی پۆلیس و دامودەزگاکانی ئاسایش بکەم بۆ ئەو دۆخە ئارام و سەقامگیرەی لە هەرێمی کوردستان هەیە کە جێی سەرنج و ستایشی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییە.

من خۆم شاهیدی قارەمانێتی و ئازایەتی پێشمەرگەم کە چۆن لە

سەنگەری پێشەوەی بەرگری لە خاکی هەرێمی کوردستان بوون. حکومەتی هەرێمی کوردستان هەمیشە ڕێز لە قارەمانێتی و قوربانیدانەکانی پێشمەرگە دەگرێت و هەموو هەوڵێک دەدات بۆ ئەوەی خزمەتێکی شایستە پێشکەش بە پێشمەرگە و کەسوکاری شەهیدە نەمرەکانمان بکرێت.

وڵاتانی هاوپەیمان بەردەوامن لە ڕاهێنانی هێزی پێشمەرگە و دابینکردنی کەلوپەلی پێویست بۆیان. لە ماوەی سەد ڕۆژی ڕابردوودا بە هاوکاری هێزەکانی هاوپەیمانان، دەستمان بە پرۆسەی چاکسازی کردووە لە نێو یەکەکانی هێزی پێشمەرگە. لە نزیکەوە لەگەڵ سەرۆکایەتی هەرێم و جێگری سەرۆک وەزیران و وەزیری پێشمەرگە لە سەر ئەم بابەتە کار دەکەین.

لەبارەی پەرەپێدانی وەبەرهێنان

خەریکین یاسایەکی نوێی وەبەرهێنان دادەڕێژین کە پرۆسەکە لە قۆناخی کۆتاییدایە، بەمەش زەمینە بۆ وەبەرهێنەران خۆشتر و ئاسانتر دەبێت. ستراتیج و پلانێکی تایبەتمان بۆ وەبەرهێنان داڕشتووە کە لەمەودا پرۆسەی وەبەرهێنان بە پێی پێداویستییەکانی هەرێمی کوردستان بێت. بۆ نموونە لە کاتێکدا کەرتی کشتوکاڵ یەکێکە لە کەرتە هەرە گرنگەکان، بەڵام پێشتر تەنیا 2% وەبەرهێنان لە هەرێمی کوردستان لەو کەرتەدا ئەنجام دراوە. پێویستە ئەنجامدانی پرۆژەکان لە چوارچێوەی یاسا و بە پێی ستاندارد و مەرجی دیاریکراو بن و، هەر لایەنێک ئەو مەرجانە جێبەجێ نەکات، مۆڵەتی کارکردنی لێ دەسەنرێتەوە.

خەڵکێکی زۆر ئارەزوویان هەیە بێنە هەرێمی کوردستان وەبەرهێنان بکەن، بۆیە ئێمەش ئاسانکاری پێویست بۆ هاتنی وەبەرهێنەرانی بیانی دەکەین و لە هەمانکاتیشدا، هانی وەبەرهێنەرانی ناوخۆش دەدەین بۆ وەبەرهێنانی زیاتر.

تا ئێستا چەندین کۆمپانیا و وەبەرهێنەری نوێ هاتوونەتە هەرێمی

کوردستان کە کۆی وەبەرهێنانیان نزیک لە نیو ملیار دۆلار دەبێت لە گشت کەرتەکاندا. دڵنیاشین چەندین وەبەرهێنەری دیکەش روو لە هەرێمی کوردستان دەکەن.

لەبارەی پرۆسە کارگێڕیی و یاساییەکانی وەبەرهێنان، بە نیازین خزمەتگوزارییە ئەلکترۆنییەکان پەرە پێ بدەین و، سیستەمی یەک پەنجەرەیی ڕەچاو بکەین، تا پرۆسەی وەبەرهێنان خێراتر ببێت.

لە بواری پێشخستنی ژێرخانی ئابووریدا، دوای ماوەیەک لە بەدواداچوون و پێداچوونەوە، لەمانگی دەی ئەمساڵدا ڕەزامەندیمان لە سەر خەرجکردنی شەشسەد و حەفدە ملیار دینار داوە بۆ ئەنجامدانی سەدان پرۆژەی خزمەتگوزاری لە سەرتاسەری هەرێمی کوردستان، لەوانەش بۆ پرد و ڕێگەوبانەکان و بەنداو و دابینکردنی ئاوی خاوێن و یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ هاووڵاتیانی کەمدەرامەت و دروستکردنی فەرمانگەی حکومی. مەبلەغی ئاماژە پێکراو بە شێوەیەکی مانگانە و بە قستی جیا و بە پێی توانای دارایی هەرێم بۆ پرۆژەکان خەرج دەکرێت.

لە میانەی ئەو پرۆژانەش، پرۆژەی یازدە بەنداو، هەروەها سێ سایلۆ لە پارێزگاکانی دهۆک و هەولێر و سلێمانی شایەنی ئاماژەپێدانن، چونکە گرنگییەکی زۆریان بۆ ئاسایشی ئاو و ئاسایشی خۆراک لە هەرێم هەیە.

هەروەها خەرجی پێویستمان بۆ دروستکردن و نۆژەنکردنەوەی چەندین نەخۆشخانە و بنکەی تەندروستی دابین کردووە. بە نرخێکی هەرزانیش، سەدان یەکەی نیشتەجێبوونمان لەناوچە جیاجیاکانی هەرێم بۆ هاووڵاتیانی کەم دەرامەت دەستەبەر کردووە.

هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەش، سی وسێ ملیار دینارمان بۆ نۆژەنکردنەوەی ڕێگەوبانەکان تەرخان کردووە.

هاووڵاتیانی بەڕێز:

هاوتەریب لەگەڵ ئەنجامدانی چاکسازی، پێویستە کار لە سەر گەشەپێدانی ئابووری هەرێمی کوردستانیش بکەین. ئابووری و داهاتی ئێمە تا ئێستا بەشی زۆری بەندە بە داهاتی نەوتەوە. بە شێوەیەکی زۆر پشت بە هەناردەکردنی نەوت بەستراوە و کەرتەکانی دیکە فەرامۆش کراون. بۆیە یەکێک لە کار و ئەرکی لە پێشینەمان هەمەجۆرکردنی ئابووری و سەرچاوەکانی داهاتە.

نابێت چیتر تەنیا پشت بە یەک سەرچاوەی داهات ببەستین. دەمانەوێت لە هەرێمێکی بەکاربەرەوە ببین بە هەرێمێکی بەرهەمهێنەر.

بۆ نموونە دەرفەتێکی گەورە هەیە بۆ وەبەرهێنان لە کەرتی کشتوکاڵ و سوودوەرگرتن لەو کەرتە وەک یەکێک لە سەرچاوە سەرەکییەکانی داهاتمان.

هەرێمی کوردستان دەکرێ ببێتە سەبەتەی خۆراکی عێراق و تەنانەت ناوچەکەش. لەم رووەوە دەرفەتێکی زۆر هەیە بۆ ئەوەی گەشەپێدان لە کەرتی کشتوکاڵ ئەنجام بدەین.

هەروەها دەمانەوێ پشتگیریی کەرتی پیشەسازیش بکەین و پێشیبخەین. بۆ ئەم مەبەستەش کارمان لە سەر پێشخستن و بەهێزکردنی ژێرخانی هەرێمی کوردستان کردووە، هەروەک ئاماژەمان پێدا لە دروستکردن و چاککردنی پرد و رێگاوبانەکان و بەنداو و سایلۆ و دۆزینەوەی بازاڕ بۆ بەرهەمەکانمان.

وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو وەک پاڵپشتییەک بۆ جووتیارانی هەرێم بابەتی گەڕاندنەوەی قەرزە کشتوکالییەکانی کردووەتە پرۆسەیەکی درێژخایەنتر و ئاسانتر، تاکو فشاری دارایی بۆ سەر جووتیاران دروست نەکرێت.

هەروەها پلانمان بۆ زیادکردنی بەرهەمی گەنم لە هەرێمی کوردستان هەیە. رێوشوێن و رێکاری پێویستمان گرتووەتەبەر، بۆ پاراستنی بەرهەمی

ناوخۆیی. ئێمە کار دەکەین بۆ هێنانە ئارای زەمینەیەکی لەباری ئەوتۆ کە بەرهەمە ناوخۆییەکانمان بتوانن کێبرکێ لە گەل بەرهەمی بیانیدا بکەن.

لە کەرتی کشتوکاڵدا تا ئێستا رەزامەندیمان لەسەر سی پرۆژەی کشتوکاڵی داوە و وەبەرهێنەرانی بیانیش ئارەزووی خۆیان نیشان داوە وەبەرهێنان لە بواری کشتوکاڵیدا بکەن. لە دانیشتنەکانمدا لەگەل شاندە ئابوورییە بیانییەکان، هەمیشە جەختم لەسەر هاندانیان بۆ وەبەرهێنان لە بواری کشتوکال لە هەرێمدا کردووە.

هاووڵاتیانی خۆشەویست:

یەکێک لە ئامانجە سەرەکییەکانی ئێمە بنیاتنانی دوارۆژە بۆ خۆمان و نەوەکانمان.

ئێستا ئێمە کار لەسەر ئەنجامدانی چەندین پرۆژە دەکەین بۆ بنیاتنانی ژێرخانێکی بەهێز، ئەو ژێرخانانەی رۆژانە بەکاری دەهێنین.

من دەزانم بۆ خەڵکی ئێمە تا ئێستاش کارەبا جێی نیگەرانی و نارەزایی بووە کە پێداویستییەکی زۆر گرنگە بۆ هاووڵاتیان و خاوەنکاران و کۆمپانیاکانیش. بۆیە ئێمە هەموو هەوڵێک دەدەین بۆ باشترکردنی کەرتی کارەبا.

ئێستا زیاتر گازی کوردستان بەکار دەهێنین بۆ بەرهەمهێنانی کارەبا، بەمەش ئێستا کەمتر پشت بە گازوایلی دەرەکی دەبەسترێت بەوجۆرەش ساڵانە نزیکەی یەک ملیار دۆلارمان لە تێچووی بەرهەمهێنانەکەی کەم دەبێتەوە.

بەرهەمهێنان و دابەشکردن و بەکارهێنانی کارەبای هەرێم، پێداچوونەوەی پێویستە و، ئێستا ئێمە سەرقاڵی ئەو پرۆسەیەین و، هەوڵ دەدەین کەمترین رێژەی کارەبا بە فیرۆ بچێت. بێگومان هاوکاریی هاووڵاتیان لەم بوارەدا زۆر کاریگەر دەبێت و بۆیە کۆمپانیاکان و ناوەندە بازرگانییەکان و

هاووڵاتیانی خۆشەویستمان دەبێت ئەرکی خۆیان لە بەفیڕۆ نەدانی کارەبا و گەڕاندنەوەی خەرجیی بەکارهێنانی کارەبا لە ئەستۆ بگرن.

پەیوەست بە دۆخی پەروەردەوە، من ئاگادارم قوتابخانەکانیشمان لە رەوشێکی باشدا نین. سەردانی چەند قوتابخانەیەکم کردووە و دەزانم کێشە وگرفتی زۆریان هەیە و ژمارەیەکی زۆری قوتابیان لە یەک پۆلدا دەخوێنن و رۆژانە سێ شەفت، دەوامیان تێدا دەکرێت. هەر بۆیەش بۆ کەمکردنەوەی ئەو بارگرانییە و باشترکردنی دۆخی قوتابخانەکانمان، بودجەیەکی تایبەتمان تەرخان کردووە بۆ دروستکردنی قوتابخانەی نوێ و نۆژەنکردنەوەی ئەو قوتابخانانەی پێویستن.

لە بواری چاکسازی لە کەرتی پەروەردەشدا، لە رێگەی ئەلیکترۆنیەوە، قوتابخانە و قوتابی و مامۆستاکان بە یەکەوە دەبەستینەوە بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی روونتر، پەیوەندییان بە یەکەوە هەبێت.

داهاتووی منداڵەکانمان بە خوێندن و پەروەردەوە، بۆیە گرنگییەکی تایبەتی پێ دەدەین. چاوەڕوانیمان لە خاوەنکار و کۆمپانیا خۆماڵییەکان هەیە کە هاوکاریی زیاتری کەرتی پەروەردە بکەن و لە هەڵمەتی دروستکردنی قوتابخانە لە سەرانسەری هەرێم بەشدار بن.

هاووڵاتیانی بەڕێز

بۆ رێزگرتن لە قوربانیدانی پێشمەرگە و کەسوکاری شەهیدەکانمان، رەزامەندیمان لە سەر خەرجکردنی هاوکارییەک داوە بۆ خانەوادەی سەربەرزی شەهیدانی شەری دژ بە تیرۆریستانی داعش. هەروەها بەردەوام دەبین لە پشتیوانیکردنی پێشمەرگە قارەمانەکان و هێزەکانی ئاسایش و خانەوادەی سەربەرزی شەهیدان و بریندارەکانمان.

هەروەها، بە پێی تواناش هاوکاری پێویست پێشکەشی ئەو کەسانە دەکەین کە خاوەن پێداویستی تایبەتن یان ئەوانەی شایستەی چاودێری

كۆمەڵایەتین. حكومەتی هەرێمی كوردستان ئێستا پشتیوانیی دارایی پێشكەشی دەیان هەزار خاوەن پێداویستیی تایبەت دەكات و لە دوا هەنگاویشدا دوای پێداچوونەوە، یارمەتیی دارایی بۆ زیاتر لە دوازدە هەزار كەسی دیكەی خاوەن پێداویستی تایبەت گەڕاندەوە،كاریش دەكەین بۆ ئەوەی ئەو یارمەتییە تەنیا خەڵكی شایستە لێی سوودمەند ببن.

هاووڵاتیانی بەڕێز

هەرچەندە لە سەد ڕۆژی كاركردنماندا دەسكەوتی باش بەدەست هاتوون. بەڵام هێشتا كاری زۆرمان لە پێشە. تا ئێستا دامودەزگاكانی حكومەت لە ئاستی ویستی ئێمەدا چالاك و بەرهەمدار نین، دەكرێ زۆر كاراتر و بەرهەمدارتر توانا مرۆڤی و ماددیەكانمان بەكار بهێنین.

ئامانجمان كوردستانێكی بەهێزتر و سەقامگیرتر و گەشەسەندووترە. كوردستانێك كە پەیوەندییەكی هاوسەنگی ئاشتیانەی لە گەڵ دراوسێكان هەبێ و، جێی متمانەی كۆمەڵگەی نێودەوڵەتیش بێت.

خوازیارم بە پشتیوانی خوای گەورە و ئێوەی بەڕێز بتوانین ئەم ئامانجە بەدیبهێنین.

لە چەند ساڵی ڕابردوودا خەڵكی ئێمە دووچاری بارودۆخێكی زۆر سەخت بوونەوە و زۆر ئازایانەش بەرگەی ئەو ڕۆژە سەختانەیان گرت. بۆیە ئێمە لە كاتێكدا ڕێز و پێزانینی تایبەتمان هەیە بۆ ئەو قوربانیدان و ئارامگرتنەتان، پێمانوایە ئێوە شایانی ژیان و گوزەرانێكی باشترن.ئێوە شایستەی حكومەتێكی كارامە و چالاكن كە بتوانێت خزمەتێكی شایستەتان پێشكەش بكات. ئێمە هەموو هەولێك دەخەینەگەڕ بۆ خزمەتكردنی ئێوە.

هاووڵاتیانی بەڕێز، لایەنە سیاسییە بەڕێزەكانی هەرێمی كوردستان...

خۆشبەختانە كەشێكی لەبارمان ڕەخساندووە كە هامەهەنگییەكی باش لە

نێوان سەرۆکایەتی هەرێم و حکومەت و پەرلەمان و دەسەڵاتی دادوەریی و دەستە سەربەخۆکان هەیە. ئەمەش کاریگەری ئەرێنی هەبووە لە سەر بەرەوپێشچوونی پرۆسە یاسایی و کارگێڕییەکان لە ناو هەرێمی کوردستاندا.

حکومەتی هەرێم هی هەموو هاووڵاتیانە، بە تەنیا هی تاکەکەسێک و یان چەند حیزبێک نیە، بۆیە چاوەڕوانین هەموو لایەنە سیاسییەکانی هەرێم لە بەهێزکردنی ئەم حکومەتە پاڵپشتمان بن. لە کارە باشەکان هاندەرمان بن و هەڵەکانمان بۆ دەستنیشان بکەن.

دۆخی ناوچەکە وا دەخوازێت کە هەموومان تەبا و یەکگرتووتر بین. چەند جیاوازی و بۆچوونی جیامان هەبێت، پێویستە لە ئاست بەرژەوەندییە نیشتیمانییەکان یەکریز بین.

لە جیاتی لەمپەر خستنە بەردەم یەکتری و، دڵەڕاوکی و نیگەرانی دروست کردن بۆ هاووڵاتیان، با وزە و تواناکانمان و کاتمان بۆ پێشخستنی نیشتمان و خزمەتی هاووڵاتیان تەرخان بکەین.

لە کۆتایی ئەم وتەیەمدا ڕایدەگەیەنم کە ڕاپۆرتێکی وردی کار و دەسکەوتەکانی گشت وەزارەت و فەرمانگەکانی حکومەت ئامادەکراوە کە لە ڕێگەی میدیاکانەوە، دەخرێتە بەر دیدەی هاووڵاتیانی خۆشەویستمان.

سوپاس بۆ خۆڕاگریتان.. سوپاس بۆ هاوکاریتان.

هەر شاد و سەرفراز بن

کوردستانیش ئاوەدانتر و بەهێزتر بێت.

مەسرور بارزانی:

سوورین لە سەر ئەنجامدانی چاکسازی و ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی

گوتاری سەرۆک وەزیران مەسرور بارزانی دەربارەی پلانەکانی حکومەت بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی قەیرانی دارایی
٢٠٢٠/٥/٢٢

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان

هاووڵاتیانی خۆشەویست

سەرەتا بە بۆنەی جەژنی ڕەمەزانی پیرۆزەوە، پیرۆزباییتان لێدەکەم و هیودارام کاتێکی خۆش لە ڕۆژانی جەژندا بە سەر ببەن، داواشتان لێدەکەم بۆ پاراستنی خۆتان و کەسوکار و کۆمەڵگەکەتان، ڕێکارەکانی خۆپارێزی و ڕێنماییە تەندروستییەکان لەبەرچاو بگرن.

وەک ئاگادارن هەرێمی کوردستان و زۆربەی وڵاتانی جیهان بە هۆی لێکەوتە ئابوورییەکانی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا و دابەزینی نرخی نەوت

لە بازاڕەکانی جیهاندا، ڕووبەڕووی دۆخێکی سەختی ئابووری بوونەتەوە. ئەم دۆخە نەخوازراوە لە دەرەوەی ویست و خواستی حکومەتی هەرێمی کوردستانە. هەر لە سەرەتای دروستبوونی ئەم قەیرانەش ئێمە هەموو هەوڵێکمان داوە و بەردەوامیشین لە هەوڵەکانمان بۆ ئەوەی بارگرانیی لە سەر هاووڵاتیان کەم بکەینەوە.

هاونیشتمانیانی بەڕێز:

ئێمە هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەم، هەموو هەوڵێکمان خستە گەڕ بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان لە گەڵ بەغدا و لە هەمانکاتیشدا کارمان لە سەر ئەوە کرد، ئابووری هەرێمی کوردستان لە هەڕەشە و مەترسییەکانی پشت بەستن بە تاکە سەرچاوەیەکی داهات ڕزگار بکەین.

بەشێکی زۆری ئەم دۆخە سەختە ئابوورییەش، ئەنجامی سیاسەتی هەڵەی تەنیا پشت بەستن بە داهاتی ناجێگیری نەوتە.

لە بارەی پەیوەندیمان لە گەڵ بەغدا، ئێمە بە جیدیەتەوە هەنگاومان نا. هەر لە دوای دەستبەکاربوونمان لە مانگی تەممووزی ساڵی رابردوو، یەکەمین سەردانمان بۆ بەغدا بوو، هەموو ئامادەییەکیشمان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان لە سەر بنەمای دەستوور دەربڕی و چەندین پێشنیازیشمان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی تایبەت بە نەوت پێشکەش کرد، بەڵام بەداخەوە لە مانگی ئۆکتۆبەری ساڵی رابردووەوە، دۆخی بەغدا شڵەژا و سەرەنجام حکومەتی عێراق لە ژێر فشاری ناڕەزاییەتییەکانی خەڵک، دەستی لە کارکێشایەوە و ئیدی خۆی بە بەرپرسیار نەزانی بەرامبەر چارەسەرکردنی ئەو کێشە و ماف و شایستە دەستوورییانەی هەرێمی کوردستان، کە لە ساڵی 2005ەوە جێبەجێی ناکەن. ئێستاش کە حکومەتی نوێی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز موستەفا کازمی دەستبەکار بووە، دووبارە ئامادەیی خۆمان بۆ چارەسەرکردنی هەموو کێشەکان دەردەبڕین، بە جۆرێک کە ماف و شایستە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان وەکو قەوارەیەکی فیدرالی

دانپێدانراو لە دەستووری عێراقدا، دابین بکرێت. لە دوا هەوڵەکانیشماندا لەم ماوەیەدا، سێ جار شاندی حکومەتی هەرێم سەردانی بەغدای کردووە و لەم دانوستانانەش بەردەوام دەبین، تا بە ئەنجامێکی دادپەروەرانە و دەستوورییانە دەگەین.

کوردستانیانی بەڕێز:

ئەم قەیرانەی ئێستا، سوورترمان دەکات لە سەر درێژەدان بە ستراتیجی فرەچەشنکردنی سەرچاوەکانی داهات و لە هەمانکاتدا زیاتر هانمان دەدات بۆ بەردەوامبوون لە سەر درێژەدان بە پرۆسەی چاکسازی و چارەسەرکردنی هەموو ئەو کێماسیانەی لە رابردوودا لە بواری کارگێڕی و داراییدا هەبووە. بەڵام هاووڵاتیانی خۆشەویستمان دەزانن ڕاستکردنەوەی ئەم هەموو چەوتییە و دامەزراندنی بنەمای ئابوورییەکی سەقامگیرتر، کاتی زیاتر و هاوکاریی هەموولایەکی پێویستە.

وەک ئاگادارن لە چەند رۆژی رابردوودا، سەرپەرشتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزیرانمان کرد و پلانی رووبەڕووبوونەوەی قەیرانی داراییمان پەسەند کرد. هەروەها چەندین بڕیاری گرنگمان لە بارەی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی دەرکرد، کە ئێمە هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونمان، جەختمان لە سەر گرنگیی ئەنجامدانی پرۆسەی چاکسازی کردووەتەوە، کە بەشێکی گرنگی کارنامەی کابینەی نۆیەمە.

ئێمە سوورین لە سەر بەردەوامبوون لە ئەنجامدانی چاکسازی و ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی. بێگومان لە جێبەجێکردنی چاکسازیدا، بەرژەوەندیی خەڵکانێک کە سەرپێچی و گەندەڵیان کردووە دەکەوێتە مەترسییەوە، بۆیە هەوڵی پەکخستنی دەدەن و ئاستەنگی بۆ دروست دەکەن. بەڵام چاکسازی داواکاری زۆرینەی هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستانە و منیش لە بەرەی هاووڵاتیان دەمێنمەوە و بە پاڵپشتی هاووڵاتیانی خۆشەویست لە چاکسازی بەردەوام دەبین و هەرگیز لێی پاشگەز نابینەوە.

بێگومان دەبێ چاکسازیش گشتگیر و سەرتاسەری بێت و هەمووان بگرێتەوە و نابێ هیچ کەس و لایەنێک لە پێناو پاراستنی بەرژەوەندی تەسکی حیزبی و شەخسی ڕێگری لە پرۆسەی چاکسازی بکات.

لێرەدا داوا لە هەموو لایەنەکان دەکەم، بە گیانی هەستکردن بە بەرپرسیارێتی، هاوکارمان بن و یەکریزی ناوخۆیی بپارێزن و یارمەتیدەری حکومەتی هەرێمی کوردستان بن لە ڕێکخستنەوەی سیستەمی ئابووری و کارگێڕیی و چاککردن و بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزارییەکان لە هەرێمی کوردستان.

هەروەها بە تایبەتی داوا لە نوێنەرانی هەرێمی کوردستان لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق دەکەم، بەرژەوەندی تەسکی شەخسی و ململانێی حیزبایەتی بەلاوە بنێن و هاوهەڵوێست بن لە داکۆکیکردن لە مافە دەستوورییەکانی هەرێمی کوردستان. دۆخی سەختی دارایی هەرێم بەرئەنجامی چەندین هۆکاری سیاسی و مێژوویییە. ئەمە جیا لە بڕینی بەشە بودجەی هەرێم لە لایەن حکومەتی عێراق و قەیرانی دارایی جیهانی، بەڵام ئەم دۆخە سەختە نابێ بکرێتە کەرەستەی ململانێی سیاسی و یەکترشکاندن و پەرتەوازەکردن و دابڕاندنی ناوچەکانی هەرێم لە یەکتر لە ژێر ناوی جۆراوجۆر.

لە کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمدا، بە ڕاشکاوی ئاماژە بەوە دراوە، حکومەتی هەرێمی کوردستان کار دەکات بۆ چەسپاندنی لامەرکەزیەتی ئیداریی پارێزگاکان، کە گونجاو بێت لە گەل سیستەمی یاسایی و کارگێڕی هەرێمی کوردستان. هەروەها ئەرک و بەرپرسیاریەتی بە پێی یاسا و لە ژێر چاودێری سەرۆکایەتی حکومەت، دابەش دەکرێت، بۆ ئەوەی ڕێگری بکرێت لە ئەنجامدانی گەندەڵی و خراپ بەکارهێنانی دەسەڵاتی ئیداری و سەرهەڵدانی فرەچەشنی دەسەڵات لە دەرەوەی دامودەزگاکانی هەرێم. بۆیە ئێمە لە گەڵ لامەرکەزیەتی کارگێڕین، بەمەرجێک لە چوارچێوەی پاراستنی قەوارەی هەرێمدا بێت.

ئێمە هەموو تواناکانمان چڕکردووەتەوە بۆ دابینکردنی بژێوی ژیانی

هاوولاتیان و مووچەی فەرمانبەران، لە نۆ مانگی دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمیشدا، هەشت مانگ مووچە دراوە و تەنیا مووچەی مانگێک دواکەوتووە. چەندین بڕیاریشمان دەرکردووە بۆ سووککردنی باروگوزەرانی خەڵکی کەمدەرامەت و ئەوانەی بە هۆی ڕێکارەکانی خۆپارێزی زیانمەند بوون. بەڵام بێگومان دەبێت خۆمان لە گەڵ هەر دۆخێکی نەخوازراودا، کە دێتە پێش بگونجێنین. بەپێی داهات و توانا داراییەکانی هەرێم پلانمان بۆ تێپەڕاندنی ئەم قۆناغە داناوە و بودجە و خەرجیی دامودەزگاکانی هەرێم و مووچەخۆران ڕێکدەخەینەوە و ڕەچاوی یاسای چاکسازی پەیوەست بەم بوارە دەکەین.

هاووڵاتیانی خۆشەویست:

لە گوتاری دەستبەکاربوونم لە پەرلەمانی کوردستان ئاماژەم بەوەدا، حکومەتی هەرێمی کوردستان چەندین ملیار دۆلار قەرزارە، کە بڕی 27 ملیار دۆلارە، بەشێکی زۆری ئەو قەرزانەش لە ئەستۆی حکومەتی فیدراڵە، بە هۆی نەناردنی بودجەی هەرێمی کوردستان لەلایەن حکومەتەکانی پێشووی عێراق، هەربۆیەش بەداخەوە حکومەتی هەرێم خاوەنی هیچ یەدەگ و پاشەکەوتێکی دارایی نییە، کەواتە ئێمە تەنیا پشت بەو سەرچاوە داراییانە دەبەستین کە مانگانە دێتە بەردەستمان، ئەمەش وادەکات لە هەر قەیرانێکی دارایی ڕووبەڕووی کێشە ببینەوە. ئەم ڕاستییەش زۆربەی خەڵکی شارەزا لێی ئاگادارن و شتێکی شاراوە نییە، کەچی بەداخەوە زۆرجار ئەو ڕاستییانە و هەموو پرسە سیاسی و نیشتمانییەکان پشتگوێ دەخرێن و تەنیا باسی مووچە دەکرێت، لە کاتێکدا هەمووشمان دەزانین سەرچاوەکانی مووچە چین.

بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێز، کاتێک داهاتی مانگانەی فرۆشتنی نەوت 700 ملیۆن دۆلار بوو، لەم بڕە داهاتە زیاتر لە 400 ملیۆن دۆلاری بۆ تێچووی دەرهێنانی نەوت و گواستنەوەی و دانەوەی قەرزەکان خەرجکراوە و ئەوەی

بۆ خەزێنەی حکومەت گەڕاوەتەوە، تەنیا 300 ملیۆن دۆلار بووە. هەروەها تەنیا 383 ملیۆن دۆلاریش وەک بەشە بودجەیەک لە بەغدا دەهات، بەڵام ئەو پارەیە بەشی مووچەی مووچەخۆرانی هەرێمی نەدەکرد و ناچار ڕێژەیەکی بەرچاوی داهاتی ناوخۆش وەک تەواوکەری پێوستیی مووچە خەرج کراوە. وێڕای ئەمەش خەرجیی پێویست بۆ بەڕێوەبردن و خزمەتگوزارییەکان لە داهاتی ناوخۆ دابین کراوە و ئینجاش مانگانە 60 ملیۆن دۆلار کورتهێنان هەبووە. ئێستاش نرخی نەوت زۆر دابەزیوە، بۆ نموونە لە مانگی ڕابردوودا کۆی داهاتی فرۆشتنی نەوت کە بۆ خەزێنەی حکومەت گەڕاوەتەوە، تەنیا 30 ملیۆن دۆلار بووە، داهاتی ناوخۆش نزیکەی 60 ملیۆن دۆلار بووە و ئەو بەشە بودجەیەی لە بەغداش دێت دواکەوت.

بێگومان ئەم دۆخە سەختە داراییە، نەک هەر هەرێمی کوردستان، بەڵکو هەموو جیهانی گرتووەتەوە و تەنانەت هەندێ وڵاتیشی تووشی دارمانی دارایی کردووە.

ئاشکرایە لە خەرجکردنی داهاتی هەرێمی کوردستاندا، نادادپەروەرییەکی زۆر و بێ پلانی هەبووە. 80%ی داهاتی هەرێمی کوردستان بۆ مووچەخۆران تەرخانکراوە، مووچەخۆرانیش 20%ی دانیشتووانی هەرێمن. ئەم ڕێژەیەی مووچەخۆران بە پێی ستاندارده باوەکان، چەندین بەرابەری پێداویستییەکانی هەرێمە.

لە باشترین بارودۆخی داراییدا، لە بودجەی هەرێم 15%ی بۆ خەرجییەکانی بەڕێوەبردن و خزمەتگوزاری تەرخان کراوە و تەنیا کەمتر لە 5% بودجە بۆ پەرەپێدانی وڵات دەمێنێتەوە.

لەم دابەشکارییە ناتەواوەی بودجەی هەرێمدا، هیچ لێکدانەوەیەک بۆ ئایندە و نەوەکانی داهاتوو نەکراوە. بێگومان ئەم وڵاتە تەنیا بە مووچەدان پێشناکەوێت، بەڵکو پێویستیمان بە ژێرخانێکی پتەوتر هەیە. ناکرێ هاووڵاتی مووچەی هەبێت، بەڵام ئاو و کارەبای نەبێت، قوتابخانەی باشی نەبێت، نەخۆشخانەی نەبێت، ڕێگەوبانێکی باشتری نەبێت، بە گشتی

کێشەی نەبوونی خزمەتگوزارییە سەرەتاییەکانی هەبێت.

حوکمڕانی تەنیا دابەشکردنی مووچە نییە، بۆیە دەبێت هەموومان پێکەوە بە هاووڵاتی و حکومەت و لایەنە سیاسییەکانەوە، بڕیارێکی یەکلاکەرەوە بدەین، بە جۆرێک گەر لە دۆخێکی باشی ئابووریشدا بین، نابێت هەموو توانا داراییەکانمان بۆ مووچە تەرخان بکرێت، پێویستە بەشێکی بەرچاوی بودجە بۆ پێشخستنی خزمەتگوزارییەکان و ژێرخانی ئابوورییمان بێت.

هیچ حکومەتێک ناتوانێت تەواوی هاووڵاتیانی لە سیستەمی ئیداریدا دابمەزرێنێت و مووچەیان بۆ دابین بکات، بەڵکو تەنیا بە پێشخستنی ژێرخانی ئابووریمان و پەرەپێدان بە وەبەرهێنان، دەرفەتی کاری زیاتر دەرەخسێندرێن، کەواتە دەبێت داهات و سەرمایەی وڵات لەم ئاراستە ڕاست و ڕەوایەدا خەرج بکرێت. دەبێت هەموومان پێکەوە پلانمان بۆ دەرچوون لەم سیستەمە داراییەی ئێستا هەبێت. ئەمە بڕیارێکی ئاسان نییە، بەڵام بۆ هەرێم بڕیارێکی چارەنووسسازە لە نێوان دوو ڕێگەی پێشکەوتن و پاشکەوتندا. ئەم بابەتە بۆ هەنگاونان بەرەو داهاتوویەکی گەشتر بۆ هەرێم زۆر گرنگە و نابێت ببێت بە کەرەستەی ململانێ و موزایەدەی سیاسی.

هاونیشتمانیانی بەڕێز:

ئەم دۆخە سەختەی ئێستا کە بە پێی پێشبینی شارەزایان ڕەنگە تا ماوەیەکی دیکەش بەردەوام بێت. لە هەموومان دەخوازێت هاوکار و یارمەتیدەر بین بۆ تێپەڕاندنی و سووککردنی دۆخی ژیانی هاووڵاتیانی کەمدەرامەت. لێرەدا دڵنیاتان دەکەمەوە، حکومەت هەر لە سەرەتای دروستبوونی ئەم قەیرانە، پلانی دابینکردنی ئاسایشی خۆراک و دەرمانی دانا، هەر بەپێی ئەو پلانە لە کۆگاکانی حکومی و کەرتی تایبەت، لانیکەم تا کۆتایی ئەمساڵ پێداویستی خۆراک و دەرمان دابین کراوە و کێشەی خۆراک و دەرمان لە بازاڕەکانی هەرێمی کوردستاندا دروست نابێت. ئەمە جیا لەوەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی بە تایبەت لە بواری خۆراک و دەرمان

بەردەوامە. هەر لە چوارچێوەی ئەو پلانەدا حكومەتی هەرێم جیا لە بەشە خۆراكی مانگانەی هاووڵاتیان، لە ماوەیەكی نزیكدا، دەست دەكات بە دابەشكردنی خۆراك بە سەر خانەوادە كەمدەرامەتەكان.

ئێمە لە هەرێمدا زوو دەستمان بە ڕێكارەكانی خۆپارێزی كرد، چونكە خۆپارێزی باشترین چارەسەرە. سوپاسی پێگیری و پابەندبوونتان دەكەین، بەڵام لەم ڕۆژانەدا هەست دەكرێت پابەندبوونەكان سستیی تێكەوتووە، ئێمە لە سەختیی بار و گوزەرانتان تێدەگەین، بەڵام دەبێت بزانین لە هەموو جیهاندا مەترسیی ئەم پەتایە بەردەوامە، دەبێت ڕێكارەكانی خۆپارێزی لە ئاستی تاكدا، وەك بەكارهێنانی دەمامك و شوشتنی دەست و خۆ دوورگرتن لە قەرەباڵخی بەردەوام بێت. هەر كەسێك پابەند نەبێت، بەرپرسیار دەبێت لە دروستكردنی مەترسی لە سەر خۆی و كەسوكاری و هەموو هاووڵاتیان.

بە شایەتی ڕێكخراوی تەندروستی جیهانی و خەڵكێكی زۆر، ئەزموونی حكومەتی هەرێم لە جێبەجێكردنی ڕێكارەكانی خۆپارێزیی و ڕێنماییە تەندروستییەكان زۆر سەركەوتوو بوو، بەڵام بەداخەوە خەڵكانێك هەوڵ دەدەن ئەو هەوڵانە كەمبایەخ و ناشرین بكەن. سەرەڕای هەموو ئەو قەیران و فشارانەی ڕووبەڕووی حكومەتی هەرێم بوونەوە، بەڵام لە ڕووبەڕووبوونەوەی كۆرۆنادا، نموونەیەكی زۆر سەركەوتووی نیشاندا.لێرەدا ئێوەی هاووڵاتیانی خۆشەویست دڵنیا دەكەمەوە، كە حكومەتی هەرێم لە هەموو كەس و لایەنێك زیاتر لە خەمی ژیان و بژێوی ئێوە دایە، بۆیە هیوادارم نەكەونە ژێر كاریگەری دروشم و پڕوپاگەندەی ناڕاست و ناواقیعی.

ئێمە گوێ لە هەموو ڕەخنە و تێبینیەكانی ئێوە دەگرین و داواكارییە واقیعی و مەنتیقییەكانیش لە بەرچاو دەگرین و لێیان تێدەگەین، بەڵام لە هەمانكاتدا پێویستە ئێوەش تێگەیشتنی تەواوتان بۆ ئەم دۆخە سەختەی ئێستا هەبێت.

سوپاسی خۆڕاگری و قوربانیدانتان دەكەم و دڵنیاشم بە پشتیوانی خوای گەورە و ئێوەی بەڕێز، ئەم دۆخە نالەبارەش تێدەپەڕێنین و كوردستان

بـەرەو گەشـانەوە و بووژانـەوە هەنـگاو دەنێتـەوە، ئـەو کاتـەش شـەریکی سـەرکەوتن و دەسـکەوتەکان زۆر دەبـن.

لـە کۆتاییـدا دووبـارە جەژنتـان پیـرۆز بێـت و داواتـان لێدەکـەم پابەندبـن بـە خۆپارێـزی و رێنماییـە تەندروسـتییەکان، چونکـە خۆپارێـزی ئەرکێکـی نیشـتمانیی و ئایینـی و مرۆڤایەتییـە.

هەر پارێزراو و تەندروست بن.

مەسرور بارزانی:

چاکسازی پرۆسەیەکی بەردەوامە و بە شەو و ڕۆژێک تەواو ناکرێت

دەقی ڕاپۆرتی سەرۆک وەزیران مەسرور بارزانی
لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان

٢٠٢٠/١٠/٥

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان و پەرلەمانتارانی بەڕێز:

خۆم بە بەختەوەر دەزانم ئەمڕۆ هاتوومەتە پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەوەی چەند تەوەر و بابەتێکی گرنگ و جێی بایەخی ئێوە و ڕای گشتی کوردستان، بخەمەڕوو.

بێگومان پەرلەمانی کوردستان، وەک دەزگایەکی گرنگی یاسایی و

دامەزراوەیەکی باڵای دەستووری، هەمیشە جێگەی بایەخ و ڕێز و پێزانینی ئێمە بووە. لە دوای سوێندخواردنمان لە بەردەم پەرلەمان و لە ماوەی دوای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، پەیوەندیی و هەماهەنگییەکی بەهێز و پتەو و تەواوکەرمان لەگەڵ هەموو دەسەڵاتەکانی دیکەی هەرێم و لە نێویشیاندا لە گەڵ پەرلەمانی کوردستان هەبووە، کە کاریگەری ئەرێنی هەبووە لە سەر جێبەجێکردنی باشتری کارنامەی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

ئێمە هەر لەسەرەتاوە و لەکارنامەی کابینەی نۆیەمدا، ئاماژەمان بە رۆلی گرنگیی پەرلەمان کردووە بۆ بە دواداچوونی کارەکانی حکومەت و هەماهەنگیی و هاوسەنگیی و بەرپرسیارێتی هاوبەش. لەم ڕووەشەوە، لە کابینەی نۆیەمدا، بە بەراورد لە گەڵ هەموو خولەکانی پێشووی پەرلەمان، ئێمە زۆرترین ژمارەی وەزیر و بەرپرسانی حکومەتی هەرێممان ناردووەتە دانیشتنەکانی پەرلەمان و کۆبوونەوەی لیژنەکانی پەرلەمان. لەسەر بنەمای شەفافیەت، بە ئەرکی خۆمان زانیوە، ڕاستییەکان بە خەڵکی خۆمان بلێین و دوور لە هەموو موزایەدەکردنێک، لە پرۆسەی چاکسازی بەردەوام بین.

بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێزیش، ئەنجومەنی وەزیران، بەم نزیکانە راپۆرتێکی تایبەت بە گشت وردەکارییەکانی جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی،ڕەوانەی پەرلەمانی کوردستان دەکات.

پەرلەمانتارانی بەڕێز:

ئەمرۆ خۆشحاڵم لێرەدا ڕوونکردنەوە و وردەکاریی پێویستتان، لە بارەی چەند دۆسییەکی ماوەی کارکردنمان وەکو سەرۆک وەزیرانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان پێشکەش بکەم. لەوانە پرۆسەی چاکسازی و هەنگاوەکانی جێبەجێگردنی یاسای چاکسازی، دۆخی دارایی و تەندروستی ئێستای هەرێمی کوردستان و ڕێڕەوی پرۆسەی گفتوگۆ و دانوستان لە گەل حکومەتی فیدرالی لە بەغدا.

بەر لەوەی بچمە سەر وردەکارییەکانی ئەو دۆسیانە، بە پێویستی دەزانم ئاماژە بەوە بدەم کە لە ماوەی یەک ساڵی دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمدا، هەرێمی کوردستان وعێراق و جیهان، دووچاری چەند قەیرانێکی سەختی تەندروستی و ئابووری بوونەتەوە. بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا و لێکەوتە نێگەتیڤەکانی و بەتایبەتی دابەزینی نرخی نەوت لە بازاڕەکانی جیهاندا، هەروەها دواکەوتنی خەرجکردنی بەشە بودجەی هەرێم لە لایەن حکومەتی فیدراڵییەوە، کاریگەریی نەرێنی لە سەر هەموو بوارەکانی ژیاندا دروست کردووە. ئەم قەیرانانە کێشە و گرفت و تەحەدای گەورەی نەک هەر بۆ ئێمە، بە ڵکو بۆ وڵاتانی زلهێزی خاوەن ئابووریی و پیشەسازی گەورەی جیهانیش، دروست کردووە و سیستەمی دارایی و ئابووریی ئەو وڵاتانەی، ڕووبەڕووی دارمان و زیانی گەورە و بێ وێنە کردووەتەوە.

سەرەڕای هەموو ئەو قەیرانانەش، بەڵام ئێمە هەرگیز لە کارکردن و پێشکەشکردنی پرۆژە خزمەتگوزاریی و ستراتیجییەکان نەوەستاوین و بە پێی توانای دارایی بەردەست، بەردەوام بووین کە دواتر ئاماژە بە هەندێکیان دەدەین.

بەڕێزان:

لە ڕێورەسمی سوێندخواردنمان لە بەردەم ئێوەدا، لە گوتارێکدا ئاماژەم بەوە دا، کە ئەرکێکی سەختمان لە ئەستۆ گرتووە و چاوەڕوانیی زۆریش لەم کابینەیە دەکرێت و هەوڵ دەدەین لە ئاست ئەم چاوەڕوانییەدا بین، بەڵام لە هەمانکاتدا گوتم، دەبێ واقعبین بین و کۆسپ و کێشە و گرفتە کەڵەکەبووەکانمان، لە بەرچاو بێت، چونکە تێپەڕاندنی ئەم کۆسپ و تەگەرانە، کاتیان دەوێت. بۆیە پێویستە لەم چوارچێوەیەدا و بە لە بەرچاوگرتنی ئەو قەیران و دۆخە تەندروستی و داراییە سەختەی هاتە پێش، هەڵسەنگاندن بۆ کارو ئەدای حکومەتی هەرێمی کوردستان بکرێت.

لێرەدا دێمە سەر باسکردنی ئەو دۆسیانەی کە مەبەستی کۆبوونەوەی ئەمڕۆمانن:

تەوەری یەکەم

پرۆسەی چاکسازی:

وەک ئاگادارن، چاکسازی بەشێکی گرنگی کارنامەی کابینەی نۆیەمە و، هەر لە سەرەتاوە زۆر بە جیددی کارمان لە سەر کردووە. بەڵام بێگومان چاکسازی پرۆسەیەکی بەردەوامە و بە شەو و ڕۆژێک تەواو ناکرێت و هەموو کەرتەکانیش دەگرێتەوە.

ئێمە لە سەر چەند ئاستێکی جیاواز دەستمان بە ئەنجامدانی چاکسازی کردووە، کە دەکرێ بۆ دوو بەشی سەرەکی دابەشی بکەین: چاکسازی دارایی و چاکسازی کارگێڕی.

یەکەم: چاکسازی دارایی:

چاکسازی داراییش هەردوو بواری داهات و خەرجییەکان دەگرێتەوە، بەم شێوەیەی خوارەوە:

چاکسازی لە بواری داهات:

ئەمەش سێکتەرەکانی باج و گومرگ و دەروازی سنوورییەکان دەگرێتەوە، کە بەم شێوەیە بە وردی ئاماژە بە گرنگترین ئەو هەنگاوانە دەکەین کە لەم بوارانەدا ئەنجام دراو:

چاکسازی لە بواری باج:

پشتبەست بە برگەی (هەشتەم) لە هێڵە گشتییەکانی بەرنامەی کاری کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان تایبەت بە چاکسازی کە تیایدا هاتووە: (هەشتەم: چاکسازی لە سیستەمی باج دەکەین و دەبێ دادپەروەری لە وەرگرتنی باج جێگیر ببێت و هەموو ڕێکارێکی یاسایی و کارگێڕی دەگرینەبەر بۆ ڕێگەگرتن لە خۆدزینەوە لە باج و

میکانیـزم و پێـوەری تـازە دەگرینـە بـەر بـۆ سـەپاندنی بـاج) ، لـە سـەر ئـەم بنەمایە، لیـژنەیەکی بـاڵا پێکهێنـرا بـۆ پێداچوونـەوە بـە بـواری بـاج لە هەرێمـی کوردسـتان. ئەنجومەنی وەزیـران سـەرجەم ڕاسـپاردەکانی لیـژنەکەی بە بڕیاری ژمارە (64) پەسـەند کـرد و ئێسـتا کەوتوونەتـە بـواری جێبەجێکردنەوە. بەتایبەتـی لـە دانانـی بـاج لـە سـەر پەیوەنـدی و گەیانـدن و بـاج لـە سـەر پرۆژەکانـی وەبەرهێنـان.

باجدانان لە سەر کۆمپانیاکانی پەیوەندی و گەیاندندا:

1. لـە چوارچێـوەی دانانـی بـاج لـە بـواری پەیوەنـدی و گەیانـدنـدا (وەک مۆبایـل وئینتەرنێـت)، کۆمپانیاکانـی گەیانـدن لـە هەرێمـی کوردسـتان پابەندکـراون بـە پێدانـی ئـەو شایسـتە داراییانـەی کـە لـە ئەسـتۆیانە وەک بەشـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان، بەپێـی گرێبەسـتی هاوبەشـی حکومـەت و ئـەو کۆمپانیایانـە، یـان ئـەو بـڕە پارانـەی وەک بـاج یـان ڕەسـم یـان سـزای دواکەوتـن لەسـەریان کەڵەکـە بـووە.
2. ڕاسـپاردنی وەزارەتـی گواسـتنەوە و گەیانـدن بـۆ دابینکردنـی بەشـی هەرێمـی کوردسـتان لـە باجـی فرۆشـتنی سـەر کارتـی مۆبایـل بەپێـی ڕێـژەی فرۆشـتنی کارت لـە هەرێمـی کوردسـتان، کـە ڕێـژەی بەشـداربووان و فرۆشـتنی کۆمپانیاکانی (کـۆرەک، ئاسیاسـێل و زیـن العراق) لـە هەرێمـی کوردسـتان زۆرە و بەهـۆی ئـەوەی ئـەم باجـە لەلایـەن هاووڵاتیانـی هەرێمـی کوردسـتانەوە دەدرێـت، بۆیـە پێویسـتە بـۆ بەرژەوەنـدی و خزمەتـی هاووڵاتیانـی هەرێم خـەرج بکرێتـەوە.
3. پێویسـتە لەسـەر کۆمپانیاکانـی مۆبایـل کـە قـەرزاری باجـی هاتـوون لـە بڕگـەی سـەرەوە، پێداچوونـەوە بـە خشـتەی دانـەوەی قەرزەکانیـان بکەن (اعـادة جدولـة الدیون) بـە شـێوەیەکی گونجاو و کەمکردنـەوەی ئـەو ماوەیـەی کـە قیسـتەکانیان لەسـەر دابەشـکراوە.
4. پابەندکردنـی کۆمپانیاکانـی بـواری خزمەتگوزاریـی ئینتەرنێـت، کـە

گرێبەستی ڕاستەوخۆیان لەگەڵ وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن لە حکومەتی هەرێمی کوردستان هەیە، بە پێدانی باجی پێویست بە وەزارەتی دارایی و ئابووری بە مەرجێک کاریگەریی لەسەر کوالێتی و نرخی خزمەتگوزارییەکە نەبێت.

5. وەزارەتی دارایی و ئابووری/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری، نووسراویان کردووە بۆ سەرجەم بەڕێوەبەرایەتییەکانی باجی دەرامەتی کۆمپانیاکان (هەولێر سلێمانی و دهۆک) و بەڕێوەبەرایەتی گەورە باجدەران کە پێویستە سەرجەم کۆمپانیاکانی بواری گەیاندن پێڕاگەیاندنیان بۆ بکرێت و مل کەچ بکرێن بە پێدانی باجەکانیان بە زووترین کات، تاوەکو ئێستا 49 کۆمپانیای بواری گەیاندن ئاگادارکراوەنەتەوە لە لایەن وەزارەتی گواستنەوەو گەیاندن بۆ ئەوەی پابەندبن بە شایستە داراییەکان لە گەڵ کۆمپانیای فرۆکەوانی عیراقی و 7 کۆمپانیا دراونەتە دادگا بۆ پابەندبوون بە پێدانی شایستە داراییەکان.

6. جیا لەم هەنگاوانەی ئاماژەمان پێدان، کاریشمان کردووە بۆ نەهێشتنی رووتین و بیرۆکراسی لە دامودەزگاکانی حکومەت و ڕاییکردنی ئیشوکار و مامەڵەی هاووڵاتیان لە فەرمانگەکانی حکومەت، بە شێوەیەکی ئاسان و خێرا. هەروەها دەست بە پێشکەشکردنی چەند خزمەتگوزارییەکی گشتیش کراوە بە شێوەیەکی ئەلیکترۆنی، ئەمە جیا لە بەستنەوەی دەروازە سنووری و فرۆکەخانەکان، بە سیستەمی ئەلیکترۆنی کە ئاسانکارییەکی باشی کردووە لە بواری کۆکردنەوەی گومرگ و باشتربوونی کوالیتی کۆنترۆڵدا.

باج لەسەر پرۆژەکانی وەبەرهێنان و گۆڕانکاریی لە ڕێکار و میکانیزمی وەرگرتنی باج

1. ئەژمارکردنی باج لەسەر گشت پرۆژەکانی وەبەرهێنان کە مۆڵەتیان لە دەستەی وەبەرهێنان وەرگرتووە و ماوەی بەخشینەکانی باج و گومرگیان تەواو بووە کە لەبەر ڕۆشنایی یاسای وەبەرهێنان ژمارە (4) ساڵی 2006 وەریانگرتبوو.

2. ڕاسـپاردنی (دیوانی چاودێری دارایی لـە هەرێمـی کوردسـتان، وەزارەتـی دارایی و ئابووری، وەزارەتـی خوێندنـی باڵا و توێژینەوەی زانسـتی و وەزارەتی بازرگانـی و پیشەسـازی) بۆ پەلەکـردن لـە جێبەجێکردنـی پەیـڕەوی ژمـارە (3)ی سـاڵی 2020 تایبەت بـە پیادەکردنـی پیشـەی چاودێـری و وردبینـی هەژمارەکان و پێکهێنانی (ئەنجومەنی پیشـەی چاودێری و وردبینـی هەژمـارەکان لـە هەرێمـی کوردسـتان) و ڕێکارەکانی تایبـەت بـە پەیمانگای بـاڵای زانسـتە دارایی و ژمێرییەکان. جێبەجێ کردنی ئـەم پرۆژەیە، ڕۆڵێکی گرنـگ دەبینێـت لـە ڕێگەگرتـن لـە خۆدزینـەوە لـە دانی بـاج.

3. پابەندکردنـی گـەورە باجدەران (لـە بوارەکانـی نـەوت، کارگەکانی ئاسـن و چیمەنتـۆ، وێسـتگەکانی بەرهەمهێنانی کارەبا و پەیوەنـدی و گەیاندن) بـە پێشکەشـکردنی هـەر دەفتەرێکـی بازرگانـی و بەڵگەنامەیـەک کـە ڕاسـتی و دروسـتیی داهاتـی بەدەسـتهاتوو دەخاتـەڕوو و وازهێنـان لـە خەمڵاندنـی لەگۆتـرە (التقدیـر الجزافي) کـە ڕاسـت و دروسـتی قازانجـی بەدەسـتهاتوو لەلایـەن ڕاسـپێردراو بـە پێدانـی بـاج، ناخاتەڕوو. بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ئەنجومەنـی وەزیران (پێـڕەوی تیانووسگرتنـی بازرگانی بۆ مەبەسـتەکانی باجـی دەرامـەت ژمـارە (2)ی سـاڵی 1985 لە هەرێمـی کوردسـتان-عێـراق هەموارکـردەوە بەپێـی پەیـڕەوی ژمـارە (1)ی سـاڵی 2019).

4. هەڵوەشـاندنەوە و ڕاگرتنـی گشـت ئـەو بڕیـار و فەرمـان و نووسـراوانەی لێخۆشـبوون لـە بـاج لـە هـەر سـەرچاوەیەکەوە دەرچـوو بـن، ئەگـەر لـە دەرەوەی یاسـا پەیوەندیدارەکانـدا درا بـن.

گومرگ و دەروازە سنوورییەکان:

بەڕێزان:

سـەبارەت بـە گومـرگ و دەروازە سـنوورییەکان لێـرەدا دەمەوێـت چەنـد ڕوونکردنەوەیـەک بـدەم:

1. ئێمە بۆ ڕێکخستنەوە و پێداچوونەوە بە کاروبارەکانی دەروازە سنوورییەکان،

لیژنەیەکمان پێک هێنا لە وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی پێشمەرگە بۆ کۆنترۆڵکردنی سنوورەکان.

2. بڕیاری پێداچوونەوەمان بە گرێبەستەکانی دەروازە سنوورییەکان داوە. بە شێوەیەک ئەو خزمەتگوزارییانەی کە حکومەت خۆی دەتوانێ ئەنجامیان بدات، ئەوا لە لایەن حکومەتەوە ئەنجام دەدرێن. بەڵام ئەو خزمەتگوزارییانەی حکومەت ناتوانێ بیانکات، لە رێگەی گرێبەستی شەفاف و روونەوە، دەدرێنە کەرتی تایبەت بەمەرجێک بۆ ماوەیەکی دیاریکراو و لە بەرژەوەندی گشتیشدا بێت.

3. یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی دەروازە سنوورییەکان، بەداخەوە بوونی دیاردەی قاچاخچییەتییە لە هەندێک لە دەروازە سنوورییەکان. بۆ نەهێشتنی ئەم دیاردەیەش، لیژنەیەکمان لە وەزارەتی ناوخۆ و ئەنجومەنی ئاسایش پێکهێناوە و هیواداریـن بە هاوکاری پەرلەمانی کوردستان و هەموو لایەنەکان، بتوانین سنوورێک بۆ ئەم دیاردە و کێشەیە دابنێین.

چاکسازی لە بواری رێکخستنەوەو زیادکردنی داهات:

1. وەزارەتی دارایی و ئابووری/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری، بە چەندین نووسراو بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی هەموو ئەو لێخۆشبوونانەی داوە کە پێشتر دراون و لە گەڵ یاسا و رێنماییەکان ناگونجێن. هەروەها دەبێ هەموو کۆمپانیاکان تۆمار بکرێن لە بەڕێوەبەرایەتی گشتیی تۆماری کۆمپانیاکان و ملکەچی پێدانی باج بن.

2. کارمان کردووە بۆ کۆکردنەوەی زانیاری و داتا، لەسەر رسووماتی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بە مەبەستی رێکخستنەوەی میکانیزمی کۆکردنەوەی ئەو لایەنانەی رسووماتی خزمەتگوزاری وەزارەتەکان بە شێوەی گرێبەست کۆدەکەنەوە، بە جۆرێک لە خزمەتی بەرژەوەندی گشتیدا بێت و بە شێوەی ئەلیکترۆنی تۆمار بکرێن لە لایەن فەرمانگەی

تەکنەلۆجیای زانیاری سەر بە ئەنجومەنی وەزیران.

3. دەستەی وەبەرهێنان بە هەماهەنگی لە گەڵ وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار، دەستیان کردووە بە هەڵوەشاندنەوەی زەوی تەرخانکراو بۆ ئەو پرۆژانەی وەبەرهێنا تا ئێستا دەست بە کار نەبوون کە تا ئێستا 30 پرۆژە هەڵوەشاونەتەوە. هەروەها وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان لە بەر ڕۆشنایی یاسای وەبەرهێنان ژمارە 4 ی ساڵی 2006. پرۆسەکە لە قۆناغی جێبەجێکردندایە و بەردەوامە. هەروەها وەزارەتی شارەوانی بە هەمان شێوە، دەستی بە هەڵوەشاندنەوەی تەرخانکردنی ئەو زەویانە کردووە، کە بە موساتەحە دراون بەڵام دەست بە جێبەجێکردنی پرۆژەکان نەکراوە.

5. لیژنەی هاوبەش لە وەزارەتی شارەوانی و کشتوکاڵ و داد، پێکهێنراوە بۆ تاپۆکردنی ئەو زەوییانەی کە بە شێوەی کارت بۆ هاووڵاتیان تەرخانکراوە وەک قەرەبووی جووتیارانی خاوەن گرێبەست، دوای ووردبینیکردنی دۆسیەکانیان. پرۆسەکە بەردەوامە و لە قۆناغی جێبەجێکردندایە.

6. لیژنەی هاوبەش لە وەزارەتی شارەوانی و داد و دەستەی وەبەرهێنان، پێکهێنراوە بۆ تاپۆکردنی یەکەکانی نیشتەجێبوون لە پرۆژەکانی وەبەرهێنان کە بە ناوی هاووڵاتیانەوەیە.

7. لیژنەی هاوبەش لە وەزارەتی شارەوانی و پارێزگاکان و یەکە کارگێرییەکان، پێکهێنراوە بۆ پێداچوونەوە بە نرخی خزمەتگوزاری کۆمەڵگاکانی نیشتەجێبوون. وەک قۆناغی یەکەم زۆربەی کۆمەڵگەکانی نیشتەجێبوون پێداچوونەوەیان بۆ کراوە و نرخەکانیان کەم کراونەتەوە بە مەبەستی کەمکردنەوەی بارگرانی لە سەر هاووڵاتیان. پرۆسەکەش بەردەوامە.

8. حکومەتی هەرێم دەستی کردووە بە جەردکردن و پۆلینکردنی سەرجەم مۆڵک و ماڵی وەزارەت و دەستە و لایەنە نەبەستراوەکان بە وەزارەت و سەرجەم دامەزراوەکان لە هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی مولکەکانی

حکومـەت، وەک سـەرچاوەیەک بـۆ داهاتـی گشـتی مامەڵەیـان پێـوە بکرێـت.

9. پێداچوونـەوە کـراوە بـەو زەوییـە کشـتوکاڵییانەی بـە گرێبەسـت بـە کـرێ دراون لـە رووی نـرخ و شـێوازی گرێبەسـت، هەروەهـا پۆلینکردنـی سـەرجەم ئـەو زەوییـە کشـتوکاڵییانەی کـە زێدەرۆییـان لـە سـەر کـراوە، بـۆ ئـەوەی وەک سـامانێکی نیشـتیمانی مامەڵەیـان پێـوە بکرێـت و ببێتە سـەرچاوەیەکی دیکـەی داهـات بـۆ حکومـەت.

10. سـەبارەت بـە زێدەڕۆیـی لـە سـەر زەویـی حکومی کشـتوکاڵی و زەوییەکانی تـر لـە سـەر ئاسـتی پارێـزگاکان و یەکـە کارگێڕییەکان بـە بەردەوامـی ڕێگـری دەکرێـت لـە سـەر ئـەم زێدەڕۆییانـە و پرۆسـەکە بەردەوامـە.

11. بـۆ خێـرا کردنـی پرۆسـەی وەرگرتنـەوەی داهاتەکانی حکومەت، داشـکاندن کـراوە بـە رێژەی 15% لـەو پێشـینانەی حکومـەت کـە لـە لای هاووڵاتیانـە، وەک پیشــینەی خانووبــەرە و پێشــینەی هاوســەرگیری و قــەرزی بچــووک و پێشـینەکانی بانکـی کشـتوکالی و پێشـینەکانی پرۆژەکانـی پیشەسـازی گەشـتیاریی. بە هەمـان شـێوە 15% لێخۆشـبوون لـە قەرزەکانـی کارەبـا بـۆ هاوبەشـانی کارەبـا کـراوە بـۆ ماوەیەکـی دیاریکـراو.

12. پێداچوونـەوە بـە چەندیـن کۆنتراکـت کـراوە کـە لـە بەرژەوەنـدی لایەنـی دووهـەم رێکخرابوون. بـەڵام ئێسـتا بـە پێچەوانـەوە لـە بەرژەوەنـدی گشـتیی و حکومەتـدا گۆڕانکارییـان تێدا کـراوە.

چاکسازیی لە خەرجییەکان:

خەرجییەکانـی مووچـە و خانەنشـینی و بەخشـین و ئیمتیازات (یاسـای ژمـارەی 2 ی ساڵی 2020:

هـەر لـە دوای دەسـتبەکاربوونمان، لیژنەیەکـی باڵامـان لـە لایەنـە پەیوەندیدارەکانـی نـاو حکومـەت پێکهێنـا بـۆ ئامادەکردنـی (پـرۆژە یاسـای چاکسـازی لـە خانەنشـینی و مووچـە و دەرماڵـە و بەخشـین و ئیمتیازاتەکانـی

دیکە لە هەرێمی کوردستان) و ناردنی بۆ پەرلەمانی کوردستان، کە دواجار لە لایەن ئێوەوە پەسەند کرا و لە 1/7/2020 ەوە، یاسای چاکسازی چووەتە بواری جێبەجێکردنەوە.

لە ماوەی سێ مانگی پەسەندکردنیشیدا، ئەم هەنگاوانەی یاسای چاکسازی لە بواری کارگێڕی و دارایی جێبەجێ کراون:

1. دەرچوواندنی پەیڕەوی دامەزراندنی سندوقی خانەنشینی فەرمانبەرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان ژمارە 7 ی ساڵی 2020.
2. یەکخستنی یەکەکانی ژمێریاری هێزەکانی 70 و 80 لە یەک، یەکەی ژمێریاری.
3. ئامادەکردنی پەیڕەوی ڕێکخستنەوەی پاسەوانیی لە لایەن وەزارەتی ناوخۆ بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە و ئەنجومەنی ئاسایش.
4. وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە، دۆسییەکانی (شەهیدان و کۆچکردووان و خانەنشینان بە گشت جۆرەکانی و پەکەوتەی سەنگەر) یان ئامادە کردووە بۆ گواستنەوەی بۆ سەر وەزارەتی دارایی و ئابووری / بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی و ڕێکخستنەوەیان لە سەر بنەمای دادپەروەریی و شایستەبوون و بە پێی ڕێنماییە بەرکارەکان.
5. ڕێکخستنەوەی هەژماری خزمەت بە شێوەیەک، کە گشت وەزارەت و لایەنی نەبەستراو بە وەزارەت، دەستیان بە پێداچوونەوە بە دۆسیەی فەرمانبەران کردووە.
6. پێداچوونەوە بە خانەنشینی پلە باڵاکان لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی.
7. بەڕێوەبەرایەتی گشتی خانەنشینی، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان و ڕێکخراوی UNDP و فەرمانگەی تەکنۆلۆجیای زانیاری، سیستەمێکی ئەلیکترۆنی داناوە بە مەبەستی دروستکردنی دۆسێیەی

ئەلیکترۆنی بۆ گشت خانەنشینکراوەکان. ئەم پرۆسەیە یارمەتیدەر دەبێ بۆ لێک جیاکردنەوەی کەسانی شایستە و ناشایستە و یەکخستنەوەی مافی خانشینان و پاشان بەستنەوەی سیستەمی خانەنشینی بە سیستەمی بایۆمەتری.

8. گرێدانی سەرجەم مووچەو منحە و شایستە داراییەکان، بە سیستەمی بایۆمەتری بۆ ئەوەی لە مەودوا بەپێی سیستەمی بایۆمەتری، گشت مووچە و منحە وەربگیرێت، یەکەم هەنگاویش بریتییە لە پێداچوونەوە، بە لیستی ئەوانەی لە مووچە و منحەیەک زیاتر وەردەگرن لە دەرەوەی یاسا و ڕێنماییە بەرکارەکان.

9. ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوی مەرجەکانی دامەزراندنی پلە بالآکان، لە بەڕێوەبەری گشتی و ڕاوێژکار بەرەو سەرەوە، دەرکردووە و چووەتە بواری جێبەجێکردنەوە.

10. سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، داتای گشت بەڕێوەبەری گشتی و پلەبالآ و پارێزگار و قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیەی معەوەمی، لە هەموو وەزارەتەکان دەستنیشانکردووە و پڕۆژە بڕیارێک ئامادەکراوە، بۆ گونجاندنیان لەگەڵ یاسای چاکسازی.

11. دەستکراوە بە وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانیی و حکومییەکان. بۆ ئەم مەبەستەش بۆ وەرگرتنەوەی قەرزە بازرگانییەکان وەزارەتی دارایی و ئابووری، تاپۆی سەرجەم ماڵ و موڵکی ڕەهنکراوی قەرزارانی ئاراستەی فەرمانگەی جێبەجێکردن لە وەزارەتی داد کردووە، بە مەبەستی فرۆشتنەوەی موڵکەکان بە پێی یاسای (وەرگرتنەوەی قەرزە حکومییەکان) ژمارە 56 لە ساڵی 1977. هەروەها وەزارەتی داد، فەرمانگەی جێبەجێکردنی دادی تایبەتی لە پارێزگای هەولێر دامەزراندووە، تایبەت بە وەرگرتنەوەی قەرزە حکومییەکان.

خەرجییەکانی نەوت و گاز:

پێداچوونەوە بە باج و مەرج و برگە داراییەکانی گرێبەستەکانی بواری نەوت و گاز:

1. دەستبەکاربوونی تیمێکی شارەزا بۆ ئامادەکردنی ڕاپۆرتێک لەسەر بابەتی پێداچوونەوە بە مەرجە داراییەکان و باج لە گرێبەستە نەوتییەکان لە هەرێمی کوردستان، لەبەر ڕۆشنایی یاسای نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان ژمارە (22)ی ساڵی 2007 و مەرجەکانی گرێبەستی لە هاوبەشیکردن لە بەرهەمهێنان (Production Sharing Contract) کە ژمارەیان (78) حەفتا و هەشت گرێبەستە و (41) چل و یەک گرێبەستیان کۆتایی پێهاتووە و (37) سی و حەوت گرێبەستیان چالاکە و (11) یانزە گرێبەستیشیان چالاکن و نەوتیان لێ بەرهەم دەهێنرێت. لەگەڵ (1) یەک گرێبەستی خزمەتگوزاری، بە ڕەچاوکردنی یاساکانی باج لە هەرێمی کوردستان و بەراوردکردنیان لەگەڵ مەرجە داراییەکانی ئەو گرێبەستانە و ماف و شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان هاتوو لەو گرێبەستانە، بە ڕەچاوکردنی بەرژەوەندیی گشتی و بنەمای هاوسەنگی لەم بوارە، بە گوێرەی ئەو ڕێکار و میکانیزمانەی لە گرێبەستەکاندا هاتوون، بە ئاراستەی کەمکردنەوەی خەرجییەکانی کۆمپانیاکانی بواری نەوت و گاز، کە بەپێی ڕاپۆرتی (دیلۆیت) بۆ ساڵی 2019 کۆی گشتیی داهاتی نەوت لە هەرێمی کوردستان، بریتیی بوو لە (8) ملیار و (439) ملیۆن دۆلار. لەم برە پارەیە: (4) ملیار و (515) ملیۆن دۆلاری وەک سافی داهات بۆ وەزارەتی دارایی و ئابووری ماوەتەوە و باقییەکەشی کە دەکاتە نزیکەی (4) ملیار دۆلار، خەرجیی کۆمپانیاکانی بواری خزمەتگوزاریی نەوت و گاز بووە. بەم شێوەیە، لە ساڵی 2019 ڕێژەی (47%)ی داهاتی نەوت بۆ خەرجیی کۆمپانیاکان بوو.

2. پابەندکردنی سەرجەم کۆمپانیاکانی بواری خزمەتگوزاریی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان، کە ژمارەیان (822) هەشت سەد و بیست و دوو کۆمپانیایە، بە پێدانی باجی پێویست، بەپێی یاسا بەرکارەکان و

ڕاسپاردنی لایەنە پەیوەندیدارەکان، بۆ پێداچوونەوە بە دۆسیەی ئەو کۆمپانیا خزمەتگوزارییانەی نەوت و گاز، کە دەبێت ئەو کۆمپانیایانەی خۆیان تۆمار نەکردووە لە هەرێمی کوردستان، خۆیان تۆمار بکەن لە بەڕێوەبەرایەتی تۆماری کۆمپانیاکان و لە بەڕێوەبەرایەتییەکانی باج، بە پێچەوانەوە، ڕێکاری یاسایی پێویست بەرامبەریان وەردەگیرێت و چالاکییەکانیان ڕادەگیرێت.

3. دەستەی وەبەرهێنان، پێداچوونەوەی پێویستی کردووە بە دۆسیێەی پرۆژەکانی وەبەرهێنان لە بوارەکانی نەوت و گاز، کە مۆڵەتی دەستەیان وەرگرتووە. هەروەها جێبەجێکردنی حوکمەکانی ماددەی (پێنجەم) لە یاسای وەبەرهێنان ژمارە (4)ی ساڵی 2006 تایبەت بە (بەخشینەکانی باج و گومرگ) کە تیایدا هاتووە، دەستپێکردنی ماوەی (10) دە ساڵ لێبووردن لە باج لە ڕۆژی بەرهەمهێنان بە کردەنی دەست پێدەکات، نەک ڕۆژی وەرگرتنی مۆڵەتی وەبەرهێنان.

4. پابەندکردنی ئەو کەسانەی کە لە بواری هاوردەکردنی سووتەمەنی بۆ ناو هەرێمی کوردستان کاردەکەن، بە پێدانی باجی پێویست، بە مەرجێک ئەو باجە لە داهاتی بەدەستهاتووی چالاکییەکانیان بدەن و هیچ کاریگەرییەکی نەبێت لەسەر زیادکردنی نرخی سووتەمەنی لەسەر هاووڵاتیانی بەکاربەر.

5. سەبارەت بە سەپاندنی باج لە سەر کۆمپانیا ناوخۆییەکانی بواری نەوت و گاز، هەماهەنگیی تەواو هەیە لە نێوان وەزارەتی سامانە سروشتییەکان و وەزارەتی دارایی و ئابووری/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی باجەکان و خانووبەرەی میری، بە شێوەیەک کە نووسراوی هیچ کۆمپانیایەک ڕایی ناکرێت، تاوەکو پاکانەی باجی لە گەڵدا نەبێت، هەروەها وەزارەتی سامانە سروشتییەکان ووردبینی دەکات لە بڕی باجی خەملێنراو لە سەر کۆمپانیاکان بەرامبەر بەو کارانەی کە هەیانە لە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان (بۆ نموونە حاڵەتی وا هەبووە پاش پێداچوونەوە بە

پارەی خەملێنراوی باج دە هێندە پارەکە زیادی کردووە لە بەر ئەوەی پارەی کەم خەملێنراوە لە باج). سەبارەت بەو کۆمپانیا و لایەنانەی کە لە بواری هاوردەکردنی سووتەمەنی بۆ ناو هەرێمی کوردستان کاردەکە، چ کەسیی سروشتی بن یان مەعنەوی، ئەوا بە بڕی 2.25% باج دەدەن.

چاکسازی لە بواری خەرجییەکانی بەکاربردن (تەشغیلی)

1. وەزارەتی دارایی و ئابووری بە ڕێنمایی دارایی ژمارە 14 ، بودجەی بەکاربردنی بۆ نزمترین ئاست کەم کردووەتەوە، بە جۆرێک تەنیا بوارە سەرەکییەکانی خەرجی بگرێتەوە: وەکو دابینکردنی دەرمان و پێداویستی پزیشکی و خواردنی نەخۆشەکان و زیندانیەکان و خانەی بەساڵاچووان و کارەبا و بوارە گرنگەکانی دیکە.

2. لە سەرەتای مانگی حەفتی ئەمساڵ دەست بە پەیڕەوکردنی سیستەمی نوێی ئۆنلاین تایبەت بە خەرجییەکان (IIS) کراوە، بۆ خەرجکردنی بودجەی بەکاربردن (تەشغیلی) و کۆنترۆڵکردنی سیستەمی کڕینی پێداویستییەکان بە پێی سیستەمێکی ئەلیکترۆنی کە جۆر و نرخ و هۆکارەکانی کڕین وبەکارهێنانی پێداویستییەکانی تێدا ڕوون کرابێتەوە، لە پێناو کەمکردنەوەی خەرجییەکان و بەرەودان بە شەفافیەت و کەمکردنەوەی ڕووتین.

دووەم: چاکسازی کارگێڕیی

سەبارەت بە چاکسازیکردن لە بواری کارگێڕیدا، ئەم خاڵانە ئەنجام دراون:

1. کردنەوەی چەندین فەرمانگەی خزمەتگوزاری بۆ نموونە نووسینگەی پاسپۆرت لە شارەکانی سۆران و زاخۆ و کۆیە، کاردەکرێت بۆ کردنەوەی نووسینگەی پاسپۆرت لە چەمچەماڵ و ئاکرێ. بێگومان کردنەوەی ئەم فەرمانگانە ئاسانکارییەکی زۆر دەکات بۆ هاووڵاتیانی نیشتەجێی ئەو شارانە و گوند و دێهاتەکانی دەوروبەریان.

2. پێداچوونەوە بە هەیکەلیەتی سەرجەم وەزارەت و دامو دەزگاکانی حکومەتی

هەرێمی کوردستان، لە چوارچێوەی پرۆسەی چاکسازی لە ئاستی کارگێڕیدا، بە ڕەچاوکردنی پێداویستی فیعلی و تایبەتمەندیەکانیان. بە هەمان شێوە پێداچوونەوەو دابەش کردنەوەی میلاکی سەرجەم دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سەر ئەم بنەمایانەی خوارەوە:

3. دابەشکردنی پەیکەری ئیداری هەر وەزارەت و دامو دەزگایەک بۆ سێ ئاستی (سەرکردایەتی، سەرپەرشتیاری، جێبەجێ کاری) هەروەها جیاکردنەوەی ئیشوکارەکانی سەرجەم وەزارەت و دامو دەزگاکان بۆ دوو بەشی سەرەکی لایەنی کارگێڕی و دارایی و لایەنی پسپۆڕی و بچووک کردنەوە و داڕشتنەوەی قەبارەی یەکە کارگێڕییەکان بە ڕەچاوکردنی سروشتی کارو چالاکیەکانیان.

4. گونجاندنی ناوی یەکە کارگێڕییەکان لەگەڵ سروشتی کارو چالاکیەکانیان.

5. هەڵوەشاندنەوە، یەکخستن و پێکەوەلکاندنی ئەو پێکهاتە ئیداریانەی کە ئەرک و چالاکیان وەکو یەکن، یان وەکو پێویست چالاک نەبوون، لە پێناو دووبارە نەبوونەوەو بەریەک نەکەوتنی ئەرک و بەرپرسیاریەتیەکانیان.

هەروەها لە بواری پێداچوونەوەو دابەشکردنەوەی میلاکی فەرمانبەرانیش دەست بە چەندین بە چاکسازی کراوە کە دواتر لە ڕاپۆرتێکی گشتیدا دەخرێتەڕوو و بڵاودەکرێتەوە.

تەوەری دووەم

بارودۆخی دارایی هەرێمی کوردستان و دابەشکردنی مووچە و پلانی ڕووبەڕووبوونەوەی قەیرانی دارایی:

وەک ئاگادارن لە سەرەتای ئەمساڵەوە، بە هۆی بڵاوبوونەوەی پەتای کۆرۆنا و دابەزینی نرخی نەوت لە بازاڕەکانی جیهاندا، هەرێمی کوردستانیش وەک هەموو ناوچە و وڵاتانی دیکەی جیهان ڕووبەڕووی دۆخێکی سەختی ئابووری بووەوە. نەناردنی ئەو بەشە بودجەیەی کە لە لایەن حکومەتی

فیدراڵییەوە دەنێردرا بۆ چەند مانگێک، دۆخەکەی زیاتر سەختتر کرد. ئێمە هەر زوو هەوڵماندا پلانێک بۆ رووبەڕووبوونەوەی ئەم قەیرانە دابنێین بە ئاراستەی کەمکردنەوەی خەرجییەکان و زیادکردنی داهات کەبەشێکە لە تەوەری چاکسازییەکان کە لە سەرەتای ئەم راپۆرتەدا خرانەڕوو.

بێگومان ئەم قەیرانە داراییە، زیاتر هانمان دەدات لە سەر درێژەدان بە جیبەجێکردنی پرۆسەی چاکسازی و هەوڵدان بۆ کەمکردنەوە و سنووردارکردنی کاریگەرییە نەرێنیەکانی قەیرانی دارایی، لە رێگەی کارکردن لە سەر کارنامەی کابینەی نۆیەم بۆ هەمەجۆرکردنی سەرچاوەکانی داهات و پشت نەبەستن بە تاکە سەرچاوەیەک و گرنگیدان بە کەرتەکانی وەک کشتوکاڵ و پیشەسازی و گەشتوگوزار و پێشکەشکردنی ئاسانکاری پێویست بۆ وەبەرهێنەرانی ناوخۆیی و بیانی.

لە سەرەتای دروستبوونی ئەم قەیرانەدا، هەموو هەوڵێکمانداوە بۆ دابینکردنی مووچەی مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان، کە لە ماوەی دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمدا، توانیومانە تا ئێستا دوازدە مووچە دابەش بکرێت و لەم ماوەیەدا، تەنیا دوو مووچە دواکەوتووە، ئەویش بە هۆی نەناردنی بەشە بودجەی هەرێم بۆ مانگەکانی پێنج و شەش و حەفت لە لایەن حکومەتی فیدراڵییەوە.

بە هۆی کەمکردنەوەی تەمویلکردنی مووچە لەلایەن حکومەتی فیدرالی و ئەو دۆخە سەختە ئابوورییەی کە هەموو جیهانی گرتەوە بە هۆی بڵاوبوونەوەی پەتای کۆرۆنا و دابەزینی نرخی نەوت و قەدەغەی هاتوچۆ و دابەزینێکی زۆری رێژەی داهاتی ناوخۆیی، کە هەمووی بووە هۆی دۆخێکی نا ئاسایی و ئەنجومەنی وەزیران بە ناچاری بڕیاریدا بە پێی توانا و داهاتی بەردەست مووچە دابەش بکات و دوو مووچە بە تەمویلکردنی ٪79 بدات.

ئەم دۆخە سەختە داراییە، دۆخێکی نەخوازراوە و حکومەتی هەرێم دروستی نەکردووە و تەنیا تایبەتیش نییە بە ناوچە و هەرێمی ئێمە، بەڵکو نزیکەی هەموو جیهانی گرتووەتەوە. بۆیە دەبێ بە ناچاری خۆمان لە گەڵ ئەم

دۆخە سەختە بگونجێنین. لە هەمانکاتدا حکومەتی هەرێم هەموو هەوڵی خۆی داوە بۆ ئەوەی بەو داهات و توانا داراییەی لە بەردەستدایە و لە ڕێگەی ڕێکخستنەوەی مووچەی فەرمانبەران و کەمکردنەوەی خەرجییەکانی حکومەت و جێبەجێکردنی یاسای چاکسازی، ئەم قۆناغە سەختە تێپەڕێنین.

سەبارەت بە قەرز و پابەندییە داراییەکان:

لە چەند بۆنەیەکی جیاوازدا ئاماژەم بەوەداوە، کە حکومەتی هەرێمی کوردستان چەندین ملیار دۆلار قەرز و باپەندی دارایی لە سەرە. بەشێکی زۆری ئەو قەرزانەش لە ئەستۆی حکومەتی فیدراڵە، بە هۆی نەناردنی بودجەی هەرێمی کوردستان لەلایەن حکومەتەکانی پێشووی عێراق، هەربۆیەشە بەداخەوە حکومەتی هەرێم خاوەنی هیچ یەدەگ و پاشەکەوتێکی دارایی نییە، کەواتە ئێمە تەنیا پشت بەو سەرچاوە داراییانە دەبەستین کە مانگانە دێتە بەردەستمان، ئەمەش وادەکات لە هەر قەیرانێکی دارایی ڕووبەڕووی کێشە ببینەوە.

لێرەدا دووبارە بە پێویستی دەزانم لە بابەتی قەرز و پابەندییە داراییەکان ئاماژە بە چەند خاڵێک بکەم:

1. لە ڕوانگەی پەیڕەوکردنی شەفافیەت، حکومەتی هەرێم بڕیاری خستنەڕووی سەرجەم قەرز و پابەندییە داراییەکانی ئەستۆی هەرێمی کوردستانی دا. بۆ ئەم مەبەستەش، سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران خشتەی قەرز و پابەندە داراییەکانی نارد بۆ دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێم بە مەبەستی چاوپێداخشانەوە و ڕادەربڕینی چاودێری دارایی. سەرۆکایەتی دیوانی چاودێری دارایی، دەستەیەکی دارایی بۆ ئەم مەبەستە پێکهێنا و یەکەمین ڕاپۆرتی خۆی لەمبارەیەوە ئامادە کردووە.

دواتر بە فەرمانێکی دیکەی سەرۆکایەتی دیوانی چاودێری دارایی، هەمان دەستە ڕاسپێردرا بە کۆکردنەوەی زانیاری و دۆکیومێنتی پێویست و

ئامادەکردنی راپۆرتی کۆتایی. پاش گەیشتنی راپۆرتی کۆتایی دیوانی چاودێری دارایی، ئەنجومەنی وەزیران، راپۆرتێکی ورد لەسەر بڕی قەرز و پابەندییە داراییەکانی دەنێرێت بۆ پەرلەمانی کوردستان.

2. زۆربەی داتاکانی ئەم خشتەیە لەلایەن وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە تا ڕێکەوتی 15ی ئەیلولی 2020 نوێکراوەتەوە لەگەڵ ڕەچاوکردنی هەندێک لە داتاکان کە مێژووەکەیان بۆ پێش ئەم ڕێکەوتە دەگەڕێتەوە.

3. بەڕێوەبەرایەتی بەڕێوەبردن و هەماهەنگی قەرزی گشتی لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، کاری کۆکردنەوەی زانیارییەکان و پۆلێنکردن و ڕێکخستنەوەی ئەنجامداوە. کە ئێستا قەرز و پابەندییە داراییەکانی هەرێمی کوردستان بەم شێوەیە:

پوختەی کۆی گشتی ژمارەکان

بابەت	به دۆلاری ئەمریکی	به دیناری عێراق
کۆی گشتی قەرزەکان (دەرەکی، ناوخۆ)	٧,٢٥٦,٢٨٣,٦٤٦	٨,٥٧٦,٩٢٧,٢٦٩,٨٦٢
کۆی گشتیی پابەندییە داراییەکان	٨,٣٣٧,٩٨٩,٥٣٢	٩,٨٥٥,٥٠٣,٦٢٦,٨٢٤
کۆی گشتیی پابەندیی دارایی تایبەت بە پاشەکەوتی شایستەی دارایی مووچەخۆران و خانەنشینان	٨,٩٦٦,١٥٦,٥١٤	١٠,٥٩٧,٩٩٧,٠٠٠,٠٠٠
بابەتی هەردوو بانکی بازرگانی عێراق (TBI) و بانکی کوردستانی نێودەوڵەتی (KIB)	٣,٩١٦,٢٤٥,٣٤٧	٤,٦٢٩,٠٠٢,٠٠٠,٠٠٠
کۆی گشتی	**$ ٢٨,٤٧٦,٦٧٥,٠٣٩**	**٣٣,٦٥٩,٤٢٩,٨٩٦,٦٨٦**

تەوەری سێیەم

دۆخی تەندروستی و ڕووبەڕووبوونەوەی پەتای کۆرۆنا:

ئاشکرایە حکومەتی هەرێمی کوردستان، هەر لە ڕۆژانی یەکەمی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا دەستی بە گرتنەبەری ڕێکارەکانی خۆپارێزی کرد. تەنانەت ئەزموونی سەرکەوتووی حکومەتی هەرێم، لە ڕووبەڕووبوونەوەی کۆرۆنا و جێبەجێکردنی ڕێکارەکانی خۆپارێزی و ڕینماییە تەندروستییەکان، بووە مایەی ستایشی ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی و

زۆر ڕیکخراو لایەنی دیکە .بەڵام بەداخێکی زۆرەوە خەڵکانێک، لە جیاتی هاوکاریکردن وپشتیوانیکردنی هەنگاوەکانی حکومەت بۆ پاراستنی کۆمەڵگە، هەوڵی ناشرینکردنی هەنگاو و پلانەکانی حکومەتیان داو بابەتەکەیان بە سیاسی کرد و سەرەنجام، بەداخەوە بە هۆی پابەندنەبوون بە ڕێنماییەکان، ئەمڕۆ کۆرۆنا ڕۆژ بەڕۆژ لە زیادبووندایە و بووەتە هەڕەشەیەکی بەرچاو لە سەر تەندروستی گشتی و چەندین کەس بەداخەوە گیانیان لە دەستداوە. لێرەدا پرسە و سەرەخۆشی لە بنەماڵە و کەسوکارەکانیان دەکەم و هیوای چاکبوونەوەش بۆ تووشبووان دەخوازم.

بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسییەکانی ڤایرۆسی کۆرۆنا، حکومەتی هەرێمی کوردستان بەردەوامە لە پیادەکردنی پلانێکی تایبەت و تەرخانکردنی بودجەی پێویست بۆ ئەم مەبەستە. لێرەدا ئاماژە بە چەند خاڵێک دەکەین کە حکومەتی هەرێم بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کۆرۆنا گرتوویەتیە بەر:

1. خەرجکردنی نزیکەی بیست و هەشت ملیار دینار بۆ بەرەنگاربوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا لە بوارەکانی خۆپاریزی و بەرەنگابوونەوە و زوو دەستنیشانکردن و چارەسەرکردنی نەخۆشی ڤایرۆسی کۆرۆنای نوێ.
2. (159) ئامێری هەناسەی دەستکردی تایبەت بە پێشکەشکردنی خزمەتی پزیشکی بۆ نەخۆشییەکانی کۆرۆنا ئێستا لەکارکردندان و (72) لە پلاندانان بۆ ئەم مەبەستە و، زیاتر لە (85) ڤێنتەلەیتەری نوێ و مۆدێرن کڕدراون.
3. چالاککردنی سیستەمی هێلی گەرمی (122) و ئامادەکردنی (186) تیمی وەلامدانەوەی خێرا.
4. (40) شوێن لە نەخۆشخانەکان جیاکراونەتەوە و ئامادەکراون بۆ وەرگرتنی کەیسی نوێی کۆرۆنا. هەروەها دابینکردنی ئامرازەکانی خۆپارێزی (PPE) بۆ ستافی نەخۆشخانەکان.
5. ئەنجامدانی زیاتر لە (5) هەزار تێستی ڕۆژانە بۆ دەستنیشانکردنی

نەخۆشی کۆرۆنا کە تا ئێستا نزیکەی نیو ملیۆن تێست ئەنجام دراون و 28 تاقیگەی گشتی و تایبەت پشکنین ئەنجام دەدەن..

6. زیاتر لە (3400) بوتڵی پلازما وەرگیراوە بۆ پێدان بە تووشبووانی کۆرۆنا کە لە نێوان پارێزگاکان ئالوگۆڕکراوە. هەر بوتڵێکی پلازماش بڕی زیاتر لە (400) هەزار دینار خەرجی پێویستە.

7. ڕاگەیاندنی کەمپەینێکی سەرتاسەری سەبارەت بە بڵاوکردنەوەی هوشیاریی تەندروستی بۆ هاووڵاتیان و بڵاوکردنەوەی هەموو ئەو پەیام و ڕێنماییە تەندروستییانەی، کە لەلایەن وەزارەتی تەندروستی و ڕێکخراوی تەندروستی جیهانییەوە پەسندکراون.

جیا لەو پلانەی بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کۆرۆنا دانراوە و جێبەجێ کراوە. ئەم هەنگاوانەش بۆ پێشخستن و باشترکردنی کەرتی تەندروستی ئەنجام دراون:

1. دانانی بەردی بناغەی نەخۆشخانەی سەد قەرەوێلەیی لە کۆمەڵگەی (هیتوتێ) لە قەزای ئامێدی بە بڕی 43 ملیۆن دۆلار.

2. بڕی 23 ملیار دینار بۆ دابینکردن و سازدانەوەی ئامێرەکانی پزیشکی خەرجکراوە.

3. زیاتر لە 40 ملیار دینار بۆ کڕینی دەرمان و پێداویستی شێرپەنجە و دابینکردن و سازدانەوەی ئامێرەکانی شێرپەنجە خەرجکراوە بە پاڵپشتی سندوقی کۆمەک بۆ تووشبووانی شێرپەنجە.

4. کەمکردنەوەی کرێی نەخۆش بە ڕێژەی ٪25 لە نەخۆشخانە تایبەتەکان بۆ کەمکردنەوەی بارگرانی لە سەرشانی هاووڵاتیان لەم بارودۆخە نالەبارەدا.

5. هەموارکردنی ڕێنمایی پێدان و نوێکردنەوەی کۆمپانیاکانی دەرمان و پێداویستی پزیشکی و تاقیگەیی و ئامێری پزیشکی و ڕاگرتنی چالاکی گشت ئەو کۆمپانیایانەی، کە پابەندنەبوون بە ڕێنماییەکان کە ژما

ڕەیان (33) کۆمپانیایە. هەروەها هەموارکردنی ڕێنماییەکانی پێدان و نوێکردنەوەی نەخۆشخانە و سەنتەرەکانی کەرتی تایبەت و هەموارکردنی ڕێنماییەکانی پێدانی مۆڵەتی هاوردەکردنی خۆراک بە ڕێگای زانستی.

6. ئامادەکردنی پرۆژە یاسای مافی نەخۆش بۆ خزمەتکردنی زیاتری نەخۆش و پاراستنی ماف و تایبەتییەکانی نەخۆش لە هەرێمی کوردستان.

بەردەوامبوونی پرۆژە خزمەتگوزاریی وستراتیجییەکان:

وەک پێشتر ئاماژەم پێدا، سەرەڕای قەیرانی دارایی و ئەو دۆخە سەختەی ڕووبەڕوومان بووەتەوە، بەڵام حکومەتی هەرێمی کوردستان بەردەوام بووە لە پێشکەشکردن پرۆژەی خزمەتگوزاریی و ئەنجامدانی پرۆژەی ستراتیجی لە چوارچێوەی کارنامەی کابینەی نۆیەم بۆ بە هێزکردنی ژێرخانی ئابووری هەرێمی کوردستاندا.

لێرەدا بە گرنگیی دەزانم هەر تەنیا بۆ نموونە ئاماژە بە هەندێک لەو پرۆژانە بکەم:

یەکەم: کارکردن بۆ هەمەجۆرکردنی سەرچاوەکانی داهات و بەهێزکردنی ژێرخانی ئابووری:

لە چوارچێوەی کارکردنمان بۆ هەمەجۆرکردنی سەرچاوەکانی داهات و پشت نەبەستن بە تاکە سەرچاوەیەک، حکومەتی هەرێم کاری کردووە بۆ گرنگیدان بە سەرجەم کەرتەکان بەتایبەتی کشتوکاڵ و پیشەسازی. بۆ ئەم مەبەستە و لە ماوەی یەک ساڵی دەستبەکاربوونماندا، دەست بە جێبەجێ کردنی ئەم پلان و پرۆژانە کراوە:

1. دەستکردن بە دروستکردنی چەند ناوچەیەکی پیشەسازی خۆراک لە شارەکانی کوردستان بە هاوکاری کەرتی تایبەت لەوانە: ناوچەی پیشەسازی خۆراک لە دهۆک کە سەدان کارگە و کۆگای خۆراکی لە

سەر دروست دەکرێت بە گوژمەی 70 ملیار دینار.

2. کارکردن لە سەر دروستکردنی یازدە ناوچەی پیشەسازی خۆراکی هاوشێوە لە هەولێر و سلێمانی و هەڵەبجە و گەرمیان. بەم نزیکانە لە هەڵەبجە بەردی بناغەی دادەنرێت.
3. کارکردن بۆ دروستکردنی 5 سایلۆ لە شارەکانی دهۆک، هەڵەبجە، زاخۆ، کفری و هەریر. هەر سایلۆیەک خەرجیەکەی نزیکە 20 ملیار دینارە.

دووەم: لە بواری گرنگیدان بە کەرتی کشتوکاڵ و بەرهەمی ناوخۆیی:

1. تەرخانکردنی نزیکەی 33 ملیار دینار بۆ تەواوکردنی (12) پرۆژەی بەنداو لە هەرێم.
2. قەدەغەکردن و دانانی باجی پێویست لەسەر بەرهەمی هاوردە بۆ پارێزگاریکردن لە بەرهەمی ناوخۆیی بۆ ئەو بەروبوومانەی کە خواستی بازارەکان پڕدەکەنەوە.
3. پرۆژەی بە بازاڕکردنی گەنم لە هەرێمی کوردستان بە دروستکردنی سێ کارگەی گەورە لە هەولێر، سلێمانی و دهۆک کە بڕی پێنجسەد هەزار تۆن گەنم لە ساڵێکدا وەردەگرنەوە بۆ دروستکردنی ئاردی سپی و هەموو ئەو خۆراکانەی لە گەنم بەرهەمدەهێنرێن.
4. دانانی باج لەسەر هێلکەی هەڵهێنەر، بەم هۆیەوە 13 پرۆژەی ستراتیجی ناوخۆیی دەست بەکار بوونەتەوە و سەدان هەلی کار رەخسێنراوە.
5. دروستکردنی بۆردی باڵای پەرەپێدانی کەرتی کشتوکاڵ لە هەرێمی کوردستان.

دەیان پرۆژەی تر لە بواری گرنگیدان بە کەرتی کشتوکاڵ ئەنجامدران کە دواتر لە ڕاپۆرتی گشتیدا دەخرێنەڕوو.

سێیەم: لە بواری کارەبا:

لە بواری زیادکردنی بەرهەمهێنانی کارەبادا لە ڕێگەی چارەسەرکردنی کێشەی یەکەکانی کارەبا و زیادکردنی بڕی گازی سروشتی و بەگەڕخستنی

وێستگەی هەڵمی خەبات کە بووە هۆی ئەوەی 843 مێگاواتی کارەبا زیاد بکرێت لە ناو تۆڕەکانی هەرێم و سەرەنجام بۆ یەکەمین جار ئاستی بەرهەمهێنانی کارەبا گەیشتە (3،700 مێگاوات).ئەمە جیا لەوەی کە 260 مێگاوات بە پارێزگای موسڵ و 56 مێگاواتیش بە کەرکووک دراوە. تێکرای پێدانی کاتژمێرەکانی کارەبا ئێستا لە هەرێمی کوردستان لە نێوان 20- 21 کاتژمێرە سەرەڕای کەمکردنەوەی خەرجییەکان و زیادکردنی داهاتی کارەبا و دابەشکردنی پێوەری زیرەک بۆ دابەشکردنی کارەبا.

لە ڕووی هەموارکردنی گرێبەستەکانی کارەبا:

1. نرخی کڕینی یەک مێگاوات/کاتژمێر لە کۆمباین سایکل، بە پێی گرێبەست 63 دۆلار بوو کەمکراوەتەوە بۆ 45 دولار.
2. قەرەبووی وەبەرهێنەران بە پێی گرێبەست (یەک مێگاوات/کاتژمێر) بە 32 دولار بوو کەمکراوەتەوە بۆ 16 دولار.
3. گۆڕینی جۆری سووتەمەنی وێستگەکان لە دیزل بۆ نەوتی ڕەش، بەم هەنگاوەش تێچوی یەکەی کارەبا لە 22 سنتەوە بووەتە 7.2 سەنت.

لە ڕێگەی ئەنجامدانی ئەو هەموار و ڕێکخستنەوانە لە کەرتی کارەبا ، پارەیەکی زۆرمان بۆ حکومەت گەڕاندووەتەوە کە ساڵانە زیاتر لە 300 ملیون دولارە.

چوارەم:لە بواری ڕێگاوباندا:

1. دانانی بەردی بناغە و دەستکردن بە پرۆژەی ستراتیجی شەقامی سەد مەتریی سلێمانی کە درێژییەکەی 146 کیلۆمەترە بە تێچووی چوارسەد ملیار دینار. ئەم پرۆژە گرنگە قەرەباڵغییەکی زۆر لە سەر شاری سلێمانی کەم دەکاتەوە.
2. کارکردن لە شەقامی 150 مەتری هەولێر . ئەو بەشەی ئێستا کاری

تێدا دەکرێت، لە قۆناغی کۆتاییدایە. بە تەواوبوونی ئەم پڕۆژە گرنگە، قەڵەباڵغی و جەنجاڵییەکی زۆر لە سەر شاری هەولێر کەم دەکاتەوە.

3. ڕێگای جووتسایدی هەولێر- دهۆک (گۆپاڵ) کە درێژییەکەی (60) کیلۆمەتر دەبێت و لە قۆناغی کۆتاییدایە.

4. دروستکردنی ڕێگای کەلار-سلێمانی کە ڕێژەی 36% جێبەجێکراوە.

5. یەکێک لەو پڕۆژە گرنگانەی کە لەسەرەتای دەستبەکاربوونی کابینەی نۆیەمدا ئەنجامدراوە، جێبەجێکردنی نۆژەنکردنەوەی ڕێگاوبانەکانی هەموو ناوچەکانی هەرێمی کوردستان بووە هەر لە زاخۆوە تا گەرمیان بە بودجەی 43 ملیار دینار کە 79 پڕۆژە بوون و بە ماوەیەکی پێوانەیی لە ماوەی 70 ڕۆژدا تەواو کران. ئەمە جگە لە تەواو کردنی 22 پڕۆژەی تری ڕێگاوبان بە بڕی زیاتر لە سەد و دە ملیار دینار کە دواتر وردەکارییەکانی لە ڕاپۆرتێکدا دەخرێتەڕوو.

تەوەری چوارەم

پڕۆسەی گفتوگۆ و دانوستان لە گەڵ بەغدا:

هەر لە سەرەتای دەستبەکاربوونمانەوە، کارمان کردووە بۆ ئەوەی پەیوەندییەکی باش و بنیاتنەرانەمان لە گەڵ حکومەتی فیدرالی لە بەغدا هەبێت کە یەکێکە لە ئەرکە لە پێشینەکانی کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان. هەر لەم ڕوانگەیەوە، یەکەمین سەردانی فەرمیمان دوای دەستبەکاربوون بۆ بەغدا بوو، کە مەبەستمان نیشاندانی نیازپاکی بوو بۆ چارەسەرکردنی کێشە هەڵپەسێردراوەکان بە شێوەیەکی بنەڕەتی و گەیشتن بە چارەسەرێکی گشتگیر و هەمەلایەنە، لە سەر بنەمای دەستوور.

تا ئێستا گفتوگۆکانمان لە گەڵ حکومەتی فیدرالی بەردەوامە لە سەر ئەم دۆسییانە:

یەکەم: دۆسییە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم

کابینـەی نۆیەمـی حکومەتـی هەرێـم لە یەکـەم کۆبوونـەوەی لەگـەڵ شـاندی حکومەتـی فیدراڵـی لە ڕێکەوتی 25/7/2019 لـە دوای (15) ڕۆژ لە دەسـتبەکاربوونی، دەسـتی کردووە بە دانوسـتان لـە سـەر کێشـەی ئـەم ناوچانە و پرۆژە و تێڕوانین و پێشنیاری پێویستیشی، بۆ چارەسەر پێشکەشی حکومەتـی فیـدراڵ کـردووە. دوای چەنـد ڕۆژێکیـش لە دەسـتبەکاربوونی حکومەتـی هەرێمیـش، لە کۆبوونـەوەی ئەنجومەنـی وەزیران لـە 3/7/2019 0 بە بڕیاری ژمارە (7) لیژنـەی بـاڵای دانوسـتان بۆ ئەم مەبەستە پێکهات، کـە پـرۆژەی حکومەتـی هەرێمیش پرۆژەیەکـی هەمەلایەنـە و لەسـەر دوو ئاست کار بـۆ چارەسـەرکردنی ئـەم دۆسـییەیە دەکات، ئاستی یەکـەم بریتییـە لـە ئاسـاییکردنەوەی بارودۆخـی سـەربازی و ئیـداری و ئەمنـی و سیاسـی و ڕێگەگرتن لە پرۆسـەی تەعریبکردنـی ناوچە کوردسـتانییەکانی دەرەوەی ئیـدارەی هەرێم، کـە بەداخـەوە تـا ئێسـتاش بـە چڕی بەردەوامە. حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان ڕۆژانـە لەسـەر کـۆی ئـەو ڕەفتارانـەی دژی هاووڵاتیانـی ئـەو ناوچانە دەکرێـت، لە لەگـەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانـی حکومەتـی ئیتیحـادی، لـە پەیوەندیدایە بە مەبەسـتی ڕێگرتـن لە سیاسـەتی تەعریـب.

بـۆ چارەسـەری کێشـەی گۆڕینـی بـاری دیموگرافـی ئـەم ناوچانـە، لە سـەردانەکانی شـاندی حکومەتـی هەرێـم بـۆ بەغـدا لەگـەڵ سـەرۆک وەزیرانـی عێـراق و بەرپرسـانی بـاڵای دیکـەی عێـراق کۆبوونەتـەوەو، ڕوانگـەی حکومەتـی هەرێمیـان بـۆ چارەسـەرکردنی کێشـەکان پـێ ڕاگەیاندوون. بڕیارە لە مـاوەی داهاتـوودا لیژنـەی بـاڵای دانوسـتان تایبـەت بـەم دۆسـیّیە، سـەردانی بەغدا بکاتەوە. ئاسـتی دووەمـی چارەسـەرکردنی ئـەم دۆسـییەیە، بریتیـە لـە جێبەجێکردنـی مـاددەی (140) ی دەسـتوور و لە کۆبوونـەوەی ڕۆژی 25/7/2019 شـاندی حکومەتـی ئیتیحـادی لەگـەڵ حکومەتـی هەرێـم کە لە هەولێـر ئەنجـام درا، پـرۆژە و تێڕوانینـی حکومەتـی هەرێـم، سـەبارەت بە جێبەجێکردنی ماددەی (140) پێـش

کەش بە حکومەتی ئیتیحادی کراوە. گرنگترین برگەکانی پرۆژەکەش بریتییە لە دروستکردنەوەی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی ماددەی (140) و دەستپێکردنەوەی هەنگاوەکانی ئاساییکردنەوە و قەرەبووکردنەوەی زیانلێکەوتووان. بەڵام تا ئێستا حکومەتی فیدرالی، وەڵامی فەرمی و ئەرێنی، حکومەتی هەرێمی کوردستانی لە سەر ئەم بابەتە نەداوەتەوە.

ئەوەی زۆر جێگەی نیگەرانیی قووڵی ئێمەیە، بەردەوام بوونی سیاسەتی بە عەرەبکردنی ناوچە کوردستانییەکانە. کە ئێمە بە وردی چاودێری بارودۆخی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم دەکەین، کە بە شێوەیەکی بەرنامە بۆ دارێژراو، گۆڕینی دیمۆگرافی ئەو ناوچانە بەردەوامە و ئەمەش دووبارەکردنەوەی هەمان سیاسەتی ڕژێمەکانی پێشووی عێراقە لە دژی خەڵکی ئەو ناوچانە. ئەم سیاسەتە لە کاتێکدا پیادە دەکرێت، کە بەپێی دەستوور نەخشەڕێگەیەک بۆ چارەسەرکردنی ئەم دۆسیەیە و چۆنیەتی ئاساییکردنەوەی بارودۆخی ناوچە کێشە لەسەرەکان و دیاریکردنی چارەنووسیان، دیاریکراوە.

حکومەتی هەرێمی کوردستان، هەرگیز سیاسەتی تەعریب قبوڵ ناکات و ڕەتی دەکاتەوە. بە تایبەت گەڕاندنەوە و نیشتەجێکردنی خەڵکانێک کە دانیشتووی ڕەسەنی ئەو ناوچانە نین، یان داگیرکردنەوەی گوند و ناوچە کوردستانییەکان و دەرکردنی هاووڵاتیانی کورد و تورکمان لەسەر خاکی خۆیان و داگیرکردنەوەی زەوییە کشتوکاڵییەکانیان و جارێکی دیکە بەخشینی بەو کەسانەی، لەژێر سایە و بە پشتیوانیی ڕژێمی پێشوو، زەوییەکانیان داگیرکرد بوو.

داوا لە حکومەتی فیدراڵی دەکەین کە ڕێکاری پێویست بگرێتە بەر و ڕێگری بکات لە درێژەدان بەم جۆرە سیاسەتە و ڕێگە نەدات هێزە چەکدارەکان بۆ زوڵمکردن لە خەڵکی ئەو ناوچانە بەکاربهێنرێت. چونکە ئەم جۆرە سیاسەتانە، هەڕەشە لە ئاشتی کۆمەڵایەتی و بەیەکەوە ژیانی ئاشتییانەی پێکهاتە و نەتەوەکانی ئەو ناوچانە دەکات.

دووەم: دۆسییەی دارایی

بەمەبەستی دەستەبەرکردنی بودجە و شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان و بەتایبەتی مووچەی مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان، حکومەتی هەرێم، هەموو هەوڵێکی خستووەتە گەڕ بە ئاراستەی چارەسەر کردنی ئەم کێشانە بەشێوەیەکی بنەڕەتی، کابینەی نۆیەمی حکومەتی هەرێم لە 25/7/2019 یەکەم کۆبونەوەی فەرمی لەگەڵ حکومەتی فیدراڵ ئەنجامدا و هەردوولا ڕێککەوتن لەسەر چارەسەرکرنی کێشەکان، ئەوە بوو دوای چەندین سەردانی شاندی هەرێم بۆ بەغدا و کۆبوونەوە لە گەڵ بەرپرسانی حکومەتی فیدراڵی، لە 1/12/2019 شاندی حکومەتی هەرێم گەیشتە ڕێکەوتنێکی سەرەتایی لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی و بە پێی ڕێکەوتنەکە ، حکومەتی هەرێم، ئامادەیی خۆی دەربڕی بۆ ڕادەستکردنی بڕی (250)هەزار بەرمیلی نەوتی ڕۆژانە بەحکومەتی فیدراڵ، لە بەرامبەردا حکومەتی فیدراڵی شایستە داراییەکانی هەرێم دابین بکات کە مانگانە بە (900) ملیۆن دۆلار دیاریکرا بوو. دواتر ئەم ڕێکەوتنە خرایە چوارچێوەی پرۆژەی یاسای بودجەی ساڵی 2020 وە ، بەڵام بەهۆی تێکچوونی بارودۆخی سیاسی عێراق و دەستپێکردنی خۆپیشاندانەکان و بە بیانووی دەست لەکار کێشانەوەی حکومەتەکەی بەڕێز عادل عبد المهدی، ئەگەرچی لە ئەنجومەنی وەزیرانی فیدراڵ دەنگیش لەسەر پرۆژەکە درابوو، بەڵام پرۆژە یاساکە، نە نێردرا بۆ پەرلەمان . بێگومان ئەگەر ئەو ڕێککەوتنە لەوکاتەوە تا ئێستا جێبەجێ بکرایە، هەرێم تووشی ئەم قەیرانە داراییەی ئێستا نەدەبوو. بۆیە ئەوەی پابەندبوونەکانی خۆی جێبەجێ نەکرد، حکومەتی فیدرال بوو نەک حکومەتی هەرێمی کوردستان.

بەداخەوە لە ڕێکەوتی 16/4/2020 بە بیانووی دەرنەچوونی یاسای بودجە ، حکومەتی فیدراڵ بەشە مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی بڕی کە بڕەکەی (453) ملیار دینار بوو. بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیەش، حکومەتی هەرێم، شاندێکی نارده بەغدا بەڵام تادەست

بەکاربوونی حکومەتەکەی بەڕێز مستەفا کازمی، ئەم کێشەیە چارەسەر نەکرا. تەنیا بۆ یەک مانگیش بڕی (400) ملیار دینار ڕەوانەی هەرێم کرا . دوای دەستپێکردنەوەی دانوستان بەمەبەستی گەیشتن بەچارەسەرێکی بنەڕەتی. دوای چەندین سەردانیش بۆ بەغدا و گۆڕینەوەی (12) نامە و پێشنیار، لەگەڵ حکومەتی فیدراڵ گەیشتینە ڕێککەوتنێک، هەرچەندە ئەو شایستە داراییانەی ڕەوانەی هەرێم دەکرێت، زۆر کەمترە لە شایستە یاساییەکانی هەرێم.

ئێستا کە یاسای بودجەی ساڵی 2020 پەسەند نەکراوە و حکومەتی فیدراڵ کار بەیاسای ئیدارەی دارایی ژمارە (6)ی ساڵی 2019 دەکات. لە چوارچێوەی ئەم یاسایەشدا، ئێمە ڕازیبووین کەداهاتی غەیرە نەوتی بە پێی ئەم یاسایە مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت. هەروەها لاریمان نەبوو لە ئیدارەدانی دەروازە سنوورییەکان بەهاوبەشی بەپێی ماددەی (114) بڕگەی (یەکەم) لە دەستوور و بە ئەلیکترۆنیکرنی دەروازە سنوورییەکان و بەستنەوەیان بە دەروازە سنوورییەکانی دیکەی حکومەتی فیدڕاڵی.

حکومەتی هەرێم لاری نییە لەسەر وردبینی کردنی داهات و خەرجییەکان و ئەو قەرزانەی لە ئەستۆی حکومەتی فیدراڵە ، یان ئەوە بڕە پارانەی حکومەتی فیدڕاڵی بانگەشەی دەکات کەلە ئەستۆی حکومەتی هەرێمە، لە لایەن دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان بە هەماهەنگی لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی فیدڕاڵی، بەپێی یاسای ئیدارەی داراییی فیدڕاڵی ژمارە (6)ی ساڵی 2019.

لە پڕۆژە یاسای بودجەی عێراق ، خەرجییەکان بە زیاتر لە سەدو چل و هەشت تریلیۆن دینار (148،606،809،164) خەملێنراوە بەڵام داهاتەکەی بە شەست و حەوت تریلیۆن دینار خەملێنراوە (67425220454) بەمەش بودجەی فیدڕاڵی زیاتر لە (60%) کورتهێنانی هەیە و ئەم کورتهێنانەش بەداخەوە بەشی هەرێم کەم دەکاتەوە.

سێیەم: دۆسییەی نەوت

سەبارەت بە دۆسییەی نەوت، بەهۆکاری دەرنەچوونی یاسای بودجەی ساڵی 2020، حکومەتی فیدراڵی داوای ڕادەستکردنی نەوتی نەکردووە، بەڵکو باسی داهاتی نەوت دەکات و حکومەتی هەرێم لەمەشدا پابەندی خۆی نیشانداوە بە ڕادەستکردنی داهاتی نەوت، بەمەرجێک لە بەرامبەردا حکومەتی فیدراڵ شایستە داراییەکانی هەرێم دابین بکات.

هەروەها حکومەتی هەرێم، ڕازیبووە لەسەر ڕادەستکردنی (250) هەزار بەرمیل نەوت بە حکومەتی فیدراڵی، تاکو لە ڕێگای سۆمۆ بفرۆشرێت، ئەمەش لەپرۆژە یاسایی بودجە 2020 ئاماژەی پێکراوە. ئێستا کە ڕەشنووسی پرۆژەی بودجە ئامادە کراوە تێبینیەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستانمان داوەتە حکومەتی فیدراڵ، بە مەبەستی چارەسەرکردنی هەندێک برگە و ماددەی پرۆژەی بودجە.

سەبارەت بەپابەندبوون بە بریارەکانی ڕێکخراوی ئۆپێک OPEC+ حکومەتی هەرێمی کوردستان پابەندبوونی خۆی ڕاگەیاندوە بە کەمکردنەوەی بەرهەم هێنانی نەوت، بەلام بەپێوەرێکی دادپەروەرانە بۆ ئەم مەبەستەش وەفدی حکومەتی هەرێمی کوردستان، لە ڕێککەوتی 18/4/2020 لەگەڵ حکومەتی فیدراڵ گەیشتوونەتە ڕێکەوتنێک کە پابەندبوونی حکومەتی هەرێم نیشان دەدات بە مەرجێک ڕێژەی کەمکردنەوەکە دادپەروەرانە بێت و زیان بە بارودۆخی دارایی و ئابووری هەرێمی کوردستان نەگەیەنێت. بۆ ئەم مەبەستەش نووسراوی فەرمیمان ئاراستەی حکومەتی فیدراڵ کردووە.

سەبارەت بەدابینکردنی پێداویستیە ناوخۆییەکانی نەوتی سپی بۆ هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان، حکومەتی هەرێم پێویستی بە (260) ملیۆن لیترە ، بەلام تا ئێستا حکومەتی فیدراڵ، ئەگەرچی پێشتر ڕەزامەندی مەبدەئی لەسەر(100) ملیۆن لیتر دەربڕیبوو ، بەلام تائێستا تەنیا ڕەزامەندی لەسەر (50) ملیۆن لیتر داوە.

هەروەها لە بواری وزە و کارەبا و گاز، لە نێوان حکومەتی هەرێم و

حکومەتی فیدراڵ گفتوگۆ هەیە و لەم ڕووەوە حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئامادەباشی نیشان داوە بۆ هەماهەنگیی کارکردن، سەبارەت بەم دۆسیەیە.

ئێمە پێمانوایە پەسەندکردنی یاسای نەوت وگاز و هەموارکردنی یاساکانی وەزارەتی نەوت و کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی و کۆمپانیای بە بازاڕکردنی نەوت (سۆمۆ)، بە شێوەیەک لەگەڵ دەستوور گونجاو بێت. چارەسەریی بەشێکی زۆری ئەو کێشانە دەکات کە پەیوەندیدارن بە نەوت و گازەوە.

چوارەم: دۆسییەی هێزی پێشمەرگە

شاندی حکومەتی هەرێمی کوردستان چەندین کۆبوونەوەی لەگەل حکومەتی فیدراڵدا کردووە و وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی بەرگری عێراق، لەسەر گرنگیی هەماهەنگیی و کاری هاوبەش، بۆ بەرەنگاربوونەوەی تیرۆرو پڕکردنەوەی بۆشایی ئەمنی و دەستەبەرکردنی شایستەکانی پێشمەرگە لەلایەن حکومەتی فیدراڵەوە لە گفتوگۆدان.

سەبارەت بەهەماهەنگیی ئەمنی و عەسکەری، ڕێککەوتنێک کراوە لەنێوان وەزارەتی پێشمەرگە و لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومەتی فیدراڵی، بۆ دروستکردنی شەش ناوەندی هاوبەشی زانیاریی لە دیالا و کەرکووک و مەخموور و موسڵ و هەولێر و بەغدا. هەروەها دەرفەتی کاری هاوبەش و ئۆپەراسیۆنی هاوبەش، لە نێوان هێزی پێشمەرگە و سوپای عێراق لە ئارادایە، بەڵام تا ئێستا دەستبەکار نەبوون وبڕیارەکان نەچوونەتە بواری جێبەجێکردنەوە و گفتوگۆکان لەمبارییەوە بەردەوامن.

سەبارەت بە مووچە و شایستە داراییەکانی هێزەکانی پێشمەرگەش، ئەگەر چی ساڵانە لە بودجەکانی عێراقدا بڕە بودجەیەک بۆ هێزی پێشمەرگە دادەنرێت، بەڵام بەداخەوە، دواتر بە بیانووی جیاجیای ناقانوونی و بەبێ هیچ پاساوێک، خەرج ناکرێت، بۆ بودجەی ساڵی 2020 لە ئەنجامی دانوستانی شاندی حکومەتی هەرێم، لە بودجەی عێراقدا، هێزی پێشمەرگە وەک هێزە هاوشێوەکانی، لە ناو

خەرجییە سیادییەکان جێگەی بۆ کراوەتەوە. هیوادارین لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق پەسەند بکرێت و ئاستەنگی بۆ دروست نەکرێت.

ئومێدەوارم هەردوولامان حکومەتی هەرێم و حکومەتی فیدراڵی، ئەو کەشە ئەرێنی و ئەو دەرفەتە لە دەست نەدەین کە ئێستا لە ئارادایە بۆ چارەسەرکردنی سەرجەم پرس و کێشە هەڵپەسێردراوەکان بە شێوەیەکی بنەڕەتی و لە سەر بنەمای دەستوور. چونکە چارەسەکردنی کێشەکانی نێوانمان و هەبوونی پەیوەندییەکی بنیاتنەرانە و هاوبەشانە لە نێوان هەرێم و حکومەتی فیدراڵی، فاکتەرێکی زۆر گرنگیی سەقامگیریی و ئارامیی عێراق و ناوچەکەیە و لە بەرژەوەندی گشت هاووڵاتیانی عێراقیشدایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

پەرلەمانتارانی بەڕێز:

ئەمە ئەو زانیاریی و بەرچاوڕوونیانە بوون کە بە پێویستم زانی، ئەمڕۆ بۆ ئێوەی بەڕێزی بخەمەڕوو. دواتر حکومەتی هەرێمی کوردستان، لە چوارچێوەی ڕاپۆرتێکدا بە داتا و وردەکاریی پێویستەوە، کۆی چالاکیی و زانیارییەکان دەخاتە بەردەستی ئێوەی بەڕێز و ڕای گشتی.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم، سوپاسی خۆڕاگریی خەڵکی هەرێمی کوردستان بکەم بۆ تێگەیشتنیان بۆ ئەم دۆخە سەختە و ئەو ئاستانگانەی ئێستا ڕووبەڕوومان بوونەتەوە. دڵنیام بە پشتیوانیی و هاوکاریی و پشوودرێژی ئێوەی بەڕێز، ئەم ڕۆژە سەختانەش تێدەپەڕێنین و هەرێمی کوردستان، بەرەو قۆناغێکی پێشکەوتووتر و گەشەسەندووتر هەنگاو دەنێت.

هەر شاد و تەندروست بن.

چاکسازی داواکاری
زۆرینەی هاووڵاتیانی
هەرێمی کوردستانە و
منیش لە بەرەی
هاووڵاتیان دەمێنمەوە

مەسرور بارزانی

سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان

Kurdistan Regional Government

Reform & Public Services

10.7.2019 - 1.5.2021